

การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ
กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด
ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

นิตยาภรณ์ นิพัทธ์สานต์

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2562

การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ
กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด
ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

นิตยารักษ์ นิพัทธ์ศานต์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

สำนักบริหารและพัฒนาระบบบริหาร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ
กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด
ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

นิตยาภรณ์ นิพัทธ์ศานต์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนากฎมิต้องอย่างยั่งยืน

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ศรีเงินยวง)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา เสถียรไพระกุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(อาจารย์ ดร.รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ศรีเงินยวง)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ)

รักษาการแทนรองอธิการบดี ปฏิบัติการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่โจ้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ชื่อเรื่อง	การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นางสาวนิตยาภรณ์ นิพัทธ์สานต์
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ศรีเงินยวง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด โดยใช้การประเมินโครงการแบบ CIPP Model และ 2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการโครงการ ฯ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ เจ้าหน้าที่โครงการ ฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณารวมถึงการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินบริบทโครงการ (Context) มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์สภาพปัญหาการผลิตลำไยภายในพื้นที่ ส่วนการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) การประเมินกระบวนการ (Process) และการประเมินผลผลิต (Product) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านปัญหาอุปสรรคพบว่า เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ระยะเวลาในการคัดคุณภาพผลผลิตลำไย และการมัดขอลำไยใช้ระยะเวลาค่อนข้างมาก และเกษตรกรบางรายยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีคิดในการผลิตลำไยคุณภาพ

คำสำคัญ : การส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ, แบบจำลองซิโม่เดล, สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว

Title	ASSESSMENT OF QUALITY LONGAN PRODUCTION PROJECT : A CASE STUDY OF BAN RONGWUA CO - OPERATIVE AGRICULTURAL ENTERPRISE LTD., CHIANG MAI PROVINCE
Author	Miss Nittayaporn Nipatsant
Degree	Master of Science in Geosocial Based Sustainable Development
Advisory Committee Chairperson	Associate Professor Dr. Kriangsak Sri-ngernyuang

ABSTRACT

The objectives of this study were to : 1) assess the quality longan production project of Ban Rongwua Co - operative agricultural enterprise Ltd., by using CIPP Model and 2) explore problems encountered and appropriate guidelines for developing the project selected by purposive sampling were project officer and participating farmer. Finding showed that the assessment of context of the project was consistent with the objectives and problem conditions of longan production in the area farmed. Regarding the assessment of input factor, it was found to be appropriate at a highest level. In terms of problems encountered, there were few project proponents when compared with the proportion of farmers participating in the project. Time span for quality longan yield selection and longan bunch bunding was rather long, Besides, some farmers found it difficult to adjust thinking methods about quality longan production.

Keywords : quality longan extension, CIPP Model, Ban Rongwua co - operative

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ศรีเงินยวง ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาที่มีค่าในการให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข ความเรียบร้อย ตลอดจนให้คำแนะนำทางวิชาการที่ดีเสมอมา ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนิษฐา เสถียรพีระกุล และ อาจารย์ ดร.รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ คำปรึกษาเกี่ยวกับแนวคิดในการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งแนะนำเอกสารที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำ วิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ บัณฑิตวิทยาลัยที่ได้กรุณามอบทุน ศิษย์ก้นกุฎี ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ เกษตรกรผู้ผลิตลำไยคุณภาพ เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการ ส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัด เชียงใหม่ ที่กรุณาเสียสละเวลา ในการให้ข้อมูลในการจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ และนักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืนทุกคน ที่ คอยเป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลตลอดมา

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณสำหรับกำลังใจจากครอบครัวซึ่งเป็นที่รักยิ่ง ที่คอยห่วงใย สนับสนุน การศึกษา เป็นแรงใจสำคัญจนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

นิตยาภรณ์ นิพัทธ์ศานต์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ	ช
สารบัญภาพผนวก	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มา และความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	4
บทที่ 2 ทฤษฎี และการตรวจสอบเอกสาร	7
หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9	7
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ.....	17
การประเมินโครงการแบบ CIPP Model	31
ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ	39
การผลิตลำไยในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย	42
โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา.....	45
วิธีการผลิตลำไยคุณภาพปลอดภัยจากสารพิษ โดยมูลนิธิชัยพัฒนา.....	48

มาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติ ลำไย.....	71
การรับรองฟาร์มมาตรฐาน GAP แบบกลุ่ม	76
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	81
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	88
สถานที่ดำเนินการวิจัย.....	88
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	90
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	91
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	92
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	92
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	94
ผลการวิจัย.....	94
ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	94
1.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ	94
1.2 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ	97
ส่วนที่ 2 วิเคราะห์การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตร บ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	113
2.1 ผลการวิเคราะห์การประเมินสภาพแวดล้อมโครงการ (Context Evaluation)	113
2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าโครงการ (Input Evaluation).....	118
2.3 ผลการประเมินกระบวนการโครงการ (Process Evaluation).....	134
2.4 ผลการประเมินผลผลิตโครงการ (Product Evaluation).....	156
ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการดำเนินงานโครงการฯส่งเสริมการผลิตลำไย คุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอม ทอง จังหวัดเชียงใหม่	164

วิจารณ์ผล.....	167
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	173
สรุปผลการศึกษา.....	173
ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล.....	173
ส่วนที่ 2 วิเคราะห์การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้าน โรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่.....	174
ส่วนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการผลิตลำไย คุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอ จอมทอง จังหวัดเชียงใหม่.....	177
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	179
บรรณานุกรม.....	180
ภาคผนวก.....	184
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์.....	185
ภาคผนวก ข การประชุมกลุ่ม และการลงพื้นที่กับเกษตรกรผู้ผลิตลำไยคุณภาพ.....	204
ภาคผนวก ค การผลิตลำไยคุณภาพ.....	208
ประวัติผู้วิจัย.....	214

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 พื้นที่ให้ผลผลิตลำไยจำแนกตามภาคที่ปลูกลำไยปี 2557 – 2559.....	43
ตารางที่ 2 ผลผลิตลำไยจำแนกตามภาคที่ปลูกลำไยปี 2557 – 2559.....	44
ตารางที่ 3 ข้อเสนอแนะการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์กับต้นลำไยที่มีขนาดทรงพุ่มต่าง ๆ.....	52
ตารางที่ 4 ข้อกำหนดเรื่องขนาดของลำไยช่อ และลำไยผลเดี่ยว.....	73
ตารางที่ 5 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการ ฯ.....	96
ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ.....	97
ตารางที่ 7 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ.....	100
ตารางที่ 8 สภาพทางสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ.....	103
ตารางที่ 9 สภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร.....	108
ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ.....	119
ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านงบประมาณ.....	120
ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่.....	121
ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านการดำเนินงาน.....	122
ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านเทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ.....	124

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านการตลาด.....	125
ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านบุคลากร	126
ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านงบประมาณ.....	127
ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation).....	128
ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation).....	129
ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านเทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ.....	130
ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation).....	132
ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการประเมินความเหมาะสมด้านปัจจัยนำเข้า ตามระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่.....	133
ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการวางแผน.....	134
ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ(Process Evaluation) ด้านการประชาสัมพันธ์.....	135

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้อง
กับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการ
ประสานงาน..... 136

ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้อง
กับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการ
ดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การเตรียมต้น,ตัดแต่งกิ่ง 137

ตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ(Process Evaluation)
ด้านการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ในการผลิต
ลำไยคุณภาพ..... 138

ตารางที่ 28 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation)
ด้านการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การใช้ปุ๋ย..... 139

ตารางที่ 29 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation)
ด้านการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การตัดแต่งช่อผล 140

ตารางที่ 30 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation)
ด้านการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การเก็บเกี่ยวผลผลิต..... 141

ตารางที่ 31 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation)
ด้านการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การขอรับรองแหล่งผลิต และระบบการ
จัดการด้านพืช 142

ตารางที่ 32 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation)
ด้านการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การกำกับติดตามประเมินผล 143

ตารางที่ 33 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ
เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการวางแผน 145

ตารางที่ 34 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการประชาสัมพันธ์	146
ตารางที่ 35 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการประสานงาน	146
ตารางที่ 36 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation)	147
ตารางที่ 37 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการดำเนินกิจกรรม/ ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ.....	148
ตารางที่ 38 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการดำเนินกิจกรรม/ ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพด้านการใช้ปุ๋ย.....	149
ตารางที่ 39 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการดำเนินกิจกรรม/ ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การตัดแต่งช่อผล.....	150
ตารางที่ 40 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation)ด้านการดำเนินกิจกรรม/ ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การเก็บเกี่ยวผลผลิต	151
ตารางที่ 41 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation)ด้านการดำเนินกิจกรรม/ ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การขอรับรองแหล่งผลิต และระบบการจัดการด้านพืช GAP.....	152
ตารางที่ 42 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation)ด้านการกำกับติดตาม ประเมินผล.....	153
ตารางที่ 43 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการประเมินความเหมาะสมด้านกระบวนการ (Process) ตามระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรผู้เข้าร่วม โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด.....	155

ตารางที่ 44 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้านรายได้.....	156
ตารางที่ 45 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้านมาตรฐาน และคุณภาพผลผลิต.....	157
ตารางที่ 46 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ.....	158
ตารางที่ 47 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้านรายได้.....	160
ตารางที่ 48 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้านมาตรฐาน และคุณภาพผลผลิต.....	160
ตารางที่ 49 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ.....	162
ตารางที่ 50 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการประเมินความพึงพอใจด้านผลผลิต (Product) ตามระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด.....	164
ตารางที่ 51 สรุปผลการประเมิน CIPP Model ของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพฯ.....	176

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจแบบจำลองชิปปี้	26
ภาพที่ 2 โมเดลพื้นฐานของ Stufflebeam	32
ภาพที่ 3 รูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจจาก Stufflebeam	34
ภาพที่ 4 การตัดแต่งกิ่งลำไยแบบ รูปทรงเปิดกลางพุ่ม	49
ภาพที่ 5 การตัดแต่งกิ่งลำไยรูปทรงฟächerหาย	49
ภาพที่ 6 การใส่ปุ๋ยคอกบริเวณทรงพุ่มต้นลำไย	50
ภาพที่ 7 รากของต้นลำไยที่เกิดขึ้นบริเวณ ที่ใส่ปุ๋ยคอก	50
ภาพที่ 8 โรคพุ่มไม้กวาด	50
ภาพที่ 9 การตัดช่อลำไยที่แสดงอาการยอดหงิกไปฝั่ง หรือเผาไฟ เพื่อกำจัดไรที่อาศัยอยู่ใน ช่อดอก หนอนกักกินใบ เช่น หนอนคืบ หนอนมังกร ทำลาย โดยการกักกิน ใบอ่อนของต้นลำไย	50
ภาพที่ 10 หนอนคืบกักกินใบอ่อนของต้นลำไย	51
ภาพที่ 11 สภาพใบลำไยที่โดนหนอนคืบ กักกินใบอ่อน	51
ภาพที่ 12 ลักษณะใบลำไยที่พร้อมสำหรับ การราดสารโพแทสเซียมคลอเรต	52
ภาพที่ 13 การราดสารโพแทสเซียมคลอเรตให้กับต้นลำไยโดยใช้บัวรดน้ำ รดรอบ ๆ ทรงพุ่ม	52
ภาพที่ 14 เจ้าหน้าที่ประเมินความสมบูรณ์ ของต้นลำไย	53
ภาพที่ 15 ลักษณะช่อดอกลำไยที่สมบูรณ์	53
ภาพที่ 16 ลักษณะช่อดอกที่หนอน กำลังจะทำลาย	53
ภาพที่ 17 หนอนตัวทำลายช่อดอก	53
ภาพที่ 18 ลักษณะช่อผลที่ไม่ได้ตัดแต่งกิ่ง	54
ภาพที่ 19 ลักษณะช่อผลลำไยที่ผ่าน การตัดแต่งช่อผล	54
ภาพที่ 20 ตารางกำหนดเกรดลำไย	54

ภาพที่ 21 ผลลำไยเปรียบเทียบกับ ขนาดเหรียญ 10 บาท	54
ภาพที่ 22 ขนาดผลลำไยที่พร้อมสำหรับ การเก็บเกี่ยว	55
ภาพที่ 23 วัดปริมาณของแข็งละลายน้ำ ก่อนเก็บเกี่ยวผลผลิต.....	55
ภาพที่ 24 การเก็บเกี่ยวผลผลิตต้นสูง โดยใช้บันได ในการเก็บเกี่ยวผลผลิต.....	55
ภาพที่ 25 การนำผลผลิตที่เก็บได้จากสวน ไปยังโรงคัดบรรจุ	55
ภาพที่ 26 กระบวนการคัดคุณภาพลำไย	56
ภาพที่ 27 ซ่อผลไยผลสดขนาด AAA จำนวนไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม	56
ภาพที่ 28 ซ่อลำไยผลสดขนาด AA จำนวนไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม.....	56
ภาพที่ 29 การบรรจุลำไยลงในตะกร้า	56
ภาพที่ 30 ห้องรมก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์	57
ภาพที่ 31 การเรียงตะกร้าบรรจุลำไยผลสด.....	57
ภาพที่ 32 ลำไยผลสดก่อนรมก๊าซ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์	57
ภาพที่ 33 ลำไยผลสดหลังรมก๊าซ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์.....	57
ภาพที่ 34 กรอบแนวคิดการวิจัยการประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์ การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด	87
ภาพที่ 35 แผนที่แสดงที่ตั้งที่สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด (ในที่ดินของมูลนิธิชัยพัฒนา)....	89

สารบัญภาพผนวก

	หน้า
ภาพผนวกที่ 1 การประชุมกลุ่มร่วมกับเกษตรกร	205
ภาพผนวกที่ 2 การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	205
ภาพผนวกที่ 3 เกษตรกรสาธิตวิธีการตัดแต่งช่อผลลำไย.....	206
ภาพผนวกที่ 4 ต้นลำไยที่ได้รับการตัดแต่งกิ่ง และตัดแต่งช่อผล	206
ภาพผนวกที่ 5 ช่อลำไยที่ได้รับการตัดแต่งช่อผล ขนาดผลภายในช่อจะมีขนาดใหญ่เท่ากัน	207
ภาพผนวกที่ 6 ช่อลำไยที่ไม่ได้ตัดแต่งช่อผล ผลลำไยจะมีขนาดเล็กหลุดร่วง และแตก.....	207
ภาพผนวกที่ 7 การขึ้นเก็บผลผลิตลำไย	209
ภาพผนวกที่ 8 การคัดผลลำไยเพื่อเตรียมนำเข้าช่อ	209
ภาพผนวกที่ 9 การชั่งน้ำหนักผลผลิตก่อนเข้าช่อ.....	210
ภาพผนวกที่ 10 การมัดช่อผลผลิตลำไยคุณภาพ	210
ภาพผนวกที่ 11 ผลผลิตลำไยหลังจากเข้าช่อแล้ว	211
ภาพผนวกที่ 12 ผลผลิตลำไยขนาด AAA (ไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม)	211
ภาพผนวกที่ 13 ผลผลิตลำไยขนาด AA (ไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม).....	212
ภาพผนวกที่ 14 การบรรจุผลผลิตลำไยใส่ตะกร้าเพื่อเตรียมนำส่งไปยังตลาดปลายทาง	212
ภาพผนวกที่ 15 ผลผลิตลำไยที่จำหน่าย ณ ริมบิงซูเปอร์มาร์เก็ต เชียงใหม่.....	213

บทที่ 1

บทนำ

ที่มา และความสำคัญของปัญหา

การประเมินเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ผู้บริหารมีสารสนเทศนำไปใช้ในการบริหารงานให้บรรลุตามแผน และนโยบาย แนวคิดปัจจุบันยอมรับว่าการประเมินนำไปสู่การปรับปรุงงาน หรือโครงการในทุกด้าน ซึ่งเป็นแนวคิดที่เข้ามาทดแทนความเข้าใจผิดที่ว่า การประเมินเป็นการจับผิด การประเมินเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของการวางแผน และบริหารงานหรือโครงการ การบริหารงานหรือโครงการไม่ว่าในด้านใดจำเป็นต้องอาศัยการประเมิน ดังนั้นจึงถือว่าการประเมินเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินงานตามโครงการ (Stufflebeam and Shinfield, 1985) ในการดำเนินงานใด ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องทราบถึงความเป็นไปได้ ความพร้อม ความก้าวหน้า และความสำเร็จของงานนั้น ๆ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะช่วยตอบคำถามต่าง ๆ ได้ ถ้าการดำเนินงานปราศจากการประเมิน ผู้ปฏิบัติงานจะไม่ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น ความเหมาะสมของการดำเนินงาน และเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานก็ไม่ทราบว่าผลการดำเนินงานนั้นเป็นอย่างไร (Pithiyanusorn, 2008)

มูลนิธิชัยพัฒนา เป็นมูลนิธิที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2531 ด้วยพระราชประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนประชาชนในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ด้วยความรวดเร็ว ไม่ต้องถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขของกฎเกณฑ์ ระเบียบ หรืองบประมาณของระบบราชการซึ่งไม่สามารถดำเนินการได้ทัน และเป็นเหตุให้การแก้ไขปัญหาไม่สอดคล้อง หรือทันกับสถานการณ์ที่จำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องกระทำโดยเร็ว การดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวนี้ ส่งผลให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง รวดเร็ว ฉับพลัน โดยไม่ต้องคอยอยู่ภายใต้ข้อจำกัดใด ๆ ทั้งสิ้น กล่าวได้ว่า การดำเนินงานของมูลนิธิชัยพัฒนาเป็นการช่วยให้กระบวนการพัฒนาเกิดความสมบูรณ์ขึ้น และเป็นตัวอย่างของการพัฒนาที่สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ได้ดังเช่น ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัส เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2537 ความว่า

“...ชัยชนะของประเทศนี้โดยงานของมูลนิธิชัยพัฒนานั้นก็คือ ความสงบ เป็นเมืองไทยที่มีความเจริญก้าวหน้า จนเป็นชัยชนะของการพัฒนาที่ได้ตั้งชื่อ มูลนิธิชัยพัฒนา ชัยของการพัฒนามีจุดประสงค์ คือ ความสงบ ความเจริญ ความอยู่ดีกินดี...”

ในส่วนการบริหารงานมูลนิธิชัยพัฒนา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงดำรงตำแหน่งนายกกิตติมศักดิ์ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานกรรมการมูลนิธิชัยพัฒนา และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีก 14 ตำแหน่ง ที่ทรงเลือกมานั้น ทรงคัดเลือกอย่างเข้มงวด พิถีพิถัน โดยกรรมการทุกคนต้องพร้อมที่จะทำงาน ทรงพิจารณาขีดความสามารถของแต่ละคนที่จะถวายงานได้อย่างเข้มแข็ง และสม่ำเสมอ

การดำเนินงานของมูลนิธิชัยพัฒนา จะเป็นไปตามพระบรมราโชบาย ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 และพระราชโอบายของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่มีลักษณะประหยัด เรียบง่าย สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิตของราษฎรอย่างแท้จริง ทั้งในด้านความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง และยั่งยืน (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2560)

ในปี พ.ศ. 2556 มูลนิธิชัยพัฒนาได้จัดตั้งโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา โดยได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการผลิตลำไยพันธุ์ดีมีคุณภาพ ปลอดภัยจากสารพิษ ให้แก่กลุ่มเกษตรกรสหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการผลิตลำไย ซึ่งทางมูลนิธิชัยพัฒนา และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เป็นผู้ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรอย่างใกล้ชิด ในการผลิตลำไยคุณภาพตั้งแต่กระบวนการเตรียมต้น จนถึงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งในปัจจุบันการดำเนินโครงการ ได้ดำเนินงานอย่างเข้าปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์การพัฒนาโครงการฯ คือ 1) ส่งเสริมเกษตรกรให้ผลิตลำไยคุณภาพดี เพื่อที่จะสามารถผลิตลำไยที่มีขนาดผลใหญ่ได้มาตรฐาน คือ ขนาดเกรด AAA : ไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม และเกรด AA : ไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิต 2) ส่งเสริมเกษตรกรในการปลูกลำไยปลอดสารพิษ 3) ส่งเสริม และพัฒนาความรู้ให้แก่เกษตรกรในด้านการตลาด 4) เกษตรกรในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น 5) เป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับหน่วยงานราชการ สถานศึกษา เพื่อมาศึกษาหาความรู้ และนำไปเผยแพร่ความรู้ด้านการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกรต่อไป

เนื่องจากการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ในพื้นที่สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนาที่ผ่านมา ยังไม่มีการทบทวน หรือประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาอย่างเป็นทางการ ซึ่งผู้วิจัยเห็นความสำคัญ และมุ่งหวังที่จะศึกษาผลการดำเนินงาน และการประเมินผลโครงการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยที่เข้าร่วมโครงการฯ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุง และตัดสินใจในการกำหนดแผนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดให้กับเกษตรกร ประชาชนในท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้

1. เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา ในด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Product)
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม ของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา

ขอบเขตการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขต และข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ทำการศึกษาการประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้นำรูปแบบการประเมินโครงการแบบ CIPP Model มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Product) ของโครงการ ฯ

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ของ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา
2. เกษตรกรผู้ผลิตลำไยคุณภาพที่เข้าร่วมโครงการ ฯ ในพื้นที่การผลิตลำไยของสหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่การผลิตลำไยของสหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด (ในที่ดินของมูลนิธิชัยพัฒนา) ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนาตั้งแต่ปี 2556 – 2560

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยคุณภาพ มูลนิธิชัยพัฒนา และประชาชนทั่วไป รวมทั้งเกษตรกรผู้สนใจการผลิตลำไยคุณภาพ ดังนี้

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจของผู้บริหารมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อปรับแผนงานดำเนินการให้เหมาะสม ทำให้การทำงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป
2. มูลนิธิชัยพัฒนา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาชาวบ้าน และเกษตรกรผู้ผลิตลำไยคุณภาพเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ หมายถึง โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตลำไยพันธุ์ดีมีคุณภาพปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกลำไย โดยพัฒนาการปลูกลำไยให้มีขนาดผลคือ เกรด AAA มีขนาดผลไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม และเกรด AA มีขนาดผลไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ทั้งในเรื่องของการผลิต และการตลาดในการเพิ่มมูลค่าของลำไย ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ๆ จะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการปลูกที่ทางมูลนิธิชัยพัฒนา กำหนด

ลำไยคุณภาพ หมายถึง ลำไยผลสดตามมาตรฐานของมูลนิธิชัยพัฒนาที่มีสีผิวสวยงาม ขนาดผลโตสม่ำเสมอ คือ มาตรฐานเกรด AAA หมายถึง ใน 1 ช่อ มีผลลำไยไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม และลำไยที่มีขนาดผลได้มาตรฐานเกรด AA หมายถึง ใน 1 ช่อ มีผลลำไยไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2556)

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ผลิตลำไยที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จากการปฏิบัติงานตามโครงการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทราบจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรคของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว ต่อกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยที่เข้าร่วมโครงการว่าเป็นอย่างไร ควรแก้ไขอย่างไรหรือไม่ การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด และดำเนินการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินโครงการได้ทันเวลาที่ ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติ และพัฒนาโครงการได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation, C) หมายถึง การประเมินสภาพแวดล้อมทั่วไป และการดำเนินงานของโครงการ ฯ การประเมินความพร้อมของโครงการ การประเมินความเหมาะสม ความชัดเจน และความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา

การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation, I) หมายถึง การประเมินความเหมาะสมของทรัพยากร ได้แก่ เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตลำไยคุณภาพ บุคลากรผู้รับผิดชอบโครงการงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ดำเนินงาน ระบบการตลาดและการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา

การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation, P) หมายถึง การประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินการ การวางแผน การประชาสัมพันธ์ การประสานงาน การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของเกษตรกร และการกำกับติดตามประเมินผลของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา

การประเมินผลผลิต (Product Evaluation, P) หมายถึง การประเมินความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยที่เข้าร่วมโครงการ ฯ ในด้านผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ ผลผลิตจากการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพมีขนาดมาตรฐาน ปริมาณ/คุณภาพของลำไย ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ ความสามารถของเกษตรกรในการถ่ายทอดความรู้การผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกรรายอื่น

ระบบการจัดการคุณภาพลำไย (Good Agricultural Practices : GAP ลำไย) หมายถึง การปฏิบัติเพื่อป้องกัน หรือลดความเสี่ยงของอันตรายที่เกิดขึ้นระหว่างการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวของลำไย เพื่อให้ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และเหมาะสมต่อการบริโภค

บทที่ 2

ทฤษฎี และการตรวจเอกสาร

ในการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงปัญหา และดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้องโดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

1. หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9
2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ
3. การประเมินโครงการแบบ CIPP Model
4. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
5. การผลิตลำไยในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
6. โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา
7. วิธีการผลิตลำไยคุณภาพ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา
8. มาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติ ลำไย
9. การรับรองฟาร์มมาตรฐาน GAP แบบกลุ่ม
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
11. กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9

เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกันแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงมีสายพระเนตร และพระอัจฉริยภาพในด้านการพัฒนาต่าง ๆ ปรากฏแก่สายตาประชาชนทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ ภาพพระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงปฏิบัติ นับตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติในปี พ.ศ. 2489 แสดงให้เห็นถึงพระเมตตา และพระมหากรุณาธิคุณในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พสกนิกรทั้งแผ่นดินได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2549)

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงทุ่มเทพระวรกาย ตรากตรำและมุ่งมั่น เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่พสกนิกรไม่ว่าจะเชื้อชาติใด ศาสนาใด หรืออยู่ห่างไกลสักเพียงใด ก็มีทรงย่อท้อ เข้าไปช่วยเหลือราษฎรทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา

สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การเกษตร การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ และพลังงาน หรือแม้กระทั่งการจราจร ทรงคิดค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างแยบยล

การทรงงานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงยึดการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลาง ที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัว และสามารถปฏิบัติได้จริง ทรงมีความละเอียดรอบคอบ และทรงคิดค้นหาแนวทางพัฒนา เพื่อมุ่งสู่ประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด มีคุณค่า และควรค่ากับการยึดถือเป็นแบบอย่างในการเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท นำมาปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดผลต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป

หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่สามารถรวบรวมได้มีดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่ง จะทรงศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทั้งจากข้อมูลเบื้องต้น จากเอกสาร แผน ที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็วตรงตามความต้องการของประชาชน

2. ระเบิดจากข้างใน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน ทรงตรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความช่วยเหลือหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชน หมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัว หรือตั้งตัว

3. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงเปี่ยมไปด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ไขปัญหา ทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาของพระองค์ จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ (Micro) คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมองข้าม ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ถ้าปวดหัวก็คิดอะไรไม่ออก เป็นอย่างนั้นต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน มันไม่ได้เป็นการแก้อาการจริง แต่ต้องแก้ปวดหัวก่อน เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่คิดได้ แบบ Macro นี้ เขาจะทำแบบรีอทั้งหมด ฉันทไม่เห็นด้วย อย่างบ้านคนอยู่ เราบอกบ้านนี้มันผุตรงนั้น ผุตรงนี้ ไม่คุ้มที่จะซ่อม เอาตกลงรื้อบ้านนี้ ระเบิดเลย เราจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่ วิธีทำต้องค่อย ๆ ทำ จะไประเบิดหมดไม่ได้...”

4. ทำตามลำดับขั้น

การทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 พระองค์จะทรงเริ่มจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐาน และสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้ และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังพระบรมราโชวาท เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมีพอกินพอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศ และของประชาชน โดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้

การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชน ในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพ และฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงได้ต่อไปโดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบระมัดระวัง และประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาด ล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

5. ภูมิสังคม

การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอของคน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

6. องค์กรรวม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงมีวิถีคิดอย่างองค์กรรวม (Holistic) หรือมองอย่างครบวงจร ในการที่จะพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมอง เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น และแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง ดังเช่น กรณีของ “ทฤษฎีใหม่” ที่ พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพแนวทางหนึ่งที่พระองค์ทรงมอง อย่างองค์กรรวม ตั้งแต่การถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทย ประมาณ 10 – 15 ไร่ การบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เมื่อมีน้ำใน การทำการเกษตรแล้ว จะส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น และหากมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรจะต้องรู้จัก วิธีการจัดการ และการตลาดรวมถึงการรวมกลุ่ม รวมพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อพร้อมที่จะออก สู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบวงจรนั้นคือ ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1, 2 และ 3

7. ไม่ติดตำรา

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 มีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลม และรอมชอมกับสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน คือ “ไม่ติดตำรา” ไม่ผูกมัดติดกับวิชาการ และเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย

8. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

ในเรื่องของความประหยัดนี้ ประชาชนชาวไทยทราบกันดีว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงประหยัดมาก ดังที่เราเคยเห็นว่า หลอดยาสีพระทนต์นั้นทรงใช้อย่างคุ้มค่า อย่างไม่รู้ หรือฉลองพระองค์แต่ละองค์ทรงใช้อยู่เป็นเวลานาน ดังที่นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ มูลนิธิชัยพัฒนา เคยเล่าว่า

“กองงานในพระองค์โดยท่านผู้หญิงบุตร วิระไวทยะ บอกว่าปีหนึ่งพระองค์ เบิกดินสอ 12 แท่ง เดือนละแท่ง ใช้จนกระทั่งกุด ใครอย่าไปทิ้งของท่านนะ จะกริ้วเลย ประหยัดทุกอย่าง เป็นต้นแบบทุกอย่าง ทุกอย่างนี้มีค่าสำหรับพระองค์หมด ทุกบาททุกสตางค์จะใช้อย่างระมัดระวัง จะสั่งให้เราปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ”

ขณะเดียวกันการพัฒนา และช่วยเหลือราษฎรทรงใช้หลักในการแก้ปัญหาด้วยความเรียบง่าย และประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ มาแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องลงทุนสูง หรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนัก ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“...ให้ปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูก โดยปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ จะได้ประหยัด งบประมาณ...”

9. ทำให้ง่าย

ด้วยพระอัจฉริยภาพ และพระปรีชาสามารถในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทำให้การคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไขงานการพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริดำเนินไปได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ และระบบนิเวศโดยส่วนรวม ตลอดจนสภาพทางสังคมของชุมชนนั้น ๆ ทรงโปรดที่จะทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่าย ๆ ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย อันเป็นการแก้ปัญหาด้วยการใช้กฎแห่งธรรมชาติเป็นแนวทางนั่นเอง แต่การทำสิ่งยากให้กลายเป็นง่ายนั้นเป็นของยาก ฉะนั้นคำว่า “ทำให้ง่าย” หรือ “Simplicity” จึงเป็นหลักคิดสำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศในรูปแบบของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

10. การมีส่วนร่วม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงเป็นนักประชาธิปไตย จึงทรงนำ “ประชาธิปไตย” มาใช้ในการบริหาร เพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชน หรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน หรือความต้องการของสาธารณชน ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำใจให้กว้าง รู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้นแท้จริงคือ การระดมสติปัญญา และประสบการณ์อันหลากหลาย มาอำนวยความสะดวกปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง...”

11. ประโยชน์ส่วนรวม

การปฏิบัติพระราชกรณียกิจ และการพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนา และช่วยเหลือพสกนิกรในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ใครต่อใครบอกว่า ขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม อันนี้ฟังจนเบื่อ อาจรำคาญด้วยซ้ำว่า ใครต่อใครมาก็บอกว่าขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม อาจมานึกในใจว่า ให้ ๆ อยู่เรื่อยแล้วส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิดว่าคนที่ให้เพื่อส่วนรวมนั้นมิได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างเดียว เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนร่วมที่จะอาศัยได้...”

12. บริการที่จุดเดียว

การบริการที่จุดเดียวเป็นรูปแบบการบริการแบบเบ็ดเสร็จ หรือ One Stop Service ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในระบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย โดยทรงให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นต้นแบบในการบริการรวมที่จุดเดียว เพื่อประโยชน์ต่อประชาชนที่จะ

มาใช้บริการ จะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย โดยจะมีหน่วยงานราชการต่าง ๆ มาร่วมดำเนินการ และให้บริการประชาชน ณ ที่แห่งเดียว ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...กรม กองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประชาชนทุกด้านได้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประรองตองกัน ประสานกันตามธรรมดาแต่ละฝ่ายต้องมีศูนย์ของตน แต่ว่าอาจจะมึงานถือว่าเป็นศูนย์ของตัวเองคนอื่นไม่เกี่ยวข้อง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรม กอง ทั้งในด้านเกษตร หรือในด้านสังคม ก็หมายความว่าประชาชนซึ่งจะต้องใช้วิชาการทั้งหลายก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชนก็มาอยู่พร้อมกันในที่เดียวกัน เหมือนกัน ซึ่งเป็นสองด้าน ก็หมายถึงว่าที่สำคัญปลายทางคือประชาชน จะได้รับประโยชน์และต้นทุนของผู้เป็นเจ้าของที่ให้ประโยชน์...”

13. ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติ และต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทรงมองอย่างละเอียดถึงปัญหาของธรรมชาติ หากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติ จะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ อาทิ การแก้ไขปัญหาป่าเสื่อมโทรมได้พระราชทานพระราชดำริ การปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูก ปล่อยให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูธรรมชาติ หรือแม้กระทั่ง การปลูกป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง ได้แก่ ปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ผล และไม้พื้น นอกจากนี้ได้ประโยชน์ตามชื่อของไม้แล้ว ยังช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดินด้วย เห็นได้ว่า ทรงเข้าใจธรรมชาติ และมนุษย์อย่างเกื้อกูลกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน

14. ใช้ธรรมปราบธรรม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงนำความจริงในเรื่องความเป็นไปแห่งธรรมชาติ และกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักการ แนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหา และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานะที่ไม่ปกติเข้าสู่ระบบที่เป็นปกติเช่น การนำน้ำตื้นน้ำเสีย หรือเจือจางน้ำเสียให้กลับเป็นน้ำดี ตามจังหวะการขึ้นลงตามธรรมชาติของน้ำ การบำบัดน้ำเน่าเสียโดยใช้ผักตบชวา ซึ่งมีตามธรรมชาติ ให้ดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ ดังพระราชดำรัสว่า “...ใช้ธรรมปราบธรรม...”

15. ปลูกป่าในใจคน

เป็นการปลูกป่าลงบนแผ่นดินด้วยความต้องการอยู่รอดของมนุษย์ ทำให้ต้องมีการบริโภค และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง เพื่อประโยชน์ของตนเอง และสร้างความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม ปัญหาความไม่สมดุลจึงบังเกิดขึ้น ดังนั้นในการที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนมา จะต้องปลูกจิตสำนึกในการรักผืนป่าให้แก่คนเสียก่อน ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะต้องปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดิน และรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

16. ขาดทุนคือกำไร

“...ขาดทุน คือ กำไร Our loss is our gain การเสีย คือ การได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”

จากพระราชดำรัสดังกล่าวคือ หลักการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่มีต่อพสกนิกรชาวไทย “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือ ความอยู่ดีมีสุขของราษฎร ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนได้ ดังพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานแก่ตัวแทนของปวงชนชาวไทยที่ได้เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพร เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ความตอนหนึ่งว่า

“...ประเทศต่าง ๆ ในโลกในระยะ 3 ปี มานี้ คนที่ก่อตั้งประเทศที่มีหลักทฤษฎีในอุดมคติที่ใช้ในการปกครองประเทศ ล้วนแต่ล่มสลายลงไปแล้ว เมืองไทยของเราจะสลายลงไปหรือเมืองไทยนับว่าอยู่ได้มาอย่างดี เมื่อประมาณ 10 วันก่อน มีชาวต่างประเทศมาขอพบ เพื่อขอโอวาทเกี่ยวกับการปกครองประเทศว่าจะทำอย่างไร จึงได้แนะนำว่าให้ปกครองแบบคนจน แบบที่ไม่ติดตำรามากเกินไป ทำอย่างมีสามัคคี มีเมตตา กัน ก็จะอยู่ได้ตลอด ไม่เหมือนกับคนที่ทำตามวิชาการที่เวลาปิดตำราแล้วไม่รู้จะทำอย่างไร ลงท้ายก็ต้องเปิดหน้าแรกเริ่มใหม่ ถอยหลังเข้าคลอง ถ้าเราใช้ตำราแบบอะลุ่มอล่วยกันที่สุดในที่สุดได้ก็เป็นการดี ให้โอวาทเขาไปว่าขาดทุนเป็นการได้กำไรของเรา นักเศรษฐกิจคงค้านว่าไม่ใช่ แต่เราอธิบายได้ว่า ถ้าเราทำอะไรที่เราเสีย แต่ในที่สุดเราเสียนั้นเป็นการได้ทางอ้อม ตรงกับงานของรัฐบาลโดยตรง เงินของรัฐบาลหรืออีกนัยหนึ่งคือเงินของประชาชน ถ้าอยากให้ประชาชนอยู่ดี กินดี ก็ต้องลงทุนต้องสร้างโครงการ ซึ่งต้องใช้เงินเป็นร้อยพัน หมื่นล้าน ถ้าทำไปเป็นการจ่ายเงินของรัฐบาล แต่ไม่เข้าประชาชนจะได้รับผลราษฎรอยู่ดีกินดี ราษฎรได้กำไรไป ถ้าราษฎรมีรายได้ รัฐบาลก็เก็บภาษีได้สะดวก เพื่อให้รัฐบาลได้ทำโครงการต่อไป เพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติ ถ้ารู้จัก สามัคคี รู้เสียสละ คือการได้ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”

17. การพึ่งตนเอง

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริในเบื้องต้น เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้ประชาชนมีความแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตได้ต่อไป แล้วขั้นต่อไปก็คือ การพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อม และสามารถ “พึ่งตนเองได้” ในที่สุด ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...การช่วยเหลือ สนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ก่อนอื่นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวด เพราะผู้มีอาชีพ และฐานะเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ ย่อมสามารถสร้างความเจริญในระดับสูงขึ้นต่อไป...”

18. พออยู่พอกิน

การพัฒนาเพื่อให้พสกนิกรทั้งหลายประสบความสุขสมบูรณ์ในชีวิต ได้เริ่มจากการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมประชาชนทุกหมู่เหล่าในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้ทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของราษฎรด้วยพระองค์เอง จึงทรงสามารถเข้าพระราชหฤทัยในสภาพปัญหาได้อย่างลึกซึ้งว่ามีเหตุผลมากมายที่ทำให้ราษฎรตกอยู่ในวงจรแห่งความทุกข์ จากนั้นได้พระราชทานความช่วยเหลือให้พสกนิกร มีความอยู่ดีกินดี มีชีวิตอยู่ในขั้น “พออยู่พอกิน” ก่อน แล้วจึงขยับขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป

ในการพัฒนานั้น หากมองในภาพรวมของประเทศมิใช่งานเล็กน้อย แต่ต้องใช้ความคิด และกำลังของคนทั้งชาติจึงจะบรรลุผลสำเร็จ ด้วยพระปรีชาญาณในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 จึงทำให้คนทั้งหลายได้ประจักษ์ว่าแนวพระราชดำริในพระองค์นั้น “เรียบง่าย ปฏิบัติได้ผล” เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ถ้าโครงการดี ในไม่ช้า ประชาชนก็ได้กำไร จะได้ผล ราษฎรจะอยู่ดีกินดีขึ้น จะได้ประโยชน์ไป...”

19. เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 มีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้พระราชทานไว้ดังนี้

“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวหน้าต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อมาเมื่อมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความรอบคอบ เพื่อให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี...”

20. ความซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน

“...คนที่ไม่มีความสุจริต คนที่ไม่มีความมั่นคง ชอบแต่ makkelijk ไม่มีวันจะสร้างสรรค์ประโยชน์ส่วนรวมที่สำคัญใดได้ ผู้ที่มีความสุจริต และความมุ่งมั่นเท่านั้น จึงจะทำงานสำคัญยิ่งใหญ่ที่เป็นคุณ เป็นประโยชน์แท้จริงได้สำเร็จ...”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2522

“...ผู้ที่มีความสุจริต และบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อยก็ยอมทำประโยชน์แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้มีความรู้มาก แต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ...”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2533

21. ทำงานอย่างมีความสุข

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงพระเกษมสำราญ และทรงมีความสุขทุกคราที่จะช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเคยมีพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น...”

22. ความเพียร

จากพระราชนิพนธ์พระมหาชนก เป็นพระราชนิพนธ์ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงใช้เวลาค่อนข้างนาน ในการคิดประดิษฐ์ ทำให้เข้าใจง่าย และปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน อีกทั้งภาพประกอบ และคติธรรมต่าง ๆ ได้ส่งเสริมให้หนังสือเล่มนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ที่หากคนไทยน้อมรับมาศึกษาวิเคราะห์ และปฏิบัติตามรอยพระมหาชนก กษัตริย์ผู้เพียรพยายามแม้จะไม่เห็นฝั่ง ก็ยังว่ายน้ำต่อไป เพราะถ้าไม่เพียรว่ายน้ำก็จะตกเป็นอาหารปู ปลา และไม่ได้พบกับเทวดาที่ช่วยเหลือมิให้จมน้ำไป

เช่นเดียวที่ทรงริเริ่มทำโครงการต่าง ๆ ในระยะแรก ที่ไม่มีความพร้อมในการทำงานมากนัก และทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น แต่พระองค์ก็ได้ท้อพระราชหฤทัย มุ่งมั่นพัฒนาบ้านเมืองให้บังเกิดความร่มเย็นเป็นสุข

23. รู้ รัก สามัคคี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 มีพระราชดำรัสในเรื่อง “รู้ รัก สามัคคี” มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคำสามคำ ที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย

รู้ : การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหา และรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา

รัก : คือความรัก เมื่อเรารู้ครบด้วยกระบวนการแล้ว จะต้องมีความรักการพิจารณาที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้น ๆ

สามัคคี : การที่จะลงมือปฏิบัตินั้น ควรคำนึงเสมอว่าเราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือ ร่วมใจเป็นองค์กร เป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุกล่วงไปด้วยดี (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2549)

สรุป

การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นการน้อมนำเอาหลักการทรงงาน ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ของโครงการ ฯ มาประยุกต์ใช้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตลำไย ดังนี้

1. ระเบิดจากข้างใน

มูลนิธิชัยพัฒนาได้น้อมนำหลักการทรงงาน “ระเบิดจากข้างใน” มาใช้กับการดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รวมถึงตัวเกษตรกรในพื้นที่บ้านโรงวัว โดยถ่ายทอดความรู้ในการดูแลลำไยให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี เพื่อที่จะสามารถขายได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาดทั่วไป นอกจากนี้ ยังได้ส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการทำงานตั้งแต่กระบวนการจัดเก็บผลผลิต การคัดขนาดผลลำไย การมัดช่อให้สวยงาม การบรรจุลำไยลงบรรจุภัณฑ์ให้ถูกวิธี และการจัดส่งผลผลิต

2. การพึ่งตนเอง

มูลนิธิชัยพัฒนาได้น้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ในด้านการส่งเสริมเกษตรกร หรือพัฒนาชนบทที่สำคัญคือ การมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก โดยกิจกรรมและโครงการตามแนวพระราชดำริที่ดำเนินการอยู่หลายพื้นที่ทั่วประเทศในการพัฒนาทั้งด้านอาชีพและส่งเสริมการเกษตรมีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพพึ่งตนเองอยู่ได้อย่างมั่นคง

3. การมีส่วนร่วม, รู้ รัก สามัคคี

ในการดำเนินการของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา ใช้หลักการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเป็นจุดหลักในการพัฒนาตามโครงการ ฯ คือในการดำเนินงานตั้งแต่กระบวนการผลิตขั้นตอนแรกจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต เจ้าหน้าที่โครงการจะไม่ดำเนินการแบบสั่งการ แต่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ และเจ้าหน้าที่จะปฏิบัติงานร่วมกัน มีการทำเวทีประชาพิจารณ์ สอบถามสภาพปัญหาข้อเสนอแนะภายในกลุ่มเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน ด้วยการดำเนินงานเช่นนี้จะช่วยให้เกษตรกรสามารถเกิดความรัก ความสามัคคีภายในกลุ่ม เกิดการเรียนรู้ภายในกลุ่มและช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด

4. ภูมิสังคม

การดำเนินงานโครงการ ฯ โดยมูลนิธิชัยพัฒนา ยึดหลักสภาพภูมิสังคมของท้องถิ่นเป็นแนวทางในการดำเนินงานและพัฒนา ทั้งด้านสภาพแวดล้อม ทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากมูลนิธิชัยพัฒนาเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงใดที่ดำเนินการโดยฉับพลันอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อค่านิยม ความคุ้นเคย และการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก

5. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

การดำเนินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา จะส่งเสริมให้เกษตรกรใช้วัสดุจากธรรมชาติที่หาได้ภายในท้องถิ่น มาดัดแปลง หรือแปรรูปให้เกิดประโยชน์สำหรับตัวเกษตรกรเช่น การนำเศษใบไม้ที่ได้จากต้นลำไย และมูลสัตว์ในท้องถิ่นมาผลิตปุ๋ยหมัก เพื่อใช้ประโยชน์ในแปลงปลูกลำไยของเกษตรกร การนำไม้ที่ได้จากการตัดแต่งกิ่งมาทำเป็นถ่านไม้ลำไยสำหรับใช้ภายในครัวเรือน และทำน้ำส้มควันไม้เพื่อใช้สำหรับป้องกันแมลงศัตรูพืชภายในแปลงปลูกลำไยของเกษตรกร

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

การประเมินผลเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการปฏิบัติงานในทุกระดับ เป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารนำมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งที่ใช้วัดถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการปฏิบัติงาน ซึ่งการประเมินผลโครงการเป็นการวิจัยเชิงประเมิน (evaluation research) และจัดอยู่ในประเภทวิจัยเชิงประยุกต์ เป็นการศึกษา ค้นคว้าอย่างมีระบบ ด้วยวิธีการที่น่าเชื่อถือได้

ความหมายของการประเมินโครงการ

นักวิชาการด้านการประเมินหลายท่านให้ความหมายของการประเมินโครงการ (project evaluation) และความหมายเหล่านี้จะถูกนำไปพัฒนาเป็นวิธีประเมินที่แตกต่างกันออกไปได้แก่

Stufflebeam (1986 อ้างใน นคร, 2541) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลไว้ว่าเป็นกระบวนการของการพรรณนา ตลอดจนการเตรียมข้อมูล หรือข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์เพื่อใช้ในการตัดสินใจและแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสม

สมหวัง (2528) ได้รวบรวมความหมายของการประเมินโครงการตามแนวคิดของ Stufflebeamว่าเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์รายงานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

ประชุม (2529) ได้กล่าวถึงการประเมินผลโครงการว่า หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึงจุดเด่น หรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไป หรือจะยุติการดำเนินโครงการนั้น

ปุระชัย (2529) ให้ความหมายของการวิจัยประเมินผลว่า เป็นการวิจัยประยุกต์ประเภทหนึ่งซึ่งได้นำระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และผลระหว่างนโยบาย/แผนงาน/โครงการ กับผลลัพธ์และผลกระทบทั้งที่พึงปรารถนา และไม่พึงปรารถนา ทั้งผลทางตรง และผลข้างเคียง ตลอดจนเพื่อติดตามและประเมินกระบวนการในขั้นตอนต่าง ๆ ระหว่างดำเนินการให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ล่วงหน้า

สุชาติ (2536) ให้ความหมายการวิจัยประเมินผลโครงการไว้ว่า กระบวนการศึกษาหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ และขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอะไร และบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มีผลกระทบในแง่บวกต่าง ๆ อย่างไร ที่เกิดขึ้นจากโครงการบ้าง

สมคิด (2542) การประเมิน หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศเพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจ อย่างมีประสิทธิภาพสูง

โครงการ หมายถึง หน่วยของแผนงาน หรือกลุ่มของกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีลักษณะเด่นชัด มีระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่แน่นอน และมักจะเป็นงานพิเศษที่ต่างไปจากงานประจำ โครงการจะประกอบด้วยงาน (task) และกิจกรรม (activity)

การประเมิน   -   การวัด   +   การตัดสินใจ
(Evaluation)   (Measurement)   (Judgment)

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วมาหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตว่าเป็นไปตามที่พึงปรารถนาหรือไม่ จากนั้นนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจหาแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การดำเนินโครงการเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายและความสำคัญของการประเมินผลโครงการ

โครงการต่าง ๆ ที่ได้รับการกำหนดหรือจัดทำขึ้น เพื่อพัฒนาในด้านต่าง ๆ มีความจำเป็นต้องใช้จ่ายทรัพยากรเป็นจำนวนมาก ทั้งวัสดุ อุปกรณ์ เงิน กำลังคน โครงการบางโครงการมีประโยชน์ มีคุณค่าอย่างชัดเจน ดังนั้น เพื่อที่จะตัดสินใจว่าโครงการใดมีประโยชน์มีคุณค่ามากน้อยเพียงใดจึงมีความจำเป็นต้องมีการประเมินผลโครงการ ซึ่งประชุม (2529) ได้กล่าวถึงความสำคัญหรือคุณประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. การประเมินจะช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น โครงการที่ได้รับการประเมินจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานในการดำเนินงานให้มีความแจ่มชัดขึ้น

2. การประเมินโครงการช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่า หรือเกิดประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการจะต้องวิเคราะห์ทุกส่วนของโครงการ ข้อมูล หรือปัจจัยใดที่เป็นปัญหาจะได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม คุ้มค่า ทรัพยากรจะได้รับการจัดสรรให้อยู่ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอแก่การปฏิบัติงาน

3. การประเมินโครงการจะช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ เมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไข ให้การดำเนินการเป็นไปด้วยดี ย่อมจะทำให้โครงการบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

4. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา อันเกิดจากผลกระทบของโครงการและทำให้โครงการมีข้อที่ก่อให้เกิดความเสียหายลดน้อยลง

5. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการควบคุมคุณภาพของงาน ทั้งนี้เนื่องจากการประเมินผลโครงการเป็นการตรวจสอบ และควบคุมชนิดหนึ่งที่ทุกส่วนของโครงการและปัจจัยทุกชนิดที่ใช้ในการดำเนินงานจะได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียด และได้รับการตรวจสอบทุกขั้นตอน ส่วนใดที่เป็นปัญหาหรือไม่มีคุณภาพจะได้รับการพิจารณาย้อนกลับ (feedback) เพื่อให้โครงการได้รับการปรับปรุงตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ต้องการ

6. การประเมินโครงการ มีส่วนในการสร้างขวัญ และกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการ เพราะการประเมินโครงการมิใช่เป็นการควบคุม บังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษา วิเคราะห์ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข และเสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติโครงการ

7. การประเมินโครงการช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการกล่าวคือ การประเมินโครงการจะทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงอุปสรรค ปัญหา ข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานโครงการ โดยข้อมูลดังกล่าวจะช่วยทำให้ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการนั้นต่อไปหรือยุติโครงการ นอกจากนี้ ยังจะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในการวางแผนหรือ

กำหนดนโยบาย ซึ่งประเภทของการประเมิน แบ่งตามจุดมุ่งหมายในการใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ โดยแบ่งออกเป็น

7.1 การประเมินความก้าวหน้า (formative evaluation) มีขั้นตอนดังนี้

- ดูว่ามีการปฏิบัติงานได้ตามแผนหรือไม่ รายการใดทำได้ รายการใดทำไม่ได้ เพราะเหตุใด
- มีปัญหาอุปสรรค ข้อขัดแย้ง ความราบรื่นในลักษณะใดบ้าง
- เริ่มเกิดผลงานหรือแนวโน้มจะเกิดผลงาน เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ จุดประสงค์เพื่อหาข้อมูลประกอบการวางแผนปรับปรุงโครงการในโอกาสต่อ ๆ ไป

7.2 การประเมินผลสรุปรวม (summative evaluation) เป็นการประเมินผลรวบยอด เพื่อตัดสินความสำเร็จของโครงการ และนำไปสู่การตัดสินใจว่าจะดำเนินการโครงการนั้นต่อไปหรือไม่

รูปแบบของการประเมินโครงการ

ในการประเมินผลโครงการนั้น นักประเมินได้พัฒนารูปแบบของการประเมินขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือชี้ทิศทางว่าการประเมินจะเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง ผู้ประเมินจะต้องทำอะไรบ้าง ทำอะไรก่อนหลัง รูปแบบของการประเมินโครงการมีหลายรูปแบบ ในการเลือกใช้รูปแบบใดจะต้องเลือกให้สอดคล้องกับความจำเป็นหรือความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมิน (สมหวัง, 2528)

รูปแบบของการประเมินโครงการ (evaluation models) คือ กรอบแนวคิด หรือแบบแผนที่เป็นระบบแสดงให้เห็นรายการที่ควรประเมิน ใช้เป็นแนวทางในการประเมิน ซึ่งคล้ายกับพิมพ์เขียว โดยทั่วไป รูปแบบการประเมินจะบอกสาระสำคัญ 2 ประการคือ ประเมินอะไรหรือ เรื่องอะไร (what) และประเมินอย่างไร (how) ซึ่งรูปแบบการประเมินมีหลายประเภท สำหรับนำเสนอในที่นี้ ผู้วิจัยได้เลือกมานำเสนอทั้งหมด 8 รูปแบบดังนี้

รูปแบบการประเมินโครงการตามแนวคิดของ Stake (1986 อ้างใน นคร, 2541)

1. การประเมินโครงการตามแนวคิดของ Stake นี้ เป็นรูปแบบการประเมินผลโดยเน้นเรื่องการตัดสินใจเป็นหลัก Stake ได้แยกการประเมินผลโครงการออกเป็นสองส่วนคือ การประเมินที่เกี่ยวข้องกับการบรรยายโครงการ และการประเมินเกี่ยวกับการตัดสินใจโครงการ โดยการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการบรรยายโครงการนั้นเป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ และความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เมื่อได้รับข้อมูลแล้วทำให้ทราบว่าสภาพของโครงการที่คาดการณ์ไว้ก่อนเริ่มดำเนินโครงการกับสภาพเมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้ว มีความแตกต่างกันหรือสอดคล้องกันมากน้อยแค่ไหน ส่วนการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจโครงการนั้น เป็นส่วนที่จะกระทำต่อการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการบรรยายโครงการ คือ การตัดสินใจคุณค่าของโครงการจากความสอดคล้องหรือความ

แตกต่างกันพบ ในการประเมินเกี่ยวกับการบรรยายโครงการ แต่การตัดสินคุณค่าจะเป็นต้องมีเกณฑ์มาตรฐานมาช่วยในการเปรียบเทียบ ซึ่ง Stake ได้เสนอเกณฑ์ที่ใช้ไว้ 2 ชนิดคือ

(1) มาตรฐานสมบูรณ์ (absolute standard) เป็นเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นโดยยึดทฤษฎีหลักการผลการวิจัย หรือเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ ซึ่งมีสนับสนุนอย่างเชื่อถือได้

(2) มาตรฐานสัมพัทธ์ (relative standard) เป็นเกณฑ์มาตรฐานที่ได้มาจากโครงการอื่น ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกัน

สำหรับการประเมินโครงการตามแนวคิดของ Stake นี้ จะใช้ได้ดีเมื่อเป็นการประเมินที่มุ่งศึกษาในเรื่องการบรรยายโครงการ หรือการตัดสินคุณค่าของโครงการและการประเมินมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ข้อมูลเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเลือกโครงการที่มีอยู่ นอกจากนี้ ผู้ประเมินจะต้องมีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานขึ้นไว้ก่อนการประเมิน และเกณฑ์ดังกล่าวจะต้องเป็นที่ยอมรับจากทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน

2. รูปแบบการประเมินตามแนวคิดของ Alkin (1985 อ้างใน นคร, 2541)

แนวคิดในการประเมินตามแนวคิดของ Alkin นี้ เป็นการประเมินเพื่อการตัดสินใจ สำหรับผู้มีอำนาจใช้พิจารณาเลือกทางเลือกที่เหมาะสม เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ ซึ่ง Alkin ได้เสนอองค์ประกอบของการประเมินผลโครงการไว้ 5 ประการคือ

(1) การประเมินระบบ (system assessment) เป็นการประเมินเกี่ยวกับระบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการทั้งหมด เพื่อนำข้อมูลมากำหนดเป็นขอบเขต จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการ

(2) การประเมินการวางแผนโครงการ (program planning evaluation) เป็นการประเมินก่อนที่จะนำโครงการไปดำเนินการ เพื่อดูว่าโครงการที่กำหนดขึ้นมีการวางแผนที่เหมาะสมเพียงใด หรือเป็นการประเมินเพื่อพิจารณาว่า การวางแผนโครงการจะสามารถทำให้โครงการบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่คาดหวังไว้หรือไม่

(3) การประเมินการดำเนินการ (program implement evaluation) เป็นการประเมินผลในขณะที่โครงการกำลังดำเนินการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ตัดสินใจว่าเท่าที่โครงการดำเนินการไปแล้วนั้น โครงการจะดำเนินต่อไปในรูปแบบใดจะแก้ไขปรับปรุงหรือไม่ จะดำเนินการต่อไปหรือยุติโครงการ

(4) การประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการ (program improvement evaluation) เป็นการประเมินโครงการ ทั้งในขณะที่โครงการดำเนินการอยู่ และเมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้ว เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงโครงการ

(5) การประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ (program certification evaluation) เป็นการประเมินโครงการเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการยอมรับว่าโครงการนั้นมีความเป็นไปได้และ

จะเกิดประโยชน์ ซึ่งการประเมินดังกล่าวผู้ประเมินจะต้องหาข้อมูลมาอ้างอิงเพื่อให้การยอมรับของผู้เกี่ยวข้องให้ได้

(6) การประเมินโครงการตามรูปแบบของ Alkin นี้ จะต้องมีการประเมินทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการตั้งแต่การวางแผนจนถึงสิ้นสุดโครงการ โดยผู้ประเมินจะต้องมีการติดตามโครงการตลอดเวลา ดังนั้นผู้ประเมินต้องมีเวลามากเพียงพอ จึงจะสามารถประเมินโครงการตามรูปแบบนี้ได้

3. รูปแบบการประเมินตามแนวคิด Tyler (1931 อ้างใน นคร, 2541) รูปแบบการประเมินโครงการตามแนวคิดของ Tyler นี้ จะเน้นความสำคัญของการประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์ หรือ จุดมุ่งหมายของโครงการเป็นหลัก กล่าวคือ ในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญก็คือ ผลผลิตจากโครงการ ถ้าผลผลิตของโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ก็ประเมินได้ว่าโครงการนั้นสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางเอาไว้ Tyler ได้เสนอแนะว่าวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ควรจะเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม การประเมินผลตามรูปแบบนี้มีขั้นตอนของการประเมินดังนี้

- (1) ค้นหาจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของโครงการที่จะประเมิน
- (2) นำจุดมุ่งหมายมาแตกเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
- (3) จัดโครงการประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- (4) ทำการทดสอบก่อนเริ่มโครงการ (Pre – test) ด้วยเครื่องมือที่น่าเชื่อถือ
- (5) ดำเนินการตามโครงการที่กำหนดไว้
- (6) เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วทำการทดสอบอีกครั้งหนึ่ง (Post – test)
- (7) ประเมินประสิทธิภาพของโครงการ โดยเปรียบเทียบคะแนนจากการทดสอบก่อน

และหลังการดำเนินโครงการ

- (8) นำผลการประเมินมาใช้

จะเห็นว่า การประเมินโครงการตามรูปแบบนี้ เหมาะสำหรับโครงการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ นอกจากวัตถุประสงค์ของโครงการที่จะประเมิน จะต้องเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

4. รูปแบบการประเมินโครงการตามแนวคิดของ Provus et al. (1971 อ้างใน นคร, 2541) Provus ได้พัฒนารูปแบบของการประเมิน เพื่อนำมาใช้ในการประเมินผลโครงการ โดยมีจุดมุ่งหมายของการประเมินคือ การหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการต่อไป หรือจะยกเลิกโครงการ ขั้นตอนการประเมินโครงการตามแนวคิดของ Provus ได้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

- (1) การบรรยายโครงการจะพิจารณาโครงการในแง่ของความครอบคลุมโดยดูว่าโครงการมีตัวแปรต่าง ๆ ครบถ้วนหรือไม่ เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ได้จากการกำหนด โดยคณะกรรมการ

เพื่อดูว่า โครงการมีความสอดคล้องภายนอกหรือภายใน หรือดูว่ามีความซ้ำซ้อนกับโครงการอื่นหรือไม่

(2) การดำเนินงานตามโครงการ เป็นการประเมินเพื่อสังเกตดูว่า มีอะไรเกิดขึ้นกับโครงการเปรียบเทียบกับโครงการกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่สร้างขึ้น

(3) กระบวนการของโครงสร้าง เป็นการประเมินเพื่อดูความเป็นเหตุเป็นผลของโครงการ และตรวจสอบดูว่าการดำเนินงานตามโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ย่อยในโครงการเพียงใด

(4) ผลผลิตของโครงการ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่า ผลที่เกิดจากโครงการเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโครงการเพียงใด โดยพิจารณาจากผลผลิตที่เกิดขึ้นจริงกับผลผลิตที่กำหนดไว้ในโครงการที่ใช้เป็นมาตรฐาน

(5) การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและผลกำไรเป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับผลที่ได้รับว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร สิ้นเปลืองมากน้อยเพียงใด

อย่างไรก็ตามการประเมินผลโครงการตามรูปแบบนี้ ผู้ประเมินจะต้องมีการสร้างเกณฑ์หรือมาตรฐานซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวนี้จะต้องสร้างมาจากหลักการพื้นฐาน เช่น จากทฤษฎี จากผลการวิจัย เป็นต้น

5. รูปแบบของการประเมินโครงการตามแนวความคิดของ Stufflebeam (1967 อ้างใน นคร, 2541)

Stufflebeam ได้สร้างรูปแบบการประเมินขึ้นเรียกว่า แบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) ในปลาย ค.ศ. 1960 การประเมินโครงการตามแบบจำลองชิปปี้เป็นการประเมิน โครงการโดยยึดการตัดสินใจเป็นหลัก โดยผู้ประเมินจะต้องเสนอข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจเป็นผู้พิจารณาเพื่อการตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไรกับโครงการแบบจำลองนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการ นอกจากนี้ แบบจำลองชิปปี้ยังเป็นที่เข้าใจได้ง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงได้มีผู้นำแนวความคิดนี้ไปใช้ในการประเมินโครงการต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย

การประเมินโครงการตามแบบจำลองชิปปี้ จะมุ่งประเมินเนื้อหาใน 4 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดในการประเมิน ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.1 การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม (context evaluation) เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อการค้นหาเหตุผลในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยระบุถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกภายในที่มีผลกระทบต่อโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจประเมินสภาวะแวดล้อมนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงมหภาค (Macro

Analytic) เป็นคำกำหนดขอบเขตการประเมิน การบรรยาย และการวิเคราะห์แวดล้อมนี้มีวิธีประเมินอยู่ 2 วิธี

(1) การประเมินสภาวะการ (contingency model) เป็นการประเมินเพื่อมุ่งค้นหาพลังหรือแรงผลักดันที่อยู่ภายนอกระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนาส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น โดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กว้าง ๆ เช่น การสำรวจงานวิจัย และวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง การศึกษา วิธีการปฏิบัติของหน่วยงานอื่น การขอคำปรึกษาแนะนำจากบุคคลภายนอก เป็นต้น

(2) การประเมินความสอดคล้อง (congruence model) เป็นลักษณะการประเมินเปรียบเทียบกันระหว่างผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ว่ามีความสอดคล้อง หรือมีความแตกต่างกัน การประเมินสภาวะแวดล้อมโดยวิธีนี้เป็นการประเมินทั้งระบบเพื่อต้องการที่จะดูว่าการดำเนินงานตามโครงการ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่มากนักเพียงใด การประเมินความสอดคล้อง มักจะศึกษาสภาพแวดล้อมภายในโครงการเอง เช่น ลักษณะการวางแผนดำเนินการ ติดต่อสัมพันธ์กับแผนงานต่าง ๆ ภายในโครงการ รวมทั้งการติดต่อสัมพันธ์กับแผนงานภายนอกโครงการ ปฏิทิน ตารางการปฏิบัติงาน และภารกิจของแผนงานต่าง ๆ เป็นต้น

5.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือข้อมูลนำเข้า (input evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ โดยระบุถึงลักษณะของข้อมูลนำเข้านี้

- สมรรถภาพและความรับผิดชอบของบุคคล และหน่วยงานที่จะบริหารโครงการ
- กลยุทธ์หรือยุทธวิธีที่จะทำให้โครงการบรรลุถึงวัตถุประสงค์
- การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคาร สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ เป็นต้น

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินในลักษณะที่วิเคราะห์ข้อมูลในส่วนละเอียดอย่างลึกซึ้ง (micro analysis) ที่มุ่งวิเคราะห์หาข้อมูลที่ดีที่สุดที่จะนำมาใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือการบริหารโครงการ ผลที่ได้จากการประเมินผลปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของราคาและกำไร (cost and benefit) ที่จะได้รับโดยการประเมินในด้านอัตราค่าจ้าง เวลางบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ ซึ่งเชื่อกันว่าหากนำไปบริหารโครงการแล้วย่อมจะได้ผลที่ดี

5.3 การประเมินกระบวนการ (process evaluation) การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินเพื่อควบคุมการบริหารโครงการ ผลของการประเมินจะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารโครงการใช้ปรับปรุงโครงการให้สามารถดำเนินการ และบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จุดมุ่งหมายของการประเมินผลกระบวนการสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ

- เพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือดำเนินงานตามขั้นตอนที่วางไว้
- เพื่อเสนอข้อมูลที่จะนำไปสู่การตัดสินใจดำเนินโครงการ

- เพื่อดำรงไว้ซึ่งการดำเนินโครงการที่เป็นไปด้วยดี

ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ มี 3 วิธี

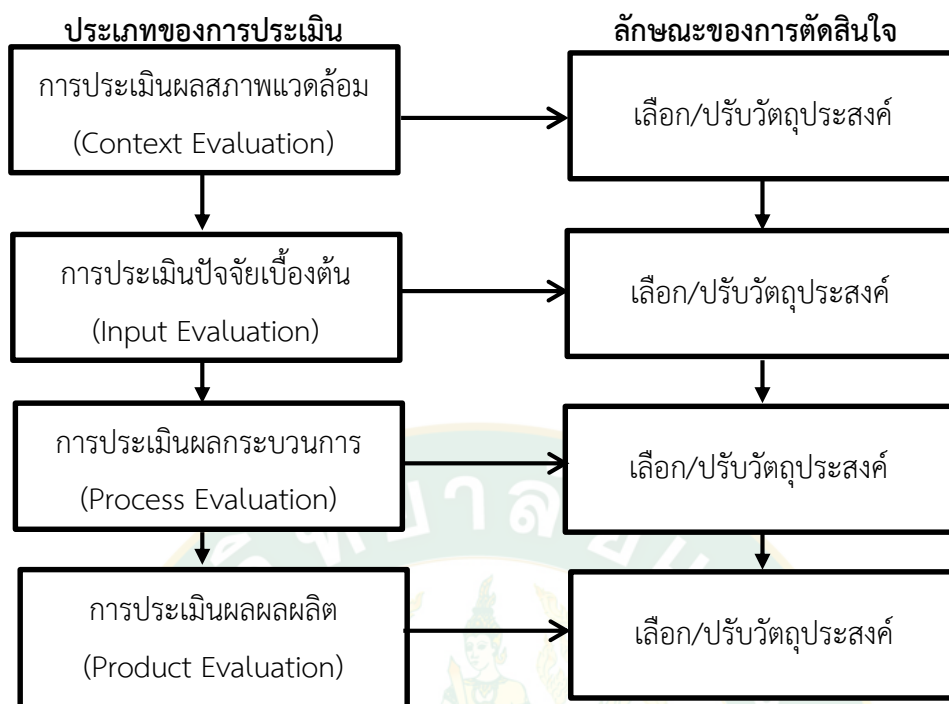
(1) แสดงให้เห็น หรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากร ที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่ม วิธีการสื่อสาร การให้เหตุผล ความเข้าใจ และเห็นพ้องกันในวัตถุประสงค์ของแผนการ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในแผนการนั้นและได้รับผลกระทบจากแผนการ ความเพียงพอของทรัพยากร อุปกรณ์อำนวยความสะดวก บุคลากร ปฏิทินปฏิบัติงาน เป็นต้น

(2) เกี่ยวกับการวางโครงการและการติดต่อก่อนการวางแผน ทั้งนี้ เนื่องจากในโครงการส่วนใหญ่มีสถานการณ์ที่จะต้องตัดสินใจเป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นเครื่องแสดงความชัดเจน จึงต้องการข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ

(3) ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ของโครงร่างโครงการ การประเมินกระบวนการจะบ่งบอกว่าเกิดอะไรขึ้นในโครงการ ข้อมูลที่ได้จะให้ประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดว่าทำไมวัตถุประสงค์จึงบรรลุหรือไม่บรรลุผล

5.4 การประเมินผลผลิต (product evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพิจารณาตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นต่อความสำเร็จของโครงการ การประเมินในลักษณะนี้จะเป็นการเปรียบเทียบระหว่างผลงานที่เกิดขึ้น กับเกณฑ์หรือมาตรฐานหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดขึ้นไว้ โดยวิเคราะห์เพื่อให้ทราบว่าโครงการประสบความสำเร็จหรือไม่บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยเหตุผลใด โดยพิจารณาวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมโครงการ (context) ปัจจัยเบื้องต้น (input) ตัวกระบวนการ (process) ในการบริหารโครงการการประเมินผลงาน เป็นการวัดและแสดงผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นว่าบรรลุวัตถุประสงค์โครงการหรือไม่สมควรที่จะดำเนินโครงการต่อไปหรือไม่ หรือจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงการอย่างไรจึงจะทำให้โครงการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในการประเมินผลโครงการในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวความคิดในการประเมินผลของ Stufflebeam โดยเสนอรูปแบบจำลองชิปปี้ ทั้งนี้เนื่องจากแบบจำลองนี้ เป็นแบบจำลองที่สามารถให้รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการค่อนข้างครอบคลุมตั้งแต่บริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการในการดำเนินโครงการ รวมทั้งประเมินถึงสิ่งที่ได้จากโครงการซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่ต้องการศึกษา

5.5 ประเภทการประเมินและลักษณะการตัดสินใจตามกรอบความคิดของรูปแบบการประเมินชิปปี้ แสดงได้ดังภาพ ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจแบบจำลองชิปป์

5.6 รูปแบบการประเมินของ Scriven (1967 อ้างใน นคร, 2541)

Scriven (Scriven, 1966) ได้ให้ความหมายของการประเมินคือ การรวบรวมข้อมูลการตัดสินใจเลือกเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูล และการกำหนดเกณฑ์ประกอบการประเมินเป้าหมายสำคัญของการประเมิน คือ การตัดสินคุณค่าของโครงการ ทั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องต่อไปนี้

(1) จุดมุ่งหมายของการประเมิน 2 ประการ ได้แก่

- การประเมินความก้าวหน้า (formative evaluation) เป็นการประเมินระหว่างที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้นักประเมินมืออาชีพ
- การประเมินผลสรุป (summative evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ เพื่อตัดสินในคุณค่าและค้นหาสิ่งที่ดีของโครงการเพื่อนำไปใช้กับสถานการณ์อื่นที่คล้ายคลึงกันต่อไป การประเมินจึงควรจะแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลต่าง ๆ ได้ชัดเจน รวมทั้งควรจะได้มีการปรึกษาหารือกันระหว่างนักประเมินกับผู้ดำเนินงานในโครงการด้วย

(2) วิธีการประเมิน ได้แก่

- การประเมินก่อนการปฏิบัติงาน หรือการประเมินคุณค่าภายใน (intrinsic evaluation) คือ ประเมินคุณค่าของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- การประเมินคุณค่าการปฏิบัติงาน (pay – evaluation) คุณค่าจากผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เครื่องมือ โดยเฉพาะผลของโครงการที่เกิดกับผู้บริหาร จึงจัดเป็นการตัดสินคุณค่าของโครงการโดยอิงเกณฑ์ภายนอก

(3) การประเมินโดยการเปรียบเทียบ มีข้อดี คือ ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายไม่ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างมาก

(4) คุณค่าและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ต้องพิจารณาในเรื่องของความเป็นประโยชน์ขวัญ กำลังใจ หรือคุณธรรม และค่าใช้จ่าย

(5) การประเมินไม่มีวัตถุประสงค์เป็นหลัก (goal – free evaluation) นักประเมินไม่ควรให้ความสนใจเฉพาะจุดมุ่งหมายของโครงการ แต่ควรให้ความสนใจกับผลที่เกิดขึ้นกับโครงการซึ่งผลบางอย่างอาจให้มีความสำคัญมาก

5.7 รูปแบบการประเมินของ Kirkpatrick (1975 อ้างใน นคร, 2541)

Kirkpatrick ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรมว่า “การฝึกอบรมเป็นการช่วยเหลือบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในการฝึกอบรมใด ๆ ควรจะจัดให้มีการประเมินการฝึกอบรม ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้รู้ว่าการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมมีประสิทธิภาพเพียงใด” การประเมินผลการอบรมจะทำให้ได้ความรู้อย่างน้อย 3 ประการคือ

- (1) การฝึกอบรมนั้นได้ให้อะไร หรือเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานในลักษณะใดบ้าง
- (2) ควรยุติโครงการชั่วคราวก่อน หรือควรดำเนินการต่อไปเรื่อย ๆ
- (3) ควรปรับปรุงหรือพัฒนาโปรแกรม การฝึกอบรมในส่วนใดบ้าง

แนวทางการประเมินควรดำเนินการประเมินประสิทธิผลของการอบรม 4 ลักษณะคือ

(1) ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (reaction evaluation) เป็นการตรวจสอบความรู้สึก หรือความพอใจของผู้รับการอบรมตามความเป็นจริง เพราะเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของการอบรม

(2) ประเมินการเรียนรู้ (learning evaluation) เป็นการตรวจสอบผลการเรียนโดยตรวจสอบให้ครอบคลุม ทั้งด้านความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และเจตคติ (attitude) เพราะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในโอกาสต่อไป โดยต้องวัดความรู้ ทักษะและเจตคติ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม วิเคราะห์ทั้งคะแนนรายข้อ และคะแนนรวมโดยเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม และถ้าเป็นไปได้ควรใช้กลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นกลุ่มของผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม แล้วเปรียบเทียบคะแนนความรู้ ทักษะ และเจตคติ ของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นกลุ่มของผู้เข้า

รับการฝึกอบรมว่าแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้วัดมี 2 แบบ คือ แบบวัดมาตรฐาน และสร้างแบบสอบถามขึ้นวัดเอง

(3) ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการอบรม (behavior evaluation) เป็นการตรวจสอบว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามความคาดหวังของโครงการหรือไม่ ซึ่งขั้นนี้ค่อนข้างยาก และใช้เวลามากกว่าการประเมินผลในสองขั้นแรก เพราะจะต้องออกไปติดตามประเมินผลในสถานที่ทำงานจริง ๆ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยจะมีคำถามที่ผู้ประเมินต้องตอบให้ได้เสียก่อน เช่น ควรจะออกไปประเมินผลเมื่อใด จะเก็บข้อมูลจากใครจึงจะเชื่อถือได้มากที่สุด ซึ่งจะต้องใช้เวลา และอาศัยความชำนาญของผู้ประเมินผลมาก จึงควรทำกับโปรแกรมการฝึกอบรมขนาดเล็กทั่ว ๆ ไป อาจใช้วิธีการง่าย ๆ คือ การกำหนดพฤติกรรมการทำงานอะไรบางอย่าง ที่คาดหวังจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เตรียมคำถามที่จะใช้สำหรับการสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์บุคคลหลาย ๆ กลุ่มภายหลังการฝึกอบรม สักระยะหนึ่ง เพื่อให้ได้จากการสัมภาษณ์ควรจะนำมาทำการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณและวิเคราะห์เนื้อหา อนึ่ง ถ้าเป็นการสัมภาษณ์ผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ควรจะต้องแน่ใจว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรม จะไม่มีอิทธิพลต่อการตอบหรือสัมภาษณ์ของผู้ใต้บังคับบัญชา

(4) ประเมินผลที่เกิดขึ้นต่อองค์กร (result evaluation) เป็นการตรวจสอบว่าผลการอบรมได้เกิดผลดีต่อองค์กร หรือเกิดผลกระทบต่อองค์กรในลักษณะใดบ้าง คุณภาพขององค์กรดีขึ้นหรือไม่ ถือเป็นประเมินผลที่ยากที่สุด เพราะในความเป็นจริงนั้น มี ตัวแปรอื่น ๆ อีกมากมาย นอกเหนือจากการฝึกอบรมที่มีผลกระทบต่อหน่วยงานและตัวแปร “เหล่านั้น” บางทีก็ยากต่อการควบคุม จึงได้ให้ข้อเสนอแนะในการประเมินผลขั้นนี้ ไว้ดังนี้

- ควรจัดสภาวะการณ์หรือเงื่อนไขต่าง ๆ ก่อนการฝึกอบรมเอาไว้แล้วนำไปเปรียบเทียบกับสภาวะการณ์ภายหลังการฝึกอบรม โดยใช้ข้อมูลที่สังเกตได้หรือสอบวัดได้
- พยายามหาทางควบคุมตัวแปรอื่น ๆ ซึ่งคาดว่า น่าจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับหน่วยงาน วิธีหนึ่งพอจะทำได้คือ การใช้กลุ่มควบคุมหรือกลุ่มทดลอง

5.8 รูปแบบการประเมินของ Patton

Patton Michael Quinn (1978 อ้างใน นคร, 2541) ได้เสนอแนวคิดและรูปแบบการประเมินที่ยืดหยุ่นใช้สอย (utilization – focused evaluation) เพื่อแก้ปัญหาของการประเมิน โดยเฉพาะในประเด็นที่มักจะได้รับ การวิจารณ์ว่าประเมินผลแล้ว ไม่ได้ นำผลการประเมินไปใช้ หรือ ผู้บริหารมองว่าผลการประเมินไม่ตรงกับข้อมูลที่ต้องการใช้ประกอบการตัดสินใจ Patton จึงได้เสนอแนวคิดละแนวทางในการประเมิน ดังนี้

(1) หลักการในการประเมิน การประเมินโครงการ นักประเมินควรให้ความสำคัญ ผู้บริหารหรือกลุ่มลูกค้าที่จะใช้ผลการประเมินนั้น ๆ คำถามเพื่อการประเมินหรือตรวจสอบควรเกิด จากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องเหล่านั้น หรือต้องเป็นความอยากรู้อยากเห็น หรืออยากใช้ข้อมูลผลการประเมิน ของผู้เกี่ยวข้อง ไม่ใช่ใช้ความอยากรู้อยากเห็นของนักประเมินมีโอกาสถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงและ พัฒนามากขึ้น

(2) ขั้นตอนการดำเนินการประเมิน Patton ได้เสนอแนวทางในการประเมิน โดยเฉพาะการดำเนินการเพื่อให้ได้วัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยแบ่งกิจกรรมเป็น 3 ขั้นตอน คือ

- จำแนกประเภทหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ในขั้นตอนนี้ นักประเมินจะต้องพิจารณาว่ามีใครบ้างที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่จะประเมินหรือเป็นผู้ที่ต้องการใช้ผลการประเมิน เช่น ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบโครงการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการคนอื่น ๆ

- สัมภาษณ์/สอบถามผู้เกี่ยวข้องที่ได้จากข้อ 2.1 เพื่อรวบรวมความเห็น หรือความต้องการว่ากลุ่มบุคคลเหล่านั้นต้องการทราบผลการดำเนินงานโครงการในลักษณะใดบ้าง ต้องการใช้อะไรประเมินในเรื่องใด หรืออยากรู้อะไร

- จัดหมวดหมู่คำถาม หรือความอยากรู้อยากเห็น หรือความต้องการใช้อะไร ของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ แล้วกำหนดเป็นรายการ คำถามหลัก ๆ เพื่อการประเมิน เช่น การดำเนินงานโครงการทำได้ตามแผนเพียงใด เกิดปัญหาในลักษณะใดบ้าง ผลการดำเนินงานของโครงการทำได้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจการอบรมครั้งนี้หรือไม่ ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้และเจตคติเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพียงใด หรือการดำเนินโครงการก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนมากน้อยเพียงใด เป็นต้น

หลังจากดำเนินการทั้ง 3 ขั้นตอนแล้ว นักประเมินจึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่ครอบคลุมประเด็นคำถามการประเมินของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ส่วนการดำเนินการใน ขั้นตอนต่อไปก็ดำเนินตามกระบวนการประเมินตามปกติ

สรุปประเภทของรูปแบบการประเมิน โดยทั่วไปนิยมแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (objective based model) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังได้เกิดขึ้นหรือไม่หรือประเมินโดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายกับผลที่เกิดจากการปฏิบัติโครงการว่าบรรลุจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Tyler, Cronbach และ Krik Patric

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นตัดสินคุณค่า (judgmental evaluation model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศ สำหรับกำหนดวิวินิจฉัยคุณค่าและโครงการนั้น ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Stake Criven และ Provus (Stake, 1986)

3. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (decision – oriented evaluation model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และข่าวสารต่าง ๆ เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Welch, Stufflebeam และ Alkin

ประโยชน์ของรูปแบบการประเมิน

1. ช่วยให้เห็นแนวทางหรือกรอบแนวคิด ในการประเมินการเรียนรู้รูปแบบที่หลากหลายจะทำให้การเลือกใช้รูปแบบการประเมินเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการประเมิน
2. ทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินชัดเจนและครอบคลุม เนื่องจากแต่ละรูปแบบมีกรอบแนวคิดเชิงเหตุผล
3. ทำให้การกำหนดตัวแปรหรือประเด็นสำคัญในการประเมินชัดเจน
4. ทำให้ผลงานการประเมินมีความเป็นระบบ ครอบคลุม เป็นที่ยอมรับ และสื่อความหมายชัดเจน

การเลือกใช้รูปแบบการประเมิน

จะใช้เต็มรูปแบบดังกล่าวมาแล้วข้างต้น หรือประยุกต์ใช้ก็ได้ตามความเหมาะสม ดังนั้น การเลือกรูปแบบการประเมินที่เหมาะสม จะต้องตอบสนองต่อข้อความ ดังนี้

1. ใช้วิธีการประเมินเชิงระบบ หรือเชิงคุณภาพ
2. ยึด – ไม่ยึดวัตถุประสงค์
3. เน้นประเมินความก้าวหน้า หรือสรุปรวม
4. เลือกใช้รูปแบบการประเมินแบบใดแล้วจึงวางแผนการประเมิน

จุดเน้น/ลักษณะเฉพาะของงานวิจัยเชิงประเมินโดยสรุป

1. มีความเฉพาะเจาะจง (specific) เช่น ข้อสรุปของจังหวัดใดก็นำมาใช้ได้กับจังหวัดนั้นเท่านั้น
2. มีเกณฑ์ในการตีค่าหรือตัดสินใจ (criteria) คือ มีตัวชี้วัด (indicator) เช่น การประเมินผลการดำเนินงานโรคติดต่อของสถานีนอนามัยแห่งหนึ่ง จะมีตัวชี้วัด 5 ประการ แต่ละตัวชี้วัดก็มีเกณฑ์วัดคุณภาพ และมีการสรุปผลการตัดสินใจว่าสถานีนอนามัยแห่งนั้นอยู่ในเกณฑ์คะแนนเท่าใด แต่การศึกษาสภาพสถานีนอนามัยไม่ใช่การประเมินงานวิจัยเชิงประเมินต้องมีเกณฑ์และเกณฑ์ต้องมีระดับคุณภาพกำกับ

3. เป็นการหาข้อมูลเพื่อตอบสนองลูกค้า (audience) วัตถุประสงค์ของการวิจัยจึงมักเกิดจากลูกค้า ไม่ใช่ความอยากรู้อยากเห็นของนักวิจัย วิธีการนำเสนอต่อผู้เกี่ยวข้องมี 2 วิธี คือ ปากเปล่า และการพิมพ์เผยแพร่ นักบริหารที่ดีจะมีการใช้สารสนเทศ ประกอบการตัดสินใจในรายงานการบริหารหรือการจัดการ

4. นิยมใช้การสอบถามข้อมูลจากผู้รู้ (key information) ในการให้ข้อมูลแทนการใช้ตัวอย่าง (sample) การวิจัยเชิงปริมาณไม่นิยมใช้ประชากร (population) หรือกลุ่มตัวอย่างประชากร (sample population) เช่น ต้องการประเมินว่าโครงการนี้ประสบความสำเร็จหรือไม่ ผู้ให้ข้อมูล (key information) ตัวอย่างเช่น ประเมินสภาวะสุขภาพของประชาชน ผู้ให้ข้อมูล คือ หัวหน้าสถานีนามัยเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และในการประเมินไม่ใช้คำว่าตัวอย่าง (sample)

การประเมินสามารถชี้นำผู้อื่น และคุณค่าของผลงานวิจัยแต่ละชั้นแตกต่างกัน ได้แก่
คู่มือเป็นงานวิจัยเชิงประติษฐ์ คุณค่าอยู่ที่การเป็น “สื่อ” มากกว่าการเป็น “รายงาน”

1. ผลงานประเภททดลองรูปแบบการสอนคุณค่าอยู่ที่การเป็น “รายงานการวิจัย”
2. รายงานการพัฒนางาน หรือการประเมินโครงการคุณค่าอยู่ที่การเป็น “คุณภาพของผลงาน” มักใช้เลื่อนระดับเพราะเป็นการประกันคุณภาพของผลงาน และต้องเป็นผลงานเชิงบวก

การประเมินโครงการแบบ CIPP Model

แบบจำลอง (Model) หมายถึง วิธีการสื่อสารทางความคิดความเข้าใจตลอดจนจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้กฎโดยการใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น แผนภูมิ แผนผัง ระบบสมการ และรูปแบบอื่น ๆ เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและสามารถนำเสนอเรื่องราวได้อย่างมีระบบ การประเมินผลโครงการนั้นมีแนวคิดและโมเดลหลายอย่าง งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดและโมเดลการประเมินแบบชิป หรือ CIPP Model ของ Stufflebeam (Stufflebeam, 1967) เพราะเป็นโมเดลที่ได้รับการยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน

แนวคิด การประเมินของ Stufflebeam (Stufflebeam's CIPP Model) ในปี ค.ศ. 1971 Stufflebeam ได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมาหนึ่งเล่ม ชื่อ “Educational Evaluation and decision Making” หนังสือเล่มนี้ ได้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เพราะให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดและประเมินผล ได้อย่างน่าสนใจและทันสมัยด้วย นอกจากนั้น Stufflebeam ก็ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมินและรูปแบบของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่าท่านผู้นี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมินจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน เรียกว่า CIPP Model เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับ

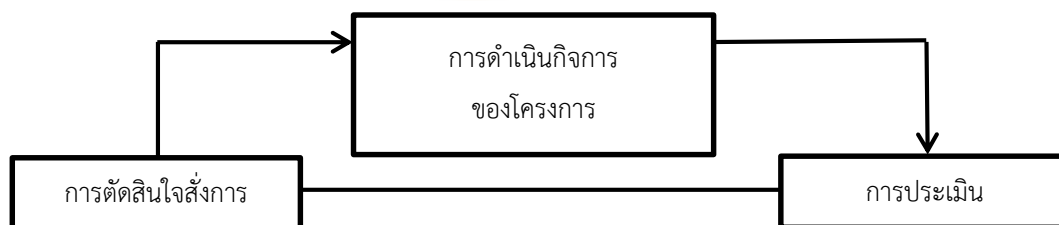

การบริหารโครงการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา วัตถุประสงค์การประเมิน คือ การใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ เน้นการแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่าง ฝ่ายประเมิน กับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุจัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาข้อมูล และนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เพื่อป้องกันการมีอคติในการประเมิน

การประเมินโครงการฝึกอบรมแบบ CIPP Model เป็นแบบจำลอง หรือรูปแบบการประเมินโครงการฝึกอบรมตามแนวคิดของ Daniel L. Stufflebeam และคณะ ซึ่งเป็นการประเมินสภาพการณ์และวัตถุประสงค์ของโครงการ ปัจจัยดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ของโครงการ เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุง และบริหารโครงการ (เยาวดี, 2546) ได้แจกแจงสาระสำคัญของการประเมิน ตามแนวคิดของ Stufflebeam ดังนี้

1. การประเมิน เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจร และย้อนกลับมาสู่รอบใหม่ของวงจรด้วย
2. กระบวนการประเมิน จะต้องมีการระบุหรือบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ
3. กระบวนการประเมิน จะต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ระบุ หรือบ่งชี้ไว้
4. กระบวนการประเมิน จะต้องมีการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้แล้ว มาจัดทำให้เป็นสารสนเทศ
5. สารสนเทศที่ได้มานั้น จะต้องมีความหมายและมีประโยชน์
6. สารสนเทศดังกล่าว จะต้องได้รับการนำไปเสนอ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกใหม่ หรือแนวทางดำเนินการใด ๆ ต่อไป

รายละเอียดของการประเมินตามนิยามของ Stufflebeam สามารถถ่ายทอดเป็นโมเดลพื้นฐาน ดังนี้

ภาพที่ 2 โมเดลพื้นฐานของ Stufflebeam

ที่มา : เยาวดี (2546)

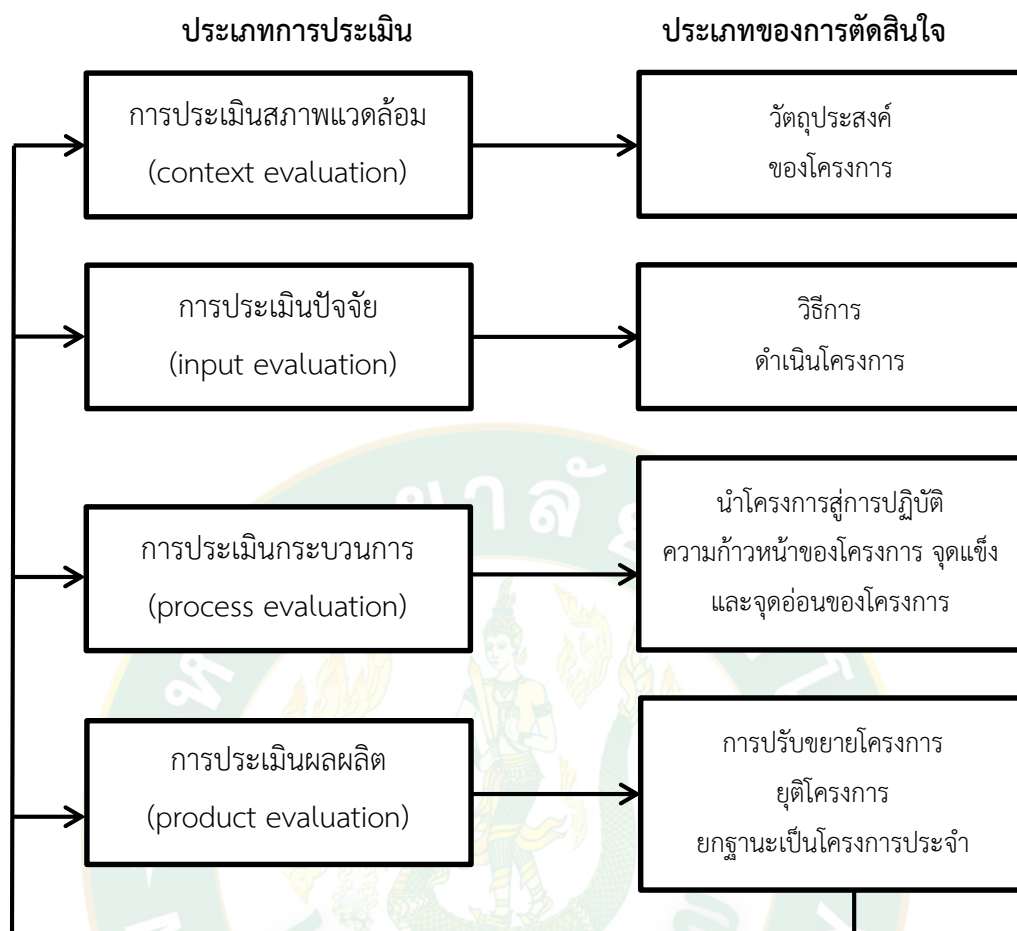
สมบูรณ์ และคณะ (2544) กล่าวว่า CIPP ย่อมาจากอักษรตัวแรกของคำจากการประเมินทางการศึกษา 4 แบบ คือ การประเมินเนื้อหาสาระของโปรแกรม (context evaluation) ประเมินการใช้ทรัพยากรและการวางแผนโปรแกรม (input evaluation) การประเมินกระบวนการของโปรแกรม (process evaluation) และการประเมินผลที่ได้จากการใช้โปรแกรม (product evaluation) การประเมินแต่ละชนิดจะเกี่ยวเนื่องกัน ตามการตัดสินใจต่าง ๆ ที่วางไว้ที่จะต้องทำหรือตัดสินใจในการวางแผนโปรแกรม และการนำโปรแกรมไปใช้ พิษณุ (2551) อธิบายรูปแบบการประเมิน ตามลำดับพัฒนาการของการดำเนินโครงการตามอักษรย่อ CIPP ดังนี้

1. การประเมินบริบท หรือสภาวะแวดล้อม (context evaluation) เป็นการประเมินความต้องการ และความจำเป็น เพื่อกำหนดการดำเนินงาน โดยประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งวิธีการประเมินจะใช้การบรรยายและเปรียบเทียบปัจจัยนำเข้าที่ได้รับจริง กับสิ่งที่คาดหวัง บริบทของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่คาดหวัง กับที่เป็นจริง รวมทั้งวิเคราะห์สาเหตุของความไม่สอดคล้องระหว่างความเป็นจริง และสิ่งที่คาดหวัง ดังกล่าว

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (input evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมด้านทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ทั้งปริมาณ และคุณภาพ ตลอดจนระบบบริหารจัดการที่วางแผนไว้ เพื่อวิเคราะห์ และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ วิธีการประเมินจะใช้การบรรยาย และวิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอยู่ รวมถึงกลยุทธ์ และกระบวนการดำเนินงานที่เป็นไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. การประเมินกระบวนการ (process evaluation) เป็นการศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง ตลอดจนปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินโครงการ สาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการตามแผนเพื่อจัดหาสารสนเทศสำหรับปรับปรุงการดำเนินโครงการได้อย่างทันท่วงที การประเมินขั้นตอนนี้จึงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (product evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามให้ได้ว่าการดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลผลิตเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ คุ่มค่าหรือไม่ จะพิจารณาผลลัพธ์ ผลกระทบของโครงการในทุก ๆ ด้าน ซึ่งมักจะใช้เทคนิคการติดตามผล หรือประเมินผลด้วยการติดตามภายหลังโครงการเสร็จ หรือศึกษาย้อนรอย (follow up study) หรือ (tracer study) ผลการประเมินจะให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการว่าควรคงไว้ ควรจะปรับ ขยาย หยุด หรือควรยกฐานะเป็นโครงการประจำ เป็นต้น

ภาพที่ 3 รูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจจาก Stufflebeam

ที่มา: สมหวัง (2544)

จากแบบจำลองการประเมินของ Stufflebeam (CIPP model) ทั้ง 4 ด้าน จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ ดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (context evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (input evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับ การกำหนดวิธีการ หรือรูปแบบในการดำเนินโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (process evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำโครงการไปสู่การปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้โครงการ
4. การประเมินผลผลิต (product evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการปรับขยายโครงการ การยุติ หรือยกฐานะเป็นโครงการประจำ

แนวคิดของ Stufflebeam เป็นการประเมินอย่างเป็นระบบ ดำเนินการต่อเนื่องมีการปรับปรุงการตัดสินใจทุกขั้นตอน CIPP model ถือเป็นรูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจสามารถใช้ประเมินทั้งก่อนเริ่มโครงการ ขณะดำเนินโครงการ และภายหลังสิ้นสุดโครงการ การนำรูปแบบการประเมิน CIPP model ไปใช้ในการประเมินโครงการฝึกอบรมใน 4 ระยะ สรุปได้ดังนี้

ระยะที่ 1 ประเมินสภาพแวดล้อม หรือบริบทของโครงการ (context evaluation) เป็นการประเมินว่า โครงการฝึกอบรมมีความเหมาะสม และสมเหตุสมผลเพียงใด โดยพิจารณาสิ่งต่าง ๆ เช่น โครงการฝึกอบรมอยู่ในกรอบนโยบายขององค์กรหรือไม่ วัตถุประสงค์ของโครงการสนองนโยบายหรือไม่ มีความจำเป็นมาก น้อยเพียงใด และมีความเป็นไปได้ของโครงการ วิธีดำเนินการ และผลกระทบของโครงการเป็นอย่างไร

ระยะที่ 2 ประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ (input evaluation) เป็นการประเมินความพร้อมของโครงการฝึกอบรม เช่น ความพร้อมในด้านกำลังคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ ระบบการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากร เป็นต้น

ระยะที่ 3 ประเมินกระบวนการ (process evaluation) เป็นการประเมินผลระหว่างดำเนินการฝึกอบรม เพื่อตรวจสอบกระบวนการ และกิจกรรมในโครงการฝึกอบรมว่าดำเนินไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจเพียงใด เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

ระยะที่ 4 ประเมินผลผลิต (product evaluation) เป็นการประเมินผลภายหลังเสร็จสิ้นโครงการฝึกอบรม เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ มีเจตคติและทักษะตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด รวมทั้งประเมินผลกระทบของโครงการฝึกอบรม เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลับไปปฏิบัติหน้าที่แล้วระยะหนึ่ง เพื่อตรวจสอบว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีการเปลี่ยนแปลงการทำงานตามวัตถุประสงค์หรือไม่

ช่วงเวลาการประเมินผล

เมื่อพิจารณาถึงช่วงเวลาของการประเมินผลโครงการ เพื่อจำแนก ประเภทของการประเมินผลโครงการโดยละเอียดแล้ว สามารถจำแนกได้ว่าการประเมินผลโครงการมี 4 ระยะดังนี้

1. การประเมินผลโครงการก่อนการดำเนินงาน (Pre – evaluation) เป็นการประเมินว่ามีความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการกำหนดให้มีโครงการหรือแผนงานนั้น ๆ หรือไม่ บางครั้งเรียกการประเมิน ประเภทนี้ว่า การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) หรือการประเมินความต้องการที่จำเป็น (Need Assessment)

2. การประเมินผลโครงการขณะดำเนินงาน (On – going Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน (Monitoring) และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ

3. การประเมินผลโครงการเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน (Post – evaluation) เป็นการประเมินว่า ผลของการดำเนินงานนั้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้หรือไม่

4. การประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ (Impact Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการ ภายหลังจากการสิ้นสุดการดำเนินโครงการหรือแผนงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะได้รับอิทธิพลจากการมีโครงการหรือปัจจัยอื่น ๆ

เกณฑ์และตัวชี้วัดความสำเร็จ

การประเมินผลโครงการนั้นต้องมีเกณฑ์และตัวชี้วัด (indicator) ระดับความสำเร็จของโครงการให้ทราบ โดยทั่วไปแล้วเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ (วรเดช และ ไพโรจน์, 2541)

1. เกณฑ์ประสิทธิภาพ (Efficiency) มีตัวชี้วัดเช่น สัดส่วนของผลผลิตต่อค่าใช้จ่ายผลผลิตต่อหน่วยเวลา ผลผลิตต่อกำลังคน ระยะเวลาในการให้บริการต่อผู้บริการ

2. เกณฑ์ประสิทธิผล (Effectiveness) มีตัวชี้วัด เช่น ระดับการบรรลุเป้าหมาย ระดับการบรรลุตามเกณฑ์มาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วม ระดับความเสี่ยงของโครงการ

3. เกณฑ์ความพอเพียง (Adequacy) ตัวชี้วัด เช่น ระดับความพอเพียงของทรัพยากร การขาดแคลนปัจจัยการผลิต และปัจจัยอื่น เป็นต้น

4. เกณฑ์ความพึงพอใจ (Satisfaction) ตัวชี้วัด เช่น ระดับความพึงพอใจของโครงการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ เป็นต้น

5. เกณฑ์ความเป็นธรรม (Equity) ตัวชี้วัดคือ การให้โอกาสกับผู้ด้อยโอกาส ความเป็นธรรมระหว่างเพศ ระหว่างกลุ่มอาชีพ ฯลฯ

6. เกณฑ์ความก้าวหน้า (Progress) ตัวชี้วัด เช่น ผลผลิตเปรียบเทียบกับเป้าหมายรวม กิจกรรมที่ทำแล้วเสร็จ ทรัพยากร และเวลาที่ใช้ไปมีความเหมาะสมเพียงใด เป็นต้น

7. เกณฑ์ความยั่งยืน (Sustainability) ตัวชี้วัด เช่น ความอยู่รอดของโครงการด้านเศรษฐกิจ สมรรถนะด้านสถาบัน ความเป็นไปได้ด้านการขยายผลของโครงการ

8. เกณฑ์ความเสียหายของโครงการ (Externalities) ตัวชี้วัด เช่น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น

สำหรับตัวชี้วัด (Indicator) ความสำเร็จของโครงการนั้น หมายถึง ตัวชี้วัดที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการจะวัดหรือประเมิน หรือตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ต้องทำการศึกษาโดยจะมีการระบุลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ทั้งส่วนที่มีลักษณะเชิงปริมาณ และลักษณะเชิงคุณภาพ

หลักการสร้างตัวชี้วัดที่ดี

การสร้างตัวชี้วัดที่ดี จำเป็นจะต้องมีหลักการ ที่ใช้เป็นเป้าหมายในการดำเนินการดังนี้

1. เลือกใช้/สร้างตัวชี้วัดเป็นตัวแทนที่สำคัญเท่านั้น
  2. คำอธิบาย หรือการกำหนดตัวชี้วัดควรเป็นวลีที่มีความชัดเจน
  3. ตัวชี้วัดอาจจะกำหนดได้ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพก็ได้
  4. ควรนำจุดประสงค์ของโครงการ หรือประเด็นการประเมินมากำหนดตัวชี้วัด
  5. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัดควรรวบรวมข้อมูลทั้งจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ
- ตัวอย่างการจำแนกประเภทของตัวชี้วัดตามลักษณะของสิ่งที่ได้รับการประเมินตาม

แบบจำลองการประเมินผลตาม CIPP Model คือ

1. ตัวชี้วัดด้านบริบท (context) : ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้
  - 1) สภาวะแวดล้อมของ ก่อนมีโครงการ (ปัญหาวิกฤต)
  - 2) ความจำเป็น หรือความต้องการขณะนั้น และอนาคต
  - 3) ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
2. ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (input) ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้
  - 1) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโครงการ
  - 2) ความพร้อมของทรัพยากร เช่น งบประมาณ คน วัสดุอุปกรณ์ เวลาและกฎระเบียบ
  - 3) ความเหมาะสมของขั้นตอนระหว่างปัญหา สาเหตุ และกิจกรรม
3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (process) ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้
  - 1) การตรวจสอบกิจกรรม เวลา และทรัพยากรของโครงการ
  - 2) ความยอมรับของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการในพื้นที่
  - 3) การมีส่วนร่วมของประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
  - 4) ภาวะผู้นำในโครงการ
4. ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (product) ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้
  - 1) อัตราการมีงานทำของประชาชนที่ยากจน
  - 2) รายได้ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ
  - 3) ความพึงพอใจของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ
5. ตัวชี้วัดผลลัพธ์ (outcome) ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้
  - 1) คุณภาพชีวิตของตนเอง และครอบครัวตามเกณฑ์มาตรฐาน
  - 2) การไม่อพยพย้ายถิ่น
  - 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

เป็นต้น

6. ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ (impact) ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ผลกระทบทางบวก/ เป็นผลที่คาดหวังจากการมีโครงการ
- 2) ผลกระทบทางลบ/เป็นผลที่ไม่คาดหวังจากโครงการ

เกณฑ์ และตัวชี้วัดดังกล่าวนี้ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลโครงการได้ดี ซึ่งจะครอบคลุม มิติด้านเศรษฐกิจ สังคม ด้านบริหารจัดการ ด้านทรัพยากร และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถวัดถึงความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐได้ ซึ่งในทางปฏิบัตินักประเมินผล จะต้องนำเกณฑ์ และตัวชี้วัดดังกล่าวมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะและบริบทของโครงการด้วย

ค่าของตัวชี้วัด

โดยทั่วไปค่าของตัวชี้วัดจะแสดงออกในรูปของตัวเลข

1. จำนวน (number) คือ ตัวเลขที่แสดงถึงจำนวนสิ่งของหนึ่ง เช่น จำนวนศูนย์พัฒนาเทคโนโลยีประจำตำบล จำนวนสวนสาธารณะในกรุงเทพฯ และอื่น ๆ เป็นต้น
2. ร้อยละ (percentage) คือ จำนวนของเลขกลุ่มหนึ่ง ซึ่งนำมาเปรียบเทียบกับเลขอีกกลุ่มหนึ่งโดยปรับให้เลขกลุ่มหลังมีค่าเท่ากับ 100 เช่น รายได้จากภาษีเป็นร้อยละ 35 ของรายจ่ายประจำ เป็นต้น
3. อัตราส่วน (ratio) คือ ข้อมูลที่แสดงความสัมพันธ์เปรียบเทียบระหว่างจำนวนของเลขกลุ่มหนึ่งกับจำนวนของเลขอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่ในเหตุการณ์เดียวกันหรือเกี่ยวข้องกัน เช่น อัตราส่วนของครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1: 25 เป็นต้น
4. สัดส่วน (proportion) คือ ข้อมูลที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนของเลขกลุ่มหนึ่งกับจำนวนของเลขอีกกลุ่มหนึ่ง โดยที่จำนวนเลขในกลุ่มแรกนั้น เป็นส่วนหนึ่งหรือรวมอยู่ในจำนวนของเลขกลุ่มหนึ่งด้วย เช่น เจ้าหน้าที่การเกษตรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตร เท่ากับ 3 ใน 5 ของเจ้าหน้าที่ทั้งหมด เป็นต้น
5. อัตรา (rate) คือ อัตราส่วนระหว่างเลขจำนวนหนึ่งกับเลขอีกจำนวนหนึ่งภายในระยะเวลาหนึ่ง เช่น จำนวนผู้เข้ารับการบำบัดการติดยาเสพติดทุก 500 คน จะมีผู้เข้ารับการบำบัดซ้ำ 10 คน เป็นต้น

6. ค่าเฉลี่ย (average mean) คือ ตัวเลขหนึ่งซึ่งเฉลี่ยจากกลุ่มตัวเลขจำนวนหนึ่งที่เป็นประเภทเดียวกัน (รวมค่าของจำนวนตัวเลขกลุ่มตัวอย่างหนึ่งแล้วหารด้วยจำนวนตัวอย่างนั้นทั้งหมด)

จากแนวคิดทฤษฎีการประเมินแบบ CIPP Model ที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น โดยสรุปรูปแบบการประเมินชิปป์ของ Stufflebeam (Stufflebeam's CIPP Model) เป็นรูปแบบการประเมินให้สารสนเทศเพื่อการวางแผนโครงการ เพื่อการนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงโครงการอย่าง

ทันท่วงที และให้รูปแบบชิปเป็นรูปแบบการประเมินที่ช่วยให้การพัฒนาโครงการ ช่วยบริหารโครงการ ตลอดจนการกำหนดอนาคตโครงการ ผู้วิจัยจึงได้ใช้รูปแบบ CIPP Model เป็นรูปแบบการประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา ซึ่งการประเมินโครงการมีความสำคัญยิ่งต่อตัวเกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะการประเมินโครงการจะทำให้การพัฒนาเกษตรกร และท้องถิ่นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของโครงการให้มีประสิทธิภาพ เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ และสามารถนำไปบูรณาการในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น และยังเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนและการตัดสินใจของผู้บริหาร จากอดีตที่ได้ดำเนินโครงการเป็นประจำทุกปีแต่กลับไม่มีผลสะท้อนถึงผู้บริหาร และไม่มีการประเมินผลอย่างแท้จริง จึงทำให้การดำเนินโครงการไม่สามารถสนองตอบปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริง

ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

Kotler and Armstrong (2002) รายงานว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้นต้องมีสิ่งจูงใจ (motive) หรือ แรงขับเคลื่อน (drive) เป็นความต้องการที่กดดันจนมากพอที่จะจูงใจให้บุคคลเกิดพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เมื่อความต้องการถูกตอบสนองบุคคลจะเกิดความพึงพอใจ ซึ่งความต้องการของแต่ละคนไม่เหมือนกัน โดยทฤษฎีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ ทฤษฎีของอับราฮัม มาสโลว์

ทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's theory motivation) อับราฮัม มาสโลว์ (A.H. Maslow) กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์จะถูกเรียงตามลำดับจากสิ่งที่กดดันมากที่สุดไปถึงน้อยที่สุด ทฤษฎีของมาสโลว์ได้จัดลำดับความต้องการตามความสำคัญ คือ

- 1) ความต้องการทางกาย (physiological needs) เป็นความต้องการพื้นฐาน คือ อาหาร ที่พัก อากาศ ยารักษาโรค
- 2) ความต้องการความปลอดภัย (safety needs) เป็นความต้องการที่เหนือกว่าความต้องการเพื่อความอยู่รอด เป็นความต้องการในด้านความปลอดภัยจากอันตราย
- 3) ความต้องการทางสังคม (social needs) เป็นความต้องการการยอมรับจากเพื่อน
- 4) ความต้องการการยกย่อง (esteem needs) เป็นความต้องการการยกย่องส่วนตัว ความนับถือและสถานะทางสังคม
- 5) ความต้องการให้ตนประสบความสำเร็จ (self – actualization needs) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล ความต้องการทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ

นวลศิริ (2533) บุคคลพยายามที่สร้างความพึงพอใจให้กับความต้องการที่สำคัญที่สุดเป็นอันดับแรกก่อนเมื่อความต้องการนั้นได้รับความพึงพอใจ ความต้องการนั้นก็จะหมดลงและเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลพยายามสร้างความพึงพอใจแล้วก็จะมีความต้องการในขั้นลำดับต่อไป

เขาริณี (2535) ได้เสนอทฤษฎีการแสวงหาความพึงพอใจไว้ว่า บุคคลพอใจจะกระทำสิ่งใด ๆ ที่ให้มีความสุขและจะหลีกเลี่ยงไม่กระทำในสิ่งที่เขาจะได้รับความทุกข์ หรือความยากลำบาก โดยอาจแบ่งประเภทความพอใจกรณีนี้ได้ 3 ประเภท คือ

- 1) ความพอใจด้านจิตวิทยา (psychological hedonism) เป็นทรศณะของความพึงพอใจว่ามนุษย์ว่ามนุษย์โดยธรรมชาติจะมีความแสวงหาความสุขส่วนตัว หรือหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ใด ๆ
- 2) ความพอใจเกี่ยวกับตนเอง (egoistic hedonism) เป็นทรศณะของความพอใจว่ามนุษย์จะพยายามแสวงหาความสุขส่วนตัว แต่ไม่จำเป็นว่าการแสวงหาความสุขต้องเป็นธรรมชาติของมนุษย์เสมอไป
- 3) ความพอใจเกี่ยวกับจริยธรรม (ethical hedonism) ทรศณะนี้ถือว่ามนุษย์แสวงหาความสุขเพื่อผลประโยชน์ของมวลมนุษย์ หรือสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ และเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ผู้หนึ่งด้วย

Shelley (1975) กล่าวว่า ทฤษฎีความพึงพอใจเป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกในทางบวก และความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกทางบวกก็คือ ความรู้สึกที่ก่อให้เกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความสุขนี้จะเป็ความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก จะเห็นได้ว่าความสุขเป็ความรู้สึกที่สลับซับซ้อน และความสุขนี้ก็มึผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ ความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวก และความสุข มีความสัมพันธ์กันอย่างสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อน และระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสามนี้เรียกว่า ระบบความพอใจ โดยความพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความพอใจมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ ความพอใจสามารถแสดงออกในรูปของความรู้สึกทางบวกแบบต่าง ๆ ได้ และความรู้สึกทางบวกนี้ยังเป็นตัวช่วยให้เกิดความพอใจ เพิ่มขึ้นได้อีกสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความพอใจแก่มนุษย์ได้แก่ ทรัพยากร หรือสิ่งเร้า การวิเคราะห์ ระบบความพอใจ คือ การศึกษาว่าทรัพยากร หรือสิ่งเร้าแบบใดเป็ที่ต้องการในการที่จะทำให้เกิดความพอใจ และความสุขแก่มนุษย์ความพอใจจะเกิดขึ้นได้มากที่สุดเมื่อมีทรัพยากรทุกอย่างที่เป็ที่ต้องการครบถ้วน แต่เนื่องจากทรัพยากรในโลกนี้มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นความพอใจจะเกิดขึ้นได้มากที่สุด เมื่อมีการจัดการทรัพยากรอย่างถูกต้องเหมาะสม และสภาพแวดล้อมกายภาพก็เป็ทรัพยากรของระบบความพอใจอันหนึ่ง (วิมลสิทธิ์, 2541)

อารี (2553) ได้อธิบายทฤษฎีแรงจูงใจเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ ดังนี้

1) ทฤษฎีความต้องการความสุขส่วนตัว (hedonistic theory) ในสมัยโบราณเชื่อกันว่า มูลเหตุสำคัญของมนุษย์ที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ ก็เพราะใจมนุษย์ต้องการหาความสุขส่วนตัว เพื่อพยายามหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด เมื่อความต้องการของมนุษย์ถูกตอบสนองแล้ว มนุษย์จะเกิดความพึงพอใจ

2) ทฤษฎีสัญชาตญาณ (instinctual theory) สัญชาตญาณเป็นสิ่งที่ติดตัวบุคคลมา ตั้งแต่กำเนิดซึ่งทำให้บุคคลมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องมีการเรียนรู้

3) ทฤษฎีการมีเหตุผล (cognitive theory) ทฤษฎีหลักการมีเหตุผลเป็นทฤษฎีที่มีความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลในการมีเหตุผลที่จะตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ เพราะบุคคลทุกคนมักจะมีสติปัญญา นอกจากนั้น ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าบุคคลมีอิสระที่จะกระทำพฤติกรรมได้อย่างมีเหตุผล และสามารถตัดสินใจต่อการกระทำต่าง ๆ ได้มีความรู้ว่าจะต้องทำอะไร บรรณานุกรมสิ่งใด และควรจะต้องตัดสินใจออกในลักษณะใด

4) ทฤษฎีแรงขับ (drive theory) โดยปกติแล้วพฤติกรรม และการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลนั้น ๆ จะมีส่วนสัมพันธ์กับแรงขับภายในของแต่ละบุคคล แรงขับภายในของแต่ละบุคคลนั้นเป็นภาวะความตึงเครียดนั้นออกไป แรงขับจึงมีลักษณะที่สำคัญ 2 ลักษณะ คือ แรงขับภายในร่างกาย และแรงขับภายนอกในร่างกาย หรือแรงขับหุนหันพลันแล่นเป็นแรงขับที่เกิดจากความต้องการทางด้าน สติปัญญา อารมณ์และสังคม ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะมีผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป อันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่สะสมไว้ในแต่ละบุคคล

เสรี (2553) ได้อธิบาย แนวทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์ และความพึงพอใจ ดังต่อไปนี้

1) การใช้สื่อมวลชนของมนุษย์ ย่อมมีจุดมุ่งหมายเพื่อการตัดสินใจ ตรีกรตรงในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง

2) มนุษย์จะสร้างทัศนคติจากประสบการณ์ ข่าวสาร และข้อมูลที่ได้รับมา

3) สื่อสารมวลชนต้องแข่งขันกับสิ่งเร้าอื่น ๆ อีกหลายอย่าง ที่อาจตอบสนองความต้องการรับรู้ของมนุษย์ได้

4) มนุษย์เป็นผู้กำหนดความต้องการของตนเอง จากความสนใจ แรงจูงใจที่เกิดขึ้นในกรณีต่าง ๆ กัน และเมื่อมนุษย์ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการมนุษย์จะเกิดความพึงพอใจ

สุเทพ (2554) ได้สรุปว่า สิ่งจูงใจที่ใช้เป็นเครื่องกระตุ้นให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ มีด้วยกัน 4 ประการ คือ

1) สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ (material inducement) ได้แก่ เงิน สิ่งของ หรือสภาวะทางกาย ที่ให้แก่ผู้ประกอบการต่าง ๆ

2) สภาพทางกายที่พึงปรารถนา (desirable physical condition) คือ สิ่งแวดล้อมในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งอันก่อให้เกิดความสุขทางกาย

3) ผลประโยชน์ทางอุดมคติ (ideal benefaction) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่สนองความต้องการของบุคคล

4) ผลประโยชน์ทางสังคม (association attractiveness) หมายถึง ความสัมพันธ์อันดีมิตรกับผู้ร่วมกิจกรรม อันจะทำให้เกิดความผูกพัน ความพึงพอใจและสภาพการร่วมกัน อันเป็นความพึงพอใจของบุคคลในด้านสังคม หรือความมั่นคงในสังคม ซึ่งจะทำให้รู้สึกมีหลักประกัน และมีความมั่นคงในการประกอบกิจกรรม

การประเมินผลความพึงพอใจ

อมรลักษณ์ (2535) กล่าวว่า การประเมินผลความพึงพอใจสามารถทำได้หลายวิธี

1) การใช้แบบสอบถาม โดยผู้สอบถามจะออกแบบสอบถาม เพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะที่กำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ

2) การสัมภาษณ์ เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงทางหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิค และวิธีการที่ดี จึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงได้

3) การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจโดยใช้การสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมาย ไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กิริยาท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และการสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

การผลิตลำไยในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ลำไยเป็นผลไม้เศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรไทย ลำไยเป็นทั้งผลไม้เศรษฐกิจในประเทศ และส่งออก ทั้งนี้ประเทศไทยมีการส่งออกลำไยสดเป็นอันดับ 1 ของโลก (International Trade Center, 2016) โดยตลาดส่งออกลำไยที่สำคัญของไทย ได้แก่ เวียดนาม จีน มาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เป็นต้น จากรายงานสถิติการส่งออกของกระทรวงพาณิชย์ พบว่าประเทศไทยมีการส่งออกลำไยสด ลำไยสดแช่แข็ง ลำไยอบแห้ง และลำไยกระป๋อง ไปยังต่างประเทศ โดยในปี 2559 ที่ผ่านมามีมูลค่าการส่งออกลำไยของไทยไปยังต่างประเทศอยู่ที่ 20,061.39 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 32.1 จากปี 2558 โดยแบ่งเป็นการส่งออกลำไยสดมีมูลค่า 11,616.39 ล้านบาท ลำไยอบแห้งมีมูลค่า 8,439.61 ล้านบาท และลำไยแช่เยือกแข็งมีมูลค่า 5.35 ล้านบาท (กระทรวงพาณิชย์, 2560)

จากผลสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ในปี 2559 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูก ลำไยนับเฉพาะพื้นที่ให้ผลผลิตทั่วประเทศประมาณ 1,056,277 ไร่ โดยมีการปลูกกันมากทาง ภาคเหนือของประเทศ และเป็นผลไม้เศรษฐกิจสำหรับเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือ ทั้งนี้ภาคเหนือมี พื้นที่ปลูกลำไยประมาณ 857,987 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 81.2 ของพื้นที่ปลูกลำไยทั่วประเทศ โดย จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ปลูกลำไย 295,177 ไร่ มากที่สุดของภาคเหนือ และมากที่สุดของประเทศ นอกจากนี้ภาคที่มีพื้นที่ปลูกลำไยรองลงมาคือ ภาคตะวันออก มีพื้นที่ปลูกลำไยประมาณ 158,914 ไร่ โดยปลูกกันมากที่สุดที่จังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่ปลูกลำไยประมาณ 138,149 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจ การเกษตร, 2559)

ตารางที่ 1 พื้นที่ให้ผลผลิตลำไยจำแนกตามภาคที่ปลูกลำไยปี 2557 – 2559

ภาค	พื้นที่ให้ผลผลิต(ไร่)			ปี 2559/2558 (ร้อยละ)
	ปี 2557	ปี 2558	ปี 2559	
ภาคเหนือ	865,506	866,504	857,987	-1.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	41,504	40,342	39,376	-2.4
ภาคตะวันออก	145,048	153,545	158,914	3.5
รวมทั้งประเทศ	1,052,058	1,060,391	1,056,277	-0.4

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559)

เมื่อวิเคราะห์ผลผลิตลำไยต่อพื้นที่ให้ผลผลิต พบว่า แม้ว่าภาคเหนือมีพื้นที่ปลูกลำไยมากที่สุด แต่ปริมาณผลผลิตลำไยต่อไร่ค่อนข้างต่ำ โดยอยู่ที่ประมาณ 505 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ ประเทศที่ 683 กิโลกรัมต่อไร่ ขณะที่จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ปลูกลำไยมากที่สุดของประเทศมีผลผลิต ต่อไร่อยู่ที่ประมาณ 696 กิโลกรัมต่อไร่ แม้ผลผลิตลำไยต่อไร่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศแต่ผลผลิตต่อ ไร่ยังต่ำกว่าจังหวัดจันทบุรีที่มีพื้นที่ปลูกลำไยเป็นอันดับ 3 ของประเทศ ถึง 3 เท่า และเป็นที่น่าสังเกต ว่า ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ผลผลิตลำไยต่อไร่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง จากผล สสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ในปี 2557 ผลผลิตลำไยต่อพื้นที่ให้ผลผลิตในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่อยู่ที่ 993 กิโลกรัมต่อไร่ และในปี 2558 ผลผลิตลำไยต่อพื้นที่ให้ผลผลิตในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่อยู่ที่ 883 กิโลกรัมต่อไร่ ทั้งนี้ผลผลิตลำไยต่อไร่ที่ลดลงอย่างต่อเนื่องสะท้อนให้เห็นถึง ปัญหาการผลิตลำไยในพื้นที่

ตารางที่ 2 ผลผลิตลำไยจำแนกตามภาคที่ปลูกลำไยปี 2557 – 2559

ภาค	พื้นที่ให้ผลผลิต(ตัน)			ปี 2559/2558 (ร้อยละ)
	ปี 2557	ปี 2558	ปี 2559	
ภาคเหนือ	696,694	577,510	433,364	-25.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	25,318	23,914	20,584	-13.9
ภาคตะวันออก	272,892	290,698	267,741	-8.0
รวมทั้งประเทศ	994,904	872,122	721,689	-17.2

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559)

สำหรับปัญหาผลผลิตลำไยต่อไร่ที่ลดลงในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือมาจากปัจจัยหลายประการ อาทิ เกษตรกรขาดองค์ความรู้ในวิธีการผลิตลำไยให้มีคุณภาพ เช่น การตัดแต่งกิ่งลำไย และการบำรุงดูแลต้นลำไยให้สมบูรณ์ นอกจากนี้ เกษตรกรยังยึดติดกับวิถีการปลูกลำไยแบบเดิมทำให้ผลผลิตลำไยมีขนาดเล็ก ขายไม่ได้ราคาจึงมีส่วนทำให้เกษตรกรบางรายไม่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาวิธีการทำให้ต้นลำไยออกผลผลิตที่มีคุณภาพ รวมถึงเกษตรกรพึ่งพาการใช้สารเคมีอย่างต่อเนื่องในการเร่งให้ต้นลำไยออกผลผลิตจนส่งผลกระทบต่อต้นลำไยทำให้ต้นลำไยให้ผลผลิตลดลง เป็นต้น (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2556) ซึ่งหากปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไขอาจส่งผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจในครัวเรือนของเกษตรกร

จากปัญหาเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในพื้นที่ภาคเหนือ ทำให้ในปี 2556 ทางมูลนิธิชัยพัฒนา ได้จัดโครงการ ส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ในพื้นที่สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว (ในที่ดินของมูลนิธิชัยพัฒนา) โดยส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกลำไยที่เข้าพื้นที่ในสหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัวสามารถผลิตลำไยให้มีคุณภาพปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งวิธีการผลิตลำไยให้มีคุณภาพตามวิธีของมูลนิธิชัยพัฒนา คือ การพัฒนาผลลำไยให้มีขนาดผลใหญ่ได้มาตรฐานของโครงการ ได้แก่ ขนาดเกรด AAA (มีขนาดผลใหญ่ประมาณเหรียญ 10 บาท จำนวนผลไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม) และขนาดผลเกรด AA (มีขนาดผลใหญ่ประมาณเหรียญ 5 บาท จำนวนผลไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม) และส่งเสริมให้เกษตรกรลดใช้สารเคมี หันมาใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นผลิตเป็นปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอกเพื่อใช้ในสวนลำไยของตนเอง มีการแนะนำวิธีการไล่แมลงด้วยวิธีธรรมชาติ คือ ใช้น้ำส้มควันไม้ในการไล่แมลง เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้อยาฆ่าแมลง ซึ่งผลที่ได้ทำให้ผลผลิตลำไยของเกษตรกรเกิดความปลอดภัยจากสารเคมี สภาพดินภายในพื้นที่สมบูรณ์สามารถให้ผลผลิตลำไยได้อย่างต่อเนื่อง และยังช่วยให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตลำไยได้ในราคาที่สูงขึ้นโดยเน้นจุดเด่นเรื่องคุณภาพ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2556)

โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา

ความเป็นมาของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ในพื้นที่สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ปี พ.ศ. 2524 หมู่บ้านโรงวัวเป็นหมู่บ้านที่ยังไม่มีความเจริญ และมีความแห้งแล้งมาก เมื่อถึงช่วงฤดูฝน ชาวบ้านจะทำการปลูกถั่วลิสง และพริกเพื่อจำหน่ายเป็นอาชีพหลัก โดยบางปีชาวบ้านมักประสบปัญหาภัยแล้ง ทำให้ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรที่ชาวบ้านเพาะปลูกไว้ ต่อมาในปี 2525 อาจารย์ ดร.พิสิษฐ์ วรอุไร คณะนั้นดำรงตำแหน่ง อาจารย์ และหัวหน้าศูนย์บริการพัฒนาขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลบ้านไร่ คนแรก สังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้เข้ามาสำรวจพื้นที่ชุมชนบ้านโรงวัว และเห็นว่าสภาพพื้นที่สามารถดำเนินการจัดทำเป็นแหล่งปลูกดอกแกรนดิโอริสได้ โดยได้ประชุมหารือกับชาวบ้านเกี่ยวกับแนวทางการจัดตั้งศูนย์ และแนวทางในการปลูกดอกแกรนดิโอริสเพื่อส่งจำหน่ายทั้งในและนอกประเทศ โดยได้จัดตั้งศูนย์บริการขยายผล ชื่อว่า “ศูนย์บริการพัฒนาขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลบ้านไร่ บ้านโรงวัว ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่” โดยได้จัดตั้งคณะกรรมการ และชาวบ้านว่าชาวบ้านท่านใดมีความประสงค์จะขายที่ดินให้กับทางโครงการ โดยได้มีชาวบ้านนำที่ดินมาขายให้กับโครงการในครั้งแรก (มีทั้ง นส.3 และไม่มี นส. 3) รวม 100 ไร่ หลังจากจัดตั้งโครงการได้ 1 ปี มีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการเพิ่มอีก 25 ครัวเรือน และได้ขายที่ดินให้กับโครงการเพิ่มเติมอีก 68 ไร่ จึงทำให้โครงการมีที่ดินทั้งหมด 168 ไร่ โดยเงินที่โครงการนำมาซื้อที่ดินของชาวบ้านนั้น ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ราคาที่ดินต่อไร่ในสมัยนั้น 3,000 บาทต่อไร่) ซึ่งถึงแม้ว่าเกษตรกรจะขายที่ดินให้กับทางโครงการแล้ว เกษตรกรยังมีสิทธิ์ในการซื้อที่ดินของตนเองคืนกลับมาได้ โดยหักเงินจากการจำหน่ายดอกแกรนดิโอริสที่เกษตรกรผลิตเพื่อจำหน่ายโครงการ โดยเกษตรกรยังมีสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์จากที่ดินเดิมของเกษตรกรอยู่

การดำเนินการของโครงการระยะต่อมาได้ทำการปรับพื้นที่ทั้งหมด แล้วทำการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน 2 ส่วนแรกทำการปลูกดอกแกรนดิโอริส และอีก 1 โชนทำการปลูกมะม่วงหลากหลายสายพันธุ์ โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ทำการสนับสนุนกล้าพันธุ์ดอกแกรนดิโอริส และกล้าพันธุ์มะม่วงให้กับเกษตรกร โดยในการจำหน่ายดอกแกรนดิโอริสชาวบ้านได้รายได้จากการจำหน่ายดอกเป็นรายวัน

ปี พ.ศ. 2527 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังพื้นที่บ้านโรงวัว และได้รับสั่ง อาจารย์ ดร.พิสิษฐ์ ความว่า “...งานนี้เป็นประโยชน์ถึงประชาชนอย่างแท้จริงให้ขยายงานไปให้มาก และหากคนมาช่วยงานเพิ่มขึ้น...” โดยหลังจากนั้นใน

ปี 2528 ทรงมีนโยบายให้ยกฐานะของโครงการ ขึ้นเป็น “ศูนย์บริการพัฒนาการขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้
ผลบ้านไร่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านโรงวัว ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่”

โครงการดำเนินการปลูกดอกแกรนดิโอรัสมาถึงปี 2545 ขณะนั้นตลาดการจำหน่ายดอก
แกรนดิโอรัสเริ่มซบเซา อ.ดร.พิสิษฐ์จึงได้ปรึกษาหารือ และหาทางออกร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งให้
ความเห็นว่ายากปรับเปลี่ยนจากการปลูกดอกแกรนดิโอรัส มาเป็นการปลูกลำไย เนื่องจากใน
ขณะนั้นลำไยเป็นที่นิยมปลูกในพื้นที่อำเภอจอมทอง และอำเภอดอยเต่า ทางโครงการจึงได้จัดหากลำ
ลำไยพันธุ์ดอมา ให้เกษตรกรปลูก และส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกลำไยระยะชิด เพื่อเป็นการประหยัด
ต้นทุน เพื่อเกษตรกรสามารถบริหารจัดการสวนได้ง่าย ซึ่งข้อแตกต่างในการปลูกดอกแกรนดิโอรัสกับ
การปลูกลำไยคือ ในการปลูกดอกแกรนดิโอรัส เกษตรกรได้รายได้เป็นรายวัน โดยสามารถได้รายได้
จากการจำหน่ายดอกแกรนดิโอรัสต่อดอก ส่วนการปลูกลำไยรายได้ ได้รับเป็นปี แต่เมื่อเฉลี่ยรายได้
ต่อปี การปลูกลำไยสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรมากกว่า

ต่อมาในปี 2546 สหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ได้เข้ามาสอบถามทางกลุ่มเกษตรกร ศูนย์บริการ
ขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลบ้านไร่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ว่า เกษตรกรได้มีการรวมกลุ่มหรือไม่ ซึ่ง
ในขณะนั้นเกษตรกรยังไม่ได้รวมกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม สหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่จึงได้ดำเนินการจัดตั้ง
กลุ่มให้กับเกษตรกร ภายใต้ชื่อ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด โดยมีเกษตรกรที่เข้าร่วมจำนวน
71 คน

ปี 2547 อาจารย์ ดร.พิสิษฐ์ วรอุไร ได้เข้ามาประชุมหารือกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ
โดยท่านได้เสนอต่อเกษตรกรเนื่องจาก อาจารย์ ดร.พิสิษฐ์ ได้ให้ความเห็นว่า ในอนาคตพื้นที่ของบ้าน
โรงวัวซึ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตรของคนในพื้นที่จะถูกกว้านซื้อจากกลุ่มนายทุน และคนนอกพื้นที่ เพื่อ
เป็นการรักษาพื้นที่ผืนนี้ไว้ให้สืบทอดไปยังลูกหลานได้ใช้ประโยชน์พื้นที่นี้ในการทำกิน โดยเกษตรกร
ทุกคนเห็นด้วย จึงได้ทำการรวบรวมโฉนด และ นส 3ก ถวายที่ดินให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทร
มหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 รวมพื้นที่ทั้งหมด 168 ไร่ ซึ่งหลังจากได้ทำการโอนย้ายที่แล้วนั้น
ทางสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนายังคงให้สิทธิ์แก่ชาวบ้านผู้ถวายที่ดินในการทำกิน ในที่ดินเดิมของตนเอง
เช่นเดิม แต่สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนาจะดำเนินการเก็บค่าเช่าพื้นที่ปีละ 100 บาทต่อไร่ต่อปี (ดวงดี
นันทะเล, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2562)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 มูลนิธิชัยพัฒนาได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการผลิตลำไยพันธุ์ดีมีคุณภาพ
ปลอดภัยจากสารพิษให้แก่กลุ่มสหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว เพื่อส่งเสริมเกษตรกรให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
โดยทางมูลนิธิชัยพัฒนาเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรอย่างใกล้ชิด ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินงานอย่างเข้าปีที่
5 ติดต่อกัน (โครงการพัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม, 2559)

วัตถุประสงค์การพัฒนาโครงการ

1. ส่งเสริมเกษตรกรให้ผลิตลำไยคุณภาพดีให้ได้ขนาดผลตามมาตรฐาน คือ ขนาดผลใหญ่ คือ ขนาดเกรด AAA : ไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม และเกรด AA : ไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิต
2. ส่งเสริมเกษตรกรในการปลูกลำไยปลอดสารพิษ
3. ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้แก่เกษตรกรในด้านการตลาด
4. ส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น
5. เป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา มาศึกษาหาความรู้และนำไปเผยแพร่ความรู้ให้แก่เกษตรกร

การดำเนินงานของโครงการ

การดำเนินงานของโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ด้านดังนี้

1. ด้านการดำเนินงานเพื่อชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน ข้อกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ฯ
  - นัดประชุมเกษตรกรผู้ผลิตลำไย เพื่อชี้แจงเกณฑ์การเข้าร่วมโครงการฯ และรับสมัครสมาชิกเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการ
  - ขอการรับรองแหล่งผลิตพืช และรับรองระบบการจัดการด้านพืช (GAP : ลำไย) จากกรมวิชาการเกษตร
2. ด้านการดำเนินงาน การบำรุงดูแลรักษาต้นลำไยหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตก่อนชักนำการออกดอก
  - จัดการฝึกอบรมเกษตรกร เรื่อง “เทคนิคการตัดแต่งกิ่งลำไยเพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิต”
  - ตรวจสอบประเมินสภาพสวนลำไย และต้นลำไยที่เข้าร่วมโครงการในเบื้องต้น พร้อมทั้งทั้งบันทึกข้อมูลด้านการผลิต/ ผลผลิตในฤดูกาลผลิต
  - เก็บตัวอย่างดินของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ฯ ส่งตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน
  - เกษตรกรบำรุง และเตรียมต้นลำไยระยะแตกใบอ่อนจนถึงระยะใบบนสเลตชุดที่สาม
3. ด้านการดำเนินงาน ในช่วงระยะการชักนำการออกดอกของลำไย
  - จัดการฝึกอบรมให้คำแนะนำเกษตรกรเรื่อง การใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ เพื่อการชักนำการออกดอกอย่างถูกวิธี
  - ตรวจสอบประเมินสภาพต้นลำไยของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ ก่อนราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์

- ประชุมเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ เพื่อวางแผนการใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์
เพื่อการชักนำการออกดอก

- ตรวจสอบติดตามเกษตรกร เพื่อเฝ้าระวังและบำรุงต้นลำไยในระยะแทงช่อดอก
- ตรวจสอบติดตามเกษตรกร เพื่อเฝ้าระวัง และบำรุงต้นลำไยในระยะดอกลำไยบาน

4. ด้านการดำเนินงาน ในช่วงบำรุงรักษาด้านลำไยหลังติดผล

- ตรวจสอบติดตามเกษตรกรในการดูแลรักษาลำไยในระยะผลเล็ก (ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง
0.5 เซนติเมตร)

- จัดอบรมเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเรื่อง “เทคนิคการเพิ่มคุณภาพผลผลิตลำไย”
- ตรวจสอบประเมินช่อผลที่ได้รับการตัดแต่ง และประเมินความสมบูรณ์ของต้นลำไย

โดยทั่วไป

- ดูแลรักษาลำไยในระยะขยายขนาดผล
- ดูแลรักษาลำไยในระยะใกล้เก็บเกี่ยวผลผลิต

5. ด้านการดำเนินงาน ในระยะเก็บเกี่ยวผลผลิต และการตลาด

- ตรวจสอบประเมินผลผลิตลำไยของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ
- ประสานงาน และวางแผนด้านการตลาด
- ดูแลรักษาลำไยระยะใกล้เก็บเกี่ยวผลผลิต
- ตรวจสอบประเมินผลผลิตลำไยของเกษตรกรก่อนวันเก็บเกี่ยวผลผลิต
- เก็บเกี่ยวผลผลิต และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

วิธีการผลิตลำไยคุณภาพปลอดภัยจากสารพิษ โดยมูลนิธิชัยพัฒนา

การเตรียมต้น

1. การเตรียมต้นที่เข้าร่วมโครงการจะต้องผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการที่เข้าร่วมโครงการและเจ้าหน้าที่ของโครงการพัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม จากนั้นจะต้องตัดแต่งกิ่งรูปทรงเปิดกลางพุ่มหรือทรงฟ้าซีหงาย เพื่อให้แดดส่องผ่านและควบคุมความสูงของต้น เพื่ออำนวยความสะดวกดูแล โดยเฉพาะการตัดแต่งช่อผลและการเก็บเกี่ยวผลผลิต

ภาพที่ 4 การตัดแต่งกิ่งลำไยแบบ
รูปทรงเปิดกลางพุ่ม

ภาพที่ 5 การตัดแต่งกิ่งลำไยรูปทรงฝาชีหงาย

ประโยชน์ของการตัดแต่งกิ่ง

(1) เพื่อควบคุมขนาดความสูงและทรงพุ่มลำไยได้ตามความต้องการ เกิดความสะดวกต่อการบริหารจัดการ ทำให้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ง่าย และช่วยลดค่าใช้จ่ายในเรื่องไม้ค้ำยันกิ่ง รวมทั้งลดต้นทุนการผลิต

(2) ช่วยให้ต้นลำไยมีอายุยืนยาวขึ้น และให้ผลผลิตสม่ำเสมอ เพราะการตัดแต่งกิ่งจะมีผลต่อการแตกตาซึ่งจะเร่งให้ต้นลำไยแตกใบอ่อนทำให้ต้นลำไยฟื้นตัวได้เร็วขึ้น (กรณีปีที่แห้งแล้ง ต้นลำไยที่ตัดแต่งกิ่งที่ขาดน้ำเป็นเวลายาวนาน จะไม่เหี่ยวเฉาหรือยืนต้นตาย แต่ต้นที่ไม่ได้ตัดแต่งกิ่งจะเหี่ยวเฉาและส่วนมากก็จะยืนต้นตาย)

(3) ทำให้ทรงพุ่มไม่หนาทึบเกินไป อากาศถ่ายเทได้สะดวก และแสงแดดส่องเข้าไปในทรงพุ่มได้มากขึ้น ช่วยลดแหล่งที่อยู่อาศัยของโรค - แมลงศัตรูพืช เช่น โรคราดำ โรคจุดสาหร่ายสนิม เพลี้ยหอย เพลี้ยแป้ง เป็นต้น

2. ใส่ปุ๋ยคอกอัตราต้นละ 10 - 20 กิโลกรัมต่อต้น และปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15 หรือ 46 - 0 - 0 เพื่อบำรุงและฟื้นฟูสภาพดินให้กลับมาสมบูรณ์แข็งแรงพร้อมที่จะให้ผลผลิตในฤดูถัดไป

ภาพที่ 6 การใส่ปุ๋ยคอกบริเวณทรงพุ่มต้นลำไย

ภาพที่ 7 รากของต้นลำไยที่เกิดขึ้นบริเวณ
ที่ใส่ปุ๋ยคอก

การป้องกันกำจัดโรคและแมลงที่สำคัญ

โรคพุ่มไม้กวาด (witches' broom)

ภาพที่ 8 โรคพุ่มไม้กวาด

ภาพที่ 9 การตัดซอลำไยที่แสดงอาการยอดหงิก
ไปฝัง หรือเผาไฟ เพื่อกำจัดไรที่อาศัยอยู่ใน
ซ่อดอก หนอนกัตกินใบ เช่น หนอนคืบ
หนอนมังกร ทำลาย โดยการกัตกิน
ใบอ่อนของต้นลำไย

ภาพที่ 10 หนอนคืบกักกินใบอ่อนของต้นลำไย

ภาพที่ 11 สภาพใบลำไยที่โดนหนอนคืบ
กักกินใบอ่อน

เทคนิคการให้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ (ช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม)

1. เกษตรกรเลือกต้นลำไยที่สมบูรณ์อยู่ในระยะใบแก่ หากต้นลำไยต้นใดมีทรงพุ่มหนาที่บังเกินไปควรตัดแต่งกิ่งออกบ้าง เพื่อให้แสงแดดส่องผ่านเข้าไปในทรงพุ่ม หลังจากตัดแต่งกิ่งควรให้สารทันทีหรืออย่างช้าไม่ควรเกิน 1 สัปดาห์ เพราะอาจทำให้ลำไยแตกใบอ่อนได้
2. ทำความสะอาดบริเวณทรงพุ่ม กำจัดวัชพืชและกวาดเศษใบลำไยออกนอกทรงพุ่ม ถ้าหากดินมีความชื้นมากควรทิ้งไว้ 1 – 2 วันก่อนให้สาร
3. ตรวจสอบความบริสุทธิ์ของสาร ก่อนการให้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ควรนำสารไปตรวจวิเคราะห์หาความบริสุทธิ์ว่ามีกำมะถันหรือซีลีเนียม เพื่อนำมาประกอบการกำหนดอัตราการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ได้อย่างเหมาะสม
4. การให้สารคลอไรด์ วิธีการให้สารนิยมทำ 2 แบบ คือ ผสมน้ำรดและแบบหว่าน การผสมน้ำรดจะต้องละลายสารคลอไรด์ในน้ำให้หมดก่อนแล้วจึงรด ส่วนการให้แบบหว่านควรทำให้สารละเอียดเป็นผง การให้แบบหว่านและผสมน้ำรดควรให้รอบ ๆ ทรงพุ่มเป็นบริเวณกว้างประมาณ 50 – 100 เซนติเมตร เพื่อให้สารกระจายทั่วทรงพุ่มและป้องกันรากเสียหาย
5. การให้น้ำ ควรรดน้ำตามเพื่อให้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ละลายให้มากที่สุด หลังจากนั้นรักษาความชื้นโดยให้น้ำทุก 3 – 5 วัน เพื่อให้รากลำไยดูดสารเข้าสู่ต้นให้มากที่สุด ประมาณ 3 – 5 สัปดาห์ลำไยจะเริ่มแทงช่อดอก

ตารางที่ 3 ข้อเสนอแนะการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์กับต้นลำไยที่มีขนาดทรงพุ่มต่าง ๆ

เส้นผ่าศูนย์กลางทรงพุ่ม (เมตร)	อัตราการใช้ * (กรัม)
3	50 - 150
4	100 - 250
5	150 - 400
6	250 - 500
7	300 - 750
8	400 - 1,000
9	500 - 1,250
>10	600 - 1,500

*อัตราที่แนะนำประยุกต์จากงานทดลองที่ใช้ในอัตรา 8 - 20 กรัมต่อตารางเมตรของพื้นที่ทรงพุ่ม

ภาพที่ 12 ลักษณะใบลำไยที่พร้อมสำหรับการราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์

ภาพที่ 13 การราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์ให้กับต้นลำไยโดยใช้บัวรดน้ำรดรอบ ๆ ทรงพุ่ม

การดูแลช่วงลำไยแทงช่อดอก (เดือนมกราคม – กุมภาพันธ์)

ภาพที่ 14 เจ้าหน้าที่ประเมินความสมบูรณ์
ของต้นลำไย

ภาพที่ 15 ลักษณะช่อดอกลำไยที่สมบูรณ์

ภาพที่ 16 ลักษณะช่อดอกที่หนอน
กำลังจะทำลาย

ภาพที่ 17 หนอนตัวทำลายช่อดอก

ข้อดีของการตัดแต่งช่อผล

1. เพื่อเพิ่มขนาดของผลลำไยให้มีขนาดโตขึ้น น้ำหนักดี มีคุณภาพ
2. ลดการหลุดร่วงของผลลำไย กรณีเช่น ลำไยขาดน้ำ สภาพอากาศร้อนจัด เป็นต้น
3. ลดการแตกของผลลำไย กรณีเช่น ลำไยขาดน้ำเป็นเวลานาน เป็นต้น

การเก็บเกี่ยวผลผลิต (ช่วงปลายเดือนกรกฎาคม – เดือนสิงหาคม)

ภาพที่ 18 ลักษณะช่อผลที่ไม่ได้ตัดแต่งกิ่ง

ภาพที่ 19 ลักษณะช่อผลลำไยที่ผ่านการตัดแต่งช่อผล

ภาพที่ 20 ตารางกำหนดเกรดลำไย

ภาพที่ 21 ผลลำไยเปรียบเทียบกับขนาดเหรียญ 10 บาท

ดัชนีการเก็บเกี่ยว

ลำไยในฤดูกาลปกติจะใช้เวลาดังแต่เริ่มแทงช่อดอกจนกระทั่งผลแก่ประมาณ 7 เดือน ตัวอย่างเช่น ถ้าราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์ช่วงต้นเดือนพฤศจิกายนผลลำไยจะพร้อมเก็บผลผลิตในช่วงเดือนกรกฎาคม โดยสังเกตลักษณะทางกายภาพคือ ขนาดของลำไยมีขนาดใหญ่ขึ้น ผิวของเปลือกลำไยด้านนอกเรียบ เปลือกด้านในมีเส้นคล้ายร่างแห เมล็ดมีสีดำ เนื้อมีรสหวาน ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำไม่ต่ำกว่า 18 องศาบริกซ์

ภาพที่ 22 ขนาดผลลำไยที่พร้อมสำหรับการเก็บเกี่ยว

ภาพที่ 23 วัดปริมาณของแข็งละลายน้ำก่อนเก็บเกี่ยวผลผลิต

วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิต

ภาพที่ 24 การเก็บเกี่ยวผลผลิตต้นสูง โดยใช้บันไดในการเก็บเกี่ยวผลผลิต

ภาพที่ 25 การนำผลผลิตที่เก็บได้จากสวนไปยังโรงคัดบรรจุ

การคัดขนาด

การคัดขนาดลำไยคุณภาพ มีวิธีการคือนำช่อผลลำไยที่ได้หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตมาคัดขนาดโดยเลือกขนาดผลให้มีขนาดใหญ่ใกล้เคียงกัน และมีน้ำหนักตามที่โครงการฯกำหนด เพื่อนำไปบรรจุลงตะกร้าละ 8 กิโลกรัม สำหรับการกำหนดเกรดลำไยที่ทางโครงการรับซื้อคือ ลำไยผลสดขนาด AAA จำนวนไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม และลำไยผลสดขนาด AA จำนวนไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม ส่วนผลลำไยที่ต่ำที่ทางโครงการกำหนด เกษตรกรสามารถนำไปจำหน่ายได้ขนาด AA ตามที่ตลาดรับซื้อทั่วไป ซึ่งทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกช่องทางหนึ่ง

ภาพที่ 26 กระบวนการคัดคุณภาพลำไย

ภาพที่ 27 ช่อผลไยผลสดขนาด AAA
จำนวนไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม

ภาพที่ 28 ช่อลำไยผลสดขนาด AA
จำนวนไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม

ภาพที่ 29 การบรรจุลำไยลงในตะกร้า

รมซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂)

1. บรรจุลำไยลงในตะกร้าแล้วนำไปซ้อนเรียงในห้องรมซัลเฟอร์ไดออกไซด์อย่างพอเหมาะ และให้มีช่องว่างเพื่อให้ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์แทรกเข้าไปได้
2. คลุมผ้าใบปิดทั้งสี่ด้าน ปิดตู้และเปิดพัดลมเพื่อบังคับและหมุนเวียนแก๊สเข้าไป ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้จะใช้เวลาประมาณ 40 นาที
3. ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ที่ตกค้างอยู่ในห้องจะถูกกำจัดโดยใช้พัดลมดูดอากาศออกไปผ่านลงในน้ำ
4. นำลำไยที่ผ่านกระบวนการรมซัลเฟอร์ไดออกไซด์แล้วไปเก็บรักษาไว้ที่อุณหภูมิ 4 – 6 องศาเซลเซียส ภายใต้สภาวะที่อุณหภูมิต่ำจะช่วยป้องกันการเน่าเสีย และสามารถรักษาลำไยได้นานถึง 14 วัน

ภาพที่ 30 ห้องรมก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์

ภาพที่ 31 การเรียงตะกร้าบรรจุลำไยผลสด

ภาพที่ 32 ลำไยผลสดก่อนรมก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์

ภาพที่ 33 ลำไยผลสดหลังรมก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์

ระบบการจัดการคุณภาพลำไย (Good Agricultural Practices : GAP ลำไย)

นโยบายคุณภาพลำไย

เพื่อให้บรรลุตามนโยบายคุณภาพลำไย ในฐานะ “เกษตรกร” การผลิตลำไย ภายใต้ “ระบบการจัดการคุณภาพ : GAP ลำไย” ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะดำเนินการดังนี้ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2550)

1. บุคลากรทุกคนในสวนมีส่วนร่วมในระบบจัดการคุณภาพ
2. ผลิตลำไยอย่างซื่อตรง และได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้าและผู้บริโภค
3. พัฒนาบุคลากร และผลิตผลอย่างต่อเนื่อง
4. ดำรงรักษาและทบทวนระบบพร้อมทั้งมีการปรับปรุงให้ทันสมัย

ในฐานะ “เกษตรกร” การผลิตลำไยภายใต้ “ระบบการจัดการคุณภาพ : GAP ลำไย” ยืนยันการผลิตลำไยเพื่อให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ตาม “ระเบียบปฏิบัติ GAP ระบบการผลิตลำไยระดับเกษตรกร” เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในสินค้าลำไยไทย ดังนี้

1. มีการจัดการสุขลักษณะสวน
2. มีการจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร
3. มีการจัดการปัจจัยการผลิต
4. มีการปฏิบัติและการควบคุมการผลิต
5. มีการบันทึกและการควบคุมเอกสาร

วัตถุประสงค์คุณภาพลำไย

ในฐานะ “เกษตรกร” การผลิตลำไย ภายใต้ “ระบบการจัดการคุณภาพ GAP : ลำไย) ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดวัตถุประสงค์คุณภาพ ดังนี้

1. ผลิตลำไยที่มีขนาดผลสม่ำเสมอภายในช่อ
2. ผลิตลำไยที่ปลอดจากศัตรูพืช
3. ผลิตลำไยที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง

แผนควบคุมการผลิตลำไย

เพื่อให้บรรลุตามนโยบายคุณภาพลำไย “เราจะผลิตลำไยที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่พึงพอใจของลูกค้าและผู้บริโภค” และบรรลุตามวัตถุประสงค์คุณภาพลำไย ดังนี้

1. ผลิตลำไยที่มีขนาดผลสม่ำเสมอภายในช่อ
2. ผลิตลำไยที่ปลอดจากศัตรูพืช
3. ผลิตลำไยที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง

ในฐานะ “เกษตรกร” การผลิตลำไย ภายใต้ “ระบบการจัดการคุณภาพ GAP : ลำไย” ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีแผนควบคุมการผลิต ดังในรายละเอียดขั้นตอนการผลิต 4 ด้านดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมต้นหลังการเก็บเกี่ยว
  - 1.1 การตัดแต่งกิ่ง
  - 1.2 การป้องกันกำจัดโรคที่สำคัญ
  - 1.3 การป้องกันกำจัดแมลงและไรศัตรูลำไย
  - 1.4 การป้องกันกำจัดวัชพืช
  - 1.5 การใส่ปุ๋ยเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ต้น
2. ขั้นตอนการเตรียมต้นก่อนการออกดอก
  - 2.1 การพ่นปุ๋ยทางใบ เพื่อป้องกันการแตกใบอ่อน
  - 2.2 การชักนำให้ออกดอก โดยใช้สารคลอเรต
3. ขั้นตอนการจัดการต้นระยะออกดอก ถึงระยะก่อนการเก็บเกี่ยว
  - 3.1 การป้องกันกำจัดแมลง และไรศัตรูทำลายช่อดอกลำไย
  - 3.2 การจัดการปุ๋ยและน้ำเพื่อเพิ่มการพัฒนาการของผล
  - 3.3 การจัดการเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ
    - การตัดแต่งช่อผล
    - การพ่นปุ๋ยทางใบ
  - 3.4 การจัดการเพื่อผลิตลำไยที่ปลอดจากศัตรูพืช
    - การสำรวจการเข้าทำลาย และการป้องกันกำจัดศัตรูทำลายผลลำไย
  - 3.5 การจัดการเพื่อผลิตลำไยที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง
4. การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวในสวน
  - 4.1 การเก็บเกี่ยว
  - 4.2 การป้องกันการคละปนของผลิตผลที่มีศัตรูลำไยติดไปกับผล

ระเบียบปฏิบัติ GAP (Good Agricultural Practice)

ระบบการผลิตลำไยระดับเกษตรกร

1. ขอบข่าย

ระเบียบปฏิบัตินี้ ครอบคลุมระบบการผลิตลำไยในทุกขั้นตอนการผลิตที่ดำเนินการในระดับเกษตรกร เพื่อให้ได้ผลผลิตลำไยที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่พึงพอใจของลูกค้าและผู้บริโภค

2. นิยาม

3. ข้อกำหนด เกณฑ์ที่กำหนด และวิธีการตรวจประเมิน

ข้อกำหนด เกณฑ์ที่กำหนด และวิธีการตรวจประเมินว่าเป็นไปตามระบบการผลิตลำไยให้เป็นไปตามรายละเอียด ดังนี้ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2550)

1. ข้อกำหนดด้านแหล่งน้ำ

1.1 เกณฑ์ที่กำหนด น้ำที่ใช้ต้องได้จากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนจุลินทรีย์ สารเคมี และโลหะหนัก

1.2 วิธีการตรวจประเมิน ตรวจพินิจสภาพแวดล้อม หากอยู่ในสถานะเสี่ยง ให้ตรวจสอบ และวิเคราะห์คุณภาพน้ำ โดย (1) แหล่งน้ำจะต้องไม่อยู่ใกล้ หรือไหลผ่านชุมชน หรือคอกสัตว์ หรือโรงเก็บสารเคมี หรือสถานที่ผสมสารเคมีสำหรับพ่นในสวน หรือโรงงานอุตสาหกรรม (2) ไม่เป็นน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมอื่น ๆ หากจำเป็นต้องใช้ ต้องมีหลักฐานประกอบว่า ได้ผ่านการบำบัดน้ำเสียมาแล้วตามมาตรฐาน (3) หากเป็นแหล่งน้ำที่จัดทำขึ้นใหม่ บริเวณที่เป็นแหล่งน้ำนั้น ต้องไม่มีประวัติเคยเป็นโรงพยาบาล หรือคอกสัตว์ หรือโรงงานอุตสาหกรรมมาก่อน (4) ใช้ Decision tree ความเสี่ยงในการปนเปื้อนจุลินทรีย์ในน้ำใช้ในระหว่างกระบวนการผลิตและน้ำใช้ในการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และเอกสารสนับสนุน การประเมินความเสี่ยงเนื่องจากการปนเปื้อนประกอบการตัดสินใจ

2. ข้อกำหนดด้านพื้นที่ปลูก

2.1 เกณฑ์ที่กำหนด ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความเสี่ยง เนื่องจากสารเคมี จุลินทรีย์ และโลหะหนัก ที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลิตผลวิธีการตรวจประเมิน ตรวจพินิจสภาพแวดล้อม หากอยู่ในสถานะเสี่ยง ให้ตรวจสอบ และวิเคราะห์คุณภาพดิน (1) พื้นที่ปลูก ต้องไม่มีประวัติเคยเป็นโรงพยาบาล หรือโรงงานอุตสาหกรรม หรือคอกสัตว์ หรือโรงเก็บสารเคมี หรือสถานที่ทิ้งขยะมาก่อน (2) ต้องไม่ใช่พื้นที่ที่มีการตรวจพบสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชกลุ่มออร์แกโนคลอรีน (OC) และ/หรือ กลุ่มออร์แกโนฟอสเฟต (OP) ในดิน หรือในผลิตผลมาก่อน (3) ใช้ Decision tree ความเสี่ยงเนื่องจากสารพิษตกค้างในดินประกอบการตัดสินใจ (4) ปุ๋ยเคมี และปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ทางดิน ไม่มีธาตุโลหะหนักปนเปื้อนอยู่ เช่น แคดเมียม ตะกั่ว และปรอท เป็นต้น (6) มีส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ที่ไม่ได้ผ่านการหมัก (compost) หรือบ่ม (aging) มาใช้เป็นปุ๋ย ใช้แผนภูมิ 4 Decision tree ความเสี่ยงในการปนเปื้อนจุลินทรีย์เนื่องจากปุ๋ย และสารเสริมประสิทธิภาพปุ๋ย และเอกสารสนับสนุน การประเมินความเสี่ยงเนื่องจากการปนเปื้อน ประกอบการตัดสินใจ

3. การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

3.1 เกณฑ์ที่กำหนด (1) การใช้วัตถุอันตรายให้ใช้ตามคำแนะนำหรืออ้างอิงแนะนำของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือตามคำแนะนำในฉลากที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2) ต้องใช้สารเคมีให้สอดคล้องกับรายการสารเคมีที่

ประเทศคู่ค้าอนุญาตให้ใช้ (3) ห้ามใช้วัตถุอันตรายที่ระบุในทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้

3.2 วิธีการตรวจประเมิน (1) ตรวจสอบสถานที่เก็บรักษาวัตถุอันตรายทางการเกษตร (2) ตรวจสอบтикข้อมูลการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร เปรียบเทียบกับเอกสารสนับสนุนวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ประเทศคู่ค้าอนุญาตให้ใช้ได้สำหรับลำไย และสุ่มตัวอย่างวิเคราะห์สารพิษตกค้างในผลิตภัณฑ์มีข้อสงสัย

4. การเก็บรักษา และการขนย้ายผลิตผล

4.1 เกณฑ์ที่กำหนด (1) สถานที่เก็บรักษาต้องสะอาดมีอากาศ มีอากาศถ่ายเทได้ดี สามารถป้องกันการปนเปื้อนจากวัตถุแปลกปลอม วัตถุอันตราย และสัตว์พาหะนำโรค (2) อุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายต้องสะอาดปราศจากการปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค (3) ต้องขนย้ายผลิตผลอย่างระมัดระวัง มิให้เกิดรอยชำ

4.2 วิธีการตรวจประเมิน ตรวจสอบพินิจสถานที่ อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ ขั้นตอน และวิธีการขนย้ายผลิตผล

5. การบันทึกข้อมูล

5.1 เกณฑ์ที่กำหนด (1) ต้องมีการบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัตถุอันตราย (2) ต้องมีการบันทึกข้อมูลการสำรวจศัตรูพืชและการป้องกันกำจัด (3) ต้องบันทึกแหล่งที่มาของปัจจัยการผลิต

5.2 วิธีการตรวจประเมิน ตรวจสอบบันทึกข้อมูลของเกษตรกรตามแบบบันทึกข้อมูล

6. ผลิตผลผิวสวย ปลอดภัยจากศัตรูพืช

6.1 เกณฑ์ที่กำหนด (1) สำรวจการเข้าทำลายของศัตรูลำไย เพื่อป้องกันกำจัดศัตรูพืชไม่ให้เกินค่ากำหนดดังนี้ เพลี้ยหอยและเพลี้ยแป้งช่อผลถูกทำลายเกิน 10% มีเสี้ยนมวนหวานช่อผลถูกทำลายเกิน 10% โรคผลเน่าพบอาการโรคผลเน่า 1 ช่อผลผลิตที่เก็บเกี่ยวต้องปราศจากร่องรอยการเข้าทำลายของศัตรูพืช และ/หรือมีศัตรูพืชติดอยู่กับผลิตผล ถ้าพบต้องคัดแยกออก

6.2 วิธีการตรวจประเมิน (1) ตรวจสอบติกข้อมูลการสำรวจศัตรูลำไย และการป้องกันกำจัด (2) ตรวจสอบพินิจผลการคัดแยก

7. การจัดการกระบวนการผลิต เพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพ

7.1 เกณฑ์ที่กำหนด ทำการผลิตภายใต้ระบบการจัดการคุณภาพ : GAP ลำไย และปฏิบัติตามแผนควบคุมการผลิตอย่างเคร่งครัด

7.2 วิธีการตรวจประเมิน ตรวจสอบติกตามแผนควบคุมการผลิต

8. การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

8.1 เกณฑ์ที่กำหนด (1) เก็บเกี่ยวลำไยในระยะเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมของแต่ละพันธุ์ (2) อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวภาชนะบรรจุ และวิธีการเก็บเกี่ยว หรือมีตำหนิจากการเข้าทำลายของศัตรูพืช หรือที่ไม่ได้คุณภาพตามความต้องการของตลาด แยกไว้ต่างหาก (3) สถานที่เก็บรักษาต้องสะอาด มีอากาศถ่ายเทได้ดี สามารถป้องกันการปนเปื้อนจากวัตถุแปลกปลอม วัตถุอันตราย และสัตว์พาหะนำโรค (4) อุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายต้องสะอาดปราศจากการปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค (5) ต้องขนย้ายผลิตผลอย่างระมัดระวัง มิให้เกิดรอยขีด

8.2 วิธีการตรวจประเมิน (1) ตรวจพินิจอุปกรณ์ ภาชนะบรรจุและวิธีการเก็บเกี่ยว (2) ตรวจพินิจผลิตผลหลังเก็บเกี่ยว และผลการคัดแยก

คำแนะนำหลักการปฏิบัติตามระบบการผลิตลำไย

1. การจัดการสุขลักษณะฟาร์ม

1.1 จัดทำประวัติฟาร์มและการใช้ประโยชน์ที่ดินในฟาร์ม

1.1.1 มีการจัดทำข้อมูลประจำแปลง โดยรวมชื่อเจ้าของแปลง ผู้ดูแลแปลง ที่ตั้งแปลง แผนที่ภายในแปลง ชนิดพืชและพันธุ์ที่ปลูก ประวัติการใช้ที่ดินย้อนหลังอย่างน้อย 3 ปี และรายละเอียดอื่น ๆ ตามแบบบันทึกข้อมูลประจำแปลง

1.1.2 ในกรณีที่สถานที่ผลิตอยู่ใกล้ หรืออยู่ในแหล่งอุตสาหกรรม หรือพื้นที่ที่มีความเสี่ยง ควรมีการวิเคราะห์ดิน เพื่อตรวจสอบคุณภาพดิน และการปนเปื้อนจากสิ่งที่เป็นอันตรายอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มระบบการจัดการคุณภาพ : GAP ลำไย โดยดำเนินการตามคำแนะนำในเอกสารสนับสนุนวิธีเก็บตัวอย่างดินเพื่อการวิเคราะห์ บันทึกรายละเอียดการเก็บตัวอย่างดินลงในแบบบันทึก รวมทั้งเก็บใบแจ้งผลการวิเคราะห์ดินไว้เป็นหลักฐาน

1.2 แหล่งน้ำและคุณภาพน้ำ

1.2.1 น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิต ควรเป็นน้ำที่มีคุณภาพเหมาะสมกับการใช้ในการเกษตร ต้องไม่ใช้น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนสิ่งที่เป็นอันตราย กรณีจำเป็นต้องใช้ ต้องมีหลักฐานหรือข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนว่าน้ำนั้นได้ผ่านการบำบัดน้ำเสียมาแล้ว และสามารถนำมาใช้ในกระบวนการผลิตได้ และน้ำที่ใช้ล้างผลิตผลหลังการเก็บเกี่ยวต้องเป็นน้ำที่มีคุณภาพบริโภคได้

1.2.2 ควรมีการเก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มระบบการจัดการคุณภาพ : GAP ลำไย ตามคำแนะนำในเอกสารสนับสนุนวิธีเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อการวิเคราะห์ ส่งห้องปฏิบัติการที่เชื่อถือได้ เพื่อวิเคราะห์การปนเปื้อนเนื่องจากสารเคมี แร่ธาตุ บันทึกรายละเอียดการเก็บตัวอย่างน้ำลงในแบบบันทึก รวมทั้งเก็บใบแจ้งผลการวิเคราะห์น้ำไว้เป็นหลักฐาน

1.2.3 แหล่งน้ำสำหรับการเกษตรไม่ควรเป็นแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นเนื่องจากการทำลายสิ่งแวดล้อม

1.3 การเก็บรักษาสารเคมีทางการเกษตร

1.3.1 จัดเก็บสารเคมีชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ในกระบวนการผลิตในสถานที่มิดชิด ปลอดภัย ป้องกันแดดและฝนได้ และมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก

1.3.2 แยกสถานที่เก็บสารเคมีไม่ให้อยู่ใกล้ที่พักอาศัย และสถานที่ประกอบอาหาร ไม่อยู่ในบริเวณต้นน้ำ หรือบริเวณที่มีน้ำไหลผ่าน เพื่อป้องกันสารเคมีปนเปื้อนในแหล่งน้ำ

1.3.3 สารเคมีแต่ละชนิดต้องจัดเก็บในภาชนะปิดมิดชิด สารเคมีที่เปิดใช้แล้วห้ามถ่ายออกจากภาชนะบรรจุเดิม ให้ปิดป้ายแสดงชัดเจน และแยกเก็บเป็นหมวดหมู่ ไม่ปะปนกันระหว่างปุ๋ย สารควบคุมการเจริญเติบโตพืช สารเคมีป้องกันกำจัดโรค สารเคมีป้องกันกำจัดแมลง สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช และอาหารเสริมต่าง ๆ

1.3.4 โรงเก็บสารเคมีต้องมีเครื่องมือและวัสดุป้องกันอุบัติเหตุอย่างครบถ้วน เช่น น้ยาล้างตา น้ำสะอาด ทราย และอุปกรณ์ดับเพลิง เป็นต้น

1.3.5 ต้องไม่มีสารเคมีที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และสารเคมีที่ประกาศห้ามใช้ เก็บรักษาอยู่ในสถานที่เก็บสารเคมี หรือภายในแปลง

1.4 การใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างถูกต้อง และเหมาะสม

1.4.1 ห้ามใช้สารเคมีที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ตามเอกสารสนับสนุน รายชื่อวัตถุอันตรายห้ามใช้ในการเกษตร และต้องใช้สารเคมีให้สอดคล้องกับรายการสารเคมีที่ประเทศคู่ค้าอนุญาตให้ใช้

1.4.2 อ่านฉลากคำแนะนำ เพื่อให้ทราบคุณสมบัติ และวิธีการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชก่อนปฏิบัติงานทุกครั้ง

1.4.3 ผู้ประกอบการและแรงงานที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ควรรู้จักศัตรูพืช ชนิดและอัตราการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช การเลือกใช้เครื่องพ่นและอุปกรณ์หัวฉีด รวมทั้งวิธีการพ่นสารเคมีที่ถูกต้อง โดยต้องตรวจสอบเครื่องพ่นสารให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานตลอดเวลา เพื่อป้องกันสารพิษเปื้อนเสื้อผ้าและร่างกายของผู้พ่น ต้องสวมเสื้อผ้าอุปกรณ์ป้องกันสารพิษ ได้แก่ หน้ากากหรือผ้าปิดจมูก ถุงมือ หมวก และรองเท้าวางเพื่อป้องกันอันตรายจากสารพิษ

1.4.4 เตรียมสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และใช้ให้หมดในคราวเดียว ไม่ควรเหลือติดค้างในถังพ่น

1.4.5 ปิดฝาภาชนะบรรจุสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชให้สนิทเมื่อเลิกใช้ และเก็บในสถานที่เก็บสารเคมี

1.4.6 ให้ล้างภาชนะบรรจุสารเคมีที่ใช้หมดแล้วด้วยน้ำ 2 – 3 ครั้ง แล้วเทลงในถัง
พ่นสารเคมี ปรับปริมาณน้ำตามความเข้มข้นที่กำหนด ก่อนนำไปใช้พ่นป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อไป

1.4.7 ควรพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในช่วงเช้าหรือเย็นขณะลมสงบ หลีกเลียง
การพ่นในเวลาแดดจัดหรือลมแรง และขณะปฏิบัติงานผู้พ่นต้องอยู่เหนือลมตลอดเวลา

1.4.8 หลังการพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชทุกครั้ง ผู้พ่นต้องอาบน้ำ สระผม และ
เปลี่ยนเสื้อผ้าทันที เสื้อผ้าที่ใส่ขณะพ่นสารต้องซักให้สะอาดทุกครั้ง

1.4.9 ต้องหยุดใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชก่อนการเก็บเกี่ยวตามทีระบุไว้ในฉลาก
กำกับการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชแต่ละชนิด

1.4.10 ให้ปฏิบัติตามแผนควบคุมการผลิตของลำไย

1.4.11 ห้ามรับประทานอาหาร หรือสูบบุหรี่ ขณะพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

1.5 ความสะอาดปลอดภัย และการกำจัดของเสียและวัสดุเหลือใช้

1.5.1 ภาชนะบรรจุสารเคมีที่ใช้หมดและล้างสารเคมีออกหมดแล้วตามคำแนะนำใน
ข้อ 1.4.6 ต้องไม่นำกลับมาใช้อีก และต้องทำให้ซำรุดเพื่อป้องกันการนำกลับมาใช้ แล้วนำทิ้งใน
สถานที่ที่จัดไว้สำหรับทิ้งภาชนะบรรจุสารเคมีโดยเฉพาะ หรือทำลายโดยการฝังดินห่างจากแหล่งน้ำ
และให้มีความลึกมากพอที่สัตว์ไม่สามารถคุ้ยขึ้นมาได้ ห้ามเผาทำลาย

1.5.2 กิ่งพืชที่มีโรคเข้าทำลายต้องเผาทำลายนอกแปลง

1.5.3 เศษพืช หรือกิ่งที่ตัดแต่งจากต้น และไม่มีโรคเข้าทำลาย สามารถนำมาทำเป็น
ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยพืชสดได้

1.5.4 จำแนก และแยกประเภทของขยะให้ชัดเจน เช่น กระดาษ กล่องกระดาษ
พลาสติก แก้ว น้ำมัน สารเคมี และเศษซากพืช เป็นต้น รวมทั้งควรมีถังขยะวางให้เป็นระเบียบ หรือ
ระบุจุดทิ้งขยะให้ชัดเจน

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. แบบบันทึก ข้อมูลประจำแปลง
2. แบบบันทึก การเก็บตัวอย่างดินและน้ำส่งวิเคราะห์
3. เอกสารสนับสนุนการประเมินความเสี่ยงเนื่องจากการปนเปื้อน
4. เอกสารสนับสนุนวิธีเก็บตัวอย่างดินเพื่อการวิเคราะห์
5. เอกสารสนับสนุนวิธีเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อการวิเคราะห์
6. เอกสารสนับสนุนปริมาณสูงสุดของโลหะหนัก
7. เอกสารสนับสนุนมาตรฐานคุณภาพน้ำใช้ในการเกษตร
8. เอกสารสนับสนุนรายชื่อวัตถุอันตรายที่ห้ามใช้ทางการเกษตร

2. การจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร

2.1 การจัดทำรายการและการจัดเก็บเครื่องมือและอุปกรณ์

2.1.1 มีอุปกรณ์การเกษตรเหมาะสมและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

2.1.2 สถานที่เก็บรักษาอุปกรณ์และเครื่องมือการเกษตร ควรเป็นส่วนปลอดภัย ง่ายต่อการนำไปใช้งาน มีป้ายแสดงไว้ชัดเจน พร้อมทั้งจัดทำรายการและแผนการตรวจบำรุงรักษาเครื่องมือ/อุปกรณ์การเกษตรทุกชิ้น ลงในแบบบันทึก

2.2 การตรวจสอบสภาพ และการซ่อมบำรุง

2.2.1 มีการตรวจสอบสภาพเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร เช่น เครื่องพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช อุปกรณ์การเก็บเกี่ยว ก่อนนำออกไปงาน และหลังใช้งานเสร็จแล้วต้องทำความสะอาดทุกครั้งก่อนนำไปเก็บในสถานที่เก็บ

2.2.2 มีการตรวจสอบซ่อมบำรุงรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรกร ตามแผนบำรุงรักษาที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งบันทึกผลการตรวจสอบทุกครั้ง ลงในแบบบันทึก

2.2.3 เครื่องมือ อุปกรณ์ และภาชนะที่ใช้ในการบรรจุ และขนส่งผลิตผล ต้องมีการทำความสะอาดทุกครั้งก่อนการใช้งาน และเมื่อใช้งานเสร็จแล้วต้องทำความสะอาดก่อนนำไปเก็บ

2.2.4 กรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ต้องอาศัยความเที่ยงตรงในการปฏิบัติงาน ต้องมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงอย่างสม่ำเสมอแล้วแต่กรณี หากพบว่ามีความคลาดเคลื่อนต้องดำเนินการปรับปรุง ซ่อมแซม หรือเปลี่ยนใหม่ เพื่อให้อุปกรณ์ดังกล่าวมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานเมื่อนำมาใช้งาน

3. การจัดการปัจจัยการผลิต

3.1 การจัดทำรายการปัจจัยการผลิตและแหล่งที่มา

จัดทำรายการและรายละเอียดเฉพาะของปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ พันธุ์ ปุ๋ย สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ที่ใช้ในการปฏิบัติการผลิต พร้อมทั้งจัดทำบัญชีรายการ ปริมาณ วัน เดือน ปี ที่จัดซื้อจัดหาลงในแบบบันทึก

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. แบบบันทึก แหล่งที่มาของปัจจัยการผลิต
2. การตรวจสอบคุณสมบัติของปัจจัยการผลิตที่สำคัญ

ปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ที่ไม่สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาได้ หรือไม่น่าเชื่อถือ ต้องส่งปัจจัยการผลิตนั้นไปยังหน่วยงาน หรือห้องปฏิบัติการที่เชื่อถือได้เพื่อตรวจวิเคราะห์ บันทึกรายละเอียดการเก็บตัวอย่างปัจจัยการผลิตลงในแบบบันทึก รวมทั้งเก็บใบแจ้งผลการวิเคราะห์ไว้เป็นหลักฐาน

4. การปฏิบัติและการควบคุมการผลิต

4.1 การจัดการในกระบวนการผลิต

การจัดการในกระบวนการผลิต จะมีระเบียบปฏิบัติของแต่ละประเด็นตามความเหมาะสมในแต่ละพืช การปฏิบัติต้องดำเนินการตามระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ในแต่ละพืช

4.1.1 มีขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมกระบวนการผลิตในประเด็นคุณภาพ (quality attributes) ที่เกี่ยวข้องในเชิงการค้าเฉพาะเรื่องของพืชนั้น ๆ

4.1.2 มีขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมกระบวนการผลิตในประเด็นความปลอดภัย (safety) ด้านสารเคมี (chemical) ด้านจุลินทรีย์ (microbial) และด้านกายภาพ (physical)

4.1.3 มีขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมกระบวนการผลิตในประเด็นสุขอนามัยพืช (phytosanitary) ด้านโรค แมลง และศัตรูพืช

4.2 การจัดการประเด็นทั่วไป

4.2.1 ควรใช้เครื่องมือหรือวิธีการเฉพาะ ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของแต่ละพืช เพื่อป้องกันการซ้ำของผลิตผลเนื่องจากการเก็บเกี่ยว

4.2.2 ต้องมีวัสดุปูรองพื้นในบริเวณที่พักผลิตผลที่เก็บเกี่ยวในฟาร์ม เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ สิ่งปฏิภูล เศษดิน และสิ่งสกปรก หรือสิ่งที่เป็นอันตรายอื่น ๆ จากพื้นดิน

4.2.3 ภาชนะที่ใช้ในการบรรจุและการขนส่งผลิตผล ต้องแยกต่างหากจากภาชนะที่ใช้ในการขนย้าย หรือขนส่งสารเคมี หรือปุ๋ย เพื่อป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีทางการเกษตรและจุลินทรีย์ที่เป็นอันตรายต่อการบริโภค และความเสียหายของผลิตผล

4.2.4 ในกรณีที่ไม่สามารถแยกภาชนะบรรจุผลิตผล และภาชนะขนย้ายสารเคมีหรือปุ๋ยได้ ต้องทำความสะอาดจนแน่ใจว่าไม่มีการปนเปื้อนดังกล่าว

4.2.5 ภาชนะที่ใช้ในการบรรจุขั้นต้นเพื่อการขนถ่ายภายในฟาร์มไปยังพื้นที่คัดแยกบรรจุ ต้องเหมาะสม มีรูปแบบภาชนะ มีวัสดุภายในภาชนะเพื่อป้องกันการกระแทกเสียดสี

4.2.6 การจัดวางผลิตผลในบริเวณที่พักผลิตผลที่เก็บเกี่ยวในฟาร์มต้องเหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละพืชเพื่อป้องกันคราบเปื้อนจากน้ำยางในผล หรือรอยแผลที่เกิดจากการขูดขีด หรือกระแทกกัน รวมทั้งปัญหาการเสื่อมสภาพของผลิตผลอันเนื่องมาจากความร้อน และแสงแดด

4.2.7 การเคลื่อนย้ายผลิตผลภายในฟาร์ม ควรปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง

4.3 การควบคุมการคละปนของผลิตผลด้อยคุณภาพ

4.3.1 มีกระบวนการคัดแยกให้ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่พึงพอใจของลูกค้าและผู้บริโภค

4.3.2 ต้องมีพื้นที่การจัดวางแยกผลิตผลที่ด้อยคุณภาพเป็นสัดส่วน

4.3.3 มีแผนการใช้ประโยชน์จากผลิตผลที่ด้อยคุณภาพอย่างชัดเจน

4.4 การบ่งชี้และตอบกลับ (traceability)

4.4.1 มีการบันทึกการปฏิบัติงาน ตามแบบบันทึก

4.4.2 มีการควบคุมเอกสาร

5. บันทึกและควบคุมเอกสาร

5.1 เอกสารที่ใช้ในการปฏิบัติงานฟาร์ม ได้แก่

5.1.1 นโยบายคุณภาพของฟาร์ม

5.1.2 วัตถุประสงค์คุณภาพของฟาร์ม

5.1.3 ขอบเขตการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดของระบบการจัดการคุณภาพ

5.1.4 แผนควบคุมการผลิตเฉพาะพืช

5.1.5 ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานฟาร์ม

5.1.6 วิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ตามระเบียบปฏิบัติ

5.1.7 แบบบันทึกการปฏิบัติงานฟาร์ม

5.1.8 เอกสารสนับสนุน

5.1.9 หลักฐานการฝึกอบรม การจัดซื้อ จัดหาปัจจัยการผลิต (ถ้ามี)

5.1.10 หลักฐานผลการตรวจวิเคราะห์ดิน น้ำ ปัจจัยการผลิต และสารตกค้างในผลิตผลที่ฟาร์มได้มีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์คุณภาพ ตามความจำเป็น

5.1.11 เอกสารอื่น ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์คุณภาพ รวมถึงข้อสัญญาในการจัดซื้อผลิตผลกับคู่ค้า

5.1.12 จัดทำรายการเอกสาร และบันทึกที่อยู่ในครอบครอง ลงในแบบบันทึก

5.2 เอกสารหรือแบบบันทึก ต้องจัดทำให้เป็นปัจจุบันสำหรับการผลิตในฤดูกาลนั้น ๆ รวมทั้งต้องมีการบันทึกให้ครบถ้วน และลงชื่อผู้ปฏิบัติงานทุกครั้งที่มีการบันทึกข้อมูล

5.3 ในกรณีที่มีแปลงผลิตมากกว่า 1 แปลง ต้องแยกบันทึกข้อมูลเป็นรายแปลง

6. การจัดเก็บและควบคุมเอกสาร

6.1 ให้มีการจัดเก็บเอกสารเป็นหมวดหมู่ แยกเป็นฤดูกาลผลิตแต่ละฤดูกาล เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบ และการนำมาใช้

6.2 เก็บรักษาแบบบันทึกการปฏิบัติงานและเอกสารที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ อย่างน้อย 3 ปีของการผลิตติดต่อกัน หรือตามที่ผู้ประกอบการ หรือคู่ค้าต้องการ เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้

6.3 ในกรณีที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารมาตรฐานระเบียบปฏิบัติ หรือระเบียบปฏิบัติ และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการต้องบันทึกการแก้ไขลงในแบบบันทึกการควบคุมเอกสาร

7. การจัดการเพื่อให้ได้ผลลำไยที่มีขนาดใหญ่และสม่ำเสมอในข้อ

7.1 การเตรียมต้นหลังการเก็บเกี่ยว

7.1.1 การตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งกิ่งให้มีทรงพุ่มโปร่ง โดยตัดแต่งกิ่งแบบเปิดกลางทรงพุ่มให้แสงแดดส่องผ่าน ตัดกิ่งที่ประสานกัน และกิ่งที่ถูโรคแมลงทำลายออก

- การตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งกิ่งให้มีทรงพุ่มโปร่ง โดยตัดแต่งกิ่งแบบเปิดกลางทรงพุ่มให้แสงแดดส่องผ่าน ตัดกิ่งที่ประสานกัน และกิ่งที่ถูโรคและแมลงทำลายออก

- ลำไยอายุ 4 – 5 ปี ให้ผลผลิตแล้ว ควรตัดแต่งกิ่งภายหลังเก็บเกี่ยว ตัดกิ่งกลางทรงพุ่มที่อยู่ในแนวตั้งเหลือตอกิ่ง เพื่อเปิดกลางทรงพุ่มให้ได้รับแสงสว่างมากขึ้น และเพื่อทำลายแหล่งหลบซ่อนของหนอน ดักแด้ และผีเสื้อ

- ลำไยอายุ 5 – 10 ปี ตัดแต่งกิ่งภายหลังเก็บเกี่ยวเพื่อไม่ให้ทรงพุ่มชนกัน ตัดแต่งเช่นเดียวกับลำไยอายุ 4 -5 ปี ตัดปลายกิ่งทั้งแนวนอนและแนวตั้งให้มีความสูงเหลือเพียง 3 เมตร เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงาน

7.1.2 การป้องกันกำจัดโรคที่สำคัญ

- โรคราน้ำฝน หรือโรคผลเน่า และใบไหม้ ทำลายใบอ่อน ยอดอ่อนเกิน 30% ของพื้นที่ใบอ่อนทั้งหมด ทำให้เป็นแผลไหม้สีน้ำตาลดำ ขนาดและรูปร่างแผลไม่ชัดเจน เมื่อพบอาการโรค เก็บผลและใบลำไยที่เป็นโรคที่ร่วงหล่นอยู่บนพื้นดินใต้ทรงพุ่มเผาทำลายนอกแปลง แล้วพ่นด้วยสารเมตาแลกซิล/แมนโคเซบ 25% ดับบลิวพี อัตรา 20 กรัม หรือสารไซมอกซานิล/ แมนโคเซบ 72% ดับบลิวพี อัตรา 30 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร บริเวณผิวดินโคนต้นลำไย

- โรครากเน่าโคนเน่า เกิดจากการทำลายของเชื้อราไฟทอปเธอราที่รากและโคนต้น โดยพบอาการของใบเหลืองร่วง รากและโคนต้นเน่า มีสีน้ำตาลปนม่วง กลิ่นเหม็นเปรี้ยว ยืนต้นแห้งตายอย่างรวดเร็ว เมื่อพบอาการพ่นสารเมตาแลกซิล/แมนโคเซบ 25% ดับบลิวพี อัตรา 20 กรัม หรือสารไซมอกซานิล/แมนโคเซบ 72% ดับบลิวพี อัตรา 30 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร บริเวณผิวดินโคนต้นลำไย

- โรคพุ่มไม้กวาด เกิดการเชื้อไฟโตพลาสมา หรือมายโคพลาสมา ทำให้ส่วนที่เป็นตาเกิดอาการแตกฝอยเป็นมัดคล้ายไม้กวาด หากอาการรุนแรงจะทำให้ต้นทรุดโทรม เมื่อพบอาการโรคต้องตัดแต่งกิ่งเป็นโรคออกและเผาทำลาย แล้วพ่นด้วยกำมะถันผง 80% ดับบลิวพี อัตรา 40 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร เพื่อป้องกันกำจัดโรค หรือพ่นสารอะมีทราซ 20% อีซี อัตรา 40 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร

7.1.3 การป้องกันกำจัดแมลงและไรศัตรูลำไย

- หนอนขนอบใบ ไข่มีขนาดเล็กมาก สีครีม มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า ต้องใช้แว่นขยายพบไข่บนยอดอ่อนที่ใบยังไม่คลี่ หนอนมีสีครีม เจาะเข้าทำลายยอดอ่อน ใบอ่อน และเส้นกลาง

ใบส่วนที่ถูกทำลายจะแห้งตาย หนอนโตเต็มที่ขนาดลำตัวยาว 1 เซนติเมตร เข้าดักด้ในรังดักด้ที่ใบแก่ ตัวเต็มวัยเป็นผีเสื้อขนาดเล็ก ลักษณะคล้ายกับผีเสื้อหนอนเจาะข้าวผลมาก แต่มีขนาดเล็กกว่า เคลื่อนไหวรวดเร็ว ชอบหลบใต้ใบที่หนาทึบ เมื่อพบอาการยอดแห้ง หรือใบอ่อนถูกทำลายมากกว่า 10% ของใบอ่อนหรือยอดอ่อนทั้งต้น ควรพ่นด้วยอิมิดาโคลพริด 10% เอสแอลอัตรา 8 มิลลิลิตร ต่อน้ำ 20 ลิตร เมื่อพบแมลงเกินค่าควบคุม

- ไรสีขาไรสีขามีขนาดเล็กมาก สีชมพูเรื่อ ๆ ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า ดูดกินน้ำเลี้ยงบนยอดอ่อน ช่อดอก และหลบซ่อนตามซันส่วนที่ถูกทำลาย ส่วนที่ถูกทำลายจะแสดงอาการแตกพุ่มฝอยเหมือนไม้กวาด หรือคล้ายอาการของโรคพุ่มไม้กวาดหรือโรคกะหรี มักพบทำลายอย่างรุนแรงในต้นที่มีอายุมากทำให้ต้นทรุดโทรม เมื่อสำรวจพบยอดมีอาการแตกพุ่มคล้ายไม้กวาด ให้ตัดและเผาทำลาย หากมีการทำลายเป็นบริเวณกว้าง พ่นด้วยกำมะถันผง 80% ดับบลิวพี อัตรา 40 กรัม หรือสารอะมิทราซ 20% อีซี อัตรา 40 มิลลิลิตร ต่อน้ำ 20 ลิตร ทุกสัปดาห์ติดต่อกัน 1 – 3 ครั้ง

7.2 การจัดการปุ๋ยและน้ำเพื่อส่งเสริมการพัฒนาของผล

การใส่ปุ๋ย เมื่อดอกกล้วยเริ่มบาน และพบช่อดอกมีการพัฒนาไม่สมบูรณ์ ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-20 + 46-0-0 + 0-0-60 สัดส่วน 1:1:1 อัตรา 1-3 กิโลกรัมต่อต้น (ขึ้นกับขนาดทรงพุ่มและปริมาณผลผลิต) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการของผล

การให้น้ำ เริ่มให้น้ำสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง ครั้งละ 150 – 300 ลิตร/ต้นหลังดอกบานและเพิ่มเป็นสัปดาห์ละ 2 ครั้งหลังติดผลแล้ว สำหรับต้นที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางทรงพุ่ม 5 – 8 เมตร หรือให้น้ำในอัตรา 70% ของการให้น้ำปกติ หรือให้น้ำประมาณครั้งละ 250 – 350 ลิตรต่อต้นสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เมื่อผลกล้วยมีอายุ 2 สัปดาห์หลังดอกบาน สำหรับต้นลำไยที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางทรงพุ่ม 7 เมตร

7.3 การจัดการเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ

การตัดแต่งช่อผล ในกรณีที่ต้นลำไยออกดอกมากและติดผลมากกว่า 80 ผลต่อช่อหรือมีจำนวนช่อผลมากกว่า 70% ของจำนวนยอดทั้งหมดบนต้น ควรตัดแต่งผลออกจากช่อผลประมาณ 1 ใน 3 ของความยาวช่อผล หรือให้เหลือจำนวนผลต่อช่อไม่เกิน 80 ผล เมื่อผลมีอายุประมาณ 1 เดือนหลังดอกบาน หรือผลมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.5 เซนติเมตร

การพ่นปุ๋ยทางใบ พ่นปุ๋ยสูตร 46-0-0 อัตรา 30 กรัม + สูตร 0-52-34 อัตรา 10 กรัม + สูตร 13-0-46 อัตรา 60 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร ทุก 7 – 10 วัน ติดต่อกัน 3 ครั้ง เมื่อผลมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.5 เซนติเมตร

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. แบบบันทึก การใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดโรคลำไย
2. แบบบันทึก การป้องกันแมลงและไรศัตรูลำไย

3. แบบบันทึก การใช้ปุ๋ยในการผลิตลำไย

8. การจัดการเพื่อให้ได้ผลผลิตลำไยที่ปลอดภัยจากศัตรูพืช

8.1 สํารวจการเข้าทำลายของเพลี้ยหอย เพลี้ยแป้ง หนอนเจาะขั้วลำไย ด้มีเสื่อมวนหวาน และโรคราน้ำฝน หรือโรคผลเน่า

- สํารวจการเข้าทำลายของเพลี้ยหอย เพลี้ยแป้ง และหนอนเจาะขั้วลำไย ทุก 7 วัน ตั้งแต่อายุผล 2 สัปดาห์หลังดอกบาน จนถึง 15 วันก่อนเก็บเกี่ยว โดยสุ่มนับต้นละ 10 ซ่อ จำนวน 10% ของจำนวนต้น แต่ไม่เกิน 20 ต้นต่อแปลง และด้มีเสื่อมวนหวาน ทุก 7 วัน ช่วงผลแก่ใกล้เก็บเกี่ยวและสํารวจโรคราน้ำฝน หรือโรคผลเน่า ทุก 7 วัน เมื่อผลอายุ 4 สัปดาห์หลังดอกบาน จนถึง 30 วันก่อนเก็บเกี่ยว เพื่อประเมินจำนวน และ/หรือ ความเสียหายระดับเศรษฐกิจ ดังนี้

- เพลี้ยหอย และเพลี้ยแป้ง ความเสียหายระดับเศรษฐกิจพบตัวเต็มวัยก่อน 10 ตัวต่อซ่อผล ซ่อผลถูกทำลายเกิน 10%

- หนอนเจาะขั้วลำไยความเสียหายระดับเศรษฐกิจ พบไข่หนอนด้มีเสื่อ มวนหวานมากกว่า 1 ฟองต่อผล ผลถูกทำลายเกิน 10%

- ด้มีเสื่อมวนหวาน ความเสียหายระดับเศรษฐกิจ พบผลถูกทำลาย 1 ผล ซ่อผลถูกทำลาย 1%

- โรคราน้ำฝน หรือโรคผลเน่า ความเสียหายระดับเศรษฐกิจพบอาการโรคผลเน่า 1 ซ่อผล

8.2 ป้องกันกำจัดศัตรูลำไยในระยะการพัฒนารูปของผล เมื่อสํารวจพบความเสียหายระดับเศรษฐกิจ ตัดสินใจเลือกใช้วิธีการป้องกันกำจัดให้ได้ผล

- เพลี้ยหอย และเพลี้ยแป้ง พ่นด้วยปิโตรเลียมออยล์ 83.9% อีซี อัตรา 40 - 60 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร พ่นเป็นจุดเฉพาะบริเวณกลุ่มที่สํารวจพบ

- หนอนเจาะขั้วผลลำไย พ่นด้วยสารคาร์บาริล 85% ดับบลิวพี อัตรา 40 - 45 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร และควรหยุดการพ่นสารเคมี 7 วันก่อนเก็บเกี่ยว หรือไซฟลูทริน 5% อัตรา 5 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร หรือ อิมิดาโคลพริด 10% เอสแอล อัตรา 10 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร และควรหยุดการพ่นสารเคมีทั้งสองชนิด 14 วันก่อนการเก็บเกี่ยว

- ด้มีเสื่อมวนหวาน ใช้เนื้อสับปะรดสุกตัดเป็นชิ้น จุ่มสารคาร์บาริล 85% ดับบลิวพี อัตรา 30 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร นาน 1 นาที เป็นเหยื่อพิษไปแขวนไว้ในสวนเป็นระยะๆ ห่างกัน 20 เมตร ขณะผลใกล้สุกแก่ หรือใช้สวิงโฉบจับตัวด้มีเสื่อในเวลากลางคืนแล้วทำลาย

- โรคราน้ำฝน หรือโรคผลเน่า พ่นด้วยสารไซมอกซานิล/แมนโคเซพ 72% ดับบลิวพี อัตรา 30 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร หรือสารเมตาแลกซิล/แมนโคแซบ 25% ดับบลิวพี อัตรา 20 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตรให้ทั่วต้น 1 - 2 ครั้ง และหยุดใช้สารเคมี 14 วันก่อนเก็บเกี่ยว

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

แบบบันทึก การป้องกันกำจัดศัตรูลำไยระยะพัฒนาการของผล ตรวจสอบผลการป้องกันกำจัด ผลผลิตลำไยต้องไม่เสียหาย หรือเสียหายน้อยมากจากการเข้าทำลายของศัตรูลำไย และต้องไม่พบศัตรูลำไยที่มีชีวิตอยู่บนผล หรือช่อผลลำไยหลังจากเก็บเกี่ยวจากต้นแล้ว ถ้าพบต้องตัดแยกไว้ต่างหาก

9. การจัดการเพื่อให้ได้ผลผลิตลำไยที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง

9.1 ใช้สารเคมี ชนิด อัตรา และเวลาตามรายละเอียดในวิธีการแก้ปัญหาในแผนควบคุมการผลิตลำไย

9.2 ต้องใช้สารเคมีที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีเลขทะเบียนวัตถุอันตราย และมีคำแนะนำบนฉลากให้ใช้กับพืชนั้น ๆ

9.3 ต้องไม่ใช้สารเคมีที่ระบุในทะเบียนวัตถุอันตรายที่ห้ามใช้ (รายชื่อวัตถุอันตรายที่ห้ามใช้ทางการเกษตร (ไม่ได้ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535)) และที่ระบุในรายการสารเคมีที่ประเทศคู่ค้าห้ามใช้ ต้องหยุดใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยวตามเวลาที่ระบุในวิธีการแก้ปัญหาในแผนควบคุมการผลิตลำไย

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

เอกสารสนับสนุน รายชื่อวัตถุอันตรายที่ห้ามใช้ทางการเกษตร (ไม่ได้ขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535)

มาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติ ลำไย

1. นิยามของผลิตผล (DEFINITION OF PRODUCE)

มาตรฐานนี้ใช้กับ “ลำไย” (Longans) พันธุ์ที่ผลิตเป็นการค้าที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า “*Dimocarpus longan Lour*” อยู่ในวงศ์ Sapindaceae สำหรับการบริโภคสด

2. ข้อกำหนดเรื่องคุณภาพ (PROVISIONS CONCERNING QUALITY)

2.1 คุณภาพขั้นต่ำ (Minimum Requirements)

2.1.1 ลำไยชั้นมาตรฐานต้องมีคุณภาพดังต่อไปนี้ เว้นแต่จะมีข้อกำหนดเฉพาะแต่ละชั้น และเกณฑ์ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้มีได้ตามที่ระบุไว้

2.1.1.1 เป็นผลสมบูรณ์

2.1.1.2 มีลักษณะคุณภาพที่ดี ไม่เน่าเสีย

2.1.1.3 ไม่ช้ำ และไม่มีตำหนิที่เห็นเด่นชัด

2.1.1.4 ปลอดภัยจากศัตรูพืช และความเสียหายอันเนื่องมาจากศัตรูพืช

2.1.1.5 ปลอดภัยจากความเสียหายอันเนื่องมาจากอุณหภูมิต่ำ และหรืออุณหภูมิสูง

2.1.1.6 ปลอดภัยจากความชื้นที่ผิดปกติจากภายนอก

2.1.1.7 ปลอดภัยจากกลิ่นแปลกปลอม และรสชาติผิดปกติ

2.1.2 ผลลำไยมีความแก่ได้ที่ ซึ่งเหมาะกับพันธุ์ และแหล่งปลูก ผลขยายตัวเต็มที่ ผิวเปลือกเกลี้ยง และมีรสชาติเหมาะสมกับการบริโภค และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ผลอยู่ในสภาพที่ยอมรับได้ สีเปลือกผล และเนื้ออาจจะแตกต่างกันไปตามพันธุ์ และแหล่งปลูก หรือสีเปลือกผล อาจเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยได้ ในกรณีที่มีการรมด้วยซัลเฟอร์ไดออกไซด์

2.2 การแบ่งชั้นคุณภาพ (Classification)

ลำไยตามมาตรฐานนี้ แบ่งเป็น 3 ชั้นคุณภาพ ดังนี้

2.2.1 ชั้นพิเศษ (Extra Class)

ผลลำไยชั้นนี้มีคุณภาพที่ดีที่สุด ตรงตามพันธุ์ สีเปลือกผลสม่ำเสมอ ผลปลอดภัยตาม หนิ ยกเว้นตำหนิผิวเล็กน้อย โดยไม่มีผลต่อรูปลักษณะทั่วไปของผลผลิต คุณภาพ คุณภาพการเก็บรักษา และการจัดเรียงเสนอในภาชนะบรรจุ

2.2.2 ชั้นหนึ่ง (Class I)

ผลลำไยในชั้นนี้มีคุณภาพดี ตรงตามพันธุ์ สีเปลือกผลสม่ำเสมอ ผลมีตำหนิได้เล็กน้อย โดยไม่มีผลต่อรูปลักษณะทั่วไปของผลผลิต คุณภาพ คุณภาพการเก็บรักษา และการจัดเรียงเสนอในภาชนะบรรจุ ตำหนิที่ผิวมีได้เล็กน้อย โดยพื้นผิวตำหนิรวมต่อผลไม่เกิน 0.5 ตารางเซนติเมตร

2.2.3 ชั้นสอง (Class II)

ชั้นนี้รวมผลลำไยที่ไม่เข้าชั้นชั้นที่สูงกว่า แต่มีคุณภาพชั้นต่ำดังข้อ 2.1 แต่ยังคงคุณภาพ คุณภาพการเก็บรักษา และการจัดเรียงเสนอในภาชนะบรรจุ โดยให้พื้นผิวมีตำหนิรวมต่อผลไม่เกิน 0.5 ตารางเซนติเมตร

3. ข้อกำหนดเรื่องขนาด (PROVISIONS CONCERNING SIZING)

ขนาดของผลพิจารณาจากจำนวนผลต่อกิโลกรัม หรือเส้นผ่าศูนย์กลางของผล ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ขนาด ตาราง 2 ดังนี้

ตารางที่ 4 ข้อกำหนดเรื่องขนาดของลำไยช่อ และลำไยผลเดี่ยว

รหัสขนาด	จำนวนผล/กิโลกรัม		เส้นผ่าศูนย์กลางผล (มิลลิเมตร)
	ลำไยช่อ	ลำไยผลเดี่ยว (ตัดเหลือขั้ว)	
1	<85	<91	>28
2	85 – 94	91 – 100	>27 – 28
3	95 – 104	101 – 111	>26 – 26
4	105 – 114	112 – 122	>25 – 26
5	≥115	≥123	>24 – 25
6	-	-	22 - 24

ที่มา: กองส่งเสริมมาตรฐานสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) (2561)

4. ข้อกำหนดเรื่องเกณฑ์ความคลาดเคลื่อน (PROVISIONS CONCERNING TO TOLERANCES)

เกณฑ์ความคลาดเคลื่อนเรื่องคุณภาพ และขนาดที่ยอมให้มีได้ในแต่ละภาชนะบรรจุ สำหรับผลิตภัณฑ์ไม่เข้าขั้นที่ระบุไว้มีดังนี้

4.1 เกณฑ์ความคลาดเคลื่อนเรื่องคุณภาพ (Quality Tolerances)

4.1.1 ชั้นพิเศษ (Extra Class)

ไม่เกินร้อยละ 5 โดยจำนวน หรือน้ำหนักของผลลำไยที่คุณภาพไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของชั้นพิเศษ แต่เป็นไปตามคุณภาพชั้นหนึ่ง หรือคุณภาพยังอยู่ในเกณฑ์ความคลาดเคลื่อนของคุณภาพชั้นหนึ่ง

4.1.2 ชั้นหนึ่ง (Class I)

ไม่เกินร้อยละ 10 โดยจำนวน หรือน้ำหนักของผลลำไยที่คุณภาพไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของชั้นหนึ่ง แต่เป็นไปตามคุณภาพชั้นสอง หรือคุณภาพยังอยู่ในเกณฑ์ความคลาดเคลื่อนของคุณภาพชั้นสอง

4.1.3 ชั้นสอง (Class II)

ไม่เกินร้อยละ 10 โดยจำนวน หรือน้ำหนักของผลลำไยที่คุณภาพไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของชั้นหนึ่งแต่เป็นไปตามคุณภาพชั้นสอง หรือคุณภาพยังอยู่ในเกณฑ์ความคลาดเคลื่อนของคุณภาพชั้นสอง

4.2 เกณฑ์ความคลาดเคลื่อนเรื่องขนาด (Size Tolerances)

ลำไยทุกชั้นมีลำไยขนาดที่ใหญ่ หรือเล็กกว่าชั้นถัดไปหนึ่งชั้นปนมาได้เกินร้อยละ 20 โดยจำนวน หรือน้ำหนักสำหรับลำไยที่ขายเป็นช่อ และไม่เกินร้อยละ 10 สำหรับลำไยที่ขายเป็นผลเดี่ยว

5. ข้อกำหนดเรื่องการบรรจุผล และการจัดเรียงเสนอ (PROVISIONS CONCERNING PRESENTATION)

5.1 ความสม่ำเสมอ (Uniformity)

ลำไยที่บรรจุในแต่ละภาชนะบรรจุต้องมีความสม่ำเสมอทั้งในเรื่องของพันธุ์ คุณภาพ และขนาด ส่วนของผลในภาชนะบรรจุที่มองเห็นได้ต้องเป็นตัวแทนของผลิตผลทั้งหมด

5.2 การบรรจุหีบห่อ (Packaging)

ต้องบรรจุลำไยในลักษณะที่สามารถเก็บรักษาลำไยได้เป็นอย่างดี วัสดุที่ใช้ในการบรรจุต้องสะอาด และมีคุณภาพเพื่อป้องกันความเสียหายอันจะมีผลต่อลำไย การใช้วัสดุโดยเฉพาะ กระดาษ หรือตราประทับที่มีข้อกำหนดทางการค้าสามารถทำได้ หากการพิมพ์ หรือการแสดงฉลากใช้ หมึกพิมพ์หรือการที่ไร้พิษ

5.2.1 รายละเอียดของบรรจุภัณฑ์ (Description of Containers)

บรรจุภัณฑ์ต้องมีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะ และมีคุณสมบัติทนทานต่อการขนส่ง และรักษาลำไยได้ บรรจุภัณฑ์ต้องปราศจากสิ่งแปลกปลอม และกลิ่น

5.3 การจัดเรียงเสนอ (Presentation)

ผลลำไยต้องมีการจัดเสนอในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งดังต่อไปนี้

5.3.1 ลำไยผลเดี่ยว

ลำไยที่ตัดเป็นผลเดี่ยวต้องตัดให้เหลือขั้วไว้แต่ยาวไม่เกิน 5 มิลลิเมตร

5.3.2 ลำไยช่อ

ลำไยแต่ละช่อควรมีผลติดอยู่ไม่ต่ำกว่า 3 ผล และความยาวช่อไม่เกิน 15 เซนติเมตร อนุญาตให้มีผลร่วงระหว่างการขนส่งได้ไม่เกินร้อยละ 10 โดยจำนวนหรือน้ำหนักของแต่ละภาชนะบรรจุ

6. การแสดงเครื่องหมาย หรือฉลาก (MARKING OR LABELLING)

6.1 บรรจุภัณฑ์สำหรับผู้บริโภค (Consumer Packages)

ต้องมีข้อความแสดงรายละเอียดให้เห็นได้ง่าย ชัดเจน ไม่เป็นเท็จ หรือหลอกลวง ดังต่อไปนี้

6.1.1 ประเภทของผลิตผล (Nature of Produce)

ข้อความว่า “ลำไย” และหรือ “ชื่อพันธุ์ลำไย” ถ้าไม่สามารถมองเห็นผลิตผลจากภายนอกของภาชนะบรรจุได้

6.1.2 น้ำหนักสุทธิเป็นระบบเมตริก

6.1.3 ข้อมูลผู้จำหน่าย

แสดงชื่อ และที่ตั้ง ของผู้จำหน่าย หรือผู้แบ่งบรรจุ หรือแสดงเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน

6.1.4 ประเทศผู้ผลิต ถ้าการไม่ระบุประเทศจะทำให้เกิดความเข้าใจผิด หรือเป็นการหลอกลวงผู้บริโภค

6.1.5 กรณีที่มีการรมด้วยซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และพบสารตกค้างในเนื้อเกินกว่า 10 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ให้แสดงข้อความว่า “ผ่านการรมด้วยซัลเฟอร์ไดออกไซด์”

6.2 บรรจุภัณฑ์สำหรับขายส่ง (Non – Retail Containers)

แต่ละหีบห่อต้องประกอบด้วยข้อความ ซึ่งจะระบุในเอกสารกำกับสินค้า หรือบนฉลาก หรือแสดงไว้ที่ภาชนะบรรจุก็ได้ ข้อความต้องอ่านได้ชัดเจนไม่หลุดลอก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.2.1 ข้อมูลผู้ขายส่ง

ชื่อ และที่ตั้งของผู้ขายส่ง ผู้บรรจุ และหมายเลขรหัสสินค้า (ถ้ามี)

6.2.2 ประเภทของผลิตภัณฑ์

ข้อความว่า “ลำไย” และหรือ “ชื่อพันธุ์ลำไย”

6.2.3 ข้อมูลแหล่งผลิต

ประเทศที่ผลิต และหรือแหล่งผลิตในประเทศ

6.2.4 ข้อมูลเชิงพาณิชย์

6.2.5 ชั้นคุณภาพ

6.2.6 ขนาด (รหัสขนาด หรือเส้นผ่าศูนย์กลางต่ำสุด และสูงสุดเป็นมิลลิเมตร)

6.2.7 น้ำหนักสุทธิเป็นระบบเมตริก

6.2.8 กรณีที่มีการรมด้วยซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และพบสารตกค้างในเนื้อเกินกว่า 10 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ให้แสดงข้อความว่า “ผ่านการรมด้วยซัลเฟอร์ไดออกไซด์”

6.3 ภาษา (Language)

ฉลากของลำไยต้องมีข้อความ เป็นภาษาไทย กรณีฉลากลำไยที่ผลิตเพื่อส่งออกจะแสดงข้อความ เป็นภาษาใดก็ได้

6.4 เครื่องหมายการตรวจสอบทางราชการ หรือเครื่องหมายรับรอง (Official Inspection Mark of Certification Mark)

ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของหน่วยตรวจหรือหน่วยรับรองที่ได้รับการยอมรับจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

7. วัตถุเจือปนอาหาร (FOOD ADDITIVES)

ให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อกำหนดของมาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติเรื่องวัตถุเจือปนอาหาร

8. สารปนเปื้อน (CONTAMINANTS)

ให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อกำหนดของมาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติเรื่องสารปนเปื้อน

9. สารพิษตกค้าง (PESTICIDE RESIDUES)

ให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อกำหนดของมาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติเรื่องสารพิษตกค้าง

10. สุขลักษณะ (HYGIENE)

การเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา และการขนส่งลำไยต้องปฏิบัติตามสุขลักษณะ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค

11. วิธีวิเคราะห์ และชักตัวอย่าง (METHODS OF ANALYSIS AND SAMPLING)

ให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อกำหนดของมาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติเรื่องวิธีวิเคราะห์และชักตัวอย่าง

การรับรองฟาร์มมาตรฐาน GAP แบบกลุ่ม

การเตรียมความพร้อมสำหรับการรับรองฟาร์มมาตรฐาน GAP แบบกลุ่ม

คุณสมบัติของกลุ่มเกษตรกร

1. สมาชิกของกลุ่ม ต้องเป็นเจ้าของหรือผู้ถือกรรมสิทธิ์ ครอบครองพื้นที่การผลิต หรือเป็นผู้ได้รับมอบหมายจากเจ้าของหรือผู้ถือกรรมสิทธิ์ ให้ดำเนินการผลิตพืช ประมง หรือปศุสัตว์ หรือเป็นไปตามข้อกำหนดของหน่วยรับรอง
2. กลุ่มเกษตรกร พืช ต้องเป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีสมาชิกอย่างน้อย 5 รายขึ้นไป และที่ตั้งแปลงอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน
3. ต้องเป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีความเข้มแข็ง มีแนวโน้มการทำตลาดร่วมกัน และผลิตสินค้าเกษตรชนิดที่ตลาดมีความต้องการ
4. สมาชิกมีความรู้พื้นฐาน อ่านออก เขียนได้
5. เป็นผู้สมัครใจขอรับรอง GAP แบบกลุ่ม และยินดีที่จะปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ขั้นตอน วิธีการปฏิบัติ คู่มือ และเอกสารต่าง ๆ

6. การถูกเพิกถอนการรับรอง ฟิช ไม่เป็นผู้ถูกเพิกถอนใบรับรองจากกรมวิชาการเกษตร หรือหน่วยรับรองใด ๆ ที่มีมาตรฐานเทียบเท่าของกรมวิชาการเกษตร เว้นแต่พ้นระยะเวลา 1 ปี นับจากวันที่ถูกเพิกถอนใบรับรอง

7. ก่อนตรวจประเมิน ผู้ผลิตต้องมีการนำข้อกำหนดระบบการผลิต GAP ไปปฏิบัติใช้แล้ว

เงื่อนไข

ก่อนที่กลุ่มเกษตรกรจะยื่นขอรับรองฟาร์มมาตรฐาน GAP แบบกลุ่มได้ กลุ่มเกษตรกรต้องมีระบบควบคุมภายในก่อน ซึ่งระบบควบคุมภายใน (Internal Control System) เรียกว่า ICS (ไอ ซี เอส) เป็นระบบประกันคุณภาพที่กลุ่มเกษตรกรต้องดำเนินการบริหารจัดการภายในกลุ่ม โดยมีเอกสารเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ เพื่อกำกับดูแลให้การผลิตสินค้าเกษตรของกลุ่ม เป็นไปตามมาตรฐานสินค้าเกษตร (มกษ.) และสอดคล้องตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขของหน่วยรับรอง และกลุ่มเกษตรกรต้องมีการตรวจติดตามระบบควบคุมภายในอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

การจัดทำระบบควบคุมภายในของกลุ่มเกษตรกร มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินศักยภาพและความพร้อมของกลุ่ม

ที่ปรึกษากลุ่มเกษตรกร หรือพี่เลี้ยง ซึ่งอาจเป็นเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่จากบริษัทที่ปรึกษา จะต้องชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดทำระบบควบคุมภายในให้แก่กลุ่มเกษตรกรเข้าใจ และวิเคราะห์ความพร้อมของกลุ่มเกษตรกร

เอกสาร/ข้อมูลที่ใช้ เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่ม เช่น ลักษณะ หรือประเภทของกลุ่ม ที่จัดตั้งขึ้น เป้าหมายของกลุ่ม โครงสร้างกลุ่ม ที่ตั้งของกลุ่ม ขอบข่ายการผลิต จำนวนพื้นที่ของกลุ่ม กระบวนการผลิต และปัจจัยการผลิตต่าง ๆ การตลาด และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำระบบเอกสารระบบควบคุมภายในกลุ่ม

เกษตรกรต้องนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำร่างเอกสารคู่มือการจัดการระบบควบคุมภายในซึ่งประกอบด้วย

1) หน้าปก ประกอบด้วย ชื่อเอกสาร คือ 1) คู่มือการจัดการระบบควบคุมภายใน 2) ชื่อกลุ่ม และที่ตั้ง 3) สถานะของเอกสาร พร้อมชื่อและลายเซ็นของผู้จัดทำเอกสาร ผู้อนุมัติเอกสาร วันที่ประกาศใช้เอกสาร

2) สารบัญ คือ การนำหัวข้อต่าง ๆ ในเนื้อเรื่องมาจัดเรียงลำดับตั้งแต่หัวข้อแรกจนถึงหัวข้อสุดท้าย และกำกับเลขหน้าที่หัวข้อนั้น ๆ ปรากฏอยู่ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านสามารถค้นหาเนื้อเรื่องที่ต้องการอ่านในตัวเล่มได้รวดเร็วขึ้น โดยรายละเอียดของเอกสาร 9 บทประกอบไปด้วย

- บทที่ 1 บทนำ
- บทที่ 2 ขอบข่าย นโยบาย และวัตถุประสงค์
- บทที่ 3 โครงสร้าง การจัดองค์กร และการบริหารงาน
- บทที่ 4 การบริหารและการจัดการกลุ่ม
- บทที่ 5 ความสามารถและการฝึกอบรม
- บทที่ 6 การจัดการซื้อร้องเรียนและการอุทธรณ์
- บทที่ 7 การจัดทำเอกสาร และการควบคุมเอกสารและบันทึก
- บทที่ 8 การตรวจสอบแปลง กระบวนการรับรองภายใน และการตรวจสอบระบบควบคุมภายใน
- บทที่ 9 กระบวนการผลิตภาคผนวก

โดยทั้งนี้ชื่อและรายการในสารบัญสามารถปรับเปลี่ยนได้

3) บทนำ

เป็นที่อธิบายที่มาของกลุ่ม โดยอาจจะระบุเป็นวันที่เริ่มก่อตั้ง หรือการดำเนินการก่อนการรวมกลุ่มก็ได้ และให้บอกสถานภาพปัจจุบันว่ามีสมาชิกกี่ราย ผลิตสินค้าอะไร และทำตามมาตรฐาน GAP ชนิดใด (ให้ระบุถึงรหัส มกษ. ที่นำมาใช้อ้างอิง หรือข้อกำหนดของคู่ค้าที่เกี่ยวข้อง) ขอบข่าย นโยบาย และวัตถุประสงค์

กลุ่มจะต้องกำหนดขอบข่ายที่กลุ่มจะดำเนินการ ว่าการผลิตสินค้าของกลุ่มนั้นเป็นไปตามมาตรฐานสินค้าเกษตรเรื่องใด โดยระบุเลขที่ มกษ. ที่ต้องการขอการรับรอง พร้อมหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

4) โครงสร้าง การจัดองค์กร และการบริหารงาน

กลุ่มต้องจัดให้มีโครงสร้างการบริหารงาน ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม ผู้ประสานงานระบบควบคุมภายใน คณะกรรมการรับรองแปลง ผู้ตรวจสอบแปลงภายใน และตำแหน่งอื่น ๆ ที่มีความจำเป็น เช่น เลขานุการ เภรัญญิก และประชาสัมพันธ์ พร้อมกำหนดรายละเอียดคุณสมบัติ และหน้าที่ความรับผิดชอบตามผังโครงสร้างไว้ด้วย

5) การบริหารและจัดการกลุ่ม

กลุ่มต้องระบุรายละเอียดข้อกำหนดการบริหาร และจัดการกลุ่ม ได้แก่ การรับสมัครสมาชิก การควบคุมการผลิต แนวทางการพิจารณาบทลงโทษ การจ้างหน่วยงานภายนอก (ถ้ามี) การประชุม ทบทวนระบบควบคุมภายใน พร้อมทั้งระบุเอกสารที่เกี่ยวข้อง

6) ความสามารถและการฝึกอบรม

กลุ่มต้องระบุความสามารถของบุคลากรผู้มีหน้าที่ต่าง ๆ ว่าต้องผ่านการฝึกอบรมอะไรบ้าง เช่น สมาชิกทุกคนต้องมีความรู้เรื่องมาตรฐานสินค้าเกษตร (มกษ.) ผู้ตรวจแปลงภายในและ คณะกรรมการรับรองต้องได้รับการอบรมในเรื่องการตรวจติดตามคุณภาพภายในและการตรวจสอบ แปลง เป็นต้น พร้อมทั้งระบุเอกสารที่เกี่ยวข้องที่ใช้ ได้แก่ บันทึกการฝึกอบรม

7) การจัดการข้อร้องเรียนและการอุทธรณ์

กลุ่มต้องกำหนดเรื่องการจัดการข้อร้องเรียน และการอุทธรณ์ พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้ ด้วย โดยระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และการแก้ไขปัญหา รวมถึงบันทึกและจัดเก็บเอกสารไว้เป็น หลักฐาน ในกรณีที่มีการอุทธรณ์ให้แจ้งกับผู้ประสานงานระบบควบคุมภายในหรือคณะกรรมการ รับรองภายในระยะเวลาที่กำหนด

8) การจัดทำเอกสาร และควบคุมเอกสารและบันทึก

กลุ่มต้องกำหนดเรื่องการจัดทำเอกสาร และการควบคุมเอกสารและบันทึกของกลุ่ม พร้อมทั้ง กำหนดรหัสเอกสารที่กลุ่มมีความเข้าใจตรงกัน โดยระบุชื่อเอกสารหรือแบบฟอร์ม ผู้เก็บรักษา และ ผู้ใช้เอกสาร ทั้งนี้บันทึกต่าง ๆ ต้องถูกจัดเก็บไว้อย่างน้อย 3 ปี (ระยะเวลาปรับเปลี่ยนได้ ขึ้นอยู่กับ หน่วยรับรอง) โดยเก็บไว้ที่เกษตรกรอย่างน้อย 1 ปี หลังจากนั้นนำเก็บไว้ที่ทำการกลุ่ม โดยให้ผู้ ประสานงานระบบควบคุมภายในเป็นผู้เก็บรักษาไว้ เพื่อให้สามารถค้นหาข้อมูลและใช้เป็นหลักฐานได้

9) การตรวจสอบแปลง กระบวนการรับรองภายใน และการตรวจสอบระบบควบคุม

กลุ่มเป็นผู้กำหนดเกณฑ์เรื่องการตรวจแปลง โดยกำหนดให้มีการตรวจแปลงอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และรายงานผลการตรวจสอบแปลงให้คณะกรรมการรับรองภายในระยะเวลาที่กำหนด กระบวนการตัดสินใจให้การรับรองดำเนินโดยคณะกรรมการรับรอง ควรแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่ กำหนด ตามขอบข่ายมาตรฐานที่ขอการรับรอง โดยผลการพิจารณาอาจมีข้อสรุป 3 รูปแบบ คือ ไม่ รับรอง รับรองแบบมีเงื่อนไข และรับรองแบบไม่มีเงื่อนไข การตรวจสอบระบบควบคุมภายใน ดำเนินการโดยผู้ประสานงานระบบควบคุมภายในอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง พร้อมระบุเอกสารที่เกี่ยวข้อง

10) กระบวนการผลิต

กลุ่มต้องกำหนดรายละเอียดขั้นตอนกระบวนการผลิตของกลุ่ม ว่ามีขั้นตอนการดำเนินงาน ด้านใดบ้าง เช่น การเลือกพื้นที่ การเตรียมสถานที่ การคัดเลือกพันธุ์ การเลี้ยง/การเพาะปลูก การเก็บ เกี่ยว/การแปรรูป โดยจัดทำเป็นแผนผังการผลิตพร้อมบรรยายรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้เอกสารคู่มือระบบควบคุมภายในของกลุ่ม

ที่ปรึกษาเกษตรกร ต้องดำเนินการอบรมให้ความรู้เรื่องระบบการควบคุมภายใน เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในหลักเกณฑ์การบริหารจัดการ กำกับดูแลสมาชิกในกลุ่มเกษตรกร ตอบข้อซักถามก่อนการนำเอกสารไปทดลองใช้จริงในฟาร์ม และการฝึกใช้คู่มือการจัดการระบบควบคุมภายใน และลงบันทึกแบบฟอร์มต่าง ๆ โดยมีเงื่อนไขการใช้เอกสาร ดังต่อไปนี้

1. การทดลองใช้เอกสาร วันที่ทดลองใช้คู่มือการจัดการระบบควบคุมภายใน จะถือว่าเป็นวันที่กลุ่มมีประกาศใช้ระบบควบคุมภายในของกลุ่มเกษตรกร
2. การอนุมัติเอกสาร คู่มือการจัดการระบบควบคุมภายใน และฟอร์มต่าง ๆ ที่กลุ่มจัดทำขึ้น ต้องระบุว่าเป็นฉบับทบทวนครั้งที่เท่าไร ประกาศใช้เมื่อใด ใครเป็นผู้จัดทำเอกสาร ต้องมีการอนุมัติและลงนามในเอกสารต่าง ๆ ไว้ในคู่มือการจัดการระบบควบคุมภายใน โดยส่วนใหญ่ผู้อนุมัติใช้เอกสารจะเป็นประธานกลุ่ม หรืออาจเป็นบุคคลที่กลุ่มกำหนดก็ได้
3. เอกสารที่ล้ำสมัย หรือถูกยกเลิก จะต้องนำออกจากพื้นที่ใช้งาน หรือหากจะเก็บไว้จะต้องระบุว่าเป็นเอกสารที่ยกเลิกแล้ว
4. คู่มือการจัดการระบบควบคุมภายใน แบบฟอร์ม ในวันที่ทดลองใช้เอกสารหรือวันที่กลุ่มประกาศใช้เอกสาร สมาชิกต้องได้รับการแจกคู่มือการจัดการระบบควบคุมภายในแบบฟอร์มต่าง ๆ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการตรวจประเมินของหน่วยรับรอง เช่น กรมวิชาการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมการข้าว กรมหม่อนไหม หรือผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน พร้อมทั้งมาตรฐานสินค้าเกษตร (มกษ.) ที่นำมาใช้โดยอาจทำเป็นฉบับย่อก็ได้ ให้ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เพื่อให้สมาชิกเข้าใจได้ง่ายขึ้น และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจประเมินระบบควบคุมภายใน

ที่ปรึกษาเกษตรกร หรือพี่เลี้ยง ซึ่งอาจเป็นเจ้าของพื้นที่จากกรมส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่จากบริษัทที่ปรึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายของกลุ่ม ต้องดำเนินการอบรมให้ความรู้เรื่องการตรวจแปลงและการตรวจประเมินระบบควบคุมภายในของกลุ่ม ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ เน้นสอนกระบวนการตรวจแปลงและระบบควบคุมภายใน และพิจารณาผลการตรวจประเมินของคณะกรรมการรับรอง (ตามโครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม) โดยมีเงื่อนไขการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. การฝึกปฏิบัติจริงในการตรวจแปลง กลุ่มเกษตรกรต้องดำเนินการตรวจแปลงภายในของสมาชิกครบทุกราย และตรวจประเมินระบบควบคุมภายใน ณ ที่ทำการของกลุ่มอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ต้องจัดแบ่งกลุ่มอย่างน้อย 3 กลุ่ม เพื่อให้ผู้ตรวจแปลงตรวจแบบเวียน เช่น ผู้ตรวจแปลงของกลุ่ม

ย่อยที่ 1 ไปตรวจแปลงของกลุ่มย่อยที่ 2 ผู้ตรวจแปลงกลุ่มย่อยที่ 2 ไปตรวจแปลงกลุ่มย่อยที่ 3 และผู้ตรวจแปลงกลุ่มย่อยที่ 3 ไปตรวจแปลงกลุ่มย่อยที่ 1

2. ความสัมพันธ์ของผู้ตรวจแปลง ผู้ตรวจประเมินแปลง และระบบควบคุมภายในและเกษตรกรผู้รับการตรวจจะต้องไม่เป็น พ่อ แม่ ลูก กัน หรือเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะกระทบต่อผลการตรวจแปลง

3. การรับรองผลการตรวจแปลง เมื่อตรวจแปลงและระบบควบคุมภายในเรียบร้อยแล้ว กลุ่มต้องจัดให้มีการประชุมกรรมการรับรอง เพื่อพิจารณาผลการประเมิน โดยผลการพิจารณากำหนดไว้ 3 ประเภท คือ

3.1 ไม่รับรอง กรณีที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP และ/หรือกฎระเบียบของกลุ่มในระดับรุนแรง เช่น ใช้สารเคมีต้องห้าม ไม่ลงบันทึกใด ๆ ในแบบบันทึกเกษตรกร หรือดำเนินการผลิตไม่สอดคล้องตามแผนควบคุมคุณภาพ

3.2 รับรองแบบมีเงื่อนไข กรณีที่ปฏิบัติไม่สอดคล้องตามมาตรฐาน GAP และ/หรือไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์ของกลุ่ม แต่อยู่ในระดับไม่รุนแรง เช่น ลงบันทึกไม่ครบถ้วน พบการเก็บปุ๋ยเคมีในสถานที่ประกอบอาหาร กรณีนี้คณะกรรมการรับรองจะแจ้งให้สมาชิกรายดังกล่าวทราบ และดำเนินการแก้ไขในระยะเวลาที่กำหนด เมื่อสมาชิกแก้ไขแล้ว ให้ผู้ตรวจสอบแปลงนำเสนอคณะกรรมการรับรองพิจารณาผล เพื่อรับรองต่อไป

3.3 รับรองแบบไม่มีเงื่อนไข ปฏิบัติได้สอดคล้องตามมาตรฐาน GAP และหรือระเบียบของกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจประเมินเบื้องต้น

ที่ปรึกษาเกษตรกรต้องดำเนินการตรวจประเมินระบบควบคุมคุณภาพภายใน และภาพรวมทั้งหมดของกลุ่ม เพื่อตรวจสอบความพร้อมของกลุ่มก่อนยื่นขอการรับรองจากหน่วยรับรอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มส่งเสริมการเกษตร (2562) ได้เรียบเรียงข้อมูล การตัดแต่งกิ่งลำไย 3 เทคนิค ว่าเทคนิคการตัดแต่งกิ่งทรงฝาชิงหาย คล้ายกับการตัดแต่งกิ่งแบบเปิดกลางพุ่ม แต่การตัดแต่งแบบฝาชิงหายทำการตัดแต่งกิ่งหนักกว่า คือ เอากิ่งที่อยู่กลางทรงพุ่มออกหมด ให้เหลือแต่กิ่งในแนวนอนเท่านั้น เนื่องจากการออกดอกของลำไย จะออกที่ปลายกิ่ง เมื่อมีการตัดกิ่งในแนวตั้งออกไปแล้ว ก็จะมีการแตกกิ่งใหม่ขึ้นมาจากกิ่งที่เหลืออยู่เป็นจำนวนมาก จึงสามารถออกดอกได้มาก เมื่อมีการใช้สารบังคับหรือเร่งให้ออกดอก เทคนิคและวิธีการทำ ทำได้โดยตัดกิ่งที่อยู่กลางพุ่มออกให้หมด ให้เหลือ

เฉพาะกิ่งที่เจริญในแนวนอน หลังจากนั้น จะเกิดกิ่งใหม่ขึ้นตามกิ่งหลักที่เจริญในแนวนอน (กิ่งกระโดง) ซึ่งจะออกดอกได้ภายใน 4 – 6 เดือนหลังตัดแต่ง และช่อผลลำไยที่เกิดจากกิ่งกระโดงเมื่อผลใกล้แก่จะโน้มลง หลบเข้าในทรงพุ่ม ทำให้ผลลำไยมีขนาดใหญ่ และผิวเปลือกมีสีเหลืองทอง ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด โดยวิธีนี้มีข้อดีหลายอย่าง อาทิ ต้นลำไยจะมีทรงเตี้ย สามารถควบคุมความสูงของทรงพุ่มให้อยู่ในระดับเดิมได้ทุกปี ทั้งยังช่วยกระตุ้นการแตกใบอ่อนให้เร็วขึ้น ผลผลิตที่ได้จะมีคุณภาพดี โดยเฉพาะผลลำไยที่เกิดจากกิ่งกระโดงในทรงพุ่ม จะมีผิวสีเหลืองทอง ผลโต เป็นที่ต้องการของตลาด และสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ 20 – 50%

กุลลดา และ นรินทร์ (2561: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “เรื่องเล่าสู่ความสำเร็จ : การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การอนุรักษ์พันธุ์ส้มโอนครชัยศรี” ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาการปลูกส้มโอพันธุ์นครชัยศรีของชุมชนในอำเภอนครชัยศรี และอำเภอสามพราน มาจากการถ่ายทอดจากรุ่นพ่อแม่ และจากการศึกษาด้วยตนเองโดยการลองผิดลองถูก ซึ่งภูมิปัญญาการปลูกและการดูแลส้มโอมีตั้งแต่การยกร่อง แนวการลงต้นส้มโอ การลงต้นส้มโอ การให้น้ำ การให้ธาตุอาหาร และการพัฒนาด้านการดูแลรักษา โดยส้มโอนครชัยศรีมีคุณค่าและความสำคัญในฐานะพืชเศรษฐกิจ ความเชื่อ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน จนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งพันธุ์ที่ได้การขึ้นทะเบียนได้แก่ พันธุ์ทองดี และพันธุ์ขาวน้ำผึ้ง ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปลูกส้มโอของเกษตรกรสวนส้มโอนครชัยศรีจากรุ่นสู่รุ่น ประกอบด้วยความเชื่อมโยงด้านการเรียนรู้ของชาวสวน แรงจูงใจในการเรียนรู้ วิธีการสืบทอดภูมิปัญญาการปลูกส้มโอของชาวสวน การสร้างแรงจูงใจในการสืบทอดภูมิปัญญาการปลูกส้มโอแก่รุ่นต่อไป ซึ่งแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญา และแนวทางการจัดการความรู้ที่ดีเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้การสืบทอดภูมิปัญญาประสบความสำเร็จ ด้านแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการปลูกส้มโอนครชัยศรี เป็นผลเชื่อมโยงจากเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อการทำสวนส้มโอนครชัยศรี ทำให้เกิดการสนับสนุนและการให้

โครงการวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนาปลูกลำไยในระยะชิด (2546) พบว่า การปลูกลำไยในระยะชิดน่าจะเป็นการพัฒนาการปลูกลำไยอีกระบบหนึ่งสำหรับชาวสวนที่มีต้นทุนน้อย ลงทุนต่ำ ดูแลรักษาง่ายและให้ผลผลิตเร็ว ราคาผลผลิตต่อต้นทุนและต่อไร่จะสูงกว่าการปลูกลำไยในระยะห่างที่มีต้นใหญ่อายุมาก ถ้าหากมีการบำรุงรักษาดีโดยแนะนำให้ใช้ระยะ 3x5 หรือ 4x5 เมตร สำหรับลำไยพันธุ์อีดอ และสีชมพู จะได้ผลดีที่สุด ส่วนเบี้ยวเขียวใช้ระยะปลูก 5x5 เมตร จะให้ผลผลิตดีเช่นกัน อย่างไรก็ตามเมื่อลำไยอายุ 5 ปีขึ้นไป แต่ต้องตัดแต่งกิ่งหรือ ควบคุมทรงพุ่มให้แคระความสูงไม่เกิน 1.5 – 2 เมตร

วรฤศญา (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ประเมินผลโครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์มูลนิธิชัยพัฒนา อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการศึกษา พบว่าการดำเนินโครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์ อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อพิจารณาตามแนวพระราชดำริและ

เป้าหมายของโครงการแล้ว พบว่าตามมิติที่ 3 การเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาต่อวิถีชีวิตชุมชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากการท่องเที่ยวขึ้นเป็นตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบที่ดีและไม่ดีต่อการอนุรักษ์ในชุมชนเป็นอย่างมาก อาทิเช่น วิถีชาวบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากสังคมแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันเปลี่ยนเป็นสังคมแบบทุนนิยม เห็นแต่ประโยชน์ส่วนตัว อันนำมาสู่ปัญหาทางสังคมขึ้นภายในชุมชน จากปัญหามีปากเสียงกันเล็ก ๆ น้อย ๆ จนไปถึงปัญหาเกี่ยวกับที่ดินทำกิน จากที่ให้เช่าหรือให้อยู่อาศัยกันแบบไม่เสียเงินหรือเสียเงินแต่น้อยมาก กลับกลายเป็นไล่ที่ดิน ไม่ให้ที่อยู่อาศัยหรือที่ดินทำมาหากิน เนื่องจากราคาหรือมูลค่าของที่ดินเปลี่ยนแปลงไป หรือการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชน ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนที่มากขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้นทำให้คนในชุมชนไม่ไหลออกไปนอกชุมชน ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน ได้มีการนำหลักการพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 “ภูมิสังคม” และพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้เป็นแนวทางและหลักการดำเนินงานของโครงการ เพื่อเป้าหมายการมีส่วนร่วม และคนในชุมชนและพื้นที่นั้น เมื่อพิจารณาจากการประเมินผลแล้ว พบว่าโครงการอัมพวาช่วยพัฒนาอนุรักษ์มีการดำเนินการเพื่อให้คนในพื้นที่เห็นถึงคุณค่าในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนอัมพวา ให้สามารถอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง เรียบง่าย ยั่งยืน และมีความสุขท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของชุมชน ถึงแม้ว่าแนวทางการอนุรักษ์กับพัฒนานั้นมีความขัดแย้งกันตามหลักวิชาการ แต่โครงการก็สามารถดำเนินการให้คนในพื้นที่เห็นคุณค่า ไม่ละเลยพื้นที่ และสร้างมูลค่าให้กับชุมชนด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านและวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในชุมชนให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน โครงการได้มีการเชื่อมฐานความรู้ของโครงการเข้ากับบริบทชุมชน โดยใช้กลยุทธ์การปลูกฝังคุณค่าในชุมชนเพื่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ สนับสนุนให้ชุมชนรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การปลูกฝังให้ชุมชนเห็นคุณค่าด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่ ห้องแถวริมคลองที่มีวิถีชีวิตความเป็นชุมชนอัมพวา แม้ว่าการพัฒนาชุมชน สังคม และวัฒนธรรมนั้น ไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน และไม่อาจวัดได้เป็นตัวเลขทางเศรษฐกิจ หากต้องประกอบด้านอื่น ๆ รวมไปถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อมภายในภายนอก เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาและอนุรักษ์อัมพวานั้น อย่ามองว่าอัมพวาเป็นแค่ตลาดน้ำ แต่ควรมองว่าตลาดน้ำเป็นส่วนหนึ่งของอัมพวา โดยให้ความสำคัญเรื่องการให้ความรู้ และความเห็นคุณค่าในชุมชน เพราะเมื่อคุณค่ามาก่อน มูลค่าก็ตามมา และยังเป็นสิ่งที่ยั่งยืน แต่ถ้ามองว่ามูลค่ามาก่อนคุณค่าก็จะไม่เกิด และมูลค่านั้นก็จะมีอยู่แบบไม่ยั่งยืน

ชาคริต (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการฝึกอบรมเกษตรกรธรรมชาติ ศูนย์ฝึก และพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมวัดญาณสังวรารามมหาวิหาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผลการวิจัยพบว่า 1) เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ในการทำงาน 11 – 20 ปี สำหรับ

เกษตรกรที่เข้าอบรมในโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี ส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการทำเกษตรมากกว่า 21 ไร่ขึ้นไป และมีจำนวนแรงงานในการทำเกษตรน้อยกว่า 5 คน 2) เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินโครงการมีความเห็นว่าปัจจัยนำเข้ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง และส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาทำงานกิจกรรมต่าง ๆ สามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี แต่มีบางกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินโครงการเห็นว่ามิอุปสรรคในการทำงาน 3 อันดับแรก คือ เรื่องวัสดุฝึก เรื่องสถานที่ฝึกอบรม และเรื่องการทำผู้เรียน 3) เกษตรกรที่เข้าอบรมในโครงการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ระยะเวลา หลักสูตร และเนื้อหาที่ใช้อบรม สื่อเทคโนโลยี อาหาร ยานพาหนะ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง และเกษตรกรมีความรู้เรื่องการทำการเกษตรธรรมชาติเพิ่มขึ้นจากก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) เกษตรกรผู้ผ่านการอบรมในโครงการส่วนใหญ่มีการนำหลักวิธีการทำการเกษตรแบบธรรมชาติไปใช้ในการปฏิบัติจริง และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการทำการเกษตรด้วยวิธีเกษตรธรรมชาติอยู่ในระดับมาก โดยสรุปโครงการอบรมดังกล่าวมีความเหมาะสมในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ตลอดจนเกษตรกรมีความคิดเห็นที่ดีต่อโครงการอบรมนี้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดโครงการในลักษณะนี้อย่างต่อเนื่องโดยเน้นการปฏิบัติจริง และควรเน้นการทำวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมด้านเกษตรธรรมชาติสำหรับเกษตรกรในพื้นที่ต่าง ๆ

ธีรศักดิ์ (2539) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลงานส่งเสริม และพัฒนาอาชีพการเกษตรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการส่งเสริมปลูกพืชทดแทนเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืชหลักที่โครงการส่งเสริมทั้ง 3 ประเภท โดยปลูกไม้ผลเมืองหนาวมากที่สุด รองลงมาคือไม้ดอกเมืองหนาว และพืชผักเมืองหนาว เกษตรกรได้รับการชี้แจง การแนะนำ และการฝึกอบรมตามแผนงานของโครงการซึ่งส่วนมากยังไม่มีความชำนาญในการประกอบอาชีพเพียงพอ แต่มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในระดับดี ด้านการดำเนินงานของกิจกรรมที่สนับสนุนให้เกิดความมั่นคงทางรายได้ พบว่า เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 24,859.91 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุน โดยได้รับกล้าพันธุ์มากกว่าอย่างอื่น ด้านการจัดการตลาด เกษตรกรส่วนมากเห็นว่าเป็นประโยชน์ในระดับปานกลาง โดยมีข้อเสนอแนะให้มีการกำหนดเวลาในการจ่ายเงินคืนที่แน่นอนภายใน 1 สัปดาห์ รวมทั้งควรมีมาตรการในการช่วยเหลือ หรือพยุงราคาผลผลิตส่วนที่ต่ำกว่ามาตรฐานด้วย ในด้านปัญหาการประกอบอาชีพเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ทั่ว ๆ ไป ในการปลูกพืช และเรื่องการตัดแต่งกิ่งไม้ผลเมืองหนาวมากที่สุด เกษตรกรแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการปรึกษากับเจ้าหน้าที่ และเกษตรกรผู้นำซึ่งเป็นเพื่อนบ้าน ด้านการนิเทศงานยังมีน้อย เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องต่าง ๆ ในระดับปานกลาง เรื่องที่เห็นว่าเป็นประโยชน์มากที่สุด ได้แก่ การปลูกไม้ดอกเมืองหนาว การตัดแต่งกิ่งไม้ผลเมืองหนาว และการใส่ปุ๋ย ด้านการ

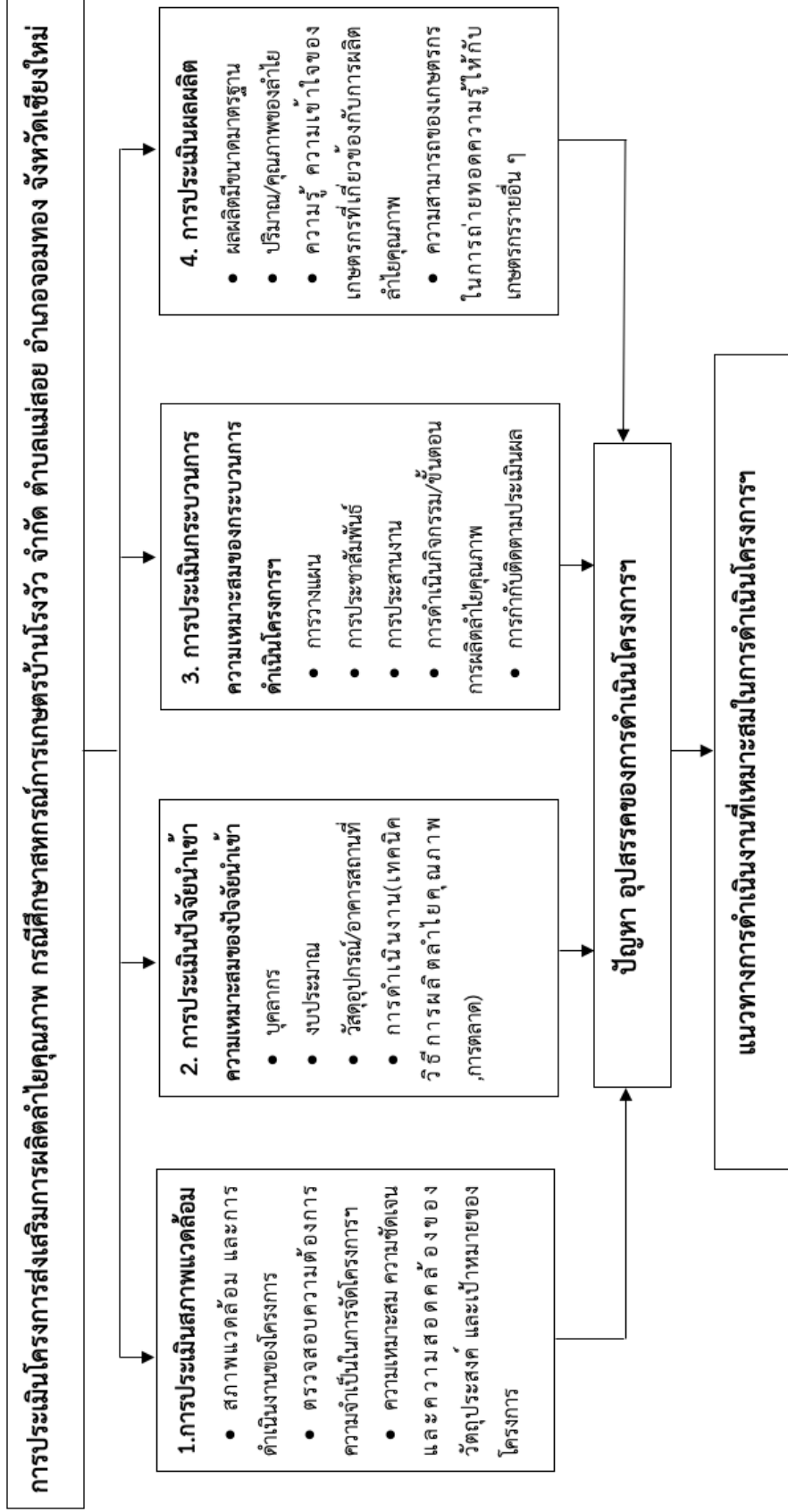
ดำเนินงานกิจกรรมที่สนับสนุนให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพ และตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวร พบว่าเกษตรกรได้รับการบริการด้านปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ถนนลำเลียงผลผลิตภายในหมู่บ้าน และมีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน ส่วนที่ยังขาดได้แก่ แหล่งน้ำโรงเรียน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อการดูแลรักษาเป็นอย่างดี รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี เช่น วันพ่อ วันแม่ วันขึ้นปีใหม่ วันปลูกป่าประจำปี และวันเข้าพรรษาและมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงานโดยภาพรวมเกษตรกรเห็นว่าโครงการเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกร ในด้านสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ ทั้งสภาพของบ้านเรือน สภาพของพื้นที่ทำกิน และสภาพของใช้ที่มีอยู่ในครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่มีบัตรประจำตัว เช่น บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง หรือบัตรเงินฮ่ออิสระและเป็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชนมาแต่เดิม จึงมีความสามัคคีกันดี มีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ และมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกถึงความ เป็นเอกภาพของชุมชนของตนแก่ชุมชนอื่น ๆ

เพ็ญศรี และคณะ (2544) การศึกษาเบื้องต้นสำหรับการกำหนดพันธุ์และตลาดลำไยส่งออก ผลการวิจัยพบว่าพันธุ์ลำไยที่มีความเหมาะสมในการส่งออกคือ พันธุ์ฮีดอ และตลาดที่มีศักยภาพในการส่งออกลำไยสด คือ จีน ฮองกง มาเลเซีย สิงคโปร์ แคนาดา และอินโดนีเซีย ตลาดลำไยแปรรูปคือ จีน ฮองกง มาเลเซีย สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และเวียดนาม ได้แนวทางการศึกษาพัฒนาตลาดลำไยส่งออกที่สำคัญคือ 1. การศึกษาความต้องการของผู้บริโภคในตลาดเป้าหมาย 2. การพัฒนาตลาดลำไยส่งออกทั้งตลาดเก่าและตลาดใหม่ 3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยตามความต้องการของผู้บริโภค

มูลนิธิชัยพัฒนา (2558) รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม ประจำปี 2558 พบว่า ในปี 2558 ที่ผ่านมา ได้เกิดภาวะภัยแล้งรุนแรงในพื้นที่ภาคเหนือ และได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกลำไยที่เข้าร่วมโครงการ ๆ แต่เป็นที่น่ายินดีที่เกษตรกรยังสามารถผลิตลำไยขนาดผลเกรด AAA ออกสู่ตลาดได้ ถึงแม้จะไม่ใช่ไปตามเป้าที่ได้ตั้งไว้ อีกทั้งยังสามารถผลิตลำไยขนาดเกรด AA ได้สูงขึ้นเล็กน้อย ในปี 2558 มีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและประสบความสำเร็จ จำนวนทั้งสิ้น 20 ราย สามารถผลิตลำไยเพื่อส่งขายยังมูลนิธิชัยพัฒนาทั้งสิ้น จำนวน 2,144 กิโลกรัม มีรายได้รวม 102,720 บาท และยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับในการดูแลลำไยต้นอื่น ๆ ในแปลงที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ ส่งผลให้สามารถผลิตลำไยขนาดมาตรฐานผล AA ออกสู่ท้องตลาด ได้รวมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 20,000 กิโลกรัม สร้างรายได้มากกว่า 700,000 บาท การผลิตลำไยคุณภาพในปี 2558 นายแก้ว จินาคำ เกษตรกรผู้ผลิตลำไยที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ทำการตัดแต่งช่อผลตามวิธีการของมูลนิธิชัยพัฒนา โดยใช้พื้นที่จำนวน 2 ไร่จำนวนต้นลำไย 38 ต้น สามารถจำหน่ายลำไยได้มูลค่า 196,985 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตลำไยแบบเดิม คือ ไม่ได้ทำการตัดแต่งช่อผลปล่อยให้ผลลำไยตกคาคับ ใน

พื้นที่ 1 ไร่ 3 งานจำนวนต้นลำไย 30 ต้น ได้รายได้เพียง 16,000 บาท โดยมีรายได้สูงขึ้นไปถึง 12.31 เท่า

อรุณี และคณะ (2558) ศึกษา การแก้ปัญหาการผลิตลำไยเพื่อการส่งออกของเกษตรกรในภาคตะวันออก พบว่า การทดสอบผลของการเตรียมต้น และการตัดแต่งข้อผลต่อการเพิ่มขนาดผลลำไยนอกฤดูของเกษตรกรในพื้นที่ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการแก้ปัญหาการผลิตลำไยเพื่อการส่งออกของเกษตรกรในภาคตะวันออก ดำเนินในแปลงลำไยอายุ 10 – 12 ปี ของเกษตรกรในอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี จำนวน 13 ราย ทดสอบการเตรียมต้นโดยการตัดแต่งกิ่งหลังการเก็บเกี่ยว ให้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีที่มีสัดส่วน N:P:K เท่ากับ 4:3:1 อัตรา 2 กิโลกรัมต่อต้น กำจัดศัตรูพืชที่หลงเหลือจากฤดูกาลก่อน และให้น้ำสม่ำเสมอ ร่วมกับการตัดแต่งข้อผล โดยตัดแต่งข้อผลออกประมาณ 1 ใน 3 ของความยาวข้อ หรือไว้ผลไม่เกิน 50 ผลต่อข้อ ในระยะที่ผลลำไยมีขนาดไม่เกิน 5 มิลลิเมตร (กรรมวิธีแนะนำ) เปรียบเทียบกับกรรมวิธีเกษตรกรที่เตรียมต้นโดยการตัดแต่งกิ่ง ให้ปุ๋ยเคมีสูตรเสมอบำรุงต้น และให้น้ำเป็นครั้งคราวก่อนการชักนำการออกดอก 1 เดือน ร่วมกับการตัดแต่งข้อผล โดยตัดแต่งข้อผลในระยะที่ผลลำไยมีขนาด 10 มิลลิเมตรขึ้นไป โดยตัดแต่งปลายข้อผลออกเล็กน้อย พบว่า กรรมวิธีแนะนำมีปริมาณผลผลิตที่มีคุณภาพส่งออก (เกรด 1 และ 2) สูงกว่ากรรมวิธีเกษตรกรร้อยละ 14 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเตรียมต้นทำให้ต้นลำไยแข็งแรงสมบูรณ์ และการตัดแต่งข้อผล ทำให้มีการไว้ผลในปริมาณที่เหมาะสม ผลจึงมีการเจริญเติบโตได้ดี

ภาพที่ 34 กรอบแนวคิดการวิจัยการประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงจิว จำกัด

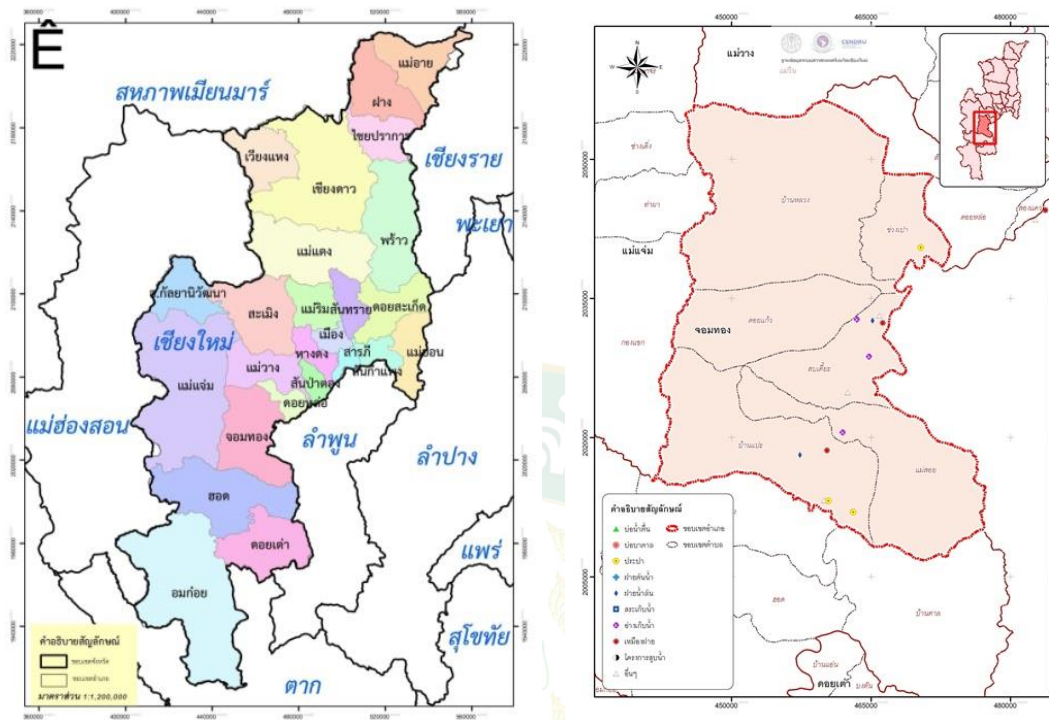
บทที่ 3 วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ได้ กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

ที่ตั้ง และอาณาเขต

พื้นที่โครงการพัฒนาที่การผลิตลำไยของสหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด (ในที่ดินของ มูลนิธิชัยพัฒนา) ตั้งอยู่หมู่ที่ ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ที่พิกัด UTM 47Q 464352.52E/2023250.85N ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางอยู่ที่ 272.50 เมตร อยู่ห่างจาก ที่ว่าการอำเภอจอมทองมาทางทิศใต้ ประมาณ 20.8 กิโลเมตร มีขอบเขตพื้นที่ในการผลิตลำไย ครอบคลุมเนื้อที่ประมาณ 92 ไร่

ภาพที่ 35 แผนที่แสดงที่ตั้งที่สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด
(ในที่ดินของมูลนิธิชัยพัฒนา)

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ (2559)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา จำนวน 6 คน โดยเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีรายชื่อ ดังนี้

1. นายองอาจ ดิษฐประชา	สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา
2. นางสาวบุญรัตน์ วงศ์ภา	สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พาวิน มะโนชัย	มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่
4. นายโกมิน ทองโกย	โครงการพัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม
5. นางสาวจริญา กุณาศรี	โครงการพัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม
6. นายอดิศักดิ์ ฟองมูล	โครงการพัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม

2. เกษตรกรผู้ผลิตลำไยที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา ในพื้นที่การผลิตลำไยของสหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว (ในที่ดินของมูลนิธิชัยพัฒนา) ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 23 คน โดยเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีรายชื่อ ดังนี้

1. นายดวงดี นันต๊ะเล	13. นางสาวบุญพิทักษ์ ด้วงไธ้
2. นายแก้ว จินาคำ	14. นางนันทภัทร ต้อตติวงศ์
3. นายอุดม ชมพุกกลาง	15. นายบุญมี นันต๊ะเล
4. นายนิพร ปู่ผัด	16. นางเกษ ต้อตติวงศ์
5. นายเจริญ วิจันทร์ตา	17. นายคำมูล ทาดวงเด่น
6. นายเจริญ ทีไชย	18. นางอำพร ปะอินทร์
7. นายทอม ยุกย่ำแสง	19. นายนิวัฒน์ นันต๊ะเล
8. นายสมเจต ด้วงไธ้	20. นายสุรเดช วงศ์ใจ
9. นายเสกสรร เปงใจ	21. นายอุเทน สุภารมณ
10. นางปวีศรา วังใจชิด	22. นายดวงคำ เรือนคำงาม
11. นางเทียมจันทร์ จันทร์ภูทิพย์	23. นายสาธร มะโนชัย
12. นายคำสุข อุ๋นใจแรม	

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา โดยใช้รูปแบบการประเมินซิปป์โมเดล CIPP MODEL (Context, Input, Process, Product Model) ของ Stufflebeam (1967) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

- การประเมินสภาพแวดล้อมโครงการ (Context Evaluation)
- การประเมินปัจจัยนำเข้าโครงการ (Input Evaluation)
- การประเมินกระบวนการโครงการ (Process Evaluation)
- การประเมินผลผลิตโครงการ (Product Evaluation)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (closed – ended question) และในการรวบรวมข้อมูลจากประชากร ซึ่งในการรวบรวมข้อมูลได้แยกแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วนคือ 1)แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ 2) แบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกรผู้ผลิตลำไยที่เข้าร่วมโครงการฯ แบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับเก็บข้อมูลเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ และเกษตรกรผู้ผลิตลำไยที่เข้าร่วมโครงการฯดำเนินการประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อมของโครงการ (context) ประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้า (Input) ประเมินกระบวนการบริหารจัดการโครงการ (Process) ประเมินผลผลิตของโครงการ (Product) และสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ

2. การประชุมกลุ่มย่อย โดยสอบถามกลุ่มเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ฯ ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของโครงการ (Context) ปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input) กระบวนการบริหารจัดการโครงการ (Process) ผลผลิตของโครงการ (Product) รวมทั้งประเด็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการฯ

โดยมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล กล้องถ่ายภาพ เป็นต้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากประชากร และกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ในประเด็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ที่มีต่อโครงการฯ ในด้านต่าง ๆ การประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม กับเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ จำนวน 6 คน เกษตรกรผู้ผลิตลำไยที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพฯ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 23 คน
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารแผนการดำเนินงาน และรายงานผลการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 – 2560

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่สัมภาษณ์
2. รวบรวมแบบสัมภาษณ์ที่ได้ทำการสัมภาษณ์ทั้งเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล ให้ครบถ้วนสมบูรณ์
3. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปตามลำดับขั้นตอนดังนี้
  - 3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติอย่างง่ายในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ (Frequency and Percentage)
  - 3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินสภาพแวดล้อม (Context) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดระเบียบข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาเรียบเรียงแล้ว มาจัดให้เป็นระเบียบก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งในการประเมินด้านบริบทได้ดำเนินการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ สอบถามปัญหา/อุปสรรค ของเกษตรกรในด้านความสอดคล้องของการดำเนินงานโครงการ ฯ กับวัตถุประสงค์ของมูลนิธิชัยพัฒนา รวมไปถึงความรู้ ความเข้าใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการ ฯ จากนั้นนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ ตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาว่าเพียงพอหรือไม่ และสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ตรงกันหรือไม่ จากนั้นเมื่อตรวจสอบข้อมูลเรียบร้อยแล้ว

ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลให้มีลักษณะเป็นแนวคิดนามธรรม โดยนำเสนอในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Product) ของโครงการ ฯ ซึ่งประเมินโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยจำแนกแต่ละด้านเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยายเรียงลำดับระดับความเหมาะสมจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด จำนวน 5 อันดับเกณฑ์การจัดระดับความเหมาะสมการประเมินโครงการ กับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละด้านแปลผลค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1967) โดยวิเคราะห์ความคิดเห็น และความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแผนงานแต่ละด้านพิจารณาแบ่งการให้คะแนนออกเป็น

เหมาะสม/พึงพอใจมากที่สุด	มีคะแนน	เท่ากับ 5 คะแนน
เหมาะสม/พึงพอใจมาก	มีคะแนน	เท่ากับ 4 คะแนน
เหมาะสม/พึงพอใจปานกลาง	มีคะแนน	เท่ากับ 3 คะแนน
เหมาะสม/พึงพอใจน้อย	มีคะแนน	เท่ากับ 2 คะแนน
เหมาะสม/พึงพอใจน้อยที่สุด	มีคะแนน	เท่ากับ 1 คะแนน

โดยมีเกณฑ์กำหนดช่วงคะแนน และการแปลความหมาย ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	เหมาะสม/พึงพอใจมากที่สุด
ช่วงคะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	เหมาะสม/พึงพอใจมาก
ช่วงคะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	เหมาะสม/พึงพอใจปานกลาง
ช่วงคะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	เหมาะสม/พึงพอใจน้อย
ช่วงคะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	เหมาะสม/พึงพอใจน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

การศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พิจารณาการประเมินโครงการโดยใช้รูปแบบการประเมินซิปปี้โมเดล (CIPP Model) ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ผลการประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา ปรากฏดังตารางต่าง ๆ คือ

- 1) ผลวิเคราะห์การประเมินสภาพแวดล้อมของโครงการ (Context Evaluation)
- 2) ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation)
- 3) ผลการประเมินกระบวนการของโครงการ (Process Evaluation)
- 4) ผลการประเมินผลผลิตของโครงการ (Product Evaluation)

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

การศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ได้แก่ เพศ อายุ หน่วยงานตำแหน่ง ระดับการศึกษา ระยะเวลาการทำงาน

เพศ ของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการ ฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 73.91 รองลงมาเป็นเพศหญิงจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 26.0

อายุ ของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการ ฯ ส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และอายุอยู่ระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67

อายุอยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และอายุอยู่ระหว่าง 51 – 60 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 โดยเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 23 ปี และอายุมากที่สุดคือ 54 ปี

ระดับการศึกษา ของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการ ฯ ส่วนใหญ่จบ การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาจบการศึกษาระดับชั้น ปริญญาโท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

หน่วยงาน ของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ฯ ส่วนใหญ่มาจากโครงการ พัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาจากสำนักงาน มูลนิธิชัยพัฒนา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และน้อยที่สุดมาจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัด เชียงใหม่ จำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 16.67

ระยะเวลาการทำงาน ของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการ ฯ ส่วนใหญ่ มี ระยะเวลาในการทำงานมากกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 มีระยะเวลาในการทำงาน 1 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 มีระยะเวลาในการทำงาน 3 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และมีระยะเวลาในการทำงาน 4 ปี จำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 16.67 โดยเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีอายุการทำงานน้อยที่สุดคือ 1 ปี และอายุการทำงานมากที่สุดคือ 25 ปี (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการ ฯ

(n = 6)

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	4	73.91
หญิง	2	26.09
อายุ		
น้อยกว่า 30 ปี	3	50.0
31 – 40 ปี	1	16.67
41 – 50 ปี	1	16.67
51 – 60 ปี	1	16.67
Minimum = 23 ปี Maximum = 54 ปี $\bar{x}$ = 34.5 ปี SD = 12.29 ปี		
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	4	66.67
ปริญญาโท	2	33.33
หน่วยงาน		
สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา	2	33.33
โครงการพัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม	3	50.0
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่	1	16.67
ระยะเวลาการทำงาน		
1 ปี	1	16.67
3 ปี	1	16.67
4 ปี	1	16.67
มากกว่า 5 ปี	3	50.0
Minimum = 1 ปี Maximum = 25 ปี $\bar{x}$ = 7.83 ปี SD = 8.75 ปี		

หมายเหตุ : n แทน จำนวนประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{x}$ แทน ค่าเฉลี่ย

SD แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ ได้แก่ .เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา สาเหตุที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 5

เพศ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 73.91 และเป็นเพศหญิงจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 26.09

อายุ เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 51 – 60 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 30.43 รองลงมาเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 26.10 โดยเกษตรกรที่มีอายุมากที่สุดคือ 65 ปี เกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 21.73 เกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17.40 และเกษตรกรส่วนน้อยที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.34 โดยเกษตรกรที่มีอายุน้อยที่สุด คือ 24 ปี

ศาสนา เกษตรกรทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 100

การศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 39.13 รองลงมาเกษตรกรที่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 30.44 เกษตรกรที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 13.04 เกษตรกรที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 13.04 และมีเกษตรกรจำนวน 1 คนที่ไม่ได้รับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 4.35 (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ

(n = 23)		
ปัจจัยพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	17	73.91
หญิง	6	26.09
อายุ (ปี)		
น้อยกว่า 30	1	4.34
31 – 40	4	17.40
41 – 50	5	21.73
51 – 60	7	30.43
มากกว่า 60	6	26.10
Minimum = 24 ปี Maximum = 65ปี $\bar{x}$ = 50.35 ปี SD = 11.17 ปี		

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัยพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ศาสนา		
พุทธ	23	100
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	1	4.35
ประถมศึกษาปีที่ 4	9	39.13
ประถมศึกษาปีที่ 6	7	30.44
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	3	13.04
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	3	13.04

ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านการผลิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ประกอบด้วย ขนาดพื้นที่ปลูกลำไย การถือครองที่ดิน จำนวนแรงงานด้านการผลิตลำไยในครัวเรือน รายได้จากการขายลำไย อาชีพหลัก อาชีพรอง และแหล่งเงินทุนการผลิตลำไย ดังนี้

ขนาดพื้นที่ในการปลูกลำไย เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกลำไยระหว่าง 1-5 ไร่ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 30.43 โดยขนาดพื้นที่ปลูกที่น้อยที่สุดคือ 1.2 ไร่ รองลงมาเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกลำไยระหว่าง 6-10 ไร่ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 26.09 เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกลำไยระหว่าง 11-15 ไร่ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 26.09 เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกลำไยระหว่าง 16-20 ไร่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 13.04 และมีเกษตรกรส่วนน้อยที่มีพื้นที่ปลูกลำไยมากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35 โดยขนาดพื้นที่ปลูกมากที่สุดคือ 25 ไร่

จำนวนต้นลำไยของเกษตรกร ส่วนใหญ่มีจำนวนต้นลำไยมากกว่า 200 ต้น จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 43.48 รองลงมาเกษตรกรมีจำนวนต้นลำไยระหว่าง 1-50 ต้น จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 21.74 เกษตรกรที่มีจำนวนต้นลำไยระหว่าง 101-150 ต้น จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 และน้อยที่สุดเกษตรกรที่มีจำนวนต้นลำไยระหว่าง 51-100 ต้น จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 และเกษตรกรที่มีจำนวนต้นลำไย ระหว่าง 151-200 ต้น จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 เช่นกัน

การถือครองที่ดินของเกษตรกร

ที่ดินที่เป็นของตนเอง เกษตรกรส่วนมากมีที่ดินในการถือครองประมาณ 6-10 ไร่ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 30.43 รองลงมา มีขนาดที่ดินในการถือครอง 1-5 ไร่ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 21.74 เกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ถือครอง 11-15 ไร่ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 เกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ถือครอง 16-20 ไร่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 13.04 เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินเป็นของ

ตนเอง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 13.04 เช่นกัน และน้อยที่สุดเกษตรกรมีขนาดพื้นที่ถือครองมากกว่า 20 ไร่ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35 โดยมีพื้นที่ถือครองมากที่สุดคือ 23 ไร่

ที่ดินเช่า เกษตรกรส่วนมากเช่าที่ดินขนาด 1-5 ไร่ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 91.30 เกษตรกรที่ไม่ได้เช่าที่ดิน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70

จำนวนแรงงานในการผลิตลำไยภายในครัวเรือน เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในการผลิตลำไยภายในครัวเรือน 1-2 คน จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 47.82 เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในการผลิตลำไยภายในครัวเรือน 3-5 คน จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 47.82 เช่นกัน และน้อยที่สุดเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในการผลิตลำไยภายในครัวเรือน 6-8 คน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.36

การจ้างแรงงานในการผลิตลำไย เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการจ้างแรงงาน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 86.96 รองลงมาเกษตรกรมีการจ้างแรงงาน 3-5 คน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.69 และน้อยที่สุดเกษตรกรมีการจ้างแรงงาน 1-2 คน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35

รายได้ของครัวเรือนจากการจำหน่ายลำไยของเกษตรกร เกษตรกรส่วนมากมีรายได้ในการจำหน่ายลำไยมากกว่า 200,000 บาท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 30.43 โดยเกษตรกรที่มีรายได้จากการจำหน่ายลำไยมากที่สุดคือ 500,000 บาท รองลงมาเกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายลำไย 10,000-50,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 เกษตรกรที่มีรายได้จากการจำหน่ายลำไย 50,001-100,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 เกษตรกรที่มีรายได้จากการจำหน่ายลำไย 100,001-150,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 และเกษตรกรที่มีรายได้จากการจำหน่ายลำไย 150,001-200,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 โดยเกษตรกรที่มีรายได้จากการจำหน่ายลำไยน้อยที่สุดคือ 30,000 บาท

อาชีพหลักของเกษตรกร เกษตรกรส่วนมากมีอาชีพหลักคือทำสวนลำไย จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 95.65 มี และเกษตรกรที่มีอาชีพหลักคือรับจ้าง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35

อาชีพรองของเกษตรกร เกษตรกรส่วนมากมีอาชีพรอง คือรับจ้างทั่วไป จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 60.86 รองลงมาที่มีอาชีพรองคือทำสวนลำไย จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 39.14 เกษตรกรที่มีอาชีพรองคือทำไร่ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35 และเกษตรกรที่มีอาชีพรองคือเลี้ยงสัตว์จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35

แหล่งเงินทุนในการผลิตลำไยของเกษตรกร เกษตรกรทั้งหมด จำนวน 23 คน มีแหล่งเงินทุนมาจากสหกรณ์การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาเกษตรกรมีแหล่งเงินทุนจาก ธกส. จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 91.30 เกษตรกรที่มีแหล่งเงินทุนจากตัวเอง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 52.17 เกษตรกรที่มีแหล่งเงินทุนจากกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 34.74 และน้อยที่สุด

เกษตรกรที่มีแหล่งเงินทุนจากที่อื่น ๆ ซึ่งได้แก่ กองทุนเงินล้าน, สหกรณ์ออมทรัพย์ และแหล่งเงินกู้
นอกระบบ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 21.74 (ตาราง 7)

ตารางที่ 7 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

(n = 23)

สถานภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ขนาดพื้นที่ปลูกลำไย (ไร่)		
1 - 5	7	30.43
6 - 10	6	26.09
11 - 15	6	26.09
16 - 20	3	13.04
20 ไร่ขึ้นไป	1	4.35
Minimum = 1.2 ไร่ Maximum = 25 ไร่ $\bar{x}$ = 10.14 ไร่ SD = 6.77 ไร่		
จำนวนต้นลำไย		
1 - 50 ต้น	5	21.74
51 - 100 ต้น	2	8.70
101 - 150 ต้น	4	17.39
151 - 200 ต้น	2	8.70
มากกว่า 200 ต้น	10	43.48
Minimum = 37 ต้น Maximum = 400 ต้น $\bar{x}$ = 188.09 ต้น SD = 123.01 ต้น		
การถือครองที่ดิน (เป็นของตนเอง)		
1 - 5 ไร่	5	21.74
6 - 10 ไร่	7	30.43
11 - 15 ไร่	4	17.39
16 - 20 ไร่	3	13.04
มากกว่า 20 ไร่	1	4.35
ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	3	13.04
Minimum = 0 ไร่ Maximum = 23 ไร่ $\bar{x}$ = 8.39 ไร่ SD = 6.84 ไร่		

ตารางที่ 7 (ต่อ)

สถานภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การถือครองที่ดิน (พื้นที่เช่า)		
1 – 5 ไร่	21	91.30
ไม่ได้เช่าที่ดิน	2	8.70
Minimum = 0 ไร่ Maximum = 3 ไร่ $\bar{x}$ = 1.75 ไร่ SD = 0.80 ไร่		
จำนวนแรงงาน		
แรงงานในครัวเรือนทั้งหมด (คน)		
1 – 2 คน	11	47.82
3 – 5 คน	11	47.82
6 – 8 คน	1	4.36
Minimum = 2 คน Maximum = 7 คน $\bar{x}$ = 3.13 คน SD = 1.36 คน		
การจ้างแรงงาน		
ไม่มี	20	86.96
มี	3	13.04
1 – 2 คน	1	4.35
3 – 5 คน	2	8.69
Minimum = 2 คน Maximum = 5 คน $\bar{x}$ = 3.33 คน SD = 1.53 คน		
รายได้ของครัวเรือนจากการปลูกลำไย (บาท)		
10,001 – 50,000 บาท	4	17.39
50,001 – 100,000 บาท	4	17.39
100,001 – 150,000 บาท	4	17.39
150,001 – 200,000 บาท	4	17.39
มากกว่า 200,000 บาท	7	30.43
Minimum = 30,000 บ. Maximum = 500,000 บ. $\bar{x}$ = 189,397.39 บ. SD = 144,878.80 บ.		
อาชีพหลัก		
ทำสวนลำไย	22	95.65
รับจ้าง	1	4.35

ตารางที่ 7 (ต่อ)

สถานภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ทำสวนลำไย	9	39.14
เลี้ยงสัตว์	1	4.35
ทำไร่	1	4.35
อื่น ๆ (รับจ้าง)	14	60.86
แหล่งเงินทุนการผลิต		
เงินทุนของตนเอง	12	52.17
ชกส.	21	91.30
สหกรณ์การเกษตร	23	100
กองทุนหมู่บ้าน	8	34.74
อื่น ๆ (กองทุนเงินล้าน,สหกรณ์ออมทรัพย์, แหล่งเงินกู้นอกระบบ)	5	21.74

ข้อมูลสภาพทางสังคม การวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพทางสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ประกอบด้วย ระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการ การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร การเป็นผู้นำชุมชน การรับข้อมูลข่าวสารเรื่องการผลิตลำไยคุณภาพผลการวิเคราะห์ดังนี้

ระยะเวลาการเป็นสมาชิกโครงการ ๆ ของเกษตรกร เกษตรกรส่วนมากเป็นเกษตรกรรายเก่าที่เข้าร่วมโครงการ ๆ มาตั้งแต่เริ่มต้น โดยมีระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการ ๆ มาแล้ว 5 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 69.57 รองลงมาเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ๆ มาแล้ว 3 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 13.04 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ๆ มาแล้ว 2 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ๆ มาแล้ว 4 ปี จำนวน 1 คน ร้อยละ 4.35 และเกษตรกรรายใหม่ที่เข้าร่วมโครงการ ๆ ได้ 1 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35

การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร เกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตร จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 38.98 เกษตรกรที่เป็นลูกค้า ชกส จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 33.70 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนเงินล้าน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.47 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.78 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ กลุ่มเกษตรกรทำนา, กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน, กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ และกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์จำนวน 4

คน คิดเป็นร้อยละ 6.78 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกผู้ปลูกลำไย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.40 และ น้อยที่สุดเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.69

การเป็นผู้นำชุมชน เกษตรกรที่ไม่ได้เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 56.52 รองลงมาเกษตรกรเป็นผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 43.48 โดยเกษตรกรที่เป็นกรรมการ กลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มสหกรณ์การเกษตร คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 72.72 เกษตรกรที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 18.18 และ น้อยที่สุดเกษตรกรที่เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09

การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ เกษตรกรส่วนมากได้รับข้อมูลข่าวสาร ผ่านช่องทางอื่น ๆ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว, มูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม, และ มหาวิทยาลัยแม่โจ้เชียงใหม่ จำนวน 21 คนคิดเป็นร้อยละ 84 รองลงมาได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ เกษตรตำบล จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และได้รับข้อมูลจากสื่อมวลชน Social media จำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 8 (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 สภาพทางสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ

(n = 23)		
สภาพทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการ ฯ(ปี)		
1	1	4.35
2	2	8.70
3	3	13.04
4	1	4.35
5	16	69.57

ตารางที่ 8 (ต่อ)

สภาพทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร		
เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	23	100
กลุ่มเกษตรกร	(4)	(6.78)
สหกรณ์การเกษตร	(23)	(38.98)
ลูกค้า ธกส.	(20)	(33.70)
กลุ่มผู้ปลูกลำไย	(2)	(3.40)
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	(1)	(1.69)
กลุ่มกองทุนเงินล้าน	(5)	(8.47)
กลุ่มอื่น ๆ (กลุ่มเกษตรกรทำนา, กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน, เกษตรแปลงใหญ่, กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์)	(4)	(6.78)
การเป็นผู้นำชุมชน		
ไม่เป็น	13	56.52
เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	10	43.48
คณะกรรมการหมู่บ้าน	(2)	(18.18)
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	(1)	(9.09)
กรรมการกลุ่มต่าง ๆ	(8)	(72.72)
การรับข้อมูลข่าวสารเรื่องการผลิตรายคุณภาพ		
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล	2	8
สื่อมวลชน Social media	2	8
อื่น ๆ (มูลนิธิชัยพัฒนา, มหาวิทยาลัยแม่โจ้, สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว)	21	84

ข้อมูลสภาพการผลิต การวิเคราะห์สภาพการผลิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย สภาพพื้นที่ปลูกลำไย ระยะเวลาปลูกลำไย ลักษณะการตัดแต่งกิ่ง วิธีการให้น้ำต้นลำไย การตัดแต่งช่อผลลำไย การให้สารเร่งการออกดอกของลำไย ความถี่ในการจัดการสวนลำไย ความถี่ในการจัดการสวนลำไยของเกษตรกร ความถี่ในการให้น้ำ การใส่ปุ๋ย เดือนที่เก็บเกี่ยวผลผลิต ผลการวิเคราะห์ดังนี้

สภาพพื้นที่การปลูกลำไยเกษตรกรทั้งหมดปลูกลำไยในพื้นที่ราบ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 100

พื้นที่ระยะเวลาการปลูกลำไยของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกลำไยระยะ 5 x 5 เมตร จำนวน 11 คนคิดเป็นร้อยละ 47.83 รองลงมาเกษตรกรปลูกลำไยระยะ 10 x 10 เมตร จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 21.74 เกษตรกรที่ปลูกลำไยระยะอื่น ๆ ได้แก่ ระยะ 4 x 5 และ ระยะ 5 x 6 เมตร จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 เกษตรกรที่ปลูกลำไยระยะ 8 x 8 เมตร จำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 8.70 และน้อยที่สุดเกษตรกรปลูกลำไยระยะ 4 x 4 เมตร จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.34

การตัดแต่งกิ่ง เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการตัดแต่งกิ่งลำไยทรงเปิดกลางพุ่ม จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 82.61 รองลงมาเกษตรกรทำการตัดแต่งกิ่งลำไยทรงฝาชีหางย จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39

การตัดแต่งช่อผลลำไย เกษตรกรทั้งหมดทำการตัดแต่งช่อผล จำนวน 23 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 100 โดยทำการตัดแต่งช่อผลจำนวน 2 ครั้ง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 47.83 รองลงมาเกษตรกรทำการตัดแต่งช่อผลจำนวน 3 ครั้ง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 21.7 เกษตรกรที่ทำการตัดแต่งช่อผลจำนวน 1 ครั้ง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 เกษตรกรที่ทำการตัดแต่งช่อผลจำนวน 4 ครั้ง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 และน้อยที่สุดเกษตรกรทำการตัดแต่งช่อผลจำนวน 5 ครั้ง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35

พันธุ์ลำไยที่ปลูก เกษตรกรทั้งหมดปลูกลำไยพันธุ์อีดอ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 100

วิธีการให้น้ำต้นลำไยของเกษตรกร เกษตรกรส่วนมากให้น้ำต้นลำไยด้วยวิธีปล่อยน้ำขังท่วมแปลงจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 80.77 รองลงมาเกษตรกรให้น้ำต้นลำไยด้วยระบบปริงเกอร์ฝอยเหนือดิน จำนวน 4 คนคิดเป็นร้อยละ 15.38 และน้อยที่สุดเกษตรกรให้น้ำด้วยวิธีการใช้สายยางรดจำนวน 1 คนร้อยละ 3.85

ช่วงเวลาการให้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ต้นลำไยของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่ให้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ต้นลำไยในเดือนธันวาคม จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 56.52 รองลงมาเกษตรกรให้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ต้นลำไยในเดือนมกราคม จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 26.09

และ น้อยที่สุดเกษตรกรให้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ต้นลำไยในเดือนพฤศจิกายน จำนวน 4 คนคิดเป็นร้อยละ 17.39

ความถี่ในการจัดการสวนลำไย เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าจัดการสวนมากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 14 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 60.87 รองลงมาเกษตรกรเข้าจัดการสวนสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง จำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ 30.43 และน้อยที่สุดเกษตรกรเข้าจัดการสวนสองสัปดาห์ครั้งจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70

ความถี่ในการให้น้ำต้นลำไย

ช่วงการเตรียมต้นลำไยก่อนให้ผลผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่ให้น้ำต้นลำไยสองสัปดาห์ต่อครั้ง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 52.17 รองลงมาเกษตรกรให้น้ำต้นลำไยสัปดาห์ละครั้ง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 34.78 และน้อยที่สุดเกษตรกรให้น้ำต้นลำไยเดือนละครั้ง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 13.05

ช่วงลำไยออกดอก เกษตรกรส่วนใหญ่ให้น้ำต้นลำไยสัปดาห์ละครั้ง จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 56.52 รองลงมาเกษตรกรให้น้ำต้นลำไยสองสัปดาห์ต่อครั้งจำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ 30.43 เกษตรกรที่ไม่มีการให้น้ำต้นลำไย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 และน้อยที่สุดเกษตรกรให้น้ำต้นลำไยเดือนละหนึ่งครั้ง จำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 4.35

ช่วงลำไยติดผล เกษตรกรส่วนใหญ่ให้น้ำต้นลำไยสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 86.96 รองลงมาเกษตรกรให้น้ำต้นลำไยสองสัปดาห์ต่อครั้ง จำนวน 3 คนคิดเป็นร้อยละ 13.04

ช่วงใกล้เก็บเกี่ยวลำไย เกษตรกรส่วนใหญ่ให้น้ำต้นลำไยสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 82.61 และเกษตรกรที่ให้น้ำต้นลำไยสองสัปดาห์ต่อครั้ง จำนวน 4 คนคิดเป็นร้อยละ 17.39

การใส่ปุ๋ย

ช่วงเตรียมต้นลำไยก่อนให้ผลผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยเคมีในการบำรุงต้น (สูตร 15-15-15, 15-0-0, 0-24-7, 8-24-24) จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 47.62 รองลงมาเกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในการบำรุงต้น จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 35.71 และน้อยที่สุดเกษตรกรใช้ปุ๋ยคอก (ขี้วัว) ในการบำรุงต้นจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67

ช่วงลำไยออกดอก เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการใส่ปุ๋ย จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 64 รองลงมาเกษตรกรใส่ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 16 เกษตรกรที่ใส่ปุ๋ยเคมี (สูตร 15-0-0, 15-15-15) จำนวน 4 คนร้อยละ 16 และน้อยที่สุดเกษตรกรใส่ปุ๋ยคอก (ขี้วัว) จำนวน 1 คน ร้อยละ 4

ช่วงลำไยติดผล เกษตรกรส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยเคมี (สูตร 15-15-15, 25-7-7, 24-7-7) จำนวน 19 คนคิดเป็นร้อยละ 54.29 รองลงมาเกษตรกรใส่ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 42.85 และน้อยที่สุดเกษตรกรใส่ปุ๋ยคอก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.86

ช่วงใกล้เก็บเกี่ยวลำไย เกษตรกรไม่ใส่ปุ๋ย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 เกษตรกรที่ใส่ปุ๋ยเคมี(สูตร 14-21, 15-15-15, 25-7-7, 8-24-52) จำนวน 11 คนคิดเป็นร้อยละ 36.67 เกษตรกรที่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 และน้อยที่สุดเกษตรกรใส่ปุ๋ยคอก (ขี้วัว) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33

การเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรส่วนมากเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือนสิงหาคม จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 56.52 รองลงมาเกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือนกรกฎาคม จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 43.48

ลักษณะการจำหน่ายลำไยของเกษตรกร เกษตรกรส่วนมากทำการจำหน่ายผลผลิตเอง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 80.77 รองลงมาเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลาง จำนวน 5 คนร้อยละ 19.23

แหล่งที่เกษตรกรจำหน่ายลำไย เกษตรกรทุกคนจำหน่ายผลผลิตลำไยให้กับ โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพฯ คิดเป็นร้อยละ 47.92 รองลงมาเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตลำไยให้กับจุดรับซื้อที่มีเครื่องร่อนเพื่อคัดแปรรูป จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 35.42 และน้อยที่สุดเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตลำไยให้กับพ่อค้าท้องถิ่น จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67

การจำหน่ายลำไยให้กับโครงการฯ

ลำไยขนาด AAA เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายลำไยขนาด AAA ให้กับทางโครงการ ฯ 1 – 50 กิโลกรัม จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 39.13 เกษตรกรจำหน่ายลำไยให้กับโครงการฯ 51 – 100 กิโลกรัม จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 26.09 เกษตรกรที่ไม่ได้จำหน่ายลำไยขนาด AAA ให้กับโครงการ ฯ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 26.09 และน้อยที่สุดเกษตรกรจำหน่ายลำไยขนาด AAA ให้กับโครงการฯ จำนวนมากกว่า 150 กิโลกรัมจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 ซึ่งปริมาณลำไยขนาด AAA ที่เกษตรกรจำหน่ายให้กับโครงการฯ มากที่สุดคือ 542 กิโลกรัม

ลำไยขนาด AA เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายลำไยขนาด AA ให้กับทางโครงการ ฯ 1 – 50 กิโลกรัม จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 34.78 รองลงมาเกษตรกรที่ไม่ได้จำหน่ายลำไยขนาด AA ให้กับทางโครงการ ฯ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 30.43 เกษตรกรที่จำหน่ายลำไยขนาด AA 51 – 100 กิโลกรัม จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 เกษตรกรที่จำหน่ายลำไยจำนวน 101 – 150 กิโลกรัม จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 13.04 และน้อยที่สุดเกษตรกรที่จำหน่ายลำไยขนาด AA ให้กับโครงการ ฯ จำนวนมากกว่า 150 กิโลกรัม จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35 ซึ่งปริมาณลำไยขนาด AA ที่เกษตรกรจำหน่ายให้กับโครงการฯ มากที่สุดคือ 488 กิโลกรัม

ลำไยตากเกรด เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการจำหน่ายลำไยตากเกรดจำนวน 5,001 – 10,000 กิโลกรัม จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 47.83 รองลงมาเกษตรกรที่จำหน่ายลำไยตากเกรดจำนวน 1 – 5,000 กิโลกรัม จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 34.78 เกษตรกรที่จำหน่ายลำไยตากเกรดจำนวนมากกว่า 15,00 กิโลกรัม จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 โดยปริมาณลำไยตากเกรดที่จำหน่ายมากที่สุดคือ 16,666 กิโลกรัม และน้อยที่สุดเกษตรกรที่จำหน่ายลำไยตากเกรดจำนวน 10,001 – 15,000 กิโลกรัม จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35 และเกษตรกรที่ไม่ได้จำหน่ายลำไยตากเกรด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35 (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 สภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร

(n = 23)		
สภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะสภาพพื้นที่ปลูกลำไย		
พื้นที่ราบ	23	100
ระยะการปลูก(เมตร)		
4 x 4 เมตร	1	4.34
5 x 5 เมตร	11	47.83
8 x 8 เมตร	2	8.70
10 x 10 เมตร	5	21.74
อื่น ๆ (4 x 5 เมตร, 5 x 6 เมตร)	4	17.39
การตัดแต่งกิ่ง		
ตัดแต่งกิ่งทรงฝาชีหงาย	4	17.39
ตัดแต่งกิ่งทรงเปิดกลางพุ่ม	19	82.61

ตารางที่ 9 (ต่อ)

สภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
การตัดแต่งข้อผล		
เคย (ครั้ง)	23	100
1 ครั้ง	4	17.39
2 ครั้ง	11	47.83
3 ครั้ง	5	21.74
4 ครั้ง	2	8.70
5 ครั้ง	1	4.35
พันธุ์ลำไยที่ใช้ปลูก		
อีตอ	23	100
วิธีการให้น้ำต้นลำไย(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ใช้ระบบสปริงเกอร์ฝอยเหนือดิน	4	15.38
ปล่อยน้ำขังท่วมแปลง	21	80.77
ใช้สายยางรด	1	3.85
เดือนที่ใส่สารโพแทสเซียมคลอไรด์		
พฤศจิกายน	4	17.39
ธันวาคม	13	56.52
มกราคม	6	26.09
ความถี่ในการจัดการสวนลำไย		
มากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์	14	60.87
สัปดาห์ละครั้ง	7	30.43
สองสัปดาห์ครั้ง	2	8.70

ตารางที่ 9 (ต่อ)

สภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
ความถี่ในการให้น้ำ		
ช่วงเตรียมต้น		
สัปดาห์ละครั้ง	8	34.78
สองสัปดาห์ครั้ง	12	52.17
เดือนละครั้ง	3	13.05
ช่วงลำไยออกดอก		
ไม่มีการให้น้ำ	2	8.70
สัปดาห์ละครั้ง	13	56.52
สองสัปดาห์ครั้ง	7	30.43
เดือนละครั้ง	1	4.35
ช่วงลำไยติดผล		
สัปดาห์ละครั้ง	20	86.96
สองสัปดาห์ครั้ง	3	13.04
ช่วงใกล้เก็บเกี่ยวลำไย		
สัปดาห์ละครั้ง	19	82.61
สองสัปดาห์ครั้ง	4	17.39
การใส่ปุ๋ย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ช่วงเตรียมต้น		
ปุ๋ยเคมี(สูตร 15-15-15, 46-0-0, 24-7-7, 8-24-24)	20	47.62
ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ	15	35.71
ปุ๋ยคอก (ขี้วัว)	7	16.67
ช่วงลำไยออกดอก		
ไม่มีการใส่ปุ๋ย	16	64.0
ปุ๋ยเคมี(สูตร 15-0-0,15-15-15)	4	16.0
ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ	4	16.0
ปุ๋ยคอก (ขี้วัว)	1	4.0

ตารางที่ 9 (ต่อ)

สภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
ช่วงลำไยติดผล		
ปุ๋ยเคมี(สูตร 15-15-15, 25-7-7, 24-7-7)	19	54.29
ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ	15	42.86
ปุ๋ยคอก (ขี้วัว)	1	2.86
ช่วงใกล้เก็บเกี่ยวลำไย		
ไม่มีการใส่ปุ๋ย	11	36.67
ปุ๋ยเคมี(สูตร 14-21, 15-15-15, 25-7-7,8-24-52, 13-21)	11	36.67
ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ	7	23.33
ปุ๋ยคอก (ขี้วัว)	1	3.33
เดือนที่เก็บเกี่ยวผลผลิต		
กรกฎาคม	10	43.48
สิงหาคม	13	56.52
ลักษณะการจำหน่ายลำไย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ขายเอง	21	80.77
ขายให้พ่อค้าคนกลาง	5	19.23
แหล่งที่เกษตรกรจำหน่ายลำไย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
พ่อค้าท้องถิ่น	8	18.60
จุดรับซื้อที่มีเครื่องร่อนเพื่อคัดแปรรูป	17	39.53
โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพฯ	23	41.86

ตารางที่ 9 (ต่อ)

สภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนผลผลิตลำไยที่เกษตรกรจำหน่ายให้กับ โครงการ (กิโลกรัม)		
ขนาด AAA		
1 – 50 กิโลกรัม	9	39.13
51 - 100 กิโลกรัม	6	26.09
มากกว่า 150 กิโลกรัม	2	8.70
ไม่ได้จำหน่ายขนาด AAA	6	26.09
Minimum = 0 กก. Maximum = 542 กก. $\bar{x}$ = 60.43 กก. SD = 118.57 กก.		
สภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
ขนาด AA		
1 – 50 กิโลกรัม	8	34.78
51 - 100 กิโลกรัม	4	17.39
101 – 150 กิโลกรัม	3	13.04
มากกว่า 150 กิโลกรัม	1	4.35
ไม่ได้จำหน่ายขนาด AA	7	30.43
Minimum = 0 กก. Maximum = 488 กก. $\bar{x}$ = 56 กก. SD = 102.62 กก.		
ตกเกรด		
1 – 5,000 กิโลกรัม	8	34.78
5,001 – 10,000 กิโลกรัม	11	47.83
10,001 – 15,000 กิโลกรัม	1	4.35
มากกว่า 15,000 กิโลกรัม	2	8.70
ไม่ได้จำหน่ายตกเกรด	1	4.35
Minimum = 0 กก. Maximum = 16,666.67 กก. $\bar{x}$ = 6,582.61 กก. S.D. = 4,434.95 กก.		

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตร บ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

2.1 ผลการวิเคราะห์การประเมินสภาพแวดล้อมโครงการ (Context Evaluation)

2.1.1 ผลการวิเคราะห์การประเมินสภาพแวดล้อมโครงการ ของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1.1.1 ด้านการดำเนินงานโครงการ ฯ กับความสอดคล้องของเป้าประสงค์ของมูลนิธิชัยพัฒนา

ในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ของมูลนิธิชัยพัฒนา ในพื้นที่บ้านโรงวัว ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีเป้าประสงค์ ในด้านการส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกร และช่วยเหลือประชาชนด้านเศรษฐกิจ สังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งสามารถช่วยเหลือ และพึ่งพาตนเองได้ โดยการเพิ่มมูลค่าผลผลิต และยกระดับคุณภาพของผลผลิตลำไยให้มีคุณภาพในขนาดเกรด AAA (ไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม) ขนาด AA (ไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม) เป็นการผลิตลำไยคุณภาพ และจำหน่ายได้ในราคาสูง เพื่อแก้ไขปัญหาการค้าลำไยตกต่ำ รวมถึงการส่งเสริมให้เกษตรกร ลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการผลิตลำไย ให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ทุกคนมีความเห็นว่าการดำเนินงานของโครงการมีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ดังกล่าว และทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์ตรงตามที่ตั้งไว้

2.1.1.2 ด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์โครงการฯ กับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่

ในด้านการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ของมูลนิธิชัยพัฒนา ในพื้นที่บ้านโรงวัว ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้คือ 1) ส่งเสริมเกษตรกรให้ผลิตลำไยคุณภาพดี ให้ได้ขนาดผลตามมาตรฐาน คือ ขนาดผลใหญ่ คือ ขนาดเกรด AAA : ไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม และเกรด AA : ไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต 2) ส่งเสริมเกษตรกรในการปลูกลำไยปลอดสารพิษ 3) ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้แก่เกษตรกรในด้านการตลาด 4) เกษตรกรในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น และ 5) เป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา มาศึกษาหาความรู้ และนำไปใช้เผยแพร่ความรู้ให้แก่เกษตรกร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากที่ผ่านมาเกษตรกรในพื้นที่ประสบกับปัญหาราคาลำไยตกต่ำ ผลผลิตลำไยมีขนาดผลเล็ก

ไม่ได้คุณภาพ ทำให้รายได้จากการจำหน่ายลำไยในแต่ละปีไม่คุ้มค่ากับการลงทุน จากสภาพปัญหาดังกล่าว เกษตรกรได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการผลิตลำไยคุณภาพ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาหาราคาผลผลิตตกต่ำ ผลผลิตเล็กไม่ได้คุณภาพมาตรฐานอย่างเป็นรูปธรรม โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการ ฯ สามารถผลิตลำไยได้ผลผลิตขนาดใหญ่ขึ้น ผลลำไยไม่แตกไม่ร่วง สามารถนำไปจำหน่ายได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาดทั่วไป ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นตามลำดับ

2.1.1.3 ด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการฯ กับสภาพปัญหาการผลิตลำไยในพื้นที่

การวิเคราะห์ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ฯ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตลำไยคุณภาพดี ให้ได้ขนาดตามมาตรฐานของโครงการ คือ ขนาดเกรด AAA : ไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม และเกรด AA : ไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิต 2) ส่งเสริมเกษตรกรในการปลูกลำไยปลอดสารพิษ 3) ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้แก่เกษตรกรในด้านการตลาด 4) ส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น วัตถุประสงค์ของโครงการ ฯ ข้างต้น จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกคน มีความเห็นว่า วัตถุประสงค์ของโครงการ ฯ มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาการผลิตลำไยในพื้นที่ ในด้านราคาผลผลิต และด้านคุณภาพของผลผลิตลำไย ดังนี้

1) ด้านราคาผลผลิต แนวทางการผลิตลำไยคุณภาพสามารถเป็นต้นแบบในการแก้ไขปัญหาการค้าลำไยตกต่ำ โดยแนวทางการดำเนินกิจกรรมของโครงการ ทำให้เกษตรกรเล็งเห็นถึงความสำคัญของการผลิตลำไยให้ได้คุณภาพดี ซึ่งสามารถเป็นสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche market) เช่น ตลาดระดับพรีเมียม และกระแสนิยมบริโภคของกลุ่มคนรักสุขภาพ อีกทั้งในการจำหน่ายลำไยคุณภาพ เกษตรกรสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูงกว่า ราคาตามท้องตลาดทั่วไป โดยสังเกตได้จากในฤดูการผลิตลำไยที่ผ่านมา 2560 ราคาลำไยของตลาดทั่วไป ราคาอยู่ที่ 18 – 20 บาทต่อกิโลกรัม แต่ลำไยคุณภาพของเกษตรกรสามารถจำหน่ายได้ในราคากิโลกรัมละ 60 บาท ซึ่งราคาสูงกว่าราคาจากตลาดทั่วไป 40 – 42 บาท

2) ด้านคุณภาพผลผลิต สภาพการผลิตลำไยแบบเดิมของเกษตรกรในพื้นที่ ผลิตลำไยแบบปล่อยให้ตกค้ำตัน ไม่ได้ทำการตัดแต่งข้อผล เมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรมักประสบปัญหาผลร่วง ผลแตก ขนาดผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตไม่คุ้มค่ากับการลงทุน แต่เมื่อโครงการ ฯ เข้ามาส่งเสริม และให้การแนะนำเทคนิคการผลิตลำไยคุณภาพ ปัญหาผลลำไยร่วง แตก และปริมาณการใช้สารเคมีของเกษตรกรมีปริมาณลดลง ผลลำไยมีขนาดใหญ่ขึ้น และเกษตรกรสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูงกว่าลำไยตามท้องตลาดทั่วไป

2.1.1.4 ด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการแสดงความคิดเห็น และระบุความต้องการให้กับทางโครงการได้รับทราบ

จากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีส่วนร่วมในการระบุความต้องการให้กับทางโครงการ ได้รับทราบ ได้แก่ 1) มีส่วนร่วมในการวางแผนก่อนฤดูการผลิตลำไย ทางโครงการได้มีการจัดประชุมหารือ วางแผนการผลิตลำไยคุณภาพ โดยมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และวางแผนการผลิตร่วมกันระหว่างเกษตรกร และเจ้าหน้าที่โครงการ ก่อนเริ่มฤดูการผลิต มีการสอบถามสภาพปัญหา อุปสรรคในการผลิตลำไยตลอดฤดูการผลิตที่ผ่านมาของเกษตรกรว่ามีปัญหา อุปสรรคในการผลิตอย่างไรบ้าง และนำข้อมูลที่ได้มาชี้แจง และหาแนวทางร่วมกัน

2.1.1.5 ด้านการรับรู้ และเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ

จากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า ตัวเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรส่วนใหญ่ มีความเข้าใจเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ ในด้าน 1) การผลิตลำไยคุณภาพให้มีขนาดผลใหญ่ คือ เกรด AAA : ไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม และเกรด AA : ขนาดผลไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม 2) เกษตรกรปลูกลำไยปลอดสารพิษ ซึ่งเกษตรกรกลุ่มที่เข้าใจเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ สามารถปฏิบัติตามแนวทางการผลิตลำไยคุณภาพที่ทางโครงการ กำหนด ส่งผลให้สามารถผลิตลำไยคุณภาพได้ตามมาตรฐานของโครงการ มีรายได้จากการจำหน่ายลำไยเพิ่มมากขึ้น ส่วนเกษตรกรที่ยังไม่เข้าใจเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ มีส่วนน้อย เป็นเกษตรกรที่ยังใช้วิธีการผลิตลำไยแบบเดิม (ไม่ยอมตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งช่อผล ใช้สารเคมีในการผลิตลำไยเกินมาตรฐานที่โครงการ ฯ กำหนด) ทำให้ผลผลิตที่ได้ยังไม่มีคุณภาพ ประสบปัญหาลำไยผลร่วง ผลแตก และจำหน่ายได้ในราคาที่ย่ำ

2.1.2 ผลการวิเคราะห์การประเมินสภาพแวดล้อมของโครงการ ฯ ส่วนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ

2.1.2.1 การดำเนินงานโครงการ ฯ กับความสอดคล้องของเป้าประสงค์ของมูลนิธิชัยพัฒนา

ผลการวิเคราะห์การประเมินสภาพแวดล้อมของโครงการ ด้านการดำเนินโครงการ ได้แก่ การส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตลำไยคุณภาพดี ให้ได้ขนาดตามมาตรฐานของโครงการ คือ ขนาดเกรด AAA : ไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม และเกรด AA : ไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิต และยกระดับคุณภาพของผลผลิตลำไย เป็นการช่วยแก้ไขปัญหาราคาลำไยตกต่ำ อีกทั้งดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกร ลด ละ การใช้สารเคมีในการผลิตลำไย เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษ กับความสอดคล้องของเป้าประสงค์ของมูลนิธิชัยพัฒนา ในด้านการส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกร และช่วยเหลือประชาชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถช่วยตัวเอง และพึ่งตนเองได้ ภายใต้ความสอดคล้องของสภาพแวดล้อม และคำนึงถึงวิถีชีวิตของประชาชนเป็นหลัก จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่า โครงการ มีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของมูลนิธิชัยพัฒนาเนื่องจากกระบวนการทำงานของโครงการ ได้ทำการส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถผลิตลำไยให้มีขนาดผลใหญ่กว่าลำไยจากตลาดปกติ มีการรับรองคุณภาพโดยมีการขอใบรับรองมาตรฐาน GAP ให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทุกราย ซึ่งกระบวนการนี้สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตลำไยของเกษตรกรได้อย่างชัดเจน และช่วยให้เกษตรกรที่มีพื้นที่ในการผลิตลำไยน้อย สามารถผลิตลำไยจำหน่ายได้ราคาดี เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2.1.2.2 ด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์โครงการฯ กับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์โครงการ ฯ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตลำไยคุณภาพดี ให้ได้มาตรฐานของโครงการ คือ ขนาดเกรด AAA : ไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม และเกรด AA : ไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิต 2) ส่งเสริมเกษตรกรในการปลูกลำไยปลอดสารพิษ 3) ส่งเสริม และพัฒนาความรู้ให้แก่เกษตรกรด้านการตลาด 4) ส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และ 5) เป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับหน่วยงาน สถาบันการศึกษา เพื่อมาศึกษาหาความรู้ และนำไปเผยแพร่ให้แก่เกษตรกร จากวัตถุประสงค์ของโครงการ ข้างต้น เกษตรกรมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ของโครงการ กับความต้องการของเกษตรกรมีความสอดคล้องกัน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่มีความต้องการ และตระหนักถึงการผลิตลำไยคุณภาพว่าสามารถทำให้ลำไยของเกษตรกรมีขนาดใหญ่ มีคุณภาพจำหน่ายได้ราคาดีกว่าการผลิตลำไยแบบเดิมที่ถึงแม้จะมีปริมาณมาก แต่ขนาดผลมีขนาดเล็ก และจำหน่ายได้ราคาต่ำ ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน

2.1.2.3 ด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการฯ กับสภาพปัญหาการผลิตลำไยในพื้นที่

การวิเคราะห์ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตลำไยคุณภาพดี ให้ได้มาตรฐานของโครงการ คือ ขนาดเกรด AAA : ไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม และเกรด AA : ไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิต 2) ส่งเสริมเกษตรกรในการปลูกลำไยปลอดสารพิษ 3) ส่งเสริม และพัฒนาความรู้ให้แก่เกษตรกรด้านการตลาด 4) ส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และ 5) เป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับหน่วยงาน สถาบันการศึกษา เพื่อมาศึกษาหาความรู้ และนำไปเผยแพร่ให้แก่เกษตรกร จากวัตถุประสงค์ของโครงการ ข้างต้นเกษตรกรที่สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาการผลิตลำไยในพื้นที่ เนื่องจากสภาพปัญหาการผลิตลำไยในพื้นที่ของเกษตรกรก่อนที่โครงการจะเข้ามาช่วยเหลือ และส่งเสริม เกษตรกรประสบปัญหาผลลำไยมีขนาดเล็ก ปัญหาผลร่วง ตก จำหน่ายได้ราคาตกต่ำ แต่หลังจากเริ่มมีการดำเนินโครงการ มีเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมให้ความรู้ ให้ความช่วยเหลือโดยนำวิธีการตัดแต่งซ่อมผลมาให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปฏิบัติ ผลคือวิธีการดังกล่าวสามารถบรรเทาปัญหาลำไยผลเล็ก ตก ร่วงได้ และช่วยให้ขนาดผลผลิตลำไยของเกษตรกรใหญ่ขึ้น เกษตรกรสามารถจำหน่ายลำไยได้ราคาดีกว่าลำไยตามท้องตลาดทั่วไป

2.1.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการแสดงความคิดเห็น และระบุความต้องการให้กับทางโครงการได้รับทราบ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เกษตรกรมีส่วนร่วม และสามารถแสดงความคิดเห็น ความต้องการให้กับโครงการ และทางโครงการได้มีการช่วยเหลือ และดูแลเกษตรกรเป็นอย่างดี ซึ่งในปี 2560 ที่ผ่านมานั้น มีเกษตรกรส่วนหนึ่งที่ประสบปัญหาในการสูบน้ำจากคลองชลประทานของชุมชน เข้าสู่แปลงปลูกลำไย ซึ่งระยะทางจากคลองชลประทานเข้าไปในแปลงปลูกมีระยะทางค่อนข้างไกล เกษตรกรต้องลงทุนในการซื้อท่อเพื่อต่อน้ำ และซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับใช้กับเครื่องสูบน้ำ ซึ่งการสูบน้ำเข้าแปลงในแต่ละวัน เกษตรกรต้องเสียค่าน้ำมันเชื้อเพลิงค่อนข้างมาก จากสภาพปัญหาดังกล่าว ตัวแทนของเกษตรกรได้ชี้แจงสภาพปัญหา และขอความช่วยเหลือให้กับทางโครงการ ซึ่งปัจจุบันทางโครงการ ได้ติดต่อประสานไปยังกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดเชียงใหม่ ให้เข้ามาช่วยเหลือ วางแผนการวางท่อส่งน้ำเข้าแปลงปลูกลำไย โดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิตลำไยของเกษตรกรในพื้นที่

2.1.2.5 ด้านการรับรู้ และเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ ฯ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเข้าใจเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ

- 1) ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตลำไยคุณภาพดี ให้ได้มาตรฐานของโครงการ คือ ขนาดเกรด AAA : ไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม และเกรด AA : ไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิต
- 2) ส่งเสริมเกษตรกรในการปลูกลำไยปลอดสารพิษ
- 3) ส่งเสริม และพัฒนาความรู้ให้แก่เกษตรกรด้านการตลาด
- 4) ส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ผลการวิเคราะห์ด้านการรับรู้ และความเข้าใจเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเห็นว่า โครงการเข้ามาช่วยส่งเสริมด้านอาชีพ พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการผลิตลำไยของเกษตรกร จากเดิมที่เกษตรกรผลิตลำไยเน้นปริมาณ แต่ผลผลิตมีขนาดเล็ก แรก ร่วง ไม่ได้คุณภาพ ขายได้ราคาต่ำ มาเป็นวิธีการที่ทำให้ผลผลิตลำไยมีขนาดผลใหญ่ขึ้น ใช้สารเคมีน้อยลง จำหน่ายได้ราคาสูง และเป็นที่ต้องการของตลาด รับซื้อมากกว่า ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรดีขึ้น และช่วยให้เกษตรกรมีทางเลือกในการผลิตลำไย ซึ่งปัจจุบันมีการแข่งขันสูง การผลิตลำไยคุณภาพจึงเป็นทางเลือกที่ให้เกษตรกรสามารถแข่งขันกับตลาดภายนอกได้ ทำให้ต่อไปในอนาคตตัวเกษตรกร และกลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าโครงการ (Input Evaluation)

ประกอบด้วย การประเมินด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่, ด้านการดำเนินงาน, ด้านเทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ และด้านการตลาด ดังนี้

2.2.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าโครงการ (Input Evaluation) ของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ

ด้านบุคลากร โดยภาพรวมผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ด้านบุคลากรมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (WMS = 3.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ เป็นอย่างดี (WMS = 4.33) เจ้าหน้าที่มีการสาธิตเทคนิคการตัดแต่งข้อผล (WMS = 4.33) และการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร (WMS = 4.33) รองลงมาคือ เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจในการผลิตลำไยคุณภาพ (WMS = 3.33) เกษตรกรมีความพร้อม และมีความสนใจในการผลิตลำไยคุณภาพ (WMS. = 3.33) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือจำนวนเจ้าหน้าที่ในการดำเนินโครงการ ฯ มีจำนวนเพียงพอ เหมาะสม (WMS = 3.17) (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
ด้านบุคลากร			
1. เจ้าหน้าที่ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ ฯ	4.17	0.41	มาก
2. เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ เป็นอย่างดี	4.33	0.52	มากที่สุด
3. เจ้าหน้าที่สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตลำไยคุณภาพ ให้กับเกษตรกรเข้าใจได้เป็นอย่างดี	4.00	0.00	มาก
4. จำนวน เจ้าหน้าที่ในการดำเนินโครงการ ฯ มีจำนวนเพียงพอ เหมาะสม	3.17	0.41	ปานกลาง
5. เจ้าหน้าที่มีการสาธิต เทคนิคการตัดแต่งซ่อมผล และการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร	4.33	0.52	มากที่สุด
6. เจ้าหน้าที่ดูแลเอาใจใส่เกษตรกรเป็นอย่างดี	4.17	0.41	มาก
7. เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจในการผลิตลำไยคุณภาพ	3.33	0.82	ปานกลาง
8. เกษตรกรมีความพร้อม และมีความสนใจในการผลิตลำไยคุณภาพ	3.33	0.82	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.85		มาก

ด้านงบประมาณ โดยภาพรวมผลการประเมิน ด้านงบประมาณมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (WMS = 4.17) (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านงบประมาณ

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
ด้านงบประมาณ			
1. โครงการ ฯ มีการสนับสนุน และจัดสรรงบประมาณมาพัฒนา กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอย่างเหมาะสม (งบประมาณด้านการขนส่งผลผลิต, การเก็บรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว, การส่งผลผลิตให้กับตลาด)	4.17	0.75	มาก
รวมเฉลี่ย	4.17		มาก

ด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ โดยภาพรวมการประเมินด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (WMS = 3.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เกษตรกรมีวัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัยในการผลิตลำไยเพียงพอ (เครื่องมือในการผลิต, พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกลำไย) (WMS = 3.67) และอาคารสถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการ ฯ มีการจัดสื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร (WMS = 3.67) โครงการ ฯ มีการจัดสรรปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรเพียงพอ (เช่น ปุ๋ยหมักสำหรับใส่บำรุงต้นลำไย) (WMS = 3.50) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ อาคารสถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการ ฯ มีความเพียงพอเหมาะสม (WMS = 3.33) (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
ด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่			
1. เกษตรกรมีวัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัยในการผลิตลำไยเพียงพอ (เครื่องมือในการผลิต, พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกลำไย)	3.67	0.82	มาก
2. โครงการ ฯ มีการจัดสรรปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรเพียงพอ (เช่น ปุ๋ยหมักสำหรับใส่บำรุงต้นลำไย)	3.50	0.84	มาก
3. อาคารสถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการ ฯ มีความเพียงพอเหมาะสม	3.33	0.52	ปานกลาง
4. อาคารสถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการ ฯ มีการจัดสื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร	3.67	0.52	มาก
รวมเฉลี่ย	3.54		มาก

การดำเนินงาน โดยภาพรวมการประเมินปัจจัยนำเข้าด้านการดำเนินงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (WMS = 4.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ เจ้าหน้าที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินโครงการ ฯ และกิจกรรมในการผลิตลำไยคุณภาพ เช่น การกำหนดวันราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์, การกำหนดวันตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งช่อผล (WMS = 4.50) รองลงมาคือ เกษตรกรรับทราบถึง การดำเนินงานโครงการ ฯ 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระยะการเตรียมต้นก่อนชักนำการออกดอก ระยะที่ 2 การชักนำการออกดอก ระยะที่ 3 การดูแลรักษาบำรุงต้นลำไยหลังติดผลรวมไปถึงการเพิ่มคุณภาพผลผลิต และระยะที่ 4 การเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกร (WMS = 4.33) เจ้าหน้าที่มีการวางแผนการดำเนินงานโครงการ ฯ เช่น การกำหนดวันราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์ (WMS = 4.17) การดำเนินโครงการ ฯ มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน, การกำหนดวันตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งช่อผล ฯลฯ ให้กับเกษตรกร (WMS = 4.17) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เกษตรกรรับทราบถึง การดำเนินการผลิตลำไยคุณภาพ มีการบันทึกข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตในรอบการผลิตในแต่ละปี (เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การใช้น้ำส้มควันไม้

เพื่อลดการใช้สารป้องกันแมลง การส่งเสริมเกษตรกรใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์อย่างถูกต้องเหมาะสม (WMS = 3.50) (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านการดำเนินงาน

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การดำเนินงาน			
1. เจ้าหน้าที่มีการวางแผนการดำเนินงานโครงการ ฯ เช่น การกำหนดวันราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์, การกำหนดวันตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งซ่อผล ฯลฯ ให้กับเกษตรกร	4.17	0.75	มาก
2. เจ้าหน้าที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินโครงการ ฯ และกิจกรรมในการผลิตลำไยคุณภาพ เช่น การกำหนดวันราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์, การกำหนดวันตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งซ่อผล	4.50	0.55	มากที่สุด
3. การดำเนินโครงการ ฯ มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ อย่างชัดเจน	4.17	0.41	มาก
4. เกษตรกรรับทราบถึง การดำเนินการผลิตลำไยคุณภาพ มีการบันทึกข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตในรอบการผลิตในแต่ละปี (เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การใช้น้ำส้มควันไม้ เพื่อลดการใช้สารป้องกันแมลง การส่งเสริมเกษตรกรใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์อย่างถูกต้องเหมาะสม	3.50	0.55	มาก

ตารางที่ 13 (ต่อ)

รายการ	WM S	SD	ระดับความ เหมาะสม
5. เกษตรกรรับทราบถึง การดำเนินงานโครงการ ฯ 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระยะการเตรียมดินก่อนชักนำการออกดอก ระยะที่ 2 การชักนำการออกดอก ระยะที่ 3 การดูแลรักษาบำรุงต้นลำไยหลังติดผลรวมไปถึงการเพิ่มคุณภาพผลผลิต และระยะที่ 4 การเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกร	4.33	0.52	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.13		มาก

เทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ โดยภาพรวมการประเมินปัจจัยนำเข้าด้านเทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การตัดแต่งช่อผลทำให้ขนาดผลลำไยภายในช่อมีขนาดสม่ำเสมอ (WMS = 4.50) ผลของการตัดแต่งช่อผลทำให้เห็นความแตกต่างของขนาดผลลำไยได้อย่างชัดเจน (WMS = 4.50) การตัดแต่งช่อผลทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด (WMS = 4.50) การตัดแต่งช่อผลทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น (WMS. = 4.50) รองลงมา คือ การบริการ และให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ในการคัดแยกขนาดผลผลิต การมัดช่อผล และการจัดการด้านการขนส่งมีความเหมาะสม (WMS = 4.33) เทคนิคการตัดแต่งช่อผลเกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย (WMS = 4.17) การตัดแต่งช่อผลสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้ (WMS = 4.17) การตัดแต่งช่อผลทำให้ผลผลิตลำไยมีขนาดใหญ่ได้คุณภาพตรงตามเกณฑ์ที่โครงการ ฯ กำหนด (WMS. = 4.17) และการตรวจสอบคุณภาพผลผลิตของโครงการ ฯ มีความเหมาะสม (WMS = 4.17) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง คือ เทคนิคการตัดแต่งช่อผลที่ส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร (WMS = 3.33) (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านเทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
เทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ			
1. เทคนิคการตัดแต่งข้อผลเกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย	4.17	0.75	มาก
2. เทคนิคการตัดแต่งข้อผลที่ส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร	3.33	0.82	ปานกลาง
3. การตัดแต่งข้อผลทำให้ขนาดผลลำไยภายในช่อมีขนาดสม่ำเสมอ	4.50	0.55	มากที่สุด
4. ผลของการตัดแต่งข้อผลทำให้เห็นความแตกต่างของขนาดผลลำไยได้อย่างชัดเจน	4.50	0.55	มากที่สุด
5. การตัดแต่งข้อผลสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้	4.17	0.75	มาก
6. การตัดแต่งข้อผลทำให้ผลผลิตลำไยมีขนาดใหญ่ได้คุณภาพตรงตามเกณฑ์ที่โครงการฯ กำหนด	4.17	0.75	มาก
7. การตัดแต่งข้อผลทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด	4.50	0.55	มากที่สุด
8. การตัดแต่งข้อผลทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น	4.50	0.55	มากที่สุด
9. การตรวจสอบคุณภาพผลผลิตของโครงการฯ มีความเหมาะสม	4.17	0.75	มาก
10. การบริการ และให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ในการคัดแยกขนาดผลผลิต การมัดข้อผล และการจัดการด้านการขนส่งมีความเหมาะสม	4.33	0.82	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.23		มากที่สุด

การตลาด โดยภาพรวมผลการประเมิน ด้านการตลาด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โครงการ ฯ มีการประกันราคาซื้อขายลำไยคุณภาพ (WMS = 4.50) และโครงการ ฯ มีการกำหนดราคาซื้อขายผลผลิตลำไยคุณภาพเหมาะสมกับสภาวะการณ์ตลาดลำไยในปัจจุบัน (WMS = 4.50) รองลงมาได้แก่ การประกันราคาผลผลิตของโครงการ ฯ ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนด้านราคาผลผลิตให้กับเกษตรกรได้ (WMS = 4.33) โครงการ ฯ มีการจัดหาแหล่งตลาดซื้อขายผลผลิตให้กับเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม (WMS = 4.33) (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านการตลาด

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การตลาด			
1. โครงการ ฯ มีการประกันราคาซื้อขายลำไยคุณภาพ	4.50	0.55	มากที่สุด
2. การประกันราคาผลผลิตของโครงการ ฯ ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนด้านราคาผลผลิตให้กับเกษตรกรได้	4.33	0.82	มากที่สุด
3. โครงการ ฯ มีการกำหนดราคาซื้อขายผลผลิตลำไยคุณภาพเหมาะสมกับสภาวะการณ์ตลาดลำไยในปัจจุบัน	4.50	0.55	มากที่สุด
4. โครงการ ฯ มีการจัดหาแหล่งตลาดซื้อขายผลผลิตให้กับเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม	4.33	0.52	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.42		มากที่สุด

2.1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ

ด้านบุคลากร โดยภาพรวมผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ด้านบุคลากรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ (WMS = 4.78) รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพเป็นอย่างดี (WMS = 4.74) เจ้าหน้าที่สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกรเข้าใจได้เป็นอย่างดี (WMS = 4.61) เจ้าหน้าที่มีการสาธิต เทคนิค

การตัดแต่งข้อผลและการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร (WMS = 4.48) เจ้าหน้าที่ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกรเข้าใจได้เป็นอย่างดี (WMS = 4.48) เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจในการผลิตลำไยคุณภาพ (WMS = 4.30) เกษตรกรมีความพร้อม และมีความสนใจในการผลิตลำไยคุณภาพ (WMS = 4.13) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ จำนวนเจ้าหน้าที่ในการดำเนินโครงการฯ มีจำนวนเพียงพอ เหมาะสม (WMS = 3.91) (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านบุคลากร

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
ด้านบุคลากร			
1. เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ ฯ	4.78	0.52	มากที่สุด
2. เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ เป็นอย่างดี	4.74	0.45	มากที่สุด
3. เจ้าหน้าที่ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตลำไยคุณภาพ ให้กับเกษตรกรเข้าใจได้เป็นอย่างดี	4.61	0.58	มากที่สุด
4. จำนวน เจ้าหน้าที่ในการดำเนินโครงการ ฯ มีจำนวนเพียงพอ เหมาะสม	3.91	0.79	มาก
5. เจ้าหน้าที่มีการสาธิต เทคนิคการตัดแต่งข้อผล และการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร	4.48	0.59	มากที่สุด
6. เจ้าหน้าที่ดูแลเอาใจใส่เกษตรกรเป็นอย่างดี	4.48	0.51	มากที่สุด
7. เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจในการผลิตลำไยคุณภาพ	4.30	0.70	มากที่สุด
8. เกษตรกรมีความพร้อม และมีความสนใจในการผลิตลำไยคุณภาพ	4.13	0.69	มาก
รวมเฉลี่ย	4.43		มากที่สุด

ด้านงบประมาณ โดยภาพรวมผลการประเมิน ด้านงบประมาณมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.70) (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการฯ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านงบประมาณ

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
ด้านงบประมาณ			
1. โครงการ ฯ มีการสนับสนุน และจัดสรรงบประมาณมาพัฒนากลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอย่างเหมาะสม (งบประมาณด้านการขนส่งผลผลิต, การเก็บรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว, การส่งผลผลิตให้กับตลาด)	4.70	0.56	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.70		มากที่สุด

ด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ โดยภาพรวมการประเมินด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (WMS = 3.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อาคารสถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการฯ มีการจัดซื้อให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร (WMS = 3.91) รองลงมา เกษตรกรมีวัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยในการผลิตลำไยเพียงพอ (เครื่องมือในการผลิต, พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกลำไย) (WMS = 3.87) โครงการ ฯ มีการจัดสรรปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรเพียงพอ (เช่น ปุ๋ยหมักสำหรับใส่บำรุงต้นลำไย) (WMS = 3.78) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ อาคารสถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการ ฯ มีความเพียงพอเหมาะสม (WMS = 3.52) (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation)

รายการ	WMS	SD	ระดับความ เหมาะสม
ด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่			
1. เกษตรกรมีวัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัยในการผลิตลำไย เพียงพอ (เครื่องมือในการผลิต, พื้นที่ที่ใช้ในการปลูก ลำไย)	3.87	0.87	มาก
2. โครงการ ฯ มีการจัดสรรปัจจัยการผลิตให้กับ เกษตรกรเพียงพอ (เช่น ปุ๋ยหมักสำหรับใส่บำรุงต้นลำไย)	3.78	0.80	มาก
3. อาคารสถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการ ฯ มีความเพียงพอ เหมาะสม	3.52	0.85	มาก
4. อาคารสถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการ ฯ มีการจัดสื่อให้ ความรู้เกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร	3.91	0.85	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	3.77		มาก

การดำเนินงาน โดยภาพรวมการประเมินปัจจัยนำเข้าด้านการดำเนินงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การดำเนินโครงการฯ มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน (WMS = 4.61) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินโครงการ ฯ และกิจกรรมในการผลิตลำไยคุณภาพ เช่น การกำหนดวันราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์ (WMS = 4.57) การกำหนดวันตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งช่อผล (WMS = 4.57) เจ้าหน้าที่มีการวางแผนการดำเนินงานโครงการ ฯ เช่น การกำหนดวันราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์ การกำหนดวันตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งช่อผล ฯลฯ ให้กับเกษตรกร (WMS= 4.43) เกษตรกรรับทราบถึง การดำเนินการผลิตลำไยคุณภาพ มีการบันทึกข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตในรอบการผลิตในแต่ละปี (เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การใช้น้ำส้มควันไม้เพื่อลดการใช้สารป้องกันแมลง การส่งเสริมเกษตรกรใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์อย่างถูกต้องเหมาะสม) (WMS = 4.39) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เกษตรกรรับทราบถึง การดำเนินงานโครงการ ฯ 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระยะการเตรียมต้นก่อนชักนำการออกดอก ระยะที่ 2 การชักนำการออกดอก ระยะที่ 3 การดูแลรักษาบำรุงต้นลำไยหลังติดผลรวมไปถึงการเพิ่มคุณภาพผลผลิต และระยะที่ 4 การเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกร (WMS = 4.35) (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation)

รายการ	MWS	SD	ระดับความเหมาะสม
การดำเนินงาน			
1. เจ้าหน้าที่ที่มีการวางแผนการดำเนินงานโครงการ ฯ เช่น การกำหนดวันราดสารโพแทสเซียมคลอเรต, การกำหนดวันตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งช่อผล ฯลฯ ให้กับเกษตรกร	4.43	0.59	มากที่สุด
2. เจ้าหน้าที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินโครงการ ฯ และกิจกรรมในการผลิตลำไยคุณภาพ เช่น การกำหนดวันราดสารโพแทสเซียมคลอเรต, การกำหนดวันตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งช่อผล	4.57	0.51	มากที่สุด
3. การดำเนินโครงการ ฯ มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน	4.61	0.58	มากที่สุด
4. เกษตรกรรับทราบถึง การดำเนินการผลิตลำไยคุณภาพ มีการบันทึกข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตในรอบการผลิตในแต่ละปี (เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การใช้น้ำส้มควันไม้เพื่อลดการใช้สารป้องกันแมลง การส่งเสริมเกษตรกรใช้สารโพแทสเซียมคลอเรตอย่างถูกต้องเหมาะสม	4.39	0.66	มากที่สุด
5. เกษตรกรรับทราบถึง การดำเนินงานโครงการ ฯ 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระยะการเตรียมต้นก่อนชักนำการออกดอก ระยะที่ 2 การชักนำการออกดอก ระยะที่ 3 การดูแลรักษาบำรุงต้นลำไยหลังติดผลรวมไปถึงการเพิ่มคุณภาพผลผลิต และระยะที่ 4 การเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกร	4.35	0.65	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.47		มากที่สุด

เทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ โดยภาพรวมการประเมินปัจจัยนำเข้าด้านเทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ มีความเหมาะสมอยู่ที่ระดับมากที่สุด (WMS = 4.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การตัดแต่งช่อผลทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด (WMS = 4.91) รองลงมา ได้แก่ ผลของการตัดแต่งช่อผลทำให้เห็นความแตกต่างของขนาดผลลำไยได้อย่างชัดเจน (WMS = 4.83) การตัดแต่งช่อผลทำให้ผลผลิตลำไยมีขนาดใหญ่ได้คุณภาพตรงตามเกณฑ์ที่โครงการ ฯ กำหนด (WMS = 4.83) การตรวจสอบคุณภาพผลผลิตของโครงการ ฯ มีความเหมาะสม (WMS = 4.83) การตัดแต่งช่อผลสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้ (WMS = 4.78) การตัดแต่งช่อผลทำให้ขนาดผลลำไยภายในช่อมีขนาดสม่ำเสมอ (WMS = 4.74) การบริการ และให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ในการคัดแยกขนาดผลผลิต การมัดช่อผล และการจัดการด้านการขนส่งมีความเหมาะสม (WMS = 4.70) เทคนิคการตัดแต่งช่อผลเกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย (WMS = 4.52) การตรวจสอบคุณภาพผลผลิตของโครงการ ฯ มีความเหมาะสม (WMS = 4.30) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เทคนิคการตัดแต่งช่อผลที่ส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร (WMS = 4.17) (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านเทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
เทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ			
1. เทคนิคการตัดแต่งช่อผลเกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย	4.52	0.67	มากที่สุด
2. เทคนิคการตัดแต่งช่อผลที่ส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร	4.17	0.58	มาก
3. การตัดแต่งช่อผลทำให้ขนาดผลลำไยภายในช่อมีขนาดสม่ำเสมอ	4.74	0.45	มากที่สุด
4. ผลของการตัดแต่งช่อผลทำให้เห็นความแตกต่างของขนาดผลลำไยได้อย่างชัดเจน	4.83	0.39	มากที่สุด
5. การตัดแต่งช่อผลสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้	4.78	0.42	มากที่สุด

ตารางที่ 20 (ต่อ)

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
6. การตัดแต่งข้อผลทำให้ผลผลิตลำไยมีขนาดใหญ่ได้คุณภาพตรงตามเกณฑ์ที่โครงการฯ กำหนด	4.83	0.39	มากที่สุด
7. การตัดแต่งข้อผลทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด	4.91	0.29	มากที่สุด
8. การตัดแต่งข้อผลทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น	4.83	0.39	มากที่สุด
9. การตรวจสอบคุณภาพผลผลิตของโครงการฯ มีความเหมาะสม	4.30	0.47	มากที่สุด
10. การบริการ และให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ในการคัดแยกขนาดผลผลิต การมัดข้อผล และการจัดการด้านการขนส่งมีความเหมาะสม	4.70	0.56	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.66		มากที่สุด

การตลาด โดยภาพรวมผลการประเมินด้านการตลาด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โครงการฯ มีการจัดหาแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิตให้กับเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม (WMS = 4.91) รองลงมาได้แก่ โครงการฯ มีการกำหนดราคารับซื้อผลผลิตลำไยคุณภาพ เหมาะสมกับสภาวะการณ์ตลาดลำไยในปัจจุบัน (WMS = 4.87) โครงการฯ มีการประกันราคารับซื้อลำไยคุณภาพ (WMS = 4.83) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การประกันราคาผลผลิตของโครงการฯ ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนด้านราคาผลผลิตให้กับเกษตรกรได้ (WMS = 4.78) (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation)

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การตลาด			
1. โครงการ ฯ มีการประกันราคารับซื้อลำไยคุณภาพ	4.83	0.39	มากที่สุด
2. การประกันราคาผลผลิตของโครงการ ฯ ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนด้านราคาผลผลิตให้กับเกษตรกรได้	4.78	0.52	มากที่สุด
3. โครงการ ฯ มีการกำหนดราคารับซื้อผลผลิตลำไยคุณภาพเหมาะสมกับสภาวะการณ์ตลาดลำไยในปัจจุบัน	4.87	0.34	มากที่สุด
4. โครงการ ฯ มีการจัดหาแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิตให้กับเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม	4.91	0.29	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.85		มากที่สุด

ผลการประเมินความเหมาะสมด้านปัจจัยนำเข้า ตามระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด โดยภาพรวมการประเมินความเหมาะสมด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การตลาด (WMS = 4.64) รองลงมาคือด้านงบประมาณ (WMS = 4.44) การดำเนินงาน (WMS = 4.30) เทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ (WMS = 4.45) ด้านบุคลากร (WMS = 4.14) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ (WMS = 3.66) (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการประเมินความเหมาะสมด้านปัจจัยนำเข้า ตามระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

รายการ	เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ		รวม	
	WMS	ระดับความเหมาะสม	WMS	ระดับความเหมาะสม	WMS	ระดับความเหมาะสม
	1.ด้านบุคลากร	3.85	มาก	4.43	มากที่สุด	4.14
2.ด้านงบประมาณ	4.17	มาก	4.70	มากที่สุด	4.44	มากที่สุด
3.ด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่	3.54	มาก	3.77	มาก	3.66	มาก
4.การดำเนินงาน	4.13	มาก	4.47	มากที่สุด	4.30	มากที่สุด
5.เทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ	4.23	มากที่สุด	4.66	มากที่สุด	4.45	มากที่สุด
6.การตลาด	4.42	มากที่สุด	4.85	มากที่สุด	4.64	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.06	มาก	4.48	มากที่สุด	4.27	มากที่สุด

2.3 ผลการประเมินกระบวนการโครงการ (Process Evaluation)

2.3.1 ผลการประเมินกระบวนการโครงการ (Process Evaluation) ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ประกอบด้วย การประเมินด้านการวางแผน การประชาสัมพันธ์ การประสานงาน การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ ได้แก่ การเตรียมต้น, ตัดแต่งกิ่ง การใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ การใช้ปุ๋ย การตัดแต่งช่อผล การเก็บเกี่ยว ผลผลิต การขอรับรองแหล่งผลิต และระบบจัดการด้านพืช และการกำกับติดตามผล

การวางแผน โดยภาพรวมผลการประเมินด้านการวางแผน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (WMS = 4.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โครงการฯ มีการกำหนดระยะเวลาในการรับสมัครเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ อย่างชัดเจน (WMS = 4.50) รองลงมาคือ มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงานโครงการ ฯ ก่อนเริ่มกิจกรรมการผลิตให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน เหมาะสม (WMS = 4.33) และโครงการ ฯ มีการวางแผนการผลิตลำไยคุณภาพอย่างเป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน (WMS = 4.33) มีการกำหนดการราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน (WMS = 4.17) มีการประชุมวางแผนการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน (WMS = 4.00) มีการคาดการณ์ผลผลิตทั้งหมด และกำหนดวันเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม (WMS = 4.00) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ โครงการ ฯ มีการเก็บตัวอย่างดินของเกษตรกร ส่งตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน เพื่อวางแผนการจัดการธาตุอาหารในดินอย่างถูกต้องเหมาะสม (WMS = 3.67) (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการวางแผน

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การวางแผน			
1. โครงการ ฯ มีการกำหนดระยะเวลาในการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯอย่างชัดเจน	4.50	0.55	มากที่สุด
2. มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงานโครงการฯ ก่อนเริ่มกิจกรรมการผลิตให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน เหมาะสม	4.33	0.82	มากที่สุด

ตารางที่ 23 (ต่อ)

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
3. โครงการฯ มีการวางแผนการผลิตลำไยคุณภาพอย่างเป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน	4.33	0.82	มากที่สุด
4. มีการประชุมวางแผนการใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน	4.00	1.10	มาก
5. มีการกำหนดช่วงเวลาการราดสารโปแตสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน	4.17	0.75	มาก
6. โครงการฯ มีการเก็บตัวอย่างดินของเกษตรกร ส่งตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน เพื่อวางแผนการจัดการธาตุอาหารในดินอย่างถูกต้องเหมาะสม	3.67	0.52	มาก
7. มีการคาดการณ์ผลผลิตทั้งหมด และกำหนดวันเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม	4.00	1.26	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.14		มาก

การประชาสัมพันธ์ โดยภาพรวมผลการประเมินด้านการประชาสัมพันธ์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (WMS = 3.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือโครงการ ฯ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโครงการ ฯ ก่อนเริ่มฤดูการผลิตในแต่ละปี (WMS = 3.83) รองลงมา คือโครงการ ฯ มีการจัดทำสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ อย่างเหมาะสม (WMS = 3.33) (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ(Process Evaluation) ด้านการประชาสัมพันธ์

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การประชาสัมพันธ์			
1. โครงการ ฯ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโครงการ ฯ ก่อนเริ่มฤดูกาลผลิตในแต่ละปี	3.83	0.98	มาก

ตารางที่ 24 (ต่อ)

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
2. โครงการ ฯ มีการจัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ อย่างเหมาะสม	3.33	0.52	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	3.58		มาก

การประสานงาน โดยภาพรวมผลการประเมิน ด้านการประสานงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (WMS = 4.00) (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการประสานงาน

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การประสานงาน			
1. โครงการ ฯ มีการประสานงาน ชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกรอยู่เสมอ	4.00	0	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.00		มาก

การเตรียมต้น, ตัดแต่งกิ่ง โดยภาพรวมผลการประเมิน ด้านการเตรียมต้น, ตัดแต่งกิ่ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.33) (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการดำเนินงาน/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การเตรียมต้น,ตัดแต่งกิ่ง

การดำเนินงาน/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
ด้านการดำเนินงาน/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ			
การเตรียมต้น, ตัดแต่งกิ่ง			
1. โครงการ ฯ มีการชี้แจง และแนะนำเกษตรกรในด้าน การตัดแต่งกิ่ง เพื่อเตรียมต้นให้พร้อมสำหรับการผลิต ลำไยคุณภาพ	4.33		มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.33		มากที่สุด

การดำเนินงาน/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไย โดยภาพรวมผลการประเมินด้านการการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (WMS = 4.08) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ มีการประชุมวางแผนการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน (WMS = 4.17) โครงการ ฯ มีการแนะนำ และชี้แจงเรื่องการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์เพื่อชักนำการออกดอกอย่างถูกวิธีให้กับเกษตรกร (WMS = 4.17) และมีการกำหนดช่วงเวลาการราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน (WMS = 4.17) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ โครงการ ฯ มีการแนะนำให้เกษตรกรในการใช้ และเลือกซื้อสารโพแทสเซียมคลอไรด์ได้อย่างเหมาะสม (WMS = 3.87)(ตารางที่ 27)

ตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ(Process Evaluation) ด้านการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ			
คุณภาพ			
1. มีการประชุมวางแผนการใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน	4.17	0.75	มาก
2. โครงการ ฯ มีการแนะนำ และชี้แจงเรื่องการใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์เพื่อชักนำการออกดอกอย่างถูกวิธีให้กับเกษตรกร	4.17	0.75	มาก
3. มีการกำหนดช่วงเวลาการราดสารโปแตสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน	4.17	0.75	มาก
4. โครงการ ฯ มีการแนะนำให้เกษตรกรในการใช้ และเลือกซื้อสารโปแตสเซียมคลอไรด์ได้อย่างเหมาะสม	3.83	0.75	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.08		มาก

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพการใช้ปุ๋ย โดยภาพรวมผลการประเมินด้านการใช้ปุ๋ย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โครงการ ฯ มีการชี้แจง แนะนำการใช้ปุ๋ยสำหรับสวนลำไยอย่างถูกต้องเหมาะสม และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ สำหรับสวนลำไย (WMS = 4.33) โครงการ ฯ มีการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสม เพื่อให้ต้นลำไยสะสมอาหารอย่างเพียงพอ และสมบูรณ์ โดยเฝ้าระวังจนถึงระยะใบชุดที่ 3 (WMS = 4.33) โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับช่วงเวลา และปริมาณในการใช้สารเคมีป้องกันโรค และแมลงอย่างถูกต้องเหมาะสมตามมาตรฐาน GAP (WMS = 4.33) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ โครงการ ฯ มีการแนะนำเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยเชิงผสมผสาน (ปุ๋ยอินทรีย์ ผสมปุ๋ยเคมี) ในการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร (WMS = 4.17) (ตารางที่ 28)

ตารางที่ 28 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การใช้ปุ๋ย

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การใช้ปุ๋ย			
1. โครงการ ฯ มีการชี้แจง แนะนำการใช้ปุ๋ยสำหรับสวนลำไยอย่างถูกต้องเหมาะสม และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ – ชีวภาพ สำหรับสวนลำไย	4.33	0.52	มากที่สุด
2. โครงการ ฯ มีการแนะนำเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยเชิงผสมผสาน (ปุ๋ยอินทรีย์ ผสมปุ๋ยเคมี) ในการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร	4.17	0.41	มาก
3. โครงการ ฯ มีการส่งเสริมการการใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสม เพื่อให้ต้นลำไยสะสมอาหารอย่างเพียงพอ และสมบูรณ์ โดยเฝ้าระวังจนถึงระยะใบชุดที่ 3	4.33	0.52	มากที่สุด
4. โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับช่วงเวลา และปริมาณในการใช้สารเคมีป้องกัน โรคและแมลงอย่างถูกต้องเหมาะสมตามมาตรฐาน GAP	4.33	0.52	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.29		มากที่สุด

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพการตัดแต่งซ่อผล โดยภาพรวมผลการประเมินด้านการตัดแต่งซ่อผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับเทคนิคในการเพิ่มคุณภาพผลผลิตโดยวิธีการตัดแต่งซ่อผล (WMS = 4.50) รองลง คือ โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับการตัดแต่งซ่อผล โดยแบ่งระยะเวลาการตัดแต่งออกเป็น 3 ระยะได้แก่ ระยะที่ 1 เมื่อผลลำไยมีขนาดเท่ากับเมล็ดถั่วเขียว ระยะที่ 2 เมื่อผลลำไยมีขนาดเท่ากับเมล็ดถั่วเหลือง และระยะที่ 3 ตัดแต่งหลังจากระยะที่ 2 แล้ว 1 เดือน โดยเลือกเฉพาะซ่อลำไยที่ติดผลตก โดยให้เหลือผลไว้ประมาณ 30 – 40 ผลต่อซ่อ ตัดแต่งกิ่งที่ไม่ให้ผลผลิตออกบ้าง เพื่อลดแหล่งอาศัยของโรคและแมลง (WMS = 4.33) (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 29 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การตัดแต่งข้อผล

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การตัดแต่งข้อผล			
1. โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับเทคนิคในการเพิ่มคุณภาพผลผลิตโดยวิธีการตัดแต่งข้อผล	4.50	0.55	มากที่สุด
2. โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับการตัดแต่งข้อผล โดยแบ่งระยะเวลาการตัดแต่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เมื่อผลลำไยมีขนาดเท่ากับเมล็ดถั่วเขียว ระยะที่ 2 เมื่อผลลำไยมีขนาดเท่ากับเมล็ดถั่วเหลือง และ ระยะที่ 3 ตัดแต่งหลังจากระยะที่ 2 แล้ว 1 เดือน โดยเลือกเฉพาะข้อลำไยที่ติดผลตก โดยให้เหลือผลไว้ประมาณ 30 – 40 ผลต่อข้อ ตัดแต่งกิ่งที่ไม่ให้ผลผลิตออกบ้าง เพื่อลดแหล่งอาศัยของโรคและแมลง	4.33	0.52	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.42		มากที่สุด

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยภาพรวมผล การประเมินด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โครงการ ฯ มีการตรวจแปลงให้คำแนะนำเกษตรกรก่อนเก็บเกี่ยวผลผลิต (WMS = 4.33) รองลงมาคือ มีการคาดการณ์ผลผลิตทั้งหมด และ กำหนดวันเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม (WMS = 4.17) โครงการ ฯ ตรวจสอบคุณภาพผลผลิตลำไยของเกษตรกร และคัดแยกขนาดผลลำไยได้อย่างเหมาะสม (WMS = 4.17) (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 30 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การเก็บเกี่ยวผลผลิต

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การเก็บเกี่ยวผลผลิต			
1. โครงการ ฯ มีการตรวจแปลง ให้คำแนะนำเกษตรกร ก่อนเก็บเกี่ยวผลผลิต	4.33	0.82	มากที่สุด
2. มีการคาดการณ์ผลผลิตทั้งหมด และกำหนดวันเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม	4.17	0.75	มาก
3. โครงการ ฯ ตรวจสอบคุณภาพผลผลิตลำไยของเกษตรกร และคัดแยกขนาดผลลำไยได้อย่างเหมาะสม	4.17	0.75	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.22		มากที่สุด

การขอรับรองแหล่งผลิต และระบบการจัดการด้านพีช GAP โดยภาพรวมผลการประเมินด้านการขอรับรองแหล่งผลิต และระบบการจัดการด้านพีช GAP มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (WMS = 4.17) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่โครงการ ฯ มีการจัดทำบันทึกเกษตรกร และเอกสารสนับสนุน GAP พีช (WMS = 4.33) รองลงมาคือ โครงการ ฯ มีการขอรับรองแหล่งผลิต และรับรองระบบการจัดการด้านพีช(GAPพีช – ลำไย รายเดี่ยว) จากกรมวิชาการเกษตรให้กับแปลงลำไยของเกษตรกร (WMS = 4.00) (ตารางที่ 31)

ตารางที่ 31 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การขอรับรองแหล่งผลิต และระบบการจัดการด้านพืช

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การขอรับรองแหล่งผลิต และระบบการจัดการด้านพืช			
GAP			
1. โครงการ ฯ มีการขอรับรองแหล่งผลิต และรับรองระบบการจัดการด้านพืช (GAPพืช – ลำไย รายเดี่ยว) จากกรมวิชาการเกษตรให้กับแปลงลำไยของเกษตรกร	4.00	0.89	มาก
2. โครงการ ฯ มีการจัดทำบันทึกเกษตรกร และเอกสารสนับสนุน GAP พืช	4.33	0.52	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.17		มาก

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพการกำกับติดตามประเมินผลโดยภาพรวมผลการประเมินด้านการกำกับติดตามประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะดอกบาน (WMS = 4.33) โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะผลเล็ก (WMS = 4.33) โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะใกล้เก็บเกี่ยวผลผลิต (WMS = 4.33) โครงการ ฯ มีการรับฟังปัญหาความคิดเห็นของเกษตรกรเพื่อนำไปปรับปรุงการผลิตลำไยคุณภาพให้ดีขึ้น (WMS = 4.33) รองลงมา โครงการ ฯ มีการเฝ้าติดตาม ระวัง และบำรุงต้นลำไยในระยะแทงช่อดอก โดยมีการแนะนำเกษตรกร (1. การให้น้ำ 2. การส่งเสริมการใช้น้ำส้มควันไม้ในการป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชอย่างจริงจัง),โครงการ ฯ มีการตรวจประเมินสภาพสวนลำไย และต้นลำไยที่เข้าร่วมโครงการฯ ในเบื้องต้น พร้อมบันทึกข้อมูลด้านการผลิตในฤดูกาลผลิตปีที่ผ่านมา เพื่อประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการในแปลง การให้น้ำ การให้ปุ๋ย ลักษณะดิน สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนความพร้อมของเกษตรกร, โครงการ ฯ มีการตรวจประเมินข้อผลที่ได้รับการตัดแต่ง และประเมินความอุดมสมบูรณ์ของต้นลำไยโดยทั่วไป (WMS = 4.17) โครงการ ฯ มีการตรวจประเมินผลผลิตลำไยของเกษตรกร หรือประเมินผลผลิตด้านคุณภาพ และปริมาณของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม เพื่อทราบปริมาณผลผลิตลำไยสดคุณภาพดีในโครงการทั้งหมด (WMS = 4.17) โครงการ ฯ มีการรายงานผลการดำเนินงานให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

(WMS = 4.17) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ มีการตรวจแปลงเพื่อเฝ้าระวังโรคพืช และแมลงศัตรูพืช เพื่อป้องกันการเข้าทำลายใบอ่อนของต้นลำไย (WMS = 4.00) และโครงการ ฯ มีการจัดประชุม และมีเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ กับเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ (WMS = 4.00) (ตารางที่ 32)

ตารางที่ 32 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการดำเนินงานกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การกำกับติดตามประเมินผล

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การกำกับติดตามประเมินผล			
1. มีการตรวจแปลงเพื่อเฝ้าระวังโรคพืช และแมลงศัตรูพืช เพื่อป้องกันการเข้าทำลายใบอ่อนของต้นลำไย	4.00	0.63	มาก
2. โครงการ ฯมีการเฝ้าติดตาม ระวัง และบำรุงต้นลำไยในระยะแทงช่อดอก โดยมีการแนะนำเกษตรกร (1. การให้น้ำ 2. การส่งเสริมการใช้น้ำส้มควันไม้ในการป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชอย่างจริงจัง)	4.17	0.75	มาก
3. โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะดอกบาน	4.33	0.52	มากที่สุด
4. โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะผลเล็ก	4.33	0.52	มากที่สุด
5. โครงการ ฯ มีการติดตาม เฝ้าระวังต้นลำไยในระยะขยายผล	4.33	0.52	มากที่สุด
6. โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะใกล้เก็บเกี่ยวผลผลิต	4.33	0.52	มากที่สุด
7. โครงการ ฯมีการจัดประชุม และมีเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ กับเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ	4.00	0.89	มาก
8. โครงการ ฯ มีการรายงานผลการดำเนินงานให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง	4.17	1.17	มาก

ตารางที่ 32 (ต่อ)

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
9. โครงการ ฯ มีการรับฟังปัญหา ความคิดเห็นของเกษตรกรเพื่อนำไปปรับปรุงการผลิตลำไยคุณภาพให้ดีขึ้น	4.33	0.52	มากที่สุด
10.โครงการฯ มีการตรวจประเมินสภาพสวนลำไย และต้นลำไยที่เข้าร่วมโครงการฯ ในเบื้องต้น พร้อมบันทึกข้อมูลด้านการผลิตในฤดูกาลผลิตปีที่ผ่านมา เพื่อประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการในแปลง การให้น้ำ การให้ปุ๋ย ลักษณะดิน สภาพแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนความพร้อมของเกษตรกร	4.17	0.75	มาก
11.โครงการฯ มีการตรวจประเมินข้อผลที่ได้รับการตัดแต่ง และประเมินความสมบูรณ์ของต้นลำไยโดยทั่วไป	4.17	0.75	มาก
12.โครงการฯ มีการตรวจประเมินผลผลิตลำไยของเกษตรกร หรือประเมินผลผลิตด้านคุณภาพ และปริมาณของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม เพื่อทราบปริมาณผลผลิตลำไยสดคุณภาพดีในโครงการฯ ทั้งหมด	4.17	0.75	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.21		มากที่สุด

2.3.2 ผลการประเมินกระบวนการโครงการ (Process Evaluation) ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย การประเมินด้านการวางแผน การประชาสัมพันธ์ การประสานงาน การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ ได้แก่ การเตรียมต้น, ตัดแต่งกิ่ง การใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ การใช้ปุ๋ย การตัดแต่งข้อผล การเก็บเกี่ยวผลผลิต การขอรับรองแหล่งผลิต และระบบจัดการด้านพืช และการกำกับติดตามผล

การวางแผนโดยภาพรวมผลการวางแผน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โครงการฯ มีการเก็บตัวอย่างดินของเกษตรกร ส่งตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน เพื่อวางแผนการจัดการธาตุอาหารในดินอย่างถูกต้องเหมาะสม (WMS = 4.70) รองลงมาได้แก่ โครงการฯ มีการวางแผนการผลิตลำไยคุณภาพอย่างเป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน (WMS = 4.61) มีการกำหนดช่วงเวลาการราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน (WMS = 4.57) โครงการ ฯ มีการกำหนดระยะเวลา

ในการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ฯ อย่างชัดเจน (WMS = 4.48) มีการคาดการณ์ผลผลิตทั้งหมด และกำหนดวันเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม (WMS = 4.48) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงานโครงการฯ ก่อนเริ่มกิจกรรมการผลิตให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน เหมาะสม (WMS = 4.39)(ตารางที่ 33)

ตารางที่ 33 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการวางแผน

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การวางแผน			
1. โครงการ ฯ มีการกำหนดระยะเวลาในการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการอย่างชัดเจน	4.48	0.73	มากที่สุด
2. มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงานโครงการฯ ก่อนเริ่มกิจกรรมการผลิตให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน เหมาะสม	4.39	0.58	มากที่สุด
3. โครงการฯ มีการวางแผนการผลิตลำไยคุณภาพอย่างเป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน	4.61	0.50	มากที่สุด
4. มีการประชุมวางแผนการใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน	4.52	0.51	มากที่สุด
5. มีการกำหนดช่วงเวลาการราดสารโปแตสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน	4.57	0.51	มากที่สุด
6. โครงการฯ มีการเก็บตัวอย่างดินของเกษตรกร ส่งตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน เพื่อวางแผนการจัดการธาตุอาหารในดินอย่างถูกต้องเหมาะสม	4.70	0.47	มากที่สุด
7. มีการคาดการณ์ผลผลิตทั้งหมด และกำหนดวันเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม	4.48	0.59	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.54		มากที่สุด

การประชาสัมพันธ์ โดยภาพรวมผลการวางแผน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โครงการ ฯ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโครงการ ฯ ก่อนเริ่มฤดูกาลผลิตในแต่ละปี (WMS = 4.52) รองลงมาได้แก่ โครงการ ฯ มีการจัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ อย่างเหมาะสม (WMS = 4.22) (ตารางที่ 34)

ตารางที่ 34 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการประชาสัมพันธ์

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การประชาสัมพันธ์			
1. โครงการ ฯ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโครงการ ฯ ก่อนเริ่มฤดูกาลผลิตในแต่ละปี	4.52	0.51	มากที่สุด
2. โครงการ ฯ มีการจัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ อย่างเหมาะสม	4.22	0.67	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.37		มากที่สุด

การประสานงาน โดยภาพรวมผลการประสานงาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.65) (ตารางที่ 35)

ตารางที่ 35 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการประสานงาน

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การประสานงาน			
1. โครงการ ฯ มีการประสานงาน ชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกรอยู่เสมอ	4.65	0.49	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.65		มากที่สุด

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การเตรียมต้น,ตัดแต่งกิ่งโดยภาพรวม การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพการประเมินการเตรียมต้น ตัดแต่งกิ่ง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.74) (ตารางที่ 36)

ตารางที่ 36 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation)

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ			
การเตรียมต้น, ตัดแต่งกิ่ง			
1. โครงการ ฯ มีการชี้แจง และแนะนำเกษตรกรในด้าน การตัดแต่งกิ่ง เพื่อเตรียมต้นให้พร้อมสำหรับการผลิต ลำไยคุณภาพ	4.74	0.45	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.74		มากที่สุด

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ โดยภาพรวมผลการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ มีการประชุมวางแผนการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน (WMS = 4.57) และมีการกำหนดช่วงเวลาการราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน (WMS = 4.57) รองลงมาได้แก่ โครงการ ฯ มีการแนะนำ และชี้แจงเรื่องการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์เพื่อชักนำการออกดอกอย่างถูกวิธีให้กับเกษตรกร (WMS = 4.39) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โครงการ ฯ มีการแนะนำให้เกษตรกรในการใช้ และเลือกใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ได้อย่างเหมาะสม (WMS = 4.22) (ตารางที่ 37)

ตารางที่ 37 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการดำเนินกิจกรรม/ ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ			
คุณภาพ			
1. มีการประชุมวางแผนการใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน	4.57	0.51	มากที่สุด
2. โครงการ ฯ มีการแนะนำ และชี้แจงเรื่องการใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์เพื่อชักนำการออกดอกอย่างถูกวิธีให้กับเกษตรกร	4.39	0.50	มากที่สุด
3. มีการกำหนดช่วงเวลาการราดสารโปแตสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน	4.57	0.51	มากที่สุด
4. โครงการ ฯ มีการแนะนำให้เกษตรกรในการใช้ และเลือกซื้อสารโปแตสเซียมคลอไรด์ได้อย่างเหมาะสม	4.22	0.60	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.43		มากที่สุด

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพการใช้ปุ๋ย โดยภาพรวมด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ ด้านการใช้ปุ๋ย ผลการใช้ปุ๋ย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับช่วงเวลา และปริมาณในการใช้สารเคมีป้องกัน โรคและแมลงอย่างถูกต้องเหมาะสม ตามมาตรฐาน GAP (WMS = 4.61) รองลงมาได้แก่ โครงการ ฯ มีการส่งเสริมการการใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสม เพื่อให้ต้นลำไยสะสมอาหารอย่างเพียงพอ และสมบูรณ์โดยเฝ้าระวังจนถึงระยะใบชูดที่ 3 (WMS = 4.57) โครงการ ฯ มีการชี้แจง แนะนำการใช้ปุ๋ยสำหรับสวนลำไยอย่างถูกต้องเหมาะสม และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ สำหรับสวนลำไย (WMS = 4.52) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โครงการ ฯ มีการแนะนำเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยเชิงผสมผสานในการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร (WMS = 4.43) (ตารางที่ 38)

ตารางที่ 38 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการดำเนินกิจกรรม/ ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพด้านการใช้ปุ๋ย

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การใช้ปุ๋ย			
1. โครงการ ฯ มีการชี้แจง แนะนำการใช้ปุ๋ยสำหรับสวน ลำไยอย่างถูกต้องเหมาะสม และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ – ชีวภาพ สำหรับสวนลำไย	4.52	0.67	มากที่สุด
2. โครงการ ฯ มีการแนะนำเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยเชิงผสมผสานในการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร	4.43	0.51	มากที่สุด
3. โครงการ ฯ มีการส่งเสริมการการใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสม เพื่อให้ต้นลำไยสะสมอาหารอย่างเพียงพอ และสมบูรณ์ โดยเฝ้าระวังจนถึงระยะใบชุดที่ 3	4.57	0.59	มากที่สุด
4. โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับช่วงเวลา และปริมาณในการใช้สารเคมีป้องกัน โรคและแมลงอย่าง ถูกต้องเหมาะสมตามมาตรฐาน GAP	4.61	0.58	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.53		มากที่สุด

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพการตัดแต่งข้อผล โดยภาพรวมผลด้านการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพการตัดแต่งข้อผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับเทคนิคในการเพิ่มคุณภาพผลผลิตโดยวิธีการตัดแต่งข้อผล (WMS = 4.74) รองลงมาได้แก่ โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับการตัดแต่งข้อผล โดยแบ่งระยะเวลาการตัดแต่งออกเป็น 3 ระยะได้แก่ ระยะที่ 1 เมื่อผลลำไยมีขนาดเท่ากับเมล็ดถั่วเขียว ระยะที่ 2 เมื่อผลลำไยมีขนาดเท่ากับเมล็ดถั่วเหลือง และระยะที่ 3 ตัดแต่งหลังจากระยะที่ 2 แล้ว 1 เดือน โดยเลือกเฉพาะข้อลำไยที่ติดผลตก โดยให้เหลือผลไว้ประมาณ 30 – 40 ผลต่อข้อ ตัดแต่งกิ่งที่ไม่ให้ผลผลิต ออกบ้าง เพื่อลดแหล่งอาศัยของโรคและแมลง (WMS= 4.61) (ตารางที่ 39)

ตารางที่ 39 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านการดำเนินกิจกรรม/ ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การตัดแต่งข้อผล

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การตัดแต่งข้อผล			
1. โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับเทคนิคในการเพิ่มคุณภาพผลผลิตโดยวิธีการตัดแต่งข้อผล	4.74	0.45	มากที่สุด
2. โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับการตัดแต่งข้อผล โดยแบ่งระยะเวลาการตัดแต่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เมื่อผลลำไยมีขนาดเท่ากับเมล็ดถั่วเขียว ระยะที่ 2 เมื่อผลลำไยมีขนาดเท่ากับเมล็ดถั่วเหลือง และระยะที่ 3 ตัดแต่งหลังจากระยะที่ 2 แล้ว 1 เดือน โดยเลือกเฉพาะข้อลำไยที่ติดผลตก โดยให้เหลือผลไว้ประมาณ 30 – 40 ผลต่อข้อ ตัดแต่งกิ่งที่ไม่ให้ผลผลิตออกบ้าง เพื่อลดแหล่งอาศัยของโรคและแมลง	4.61	0.50	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.68		มากที่สุด

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยภาพรวมผล การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การเก็บเกี่ยวผลผลิต มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โครงการ ฯ ตรวจสอบคุณภาพผลผลิตลำไยของเกษตรกร และคัดแยกขนาดผลลำไยได้อย่างเหมาะสม (WMS = 4.78) รองลงมาได้แก่โครงการ ฯ มีการตรวจแปลง ให้คำแนะนำเกษตรกรก่อนเก็บเกี่ยวผลผลิต, มีการคาดการณ์ผลผลิตทั้งหมด และกำหนดวันเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม (WMS = 4.70) (ตารางที่ 40)

ตารางที่ 40 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation)ด้านการดำเนินกิจกรรม/ ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การเก็บเกี่ยวผลผลิต

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การเก็บเกี่ยวผลผลิต			
1. โครงการ ฯ มีการตรวจแปลง ให้คำแนะนำเกษตรกร ก่อนเก็บเกี่ยวผลผลิต	4.70	0.47	มากที่สุด
2. มีการคาดการณ์ผลผลิตทั้งหมด และกำหนดวันเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม	4.70	0.47	มากที่สุด
3. โครงการ ฯ ตรวจสอบคุณภาพผลผลิตลำไยของเกษตรกร และคัดแยกขนาดผลลำไยได้อย่างเหมาะสม	4.78	0.42	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.73		มากที่สุด

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพการขอรับรองแหล่งผลิต และระบบการจัดการด้านพืช GAP โดยภาพรวมผลการดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การขอรับรองแหล่งผลิต และระบบการจัดการด้านพืช (GAP) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โครงการ ฯ มีการขอรับรองแหล่งผลิต และรับรองระบบการจัดการด้านพืช (GAP พืช – ลำไย รายเดี่ยว) จากกรมวิชาการเกษตร ให้กับแปลงลำไยของเกษตรกร (WMS = 4.87) รองลงมาได้แก่โครงการ ฯ มีการจัดทำบันทึกเกษตรกร และเอกสารสนับสนุน GAP พืช (WMS = 4.68) (ตารางที่ 41)

ตารางที่ 41 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation)ด้านการดำเนินกิจกรรม/ ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ การขอรับรองแหล่งผลิต และระบบการจัดการด้านพีช GAP

การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การขอรับรองแหล่งผลิต และระบบการจัดการด้านพีช GAP			
1. โครงการ ฯ มีการขอรับรองแหล่งผลิต และรับรองระบบการจัดการด้านพีช (GAPพีช – ลำไย รายเดี่ยว) จากกรมวิชาการเกษตรให้กับแปลงลำไยของเกษตรกร	4.87	0.34	มากที่สุด
2. โครงการ ฯ มีการจัดทำบันทึกเกษตรกร และเอกสารสนับสนุน GAP พีช	4.68	0.48	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.78		มากที่สุด

การกำกับติดตามประเมินผล โดยภาพรวมผลการกำกับติดตามประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โครงการ ฯ มีการจัดประชุม และมีเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ กับเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ (WMS = 4.70) โครงการ ฯ มีการรายงานผลการดำเนินงานให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง(WMS = 4.70) โครงการ ฯ มีการรับฟังปัญหา ความคิดเห็นของเกษตรกรเพื่อนำไปปรับปรุงการผลิตลำไยคุณภาพให้ดีขึ้น (WMS = 4.70) และโครงการฯ มีการตรวจประเมินผลผลิตลำไยของเกษตรกร หรือประเมินผลผลิตด้านคุณภาพ และปริมาณของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม เพื่อทราบปริมาณ (WMS = 4.70) รองลงมา คือ โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะใกล้เก็บเกี่ยวผลผลิต (WMS = 4.65) โครงการ ฯ มีการติดตาม เฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะผลเล็ก (WMS = 4.52) โครงการฯ มีการตรวจประเมินสภาพสวนลำไย และต้นลำไยที่เข้าร่วมโครงการฯ ในเบื้องต้น พร้อมบันทึกข้อมูลด้านการผลิตในฤดูกาลผลิตปีที่ผ่านมา เพื่อประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการในแปลง การให้น้ำ การให้ปุ๋ย ลักษณะดิน สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนความพร้อมของเกษตรกร (WMS = 4.52) มีการตรวจแปลงเพื่อเฝ้าระวังโรคพีช และแมลงศัตรูพีช เพื่อป้องกันการทำลายใบอ่อนของต้นลำไย (WMS = 4.43) โครงการ ฯ มีการตรวจประเมินข้อผลที่ได้รับการตัดแต่ง และประเมินความสมบูรณ์ของต้นลำไยโดยทั่วไป (WMS = 4.43) โครงการ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะผลเล็ก (WMS = 4.43)โครงการ ฯมีการเฝ้า

ติดตาม ระวัง และบำรุงต้นลำไยในระยะแทงช่อดอก โดยมีการแนะนำเกษตรกร (1. การให้น้ำ 2. การส่งเสริมการใช้น้ำส้มควันไม้ในการป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชอย่างจริงจัง) (WMS = 4.39) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะดอกบาน (WMS = 4.17) (ตารางที่ 42)

ตารางที่ 42 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation)ด้านการกำกับติดตาม ประเมินผล

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
การกำกับติดตามประเมินผล			
1. มีการตรวจแปลงเพื่อเฝ้าระวังโรคพืช และแมลงศัตรูพืช เพื่อป้องกันการเข้าทำลายใบอ่อนของต้นลำไย	4.43	0.59	มากที่สุด
2. โครงการ ฯมีการเฝ้าติดตาม ระวัง และบำรุงต้นลำไยในระยะแทงช่อดอก โดยมีการแนะนำเกษตรกร (1. การให้น้ำ 2. การส่งเสริมการใช้น้ำส้มควันไม้ในการป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชอย่างจริงจัง)	4.39	0.58	มากที่สุด
3. โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะดอกบาน	4.17	0.49	มาก
4. โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะผลเล็ก	4.43	0.51	มากที่สุด
5. โครงการ ฯ มีการติดตาม เฝ้าระวังต้นลำไยในระยะขยายผล	4.52	0.51	มากที่สุด
6. โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะใกล้เก็บเกี่ยวผลผลิต	4.65	0.49	มากที่สุด
7. โครงการ ฯมีการจัดประชุม และมีเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ กับเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ	4.70	0.47	มากที่สุด
8. โครงการ ฯ มีการรายงานผลการดำเนินงานให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง	4.70	0.47	มากที่สุด

ตารางที่ 42 (ต่อ)

รายการ	WMS	SD	ระดับความเหมาะสม
9. โครงการ ฯ มีการรับฟังปัญหา ความคิดเห็นของเกษตรกรเพื่อนำไปปรับปรุงการผลิตลำไยคุณภาพให้ดีขึ้น	4.70	0.47	มากที่สุด
10. โครงการฯ มีการตรวจประเมินสภาพสวนลำไย และต้นลำไยที่เข้าร่วมโครงการฯ ในเบื้องต้น พร้อมบันทึกข้อมูลด้านการผลิตในฤดูกาลผลิตปีที่ผ่านมา เพื่อประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการในแปลง การให้น้ำ การให้ปุ๋ย ลักษณะดิน สภาพแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนความพร้อมของเกษตรกร	4.52	0.51	มากที่สุด
11. โครงการฯ มีการตรวจประเมินข้อผลที่ได้รับการตัดแต่ง และประเมินความสมบูรณ์ของต้นลำไยโดยทั่วไป	4.43	0.59	มากที่สุด
12. โครงการฯ มีการตรวจประเมินผลผลิตลำไยของเกษตรกร หรือประเมินผลผลิตด้านคุณภาพ และปริมาณของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม เพื่อทราบปริมาณผลผลิตลำไยสดคุณภาพดีในโครงการฯ ทั้งหมด	4.70	0.47	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.54		มากที่สุด

ผลการประเมินกระบวนการโครงการ (Process Evaluation) ตามระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด โดยภาพรวมการประเมินด้านกระบวนการ (Process) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การตัดแต่งข้อผล (WMS = 4.55) รองลงมาคือ การเตรียมต้น ตัดแต่งกิ่ง (WMS = 4.54) การขอรับรองแหล่งผลิต และระบบการจัดการด้านพืช (WMS = 4.48) การเก็บเกี่ยวผลผลิต (WMS = 4.48) การให้ปุ๋ย (WMS = 4.41) การกำกับติดตามประเมินผล (WMS = 4.38) การวางแผน (WMS = 4.34) การประสานงาน (WMS = 4.33) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ (WMS = 4.26) (ตารางที่ 43)

ตารางที่ 43 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการประเมินความเหมาะสมด้านกระบวนการ (Process) ตามระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรผู้เข้าร่วม โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด

รายการ	เจ้าหน้าที่หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง		เกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการ		รวม	
	WMS	ระดับความ เหมาะสม	WMS	ระดับความ เหมาะสม	WMS	ระดับความ เหมาะสม
	1. การวางแผน	4.14	มาก	4.54	มากที่สุด	4.34
2. การประชาสัมพันธ์	3.58	มาก	4.37	มากที่สุด	3.98	มาก
3. การประสานงาน	4.00	มาก	4.65	มากที่สุด	4.33	มากที่สุด
4. การดำเนินกิจกรรม/ ขั้นตอนผลิตลำไยคุณภาพ						
4.1 การเตรียมดิน,ตัด แต่งกิ่ง	4.33	มากที่สุด	4.74	มากที่สุด	4.54	มากที่สุด
4.2 การใช้สาร โพแทสเซียมคลอไรด์ใน การผลิตลำไยในการผลิต ลำไยคุณภาพ	4.08	มาก	4.43	มากที่สุด	4.26	มากที่สุด
4.3 การใช้ปุ๋ย	4.29	มากที่สุด	4.53	มากที่สุด	4.41	มากที่สุด
4.4 การตัดแต่งช่อผล	4.42	มากที่สุด	4.67	มากที่สุด	4.55	มากที่สุด
4.5 การเก็บเกี่ยวผลผลิต	4.22	มากที่สุด	4.73	มากที่สุด	4.48	มากที่สุด
4.6 การขอรับรองแหล่ง ผลิต และระบบการจัดการ ด้านพืช	4.17	มาก	4.78	มากที่สุด	4.48	มากที่สุด
5. การกำกับติดตาม ประเมินผล	4.21	มากที่สุด	4.53	มากที่สุด	4.38	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.14	มาก	4.6	มากที่สุด	4.37	มากที่สุด

2.4 ผลการประเมินผลผลิตโครงการ (Product Evaluation)

2.4.1 ผลการประเมินผลผลิตโครงการ (Product Evaluation) ของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ประกอบด้วย ด้านรายได้ ด้านมาตรฐานและคุณภาพผลผลิต ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ

ด้านรายได้ โดยภาพรวมด้านรายได้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทั้งสองข้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายลำไยเพิ่มมากขึ้น, และเกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด (WMS = 4.50) (ตารางที่ 44)

ตารางที่ 44 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้านรายได้

รายการ	WMS	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านรายได้			
1. เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายลำไยเพิ่มมากขึ้น	4.50	0.55	มากที่สุด
2. เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด	4.50	0.55	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.50		มากที่สุด

ด้านมาตรฐาน และคุณภาพผลผลิต โดยภาพรวมด้านมาตรฐานและคุณภาพผลผลิต มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ขนาดผลลำไยภายในช่อมีขนาดใหญ่สม่ำเสมอ และปัญหาลำไยผลแตก ผลร่วงของเกษตรกรมีปริมาณน้อยลง (WMS = 4.50) รองลงคือขนาดของผลผลิตลำไยของเกษตรกรมีขนาดใหญ่ขึ้น (WMS = 4.33) รสชาติ ความหวานของผลผลิตลำไยของเกษตรกรอยู่ในเกณฑ์ที่โครงการฯ กำหนดคือ ตั้งแต่ 18 บริกซ์เป็นต้นไป (WMS = 4.33) และเกษตรกรสามารถผลิตลำไยขนาด AA ได้จำนวนไม่เกิน 70 ผลต่อ กก. ตามมาตรฐานที่โครงการกำหนด (WMS = 4.33) ลักษณะเปลือก และสีผิวของผลผลิตลำไยของเกษตรกรเป็นไปตามมาตรฐานคือ ผิวเปลือกมีลักษณะเรียบ ไม่มีโรค และเชื้อรา (WMS = 4.17) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เกษตรกรสามารถผลิตลำไยขนาด AAA ได้จำนวนไม่เกิน 65 ผลต่อ กก. ตามมาตรฐานที่โครงการกำหนด (WMS = 3.83) (ตารางที่ 45)

ตารางที่ 45 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้านมาตรฐาน และคุณภาพผลผลิต

รายการ	WMS	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านมาตรฐาน และคุณภาพผลผลิต			
1. ขนาดของผลผลิตลำไยของเกษตรกรมีขนาดใหญ่ขึ้น	4.33	0.82	มากที่สุด
2. ลักษณะเปลือก และสีผิวของผลผลิตลำไยของเกษตรกรเป็นไปตามมาตรฐานคือ ผิวเปลือกมีลักษณะเรียบ ไม่มีโรค และเชื้อรา	4.17	0.75	มาก
3. รสชาติ ความหวานของผลผลิตลำไยของเกษตรกรอยู่ในเกณฑ์ที่โครงการฯ กำหนดคือ ตั้งแต่ 18 บริกซ์เป็นต้นไป	4.33	0.82	มากที่สุด
4. ขนาดผลลำไยภายในช่อมีขนาดใหญ่สม่ำเสมอ	4.50	0.55	มากที่สุด
5. ปัญหาลำไยผลแตก ผลร่วง ของเกษตรกรมีปริมาณน้อยลง	4.50	0.55	มากที่สุด
6. เกษตรกรสามารถผลิตลำไยขนาด AAA ได้จำนวนไม่เกิน 65 ผลต่อ กก. ตามมาตรฐานที่โครงการกำหนด	3.83	0.75	มาก
7. เกษตรกรสามารถผลิตลำไยขนาด AA ได้จำนวนไม่เกิน 70 ผลต่อ กก. ตามมาตรฐานที่โครงการกำหนด	4.33	0.52	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.29		มากที่สุด

ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ โดยภาพรวมด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พื้นที่ดินของเกษตรกรบริเวณแปลงปลูกลำไยที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความอุดมสมบูรณ์ (WMS = 4.50) รองลงมา เกษตรกรสามารถนำเทคนิคการตัดแต่งช่อผลไปประยุกต์ใช้ภายในสวนลำไยของตนเองได้เป็นอย่างดี (WMS = 4.33) เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงภายในสวนลำไยของตนเองมากขึ้น (WMS = 4.33) เกษตรกรมีต้นทุนในการซื้อปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงลดลง (WMS = 4.33) และเกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงภายใน

สวนลำไยของตนเองมากขึ้น (WMS = 4.33)เกษตรกรมีความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์ และตระหนักถึง การผลิตลำไยคุณภาพดีให้กับผู้บริโภค (WMS = 4.17) เกษตรกรเกิดความรัก ความสามัคคี เกิดความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มเกษตรกรมากขึ้น (WMS = 4.17) โครงการส่งเสริมการผลิตลำไย คุณภาพ เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกษตรกรมีวินัย และตระหนักถึงการผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพให้กับ ผู้บริโภค (WMS = 4.17) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เกษตรกรมีเครือข่ายเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น (WMS = 4.00) การดำเนินโครงการผลิตลำไยคุณภาพเป็นที่ยอมรับของเกษตรกร (WMS = 4.00) เกษตรกรสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตลำไยคุณภาพให้เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้ (WMS = 4.00) เกษตรกรรู้สึกตระหนักถึงการลด ละ การใช้สารเคมีในการผลิตพืช (WMS = 4.00)(ตารางที่ 46)

ตารางที่ 46 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้าน ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ

รายการ	WMS	SD	ระดับความ พึงพอใจ
ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ			
1. เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการ ผลิตลำไยคุณภาพ	4.33	0.52	มากที่สุด
2. เกษตรกรสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตลำไย คุณภาพให้เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้	4.00	0.63	มาก
3. เกษตรกรสามารถนำเทคนิคการตัดแต่งข้อผลไป ประยุกต์ใช้ภายในสวนลำไยของตนเองได้เป็นอย่างดี	4.33	0.82	มากที่สุด
4. เกษตรกรมีต้นทุน ในการซื้อปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงลดลง	4.33	0.52	มากที่สุด
5. เกษตรกรรู้สึกตระหนักถึงการลด ละ การใช้สารเคมีใน การผลิตพืช	4.00	0.63	มาก
6. เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ ทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงภายในสวนลำไย ของตนเองมากขึ้น	4.33	0.82	มากที่สุด
7. เกษตรกรรู้สึกปลอดภัยจากการใช้สารเคมี และมี สุขภาพแข็งแรง	4.33	0.52	มากที่สุด

ตารางที่ 46 (ต่อ)

รายการ	WMS	SD	ระดับความพึงพอใจ
8. พื้นที่ดินของเกษตรกรบริเวณแปลงปลูกลำไยที่เข้าร่วมโครงการ ฯ มีความอุดมสมบูรณ์	4.50	0.84	มากที่สุด
9. เกษตรกรมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และตระหนักถึงการผลิตลำไยคุณภาพดีให้กับผู้บริโภค	4.17	0.75	มาก
10. เกษตรกรเกิดความรัก ความสามัคคี เกิดความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มเกษตรกรมากขึ้น	4.17	0.75	มาก
11. เกษตรกรมีเครือข่ายเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น	4.00	1.10	มาก
12. โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกษตรกรมีวินัย และตระหนักถึงการผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพให้กับผู้บริโภค	4.17	0.75	มาก
13. การดำเนินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของเกษตรกร	4.00	1.10	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.21		มากที่สุด

2.4.2 ผลการประเมินผลผลิตโครงการ (Product Evaluation) ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย ด้านรายได้ ด้านมาตรฐานและคุณภาพผลผลิต ด้านความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ

ด้านรายได้ โดยภาพรวมด้านรายได้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS= 4.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด (WMS= 4.96) รองลงมาเกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายลำไยเพิ่มมากขึ้น (WMS= 4.78)(ตารางที่ 47)

ตารางที่ 47 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้านรายได้

รายการ	WMS	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านรายได้			
1. เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายลำไยเพิ่มมากขึ้น	4.78	0.52	มากที่สุด
2. เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด	4.96	0.21	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.87		มากที่สุด

ด้านมาตรฐาน และคุณภาพผลผลิต โดยภาพรวมด้านมาตรฐานและคุณภาพผลผลิต มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ขนาดของผลผลิตลำไยของเกษตรกรมีขนาดใหญ่ขึ้น (WMS = 4.74) รองลงคือ รสชาติ ความหวานของผลผลิตลำไยของเกษตรกรอยู่ในเกณฑ์ที่โครงการฯ กำหนดคือ ตั้งแต่ 18 บริกซ์เป็นต้นไป (WMS = 4.70) และ เกษตรกรสามารถผลิตลำไยขนาด AAA ได้จำนวนไม่เกิน 65 ผลต่อ กก. ตามมาตรฐานที่โครงการกำหนด (WMS = 4.70) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ลักษณะเปลือก และสีผิวของผลผลิตลำไยของเกษตรกรเป็นไปตามมาตรฐานคือ ผิวเปลือกมีลักษณะเรียบ ไม่มีโรค และเชื้อรา (WMS = 4.61)(ตารางที่ 48)

ตารางที่ 48 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้านมาตรฐาน และคุณภาพผลผลิต

รายการ	WMS	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านมาตรฐาน และคุณภาพผลผลิต			
3. ขนาดของผลผลิตลำไยของเกษตรกรมีขนาดใหญ่ขึ้น	4.74	0.54	มากที่สุด
4. ลักษณะเปลือก และสีผิวของผลผลิตลำไยของเกษตรกรเป็นไปตามมาตรฐานคือ ผิวเปลือกมีลักษณะเรียบ ไม่มีโรค และเชื้อรา	4.61	0.58	มากที่สุด

ตารางที่ 48 (ต่อ)

รายการ	WMS	SD	ระดับความพึงพอใจ
5. รสชาติ ความหวานของผลผลิตลำไยของเกษตรกรอยู่ในเกณฑ์ที่โครงการฯ กำหนดคือ ตั้งแต่ 18 บริกซ์ เป็นต้นไป	4.70	0.47	มากที่สุด
6. ขนาดผลลำไยภายในช่อมีขนาดใหญ่สม่ำเสมอ	4.70	0.56	มากที่สุด
7. ปัญหาลำไยผลแตก ผลร่วง ของเกษตรกรมีปริมาณน้อยลง	4.61	0.66	มากที่สุด
8. เกษตรกรสามารถผลิตลำไยขนาด AAA ได้จำนวนไม่เกิน 65 ผลต่อ กก. ตามมาตรฐานที่โครงการกำหนด	4.70	0.56	มากที่สุด
9. เกษตรกรสามารถผลิตลำไยขนาด AA ได้จำนวนไม่เกิน 70 ผลต่อ กก. ตามมาตรฐานที่โครงการกำหนด	4.65	0.57	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.67		มากที่สุด

ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ โดยภาพรวมด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ เกษตรกรมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และตระหนักถึงการผลิตลำไยคุณภาพดีให้กับผู้บริโภค (WMS = 4.83) รองลงมา โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกษตรกรมีวินัย และตระหนักถึงการผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพให้กับผู้บริโภค (WMS = 4.74) และการดำเนินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของเกษตรกร (WMS = 4.74) เกษตรกรเกิดความรู้อย่างดี ความเข้าใจ และมีทักษะในการผลิตลำไยคุณภาพ (WMS = 4.70) เกษตรกรรู้สึกปลอดภัยจากการใช้สารเคมี และมีสุขภาพแข็งแรง (WMS = 4.70) เกษตรกรเกิดความรัก ความสามัคคี เกิดความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น (WMS = 4.70) เกษตรกรมีต้นทุนในการซื้อปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงลดลง (WMS = 4.65) เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงในสวนลำไยของตนเองมากขึ้น (WMS = 4.65) เกษตรกรสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตลำไยคุณภาพให้เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้ (WMS = 4.61) พื้นที่ดินของเกษตรกรบริเวณแปลงปลูกลำไยที่เข้าร่วมโครงการ ๆ มีความอุดมสมบูรณ์ (WMS = 4.61) เกษตรกรสามารถนำเทคนิคการตัดแต่งช่อผลไปประยุกต์ใช้ภายในสวนลำไยของตนเองได้เป็นอย่างดี (WMS = 4.61) เกษตรกรรู้สึกตระหนักถึงการ

ลด ละ การใช้สารเคมีการผลิตพืช (WMS 4.52) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เกษตรกรมีเครือข่ายเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น (WMS = 4.48) (ตารางที่ 49)

ตารางที่ 49 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ในด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ

รายการ	WMS	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ			
1. เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการผลิตลำไยคุณภาพ	4.70	0.47	มากที่สุด
2. เกษตรกรสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตลำไยคุณภาพให้เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้	4.61	0.66	มากที่สุด
3. เกษตรกรสามารถนำเทคนิคการตัดแต่งข้อผลไปประยุกต์ใช้ภายในสวนลำไยของตนเองได้เป็นอย่างดี	4.61	0.50	มากที่สุด
4. เกษตรกรมีต้นทุน ในการซื้อปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงลดลง	4.65	0.57	มากที่สุด
5. เกษตรกรรู้สึกตระหนักถึงการลด ละ การใช้สารเคมีการผลิตพืช	4.52	0.59	มากที่สุด
6. เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงภายในสวนลำไยของตนเองมากขึ้น	4.65	0.57	มากที่สุด
7. เกษตรกรรู้สึกปลอดภัยจากการใช้สารเคมี และมีสุขภาพแข็งแรง	4.70	0.47	มากที่สุด
8. พื้นที่ดินของเกษตรกรบริเวณแปลงปลูกลำไยที่เข้าร่วมโครงการ ฯ มีความอุดมสมบูรณ์	4.61	0.58	มากที่สุด
9. เกษตรกรมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และตระหนักถึงการผลิตลำไยคุณภาพดีให้กับผู้บริโภค	4.83	0.39	มากที่สุด
10. เกษตรกรเกิดความรัก ความสามัคคี เกิดความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มเกษตรกรมากขึ้น	4.70	0.47	มากที่สุด
11. เกษตรกรมีเครือข่ายเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น	4.48	0.67	มากที่สุด

ตารางที่ 49 (ต่อ)

รายการ	WMS	SD	ระดับความพึงพอใจ
12.โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกษตรกรมีวินัย และตระหนักถึงการผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพให้กับผู้บริโภค	4.74	0.45	มากที่สุด
13.การดำเนินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของเกษตรกร	4.74	0.45	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.66		มากที่สุด

ผลการประเมินผลผลิตโครงการ (Product Evaluation) ตามระดับความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด โดยภาพรวมผลการประเมินความพึงพอใจด้านผลผลิต (Product) มีค่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (WMS = 4.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านรายได้ (WMS = 4.69) รองลงมา คือ ด้านมาตรฐาน และคุณภาพผลผลิต (WMS = 4.48) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ (WMS = 4.44) (ตารางที่ 50)

ตารางที่ 50 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการประเมินความพึงพอใจด้านผลผลิต (Product) ตามระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรผู้เข้าร่วม โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด

รายการ	เจ้าหน้าที่หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง		เกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการ		รวม	
	WMS	ระดับความ พึงพอใจ	WMS	ระดับความ พึงพอใจ	WMS	ระดับความ พึงพอใจ
	1.ด้านรายได้	4.50	มากที่สุด	4.87	มากที่สุด	4.69
2.ด้านมาตรฐาน และ คุณภาพผลผลิต	4.29	มากที่สุด	4.67	มากที่สุด	4.48	มากที่สุด
3.ด้านความรู้ ความ เข้าใจเกี่ยวกับการผลิต ลำไยคุณภาพ	4.21	มากที่สุด	4.66	มากที่สุด	4.44	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.33	มากที่สุด	4.73	มากที่สุด	4.53	มากที่สุด

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ปัญหา อุปสรรค จากการศึกษาสามารถสรุปสภาพปัญหา อุปสรรค ของโครงการ ฯ ได้ดังนี้

ด้านบุคลากร

1. เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ ฯ มีภาระรับผิดชอบงานหลายด้าน ทำให้เวลาที่จะไปส่งเสริมกิจกรรมเรื่องลำไยมีข้อจำกัด ซึ่งส่งผลให้ความต่อเนื่องของเจ้าหน้าที่ในการติดต่อประสานงานกับเกษตรกรทำได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ
2. เจ้าหน้าที่ยังขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง ขาดทักษะในการแนะนำเกษตรกรที่ไม่ปฏิบัติตามวิธีการของโครงการ ฯ
3. จำนวนเจ้าหน้าที่มีน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

แนวทางในการดำเนินโครงการ ฯ

1. เนื่องจากอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่โครงการ ฯ มีจำนวนน้อย ทางโครงการ ฯ ควรมีการสร้างผู้นำในกลุ่ม และทีมงาน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำให้กับเกษตรกรภายในกลุ่ม คอยช่วยเหลือ ดูแล ออกตรวจติดตามแปลง ให้คำแนะนำ รวมทั้งเป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกรรายอื่นในการผลิตลำไย คุณภาพ และเป็นสื่อกลางในการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่โครงการ ฯ และเกษตรกรภายในกลุ่ม

2. ควรมีระบบการบริหารจัดการภายในกลุ่มของเกษตรกร โดยมีการมอบหมายหน้าที่ให้เกษตรกรภายในกลุ่มบริหารจัดการด้านการผลิตลำไยคุณภาพได้ด้วยตนเอง เพื่อต่อไปในอนาคตเกษตรกรสามารถช่วยตนเองได้ ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยในช่วงเริ่มต้นเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามาแนะนำกระบวนการรวมกลุ่ม หรือให้ความรู้เกษตรกรในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มของเกษตรกร รวมไปถึงให้ความรู้เพิ่มเติมด้านการตลาด และการบริหารโลจิสติกส์พื้นฐาน

ด้านระยะเวลาในการคัดคุณภาพผลผลิต

ระยะเวลาในการคัดคุณภาพผลผลิตลำไย และมัดช่อผลใช้เวลาค่อนข้างมาก เนื่องจากกระบวนการคัดต้องคัดครั้งละผล จากนั้นถึงจะสามารถนำมามัดช่อได้ ซึ่งในกระบวนการมัดช่อผลนั้น ต้องใช้ผู้ที่มีความชำนาญในการมัด ถ้ามัดช่อผลไม่แน่น หรือหลวมเกินไปจะทำให้ผลลำไยหลุดร่วง น้ำหนักต่อช่อไม่ตรงตามเกณฑ์ที่โครงการตั้งไว้ ทำให้เกษตรกร หรือเจ้าหน้าที่ที่ทำการมัดช่อผลต้องเสียเวลาคัดเลือกผลลำไยที่มีขนาดใกล้เคียงกันเพื่อมาทดแทนผลที่หลุดร่วง เพื่อให้ได้น้ำหนักตามมาตรฐานของโครงการ ฯ

แนวทางในการดำเนินโครงการ ฯ

ลำไยขนาด AAA และขนาด AA ที่ร่วงจากชั่วผลขณะมัดช่อ หรือระหว่างการบรรจุลงในตะกร้า ควรหาภาชนะ หรือบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อบรรจุ และจำหน่ายเป็นลำไยคุณภาพอีกรูปแบบหนึ่ง

ด้านการขนส่ง

การขนส่งผลผลิตลำไยสดจากโครงการสหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว ไปยังตลาดปลายทางนั้น ใช้ระยะเวลา และงบประมาณค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นจำนวนมากในแต่ละฤดูการผลิต เนื่องจากในด้านการขนส่งนั้น เจ้าหน้าที่โครงการจะต้องทำการขนส่งลำไยผลสดที่เก็บจากสวนของเกษตรกร และทำการมัดเข้าช่อเรียบร้อยแล้ว จากโครงการสหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มารวมก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์เพื่อรักษาคุณภาพผลผลิตที่ห้องอบ สาขาเทคโนโลยีหลังการ

เก็บเกี่ยว คณะวิศวกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งระยะทางจากอำเภอจอมทอง มายังมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางต่อครั้งประมาณ 1.40 ชั่วโมง จากนั้นเมื่อรถก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์เรียบร้อยแล้ว ผลผลิตจะถูกส่งไปเก็บรักษาคุณภาพที่ห้องเย็น สาขาวิชาเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว คณะวิศวกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร เพื่อรอนำผลผลิตไปส่งให้กับตลาดรับซื้อต่อไป

แนวทางในการดำเนินโครงการ

ในอนาคตควรมีการสนับสนุนพื้นที่สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว ให้เป็นแหล่งรวบรวม คัดแยกคุณภาพ และกระจายผลผลิตลำไยคุณภาพไปยังตลาดผู้บริโภค โดยมีการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการผลิตลำไยอย่างครบวงจร เช่น เครื่องอบซัลเฟอร์ไดออกไซด์, ห้องเย็นสำหรับเก็บรักษาผลผลิต เพื่อที่จะสามารถลดต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการขนส่งลำไยจากอำเภอจอมทอง มายังมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ และเกษตรกรมีเวลาเพิ่มมากขึ้นในการเก็บผลผลิต ทำให้สามารถส่งผลผลิตให้กับตลาดรับซื้อได้มากขึ้น

ด้านการรับรู้ และการปฏิบัติในการผลิตลำไยคุณภาพ

1. เกษตรกรบางรายยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีคิดในการผลิตลำไยคุณภาพ และไม่ปฏิบัติตามวิธีการผลิตลำไยคุณภาพของโครงการ ฯ ยังทำการผลิตลำไยในรูปแบบเดิม (ปล่อยผลตกค้ำตัน ไม่ยอมตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งช่อผล ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่ได้มาตรฐาน คือ ขนาดผลเล็ก ผลแตก ผลร่วง)
2. กระบวนการในการผลิตลำไยคุณภาพขนาด AAA (จำนวนไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม) ให้ได้ผลผลิตมาก มีต้นทุนในการจ้างแรงงานค่อนข้างมาก เนื่องจากในการตัดแต่งช่อผลให้ได้ลำไยคุณภาพขนาด AAA เกษตรกรต้องมีเวลาในการดูแลหมั่นคอยตัดแต่งช่อผลอยู่ตลอด

แนวทางในการดำเนินโครงการฯ

1. เจ้าหน้าที่โครงการ ฯ ควรทำการลงสำรวจแปลงปลูกลำไยของเกษตรกร และให้คำแนะนำในการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกรอย่างใกล้ชิด
2. ภายในกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ ควรมีกฎ กติกา ข้อปฏิบัติในการผลิตลำไยคุณภาพภายในกลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางให้เกษตรกรปฏิบัติร่วมกัน ตั้งแต่ข้อปฏิบัติในขั้นตอนการเตรียมต้นหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต การเตรียมต้นลำไยก่อนการออกดอก การจัดการต้นลำไยเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ ไปจนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างเกษตรกรจะสามารถเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรภายในกลุ่มง่ายขึ้น

การสืบทอดอาชีพการผลิตลำไย

เนื่องจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี ซึ่งปัจจุบันความสามารถในการผลิตลำไยของเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวลดลงด้วยอายุที่มากขึ้น และปัญหาด้านสุขภาพ ซึ่งเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวยังไม่ได้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาด้านการผลิตลำไยให้กับลูกหลาน เนื่องด้วยลูกหลานส่วนใหญ่ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ แต่เข้าไปทำงานในเมือง หรือโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งปัญหานี้เกษตรกรได้สังเกตเห็นว่าอาจจะส่งผลกระทบต่อโครงการฯ

แนวทางในการดำเนินโครงการ

การสืบทอดอาชีพการผลิต ควรมีการคัดเลือกเกษตรกรรุ่นใหม่ภายในกลุ่มที่มีความสนใจและเห็นความสำคัญของการผลิตลำไยคุณภาพตามวิธีการของมูลนิธิชัยพัฒนา โดยให้เกษตรกรผู้นำกลุ่มที่มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญการผลิตลำไย ทำการประชุมพิจารณา เพื่อคัดเลือกเกษตรกรรุ่นใหม่ภายในกลุ่ม เพื่อที่ต่อไปในอนาคตเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวจะสามารถเป็นตัวแทนเกษตรกรในการติดต่อประสานกับมูลนิธิชัยพัฒนา และเป็นผู้ให้ความรู้แก่เกษตรกรคนอื่น ๆ ที่สนใจในการผลิตลำไยคุณภาพต่อไป

วิจารณ์ผล

จากการประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

การถือครองที่ดิน เกษตรกรส่วนใหญ่เช่าที่ดินในการปลูกลำไย เนื่องจากแต่เดิมชาวบ้านทำการรวบรวมที่ดินของตนเองเพื่อถวายเป็นกุศล โดยอาจารย์ ดร.พิสิษฐ์ วรอุไร อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้ทำการรวบรวมโฉนดที่ดิน และ นส.3 เนื่องจาก อาจารย์ ดร.พิสิษฐ์ ได้มองเห็นว่าในอนาคตนั้นพื้นที่ของบ้านโรงวัวซึ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตรของคนในพื้นที่จะถูกกว้านซื้อจากกลุ่มนายทุน และเพื่อเป็นการรักษาพื้นที่ผืนนี้ไว้ให้สืบทอดไปยังลูกหลานได้ใช้ประโยชน์พื้นที่นี้ในการทำกิน จึงได้ประชุมหารือกับกลุ่มเกษตรกรทำการรวบรวมโฉนด และ นส 3ก ถวายที่ดินให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 รวมพื้นที่ทั้งหมด 160 ไร่ ซึ่งหลังจากได้ทำการโอนย้ายที่แล่นั้น ทางสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนายังคงให้สิทธิ์แก่ชาวบ้านผู้ถวายที่ดินในการทำกินในที่ดินเดิมของตนเองอยู่ โดยสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนาทำการเก็บค่าเช่าพื้นที่ปีละ 100 บาทต่อไร่ต่อปี

การจ้างแรงงาน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการจ้างแรงงาน เนื่องจากในพื้นที่บ้านโรงวัว นั้นจะใช้แรงงานจากญาติพี่น้องเป็นส่วนใหญ่ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตลำไยในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยว โดยจะมีการกำหนดวัน เพื่อหมุนเวียนสลับกันในการไปช่วยญาติพี่น้องของตนในสวนลำไยภายในพื้นที่ แต่ยังมีเกษตรกรบางส่วนที่มีญาติพี่น้องน้อย ก็จะทำกรจ้างแรงงานในการเก็บลำไยโดยแรงงานส่วนใหญ่ที่ทำการจ้างจะมาจ้างพื้นที่อำเภอจอมทอง อำเภอบ้านโฮ้ง และอำเภอดอยเต่า

แหล่งเงินทุน เกษตรกรทุกคนทำการกู้เงินในการผลิตลำไยจากสหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว เนื่องจากสหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัวเป็นการลงทุนของเกษตรกรภายในกลุ่ม โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทุกคนเป็นสมาชิกสหกรณ์ ในแต่ละปีเกษตรกรจะได้รับเงินปันผลจากดอกเบียที่เกษตรกรภายในกลุ่มกู้ยืมเงิน อัตราดอกเบี้ยในการกู้จากสหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัวอยู่ที่ ร้อยละ 7 ต่อปี ซึ่งถูกกว่าการกู้จาก ธกส. คือร้อยละ 10 ต่อปี

ระยะการปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกลำไยระยะ 5x5 เมตร เนื่องจากในช่วงที่เกษตรกรปรับเปลี่ยนการปลูกดอกแกรนด์โอรีสมาปลูกลำไย ได้มีเจ้าหน้าที่จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เข้ามาแนะนำให้ปลูกลำไยระยะประชิด ในระยะ 5x5 เมตร โดยจะทำให้ลดเกษตรกรประหยัดต้นทุนการผลิต ดูแลรักษาง่ายสามารถคืนทุนได้ไว และจำนวนต้นต่อไร่เยอะกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับ โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาการปลูกลำไยระยะชิด (2561) พบว่า การปลูกลำไยในระยะชิดน่าจะเป็นการพัฒนาการปลูกลำไยอีกระบบหนึ่งสำหรับชาวสวนที่มีต้นทุนน้อย ลงทุนต่ำ ดูแลรักษาง่ายและให้ผลผลิตต่อต้นสูง และต่อไร่จะสูงกว่าการปลูกลำไยระยะห่างที่มีต้นใหญ่อายุมาก ถ้าหากมีการบำรุงรักษาดี โดยแนะนำให้ใช้ระยะ 3x5 หรือ 4x5 เมตร สำหรับลำไยพันธุ์อีดอ และสีชมพู จะได้ผลดีที่สุด ส่วนเบียวเขียวใช้ระยะปลูก 5x5 เมตร จะให้ผลผลิตดีเช่นกัน อย่างไรก็ตามเมื่อลำไยลำไย 5 ปีขึ้นไป ต้องตัดแต่งกิ่ง หรือควบคุมทรงพุ่มให้กระความสูงไม่เกิน 1.5 – 2.0 เมตร

การตัดแต่งกิ่ง เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมตัดแต่งกิ่งทรงผาซีหงาย เนื่องจากการตัดแต่งกิ่งวิธีนี้สามารถควบคุมทรงพุ่ม ทำให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ง่าย สะดวกต่อการดูแลรักษา ช่วยลดการเกิดโรค และเชื้อรา อีกทั้งผลผลิตลำไยได้คุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ การตัดแต่งกิ่งลำไย 3 เทคนิค (กลุ่มส่งเสริมการเกษตร, 2560) ว่า ข้อดีของการตัดแต่งกิ่งทรงผาซีหงาย ต้นลำไยจะมีทรงเตี้ยสามารถควบคุมความสูงของทรงพุ่มให้อยู่ในระดับเดิมได้ทุกปี ทั้งยังช่วยกระตุ้นการแตกใบอ่อนให้เร็วขึ้นผลผลิตที่ได้จะมีคุณภาพดีโดยเฉพาะผลลำไยที่เกิดจากกิ่งกระโดงในทรงพุ่ม จะมีผิวสีเหลืองทอง ผลโตเป็นที่ต้องการของตลาด และสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ 20 – 50%

การตัดแต่งข้อผล เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการตัดแต่งข้อผล 2 ครั้ง เนื่องจากการเพิ่มคุณภาพผลผลิต ทำให้ลำไยต่อข้อมีขนาดใหญ่ ขนาดผลมีขนาดสม่ำเสมอ เมื่อนำไปเข้าช่อเพื่อจำหน่ายทำให้เกิดความสวยงาม โดยตัดแต่งข้อผลครั้งแรกเมื่อผลลำไยมีขนาดเท่ากับเมล็ดถั่วเขียว (ประมาณ 3 - 5 มิลลิเมตร) จะทำการตัดออกครึ่งหนึ่งของข้อ หรือนำประมาณ 50% จากนั้นจะทำการ

ตัดรอบที่ 2 ตอนผลลำไยมีขนาดเท่าเม็ดมะเขือพวง (10 มิลลิเมตร) โดยตัดหรือปลิดผลลำไยที่มีขนาดเล็กภายในช่อออกในกรณีช่อลำไยมีผลตก ส่วนช่อในที่ลำไยติดลูกห่างจำนวนผลต่อช่อมีไม่มาก เกษตรกรจะไม่ทำการตัดผลออก สอดคล้องกับ การแก้ปัญหาการผลิตลำไยเพื่อการส่งออกของ เกษตรกรในภาคตะวันออก (อรุณี และคณะ, 2558) ว่า การกำจัดวัชพืชที่หลงเหลือจากฤดูกาลก่อน และให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ ร่วมกับการตัดแต่งช่อผล โดยตัดแต่งช่อผลออกประมาณ 1 ใน 3 ของความยาวช่อ หรือไว้ผลไม่เกิน 50 ผลต่อช่อ ในระยะที่ลำไยมีขนาดไม่เกิน 5 มิลลิเมตร เปรียบเทียบกับการวิธีเกษตรกรที่เตรียมต้น โดยการตัดแต่งกิ่ง ให้น้ำปุ๋ยเคมีสูตรเสมอบำรุงต้น และให้น้ำเป็นครั้งคราว ก่อนการชักนำการออกดอก 1 เดือนร่วมกับการตัดแต่งช่อผล โดยตัดแต่งช่อผลในระยะที่ผลลำไยมีขนาด 10 มิลลิเมตรขึ้นไป โดยตัดแต่งปลายช่อผลออกเล็กน้อย พบว่ากรรมวิธีแนะนำมีปริมาณผลผลิตที่มีคุณภาพส่งออก (เกรด 1 และ 2) สูงกว่ากรรมวิธีเกษตรกรร้อยละ 14 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเตรียมต้น ทำให้ต้นลำไยแข็งแรง สมบูรณ์ และการตัดแต่งช่อผล ทำให้มีการไว้ผลในปริมาณที่เหมาะสม ผลจึงมีการเจริญเติบโตได้ดี

พันธุ์ลำไยที่ปลูก เกษตรกรทุกคนปลูกลำไยพันธุ์ต่อ เนื่องจากเป็นพันธุ์การค้าที่นิยมในพื้นที่ภาคเหนือ เป็นที่ต้องการของตลาด สามารถเก็บไว้ได้ง่าย อีกทั้งสามารถนำไปแปรรูปเป็นลำไยอบแห้ง และผลิตภัณฑ์ลำไยแบบอื่น ซึ่งแตกต่างจากลำไยพันธุ์พื้นเมืองที่มีอายุการเก็บรักษาที่สั้นกว่า และไม่เหมาะนำไปแปรรูป สอดคล้องกับ เพ็ญศรี และคณะ (2544) ว่า พันธุ์ลำไยที่เหมาะสมกับการส่งออกมากที่สุด คือ พันธุ์อีตอง เนื่องจากมีจุดเด่นหลายประการ คือ คุณภาพลำไยดี เป็นที่รู้จักและคุ้นเคยในตลาดส่งออกเดิมอยู่แล้ว มีสัดส่วนในการส่งออกร้อยละ 90 และเป็นพันธุ์ที่มีการปลูก และมีผลผลิตมากที่สุดในประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือ เช่น จังหวัดลำพูน และจังหวัดเชียงใหม่

การให้น้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ให้น้ำแบบปล่อยขัง เนื่องจากในพื้นที่ของเกษตรกรมีแหล่งน้ำเพียงพอ โดยเกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำได้ง่าย มีคลองส่งน้ำชลประทานไหลผ่านหน้าสวน เกษตรกรไม่ต้องลงทุนต่อระบบน้ำแบบสปริงเกอร์ที่มีต้นทุนสูง โดยท่อส่งน้ำในพื้นที่เป็นระบบท่อเดิมที่ติดตั้ง ตั้งแต่เกษตรกรปลูกดอกแกรนด์โอรัสตั้งแต่ปี 2537 แล้ว

ลักษณะการจำหน่ายลำไยของเกษตรกร เกษตรกรส่วนมากทำการจำหน่ายผลผลิตเอง เนื่องจากการผลิตลำไยของเกษตรกรบางรายปริมาณและคุณภาพผลผลิตมีจำนวนน้อย ไม่สามารถขายแบบเหมาสวนได้ จึงต้องทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตเองด้วยการเอามือเอาแรงของเครือญาติ ซึ่งในการจำหน่ายผลผลิตเองนั้น เกษตรกรสามารถจำหน่ายลำไยได้ทั้งแบบใส่ตะกร้าขาว และแบบบุรุษวางใส่ถุงกระสอบเพื่อนำไปร่อนแปรรูปเป็นลำไยอบแห้ง

แหล่งที่เกษตรกรจำหน่ายลำไย เกษตรกรทุกคนจำหน่ายผลผลิตลำไยให้กับ โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพฯ เนื่องจากผลผลิตลำไยของเกษตรกรมีขนาดใหญ่ได้มาตรฐานของ

โครงการ โดยเกษตรกรสามารถจำหน่ายลำไยขนาด AAA (65 ผลต่อกิโลกรัม) ได้กิโลกรัมละ 60 บาท และลำไยขนาด AA (70 ผลต่อกิโลกรัม) ได้กิโลกรัมละ 40 บาท

ผลการวิเคราะห์การประเมินสภาพแวดล้อมโครงการ (Context Evaluation)

การประเมินด้านสภาพแวดล้อม (Context) ของโครงการฯ ซึ่งเป็นการประเมินจากเจ้าหน้าที่/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความเห็นว่าคุณภาพสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ความต้องการของเกษตรกร สภาพปัญหาการผลิตลำไยในพื้นที่เกษตรกรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ระบุความต้องการให้กับโครงการฯ ได้รับทราบและมีความเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ซึ่งเป็นการระเบิดจากข้างในของเกษตรกร และเกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ดำเนินการดำเนินโครงการฯ จึงเป็นการน้อมนำหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ในการพัฒนาตามแนวพระราชดำรินับเป็นเบื้องต้น เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้ประชาชนมีความแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตได้ต่อไป แล้วขั้นต่อไปก็คือ การพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถ “พึ่งตนเองได้” ในที่สุด ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความพอใช้ก่อนอื่นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวด เพราะผู้มีอาชีพ และฐานะเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ ย่อมสามารถสร้างความเจริญในระดับสูงขึ้นไป...”

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการประเมินโครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร (วรัญญา, 2554) ด้านการประเมินบริบทของโครงการ ว่า ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน ได้มีการนำหลักการพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 “ภูมิสังคม” และพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้เป็นแนวทาง และหลักการดำเนินงานโครงการ เพื่อเป้าหมายการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าโครงการ (Input Evaluation)

การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด เป็นการประเมินความเหมาะสมความพร้อมของการจัดเตรียมทรัพยากรด้านต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้สำหรับการดำเนินโครงการ ฯ ได้แก่ ด้านการตลาด ด้านงบประมาณ ด้านการดำเนินงาน ด้านเทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากโครงการมีการประกันราคาซื้อขายผลผลิตลำไยคุณภาพของเกษตรกร โดยกำหนดราคาซื้อขายผลผลิตลำไยคุณภาพที่เหมาะสมต่อสภาวะการณ์ตลาดลำไย และโครงการยังมีการจัดหาแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิตให้กับเกษตรกร ซึ่งในปีที่ผ่านมาตลาดรับซื้อผลผลิตลำไยของเกษตรกรคือ Rimping

Supermarket และร้านภัทรพัฒน์ โครงการฯ มีการสนับสนุน และจัดสรรงบประมาณมาพัฒนา กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ฯ อย่างเหมาะสม โดยมีการจัดสรรงบประมาณด้านการขนส่งผลผลิต ลำไย การเก็บรักษาผลผลิตลำไยหลังการเก็บเกี่ยว และจัดส่งผลผลิตลำไยของเกษตรกรให้กับตลาดรับซื้อปลายทาง ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินผลโครงการฝึกอบรมเกษตรกรธรรมชาติ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรมหาวิทยาลัยสุรนารี อัญเนื่องมาจากพระราชดำริ (ชาคริต, 2550) ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการว่า งบประมาณที่ได้มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ดี โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแลงบประมาณโดยเฉพาะซึ่งเป็นผู้บริหารจัดการงบประมาณให้มีความสอดคล้องตามโครงการ

ผลการประเมินกระบวนการโครงการ (Process Evaluation)

การประเมินด้านกระบวนการ (Process) ของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด เป็นการประเมินเกี่ยวกับ การวางแผน การประชาสัมพันธ์ การประสานงาน การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ ตั้งแต่การเตรียมดิน, ตัดแต่งกิ่ง การใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ การใช้ปุ๋ย การตัดแต่งช่อผล การเก็บเกี่ยว ผลผลิต การขอรับรองแหล่งผลิต และระบบการจัดการด้านพืช (GAP) รวมไปถึงการกำกับติดตามประเมินผล ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า โครงการฯ มีการวางแผนการผลิตให้กับเกษตรกรอย่างเป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน โดยโครงการ ฯ จะมีการประสานงานชี้แจงเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกรอยู่เสมอ โดยมีการประชุมชี้แจงแผนการดำเนินงานทุกระยะตั้งแต่ก่อนช่วงเวลาการระบาดของเชื้อราสาเหตุของโรคเน่าผลผลิต และมีการกำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอซึ่งสอดคล้องกับการประเมินผลงานส่งเสริม และพัฒนาอาชีพการเกษตรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ (ธีรศักดิ์, 2539) ด้านขั้นตอนการดำเนินงานโครงการ พบว่า มีการเตรียมแผนงาน และกำหนดขั้นตอนของการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วยการประชุมเจ้าหน้าที่ เพื่อพิจารณาแนวทางส่งเสริมให้สอดคล้องตามนโยบาย การสำรวจข้อมูลเพื่อการศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน การวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดเตรียมงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ และการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อนิเทศงานทุกระยะ ฯ

ผลการประเมินผลผลิตโครงการ (Product Evaluation)

การประเมินด้านผลผลิต (Product) ของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด เป็นการประเมินเกี่ยวกับ ด้านรายได้ ด้านมาตรฐาน และคุณภาพผลผลิต ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจาก เกษตรกรที่ผลิตลำไยคุณภาพตามวิธีการของมูลนิธิชัยพัฒนา ขนาดของลำไยที่ได้จะมีขนาด

ใหญ่ได้มาตรฐานตามที่โครงการกำหนด คือ ขนาด AAA มีจำนวนผลไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม และขนาด AA มีจำนวนผลไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม ไม่มีสารเคมีตกค้าง สีของเปลือกลำไยมีสีส้มสวยงามเกษตรกรสามารถนำไปจำหน่ายได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นเกษตรกรมีต้นทุนในการซื้อปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงลดลงซึ่งแตกต่างจากวิธีการผลิตลำไยแบบเดิมที่ผลิตมาก แต่ได้ผลตอบแทนน้อย มีปริมาณสารเคมีตกค้างมากสอดคล้องกับ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2558) ว่า ในปี 2558 นายแก้ว จินาคำ เกษตรกรผู้ผลิตลำไยที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพสหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ทำการตัดแต่งข้อผลตามวิธีการของมูลนิธิชัยพัฒนา โดยใช้พื้นที่จำนวน 2 ไร่จำนวนต้นลำไย 38 ต้น สามารถจำหน่ายลำไยได้มูลค่า 196,985 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตลำไยแบบเดิม คือ ไม่ได้ทำการตัดแต่งข้อผลปล่อยให้ผลลำไยตกคาคั้น ในพื้นที่ 1 ไร่ 3 งานจำนวนต้นลำไย 30 ต้น ได้รายได้เพียง 16,000 บาท โดยมีรายได้สูงขึ้นถึง 12.31 เท่า

การสืบทอดอาชีพการผลิตลำไย ควรมีการคัดเลือกเกษตรกรรุ่นใหม่ภายในกลุ่มที่มีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการผลิตลำไยคุณภาพตามวิธีการของมูลนิธิชัยพัฒนา โดยให้เกษตรกรผู้นำกลุ่มที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญการผลิตลำไย ทำการประชุมพิจารณาเพื่อคัดเลือกเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีอายุตั้งแต่ 25 – 45 ปี ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาเป็นตัวแทนเกษตรกรรุ่นต่อไปในการร่วมบริหารจัดการโครงการ ซึ่งในขณะนี้เกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน 3 ราย ที่ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนของเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกจะทำหน้าที่ในการสำรวจแปลงปลูกลำไยทุกระยะร่วมกับเกษตรกรที่มีประสบการณ์ โดยมีการสอนเทคนิคการจัดการสวน และการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ สอดคล้องกับ เรื่องเล่าสู่ความสำเร็จ : การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การอนุรักษ์พันธุ์ส้มโอนครชัยศรี (กุลลดา และ นรินทร์, 2561) ว่า แนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่รุ่นต่อไป ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ คอยสอนและแนะนำ 2) การส่งเสริมและสนับสนุนการให้ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน 3) การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การอบรม เวทีสัมมนา และเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่นการใช้ปุ๋ย การใช้ยา การเร่งดอกผล การจัดการคุณภาพ เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะงานวิจัย ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาสามารถแยกตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด (ในที่ดินของมูลนิธิชัยพัฒนา) ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินโครงการมาเป็นระยะเวลา 5 ปี ในพื้นที่ดำเนินโครงการ 92 ไร่ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนาในด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม ของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา ซึ่งปัจจุบันโครงการ ฯ มีเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 6 คน มีอายุเฉลี่ย 34.5 ปี และมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี

ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50.35 ปี นับถือศาสนาพุทธ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีขนาดพื้นที่ปลูกลำไยเฉลี่ย 10.14 ไร่ จำนวนต้นลำไยเฉลี่ย 188.09 ต้น มีที่ดินเป็นของตนเองเฉลี่ย 8.39 ไร่ เช่าที่ดินเฉลี่ย 1.75 ไร่ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.13 คน จ้างแรงงานเฉลี่ย 3.33 คน มีรายได้จากการปลูกลำไยเฉลี่ย 189,397.39 บาทต่อปี มีอาชีพหลักคือทำสวนลำไย อาชีพรอง อื่น ๆ (รับจ้าง) มีแหล่งเงินทุนคือ สหกรณ์การเกษตร ระยะเวลาที่เข้าร่วม

โครงการ 5 ปี เป็นสมาชิกสมาพันธ์เกษตรกร ไม่เป็นผู้นำชุมชน ได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องการผลิตลำไยคุณภาพ จากอื่น ๆ (มูลนิธิชัยพัฒนา, มหาวิทยาลัยแม่โจ้, สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว)

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

2.1 ผลการวิเคราะห์การประเมินสภาพแวดล้อมโครงการ (Context)

การประเมินด้านสภาพแวดล้อมของโครงการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเจ้าหน้าที่โครงการ และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ในประเด็นความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของมูลนิธิชัยพัฒนา พบว่าส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามี ความสอดคล้องในด้านการพัฒนาเกษตรกร ช่วยเหลือประชาชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงการพึ่งพาตนเองได้ ภายใต้บริบทของสภาพพื้นที่ และคำนึงถึงวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก ด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์โครงการฯ กับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ พบว่า ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่ามี ความสอดคล้องกัน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่มีความต้องการ และตระหนักถึงการผลิตลำไยคุณภาพว่าสามารถทำให้ลำไยของเกษตรกรมีขนาดใหญ่ และมีคุณภาพ จำหน่ายได้ราคาดีกว่าการผลิตลำไยแบบเดิมที่ถึงแม้จะมีปริมาณมาก แต่ขนาดผลเล็ก จำหน่ายได้ราคาต่ำไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการ กับสภาพปัญหาการผลิตลำไยในพื้นที่ พบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามี ความสอดคล้องกัน เนื่องจากก่อนที่ทางมูลนิธิชัยพัฒนาจะเข้ามาช่วยเหลือ เกษตรกรประสบปัญหาผลลำไยมีขนาดเล็ก ผลร่วง แดง จำหน่ายได้ราคาต่ำ ซึ่งหลังจากโครงการฯ ได้เข้ามาส่งเสริมโดยนำวิธีการตัดแต่งขอผลมาให้เกษตรกรได้ทดลองปฏิบัติ ผลคือวิธีการดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพ และราคาผลผลิตได้ด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการแสดงความคิดเห็น และระบุความต้องการให้กับทางโครงการได้รับทราบ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และระบุความต้องการให้กับทางโครงการ เห็นได้จากการมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตลำไยในฤดูการผลิตที่ผ่านมา อาทิ การกำหนดวันราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์ มีการสอบถามปัญหา อุปสรรคในการผลิตลำไยตลอดฤดูกาล นอกจากนี้ในด้านการรับรู้ และเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ รับรู้ และเข้าใจเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเกษตรกรสามารถปฏิบัติตามแนวทางการผลิตลำไยคุณภาพที่โครงการกำหนด ทำให้ผลผลิตลำไยคุณภาพของเกษตรกรเป็นไปตามมาตรฐานของโครงการ เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายลำไยเพิ่มขึ้น

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าโครงการ (Input Evaluation)

การประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ประกอบด้วย ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการดำเนินงาน ด้านเทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ และด้านการตลาด พบว่า มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด (WMS = 4.27) โดยด้านที่มีระดับความเหมาะสมมากที่สุดคือ ด้านการตลาด (WMS = 4.64) เนื่องจากโครงการมีการประสานงานด้านการตลาดให้กับเกษตรกร ทำให้เกษตรกรไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับการหาแหล่งจำหน่ายผลผลิต อีกทั้งราคาของผลผลิตที่โครงการฯ กำหนดให้เกษตรกรมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ตลาดลำไยภายนอก

2.3 ผลการประเมินกระบวนการโครงการ (Process Evaluation)

การประเมินด้านกระบวนการของโครงการ ประกอบด้วย การวางแผน การประชาสัมพันธ์ การประสานงาน การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ ได้แก่ การเตรียมต้น ตัดแต่งกิ่ง การใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ การใช้ปุ๋ย การตัดแต่งช่อผล การเก็บเกี่ยว ผลผลิต การขอรับรองแหล่งผลิตและระบบการจัดการด้านพืช การกำกับติดตามประเมินผล พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด (WMS = 4.37) โดยด้านที่ได้รับคะแนนให้อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด คือ การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ (การตัดแต่งช่อผล) (WMS = 4.54) เนื่องจากทั้งเจ้าหน้าที่โครงการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรผู้ผลิตลำไยที่เข้าร่วมโครงการฯ เห็นว่า การตัดแต่งช่อผลลำไย ทำให้ผลผลิตลำไยมีขนาดใหญ่ขึ้น ขนาดของผลลำไยภายในช่อมีความสม่ำเสมอ เมื่อนำมาเข้าช่อทำให้เกิดความสวยงาม และจำหน่ายได้ราคาเพิ่มขึ้น

2.4 ผลการประเมินผลผลิตโครงการ (Product Evaluation)

การประเมินด้านผลผลิตของโครงการ ประกอบด้วย รายได้ มาตรฐานและคุณภาพผลผลิต ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ พบว่า ระดับการประเมินมีความเหมาะสมมากที่สุด (WMS = 4.53) โดยด้านที่มีระดับการประเมินความเหมาะสมมากที่สุด คือ ด้านรายได้ (WMS = 4.69) เนื่องจากการดำเนินของโครงการฯ ในแต่ละปีที่ผ่านมา เกษตรกรผู้ผลิตลำไยที่เข้าร่วมโครงการฯ สามารถจำหน่ายผลผลิตลำไยคุณภาพได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด ขนาดของช่อผลมีขนาดใหญ่ เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและนอกพื้นที่

ตารางที่ 51 สรุปผลการประเมิน CIPP Model ของโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพฯ

รายการ	เจ้าหน้าที่หน่วยงาน เกษตรกรที่เข้าร่วม				รวม	
	ที่เกี่ยวข้อง		โครงการฯ		WMS	ระดับความเหมาะสม
	WMS	ระดับความเหมาะสม	WMS	ระดับความเหมาะสม		
ปัจจัยนำเข้า (Input)						
บุคลากร	3.85	มาก	4.4	มากที่สุด	4.13	มาก
งบประมาณ	4.17	มาก	4.7	มากที่สุด	4.44	มากที่สุด
วัสดุ อุปกรณ์ อาคาร	3.54	มาก	3.77	มากที่สุด	3.66	มาก
สถานที่						
ด้านการดำเนินงาน	4.13	มาก	4.47	มากที่สุด	4.30	มากที่สุด
ด้านเทคนิคการผลิต	4.23	มากที่สุด	4.66	มากที่สุด	4.45	มากที่สุด
ลำไยคุณภาพ						
การตลาด	4.42	มากที่สุด	4.85	มากที่สุด	4.64	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.06	มาก	4.48	มากที่สุด	4.27	มากที่สุด
กระบวนการ (Process)						
การวางแผน	4.14	มากที่สุด	4.53	มากที่สุด	4.34	มากที่สุด
การประชาสัมพันธ์	3.58	มาก	4.37	มากที่สุด	3.98	มาก
การประสานงาน	4.0	มาก	4.65	มากที่สุด	4.33	มากที่สุด
ด้านการดำเนิน						
กิจกรรม/ขั้นตอนการผลิต	4.23	มากที่สุด	4.61	มากที่สุด	4.42	มากที่สุด
ลำไยคุณภาพ						
การติดตามประเมินผล	4.22	มากที่สุด	4.53	มากที่สุด	4.38	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.03	มาก	4.54	มากที่สุด	4.29	มากที่สุด

ตารางที่ 51 (ต่อ)

รายการ	เจ้าหน้าที่หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง		เกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการฯ		รวม	
	WMS	ระดับความ	WMS	ระดับความ	WMS	ระดับความ
		เหมาะสม		เหมาะสม		เหมาะสม
ผลผลิต (Product)						
ด้านรายได้	4.5	มากที่สุด	4.87	มากที่สุด	4.69	มากที่สุด
ด้านมาตรฐานและ						
คุณภาพผลผลิต	4.28	มากที่สุด	4.68	มากที่สุด	4.48	มากที่สุด
ด้านความรู้ ความเข้าใจ						
เกี่ยวกับการผลิตลำไย						
คุณภาพ	4.21	มากที่สุด	4.66	มากที่สุด	4.44	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.33	มากที่สุด	4.74	มากที่สุด	4.53	มากที่สุด

ส่วนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการผลิตลำไย
คุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัด
เชียงใหม่

ด้านบุคลากร

เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ มีภาระรับผิดชอบงานหลายด้าน ซึ่งส่งผลให้ความต่อเนื่องใน
การประสานงานกับเกษตรกร จากสาเหตุดังกล่าว ทางโครงการควรมีการสร้างกลุ่มผู้นำในกลุ่มของ
เกษตรกร เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำให้กับเกษตรกร ออกตรวจติดตามแปลงแทนเจ้าหน้าที่โครงการ อีกทั้ง
ควรมีระบบการบริหารจัดการภายในกลุ่มด้านการผลิตลำไยคุณภาพได้ด้วยตนเอง เพื่อต่อไปใน
อนาคตเกษตรกรสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งเป็นการพัฒนาที่แท้จริง

ด้านระยะเวลาในการคัดคุณภาพผลผลิต

ระยะเวลาในการคัดคุณภาพผลผลิต และมัดข้อใช้เวลาค่อนข้างนาน เนื่องจากต้องคัดทีละผล และในกระบวนการมัดข้อ ถ้าผู้มัดไม่ชำนาญจะทำให้ผลลำไยในช่อหลุดร่วงมีผลต่อน้ำหนักตอนจำหน่าย ซึ่งโครงการควหาบรรจุภัณฑ์แบบอื่นที่เหมาะสมมาบรรจุลำไยเพื่อลดระยะเวลาในด้านนี้ และผลผลิตลำไยขนาด AAA และ AA ที่หลุดร่วงจากช่อขณะมัดข้อ ควหาบรรจุภัณฑ์มาบรรจุเพื่อจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ลำไยอีกรูปแบบหนึ่ง

ด้านการขนส่ง

การขนส่งผลผลิตไปยังโรงอบก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และตลาดรับซื้อปลายทาง ใช้ระยะเวลาและงบประมาณมากในแต่ละฤดูการผลิต ซึ่งในอนาคตทางโครงการควรมีการสนับสนุนให้พื้นที่สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว เป็นแหล่งรวบรวม คัดแยก ดำเนินการเกี่ยวกับลำไยอย่างครบวงจร เพื่อลดต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และเกษตรกรมีเวลาเก็บผลผลิตมากขึ้น และสามารถส่งผลผลิตให้กับตลาดรับซื้อได้มากขึ้น

ด้านการรับรู้ และการปฏิบัติในการผลิตลำไยคุณภาพ

เกษตรกรบางรายยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีคิดในการผลิตลำไยคุณภาพ และไม่ปฏิบัติตามวิธีการผลิตลำไยของมูลนิธิชัยพัฒนา ทำให้ผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน และกระบวนการในการผลิตลำไยคุณภาพขนาด AAA (จำนวนไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม) ให้ได้ผลผลิตมาก มีต้นทุนในการจ้างแรงงานค่อนข้างมาก ดังนั้น เจ้าหน้าที่โครงการควทำการลงสำรวจแปลงปลูกลำไยของเกษตรกร โดยให้คำแนะนำให้ใกล้ชิด อีกทั้งภายในกลุ่มควรมีกฎ กติกา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรภายในกลุ่ม

การสืบทอดอาชีพการผลิตลำไย

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี มีปัญหาด้านสุขภาพ และยังไม่ได้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาด้านการผลิตลำไยให้กับลูกหลาน ดังนั้นภายในกลุ่มเกษตรกร ควรมีการคัดเลือกเกษตรกรรุ่นใหม่ภายในกลุ่มที่มีความสนใจในการผลิตลำไยคุณภาพตามวิธีการของมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อในอนาคตเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวจะสามารถเป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงาน และดำเนินการโครงการต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การประชาสัมพันธ์ควรทำ 2 ระดับคือ 1) ประชาสัมพันธ์ในระดับเกษตรกรผู้ผลิต ในด้านความสำคัญของการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ กับการผลิตสินค้าเกษตรในระดับทั่วไป และ 2) ประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภค ทราบความเป็นมาของเรื่องราวแหล่งกำเนิดให้กับสินค้า (ลำไยคุณภาพ) ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิต และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค รวมทั้งเป็นการสร้างเอกลักษณ์เพื่อดึงดูดความน่าสนใจให้ผลิตภัณฑ์ (ลำไยคุณภาพ)

ข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยต่อเนื่อง

1. ศึกษาช่องทางจำหน่ายผลผลิตลำไยคุณภาพ ผ่านระบบการตลาดออนไลน์
2. เปรียบเทียบต้นทุน ผลตอบแทนระหว่างการผลิตลำไยแบบเดิม (ไม่ตัดแต่งข้อผล) กับการผลิตลำไยคุณภาพ
3. ศึกษาความเป็นไปได้ และแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด
4. ศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงบรรจุภัณฑ์ของลำไยคุณภาพ
5. ศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่าย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์การผลิตลำไยคุณภาพระหว่างเกษตรกร

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2550. ระบบการจัดการคุณภาพ GAP ลำไย. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กระทรวงพาณิชย์. 2560. ข้อมูลสถิติการค้าระหว่างประเทศส่งออกและนำเข้า. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.2.ops3.moc.go.th/> (26 เมษายน 2562).
- กลุ่มส่งเสริมการเกษตร. 2562. การตัดแต่งกิ่งลำไย 3 เทคนิค. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.northernfoodvalley.com/ebook/16.pdf> (4 พฤษภาคม 2562).
- กองส่งเสริมมาตรฐานสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.). 2561. คู่มือการเตรียมความพร้อมสำหรับการรับรองฟาร์มมาตรฐาน GAP แบบกลุ่ม (พืช ประมง ปศุสัตว์). กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กุลลดา เลิศไสว และ นรินทร์ สังข์รักษา. 2561. เรื่องเล่าสู่ความสำเร็จ : การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การอนุรักษ์พันธุ์ส้มโอนครชัยศรี. Veridian E - Journal, Slipakorn University ฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคม และศิลปะ, 11, 2(พฤษภาคม - สิงหาคม), 1468-1482.
- โครงการพัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม. 2559. รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2559. ลำพูน: มูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม.
- โครงการวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนาปลูกลำไยในระยะชิด. 2546. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://webpac.library.mju.ac.th:8080/mm/fulltext/research/2553/Manut_kumpool_kul_2546/maincontent.pdf (21 กันยายน 2562).
- ชาคริต เปี้ยวจันทร์. 2550. การประเมินผลโครงการฝึกอบรมเกษตรกรธรรมชาติ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรกรมวัดญาณสังวรารามมหาวิหาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เขาริณี เดชจินดา. 2535. ความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อศูนย์บริการจำกัดการอุตสาหกรรมแขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธีรศักดิ์ วรรณวิจิตร. 2539. การประเมินผลงานส่งเสริม และพัฒนาอาชีพการเกษตรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นคร มุลน้า. 2541. การประเมินผลโครงการตัดร่องมะเร็่งปากมดลูก อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2533. จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ประชุม รอดประเสริฐ. 2529. **การบริหารโครงการ**. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2529. **การวิจัยประเมินผลหลักการและการกระบวนการ**. กรุงเทพฯ: การพิมพ์พระนคร.
- พิษณุ พองศรี. 2551. **วิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธการพิมพ์.
- เพ็ญศรี เจริญวานิช, วรณช ศรีเจษฎารักษ์ และ ทิพย์วรรณ งามศักดิ์. 2544. **การศึกษาเบื้องต้น** สำหรับการกำหนดพันธุ์และตลาดลำไยส่งออก. **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 6, 2(กรกฎาคม - ธันวาคม), 87-95.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. 2556. **รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนา บ้านดอยก้อม ประจำปี 2556**. ลำพูน: สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม.
- _____. 2558. **รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนา บ้านดอยก้อม ประจำปี 2558**. ลำพูน: สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม.
- _____. 2560. **แนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Self Reliance)**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.chaipat.or.th/site_content/item/283-self-reliance.html (18 พฤษภาคม 2559).
- เยาวดี รวงชัยกุล. 2546. **การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรเดช จันทรศร และ ไพโรจน์ ภัทรนรากุล. 2541. **การประเมินผลในระบบเปิด**. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิด้า.
- วรัญญา สหภาพานันท์. 2554. **การประเมินผลโครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์มูลนิธิชัยพัฒนา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. 2541. **พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด พรหมจ้อย. 2542. **เทคนิคการประเมินโครงการ**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมบูรณ์ สุริยวงศ์, สมจิตรา เรืองศรี และ เพ็ญศรี เศรษฐวงค์. 2544. **ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา Educational Research methodology**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2528. **การประเมินผลระบบการเรียนการสอน**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. 2544. **วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2549.

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. 2559. **ประวัติความเป็นมาของอำเภอ**

จอมทอง. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://district.cdd.go.th/chomthong/about-us/>
ประวัติความเป็นมา/ (26 เมษายน 2562).

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2559. **ข้อมูลการผลิตสินค้าเกษตร (ลำไย).** [ระบบออนไลน์].

แหล่งที่มา www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/prcaidata/files/longan60.pdf
(26 เมษายน 2562).

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2536. **การวิจัยประเมินผลโครงการ.** กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหาร
ศาสตร์.

สุเทพ แพทย์จันลา. 2554. **ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง
คุณภาพของสิ่งมีชีวิตโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทาลัยขอนแก่น.

เสรี วงษ์มณฑา. 2553. **ทฤษฎีการสื่อสาร.** พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อมรลักษณ์ ปรีชาหาญ. 2535. **ความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อบทบาทของสหกรณ์การเกษตร
สารภี จำกัด.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

อรุณี วัฒนวรรณ, ชูชาติ วัฒนวรรณ, อรุณี แห่งทอง และ ชนະศักดิ์ จันปุม. 2558. **การแก้ปัญหา
การผลิต ลำไยเพื่อการส่งออกของเกษตรกรในภาคตะวันออก.** เชียงใหม่: สำนักวิจัยและ
พัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 และสำนักวิจัยและพัฒนาปัจจัยการผลิต
ทางการเกษตร.

อารี พันธุ์มณี. 2553. **จิตวิทยาการเรียนการสอน.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.

International Trade Center. 2016. **Trade Map 2016.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
http://www.trademap.org/country_Selproduct.aspx?numpm=1111108109111611121112111
[1112111](http://www.trademap.org/country_Selproduct.aspx?numpm=1111108109111611121112111) (26 April 2019).

Kotler, Phillip & Armstrong, Gary. 2002. **Principle of Marketing.** USA: Pearson.

Likert, Rensis. 1967. The Method of constructing and Attitude Scale. pp. 90-95. In M.
Fishbeic (Ed.), **Reading in Attitude Theory and Measurement.** New York:
Wiley & Son.

Pithiyanusorn, S. 2008. **Evaluation Methodology.** Bangkok: Chulalongkorn University
Press.

Scriven, Michael. 1966. **The Methodology of Evaluation**. Lafayette, Ind.: Purdue University.

Shelley, M. W. 1975. **Responding to Social Change**. Pennsylvania: Dowden, Hutchinson & Ross Publisher.

Stake, R. E. 1986. **Quieting Reform**. Illinois: University of Illinois Press.

Stufflebeam, Daniel S. . 1967. The use and abuse of evaluation in title III. **Theory Into Practice**,6(3), 126-133.

Stufflebeam, L. & Shinfield, J. 1985. **Systematic Evaluation**. Boston: Kluwer - Nijhoff.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย (สำหรับเกษตรกร)

เรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา
สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรการพัฒนากฎมัยสังคมอย่างยั่งยืน คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นในการสัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือเป็นอย่างดีมา ณ โอกาสนี้

นางสาวนิตยาภรณ์ นีพัทธ์ศานต์

นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการพัฒนากฎมัยสังคมอย่างยั่งยืน

คณะผลิตกรรมการเกษตร

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย (สำหรับเกษตรกร)

เรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ กรณีศึกษา
สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ .....นามสกุล.....
บ้านเลขที่ .....หมู่ที่.....ตำบล .....อำเภอ.....จังหวัด.....
โทร .....วันที่สัมภาษณ์.....เวลา .....น.

คำชี้แจง : โปรดเติมเครื่องหมาย $\checkmark$ ลงใน ( ) หรือเติมข้อความในช่องว่าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร

1.1 เพศ

( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง

1.2 ปัจจุบันท่านมีอายุ .....ปี (เกิน 6 เดือนนับเป็น 1 ปี)

( ) 1. ต่ำกว่า 30 ปี ( ) 2. 31 – 40 ปี

( ) 3. 41 – 50 ปี ( ) 4. 51 – 60 ปี

( ) 5. มากกว่า 60 ปี

1.3 ศาสนา

( ) 1. พุทธ ( ) 2. คริสต์

( ) 3. อิสลาม ( ) 4. อื่น ๆ (ระบุ).....

1.4 ระดับการศึกษาสูงสุดของท่านคือ

( ) 1. ไม่ได้รับการศึกษา ( ) 2. ประถมศึกษาปีที่ 4

( ) 3. ประถมศึกษาปีที่ 6 ( ) 4. มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า

( ) 5. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)

( ) 6. อนุปริญญา หรือเทียบเท่า (ปวส.)

( ) 7. ปริญญาตรี ( ) 8. อื่น ๆ

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

2.1 ขนาดพื้นที่ปลูกลำไย

( ) 1. 1- 5 ไร่ ( ) 2. 6 – 10 ไร่ ( ) 3. 11 – 15 ไร่

( ) 4. 16 – 20 ไร่ ( ) 5. มากกว่า 20 ไร่

2.2 จำนวนต้นลำไย

- ( ) 1. 1 – 50 ต้น ( ) 2. 51 – 100 ต้น ( ) 3. 101 – 150 ต้น
 ( ) 4. 151 – 200 ต้น ( ) 5. มากกว่า 200 ต้น

2.3 การถือครองที่ดิน

2.3.1 เป็นที่ดินของตนเองจำนวน

- ( ) 1. 1- 5 ไร่ ( ) 2. 6 – 10 ไร่ ( ) 3. 11 – 15 ไร่
 ( ) 4. 16 – 20 ไร่ ( ) 5. มากกว่า 20 ไร่

2.3.2 เป็นพื้นที่เช่า

- ( ) 1. 1- 5 ไร่ ( ) 2. 6 – 10 ไร่ ( ) 3. 11 – 15 ไร่
 ( ) 4. 16 – 20 ไร่ ( ) 5. มากกว่า 20 ไร่

2.4 จำนวนแรงงานด้านการผลิตลำไย

2.4.1 แรงงานในครัวเรือน

- ( ) 1. 1- 2 คน ( ) 2. 3 – 5 คน ( ) 3. 6 – 8 คน
 ( ) 4. มากกว่า 8 คน

2.4.2 แรงงานที่จ้าง

- ( ) 1. 1- 2 คน ( ) 2. 3 – 5 คน ( ) 3. 6 – 8 คน
 ( ) 4. มากกว่า 8 คน

2.5 รายได้ของครัวเรือน (จากการปลูกลำไย) ต่อปี

- ( ) 1. น้อยกว่า 10,000 บาท ( ) 2. 10,001 – 50,000 บาท
 ( ) 3. 50,001 – 100,000 บาท ( ) 4. 100,001 – 150,000 บาท
 ( ) 5. 150,001 – 200,000 บาท ( ) 6. มากกว่า 200,000 บาท

2.6 อาชีพหลักของท่าน (ตอบเพียง 1 ข้อ)

- ( ) 1. ทำสวนลำไย ( ) 2. ทำนา
 ( ) 3. ทำไร่ (ระบุ)..... ( ) 4. เลี้ยงสัตว์ (ระบุ).....
 ( ) 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

2.7 อาชีพรองของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. ทำสวนลำไย ( ) 2. ทำนา
 ( ) 3. ทำไร่ (ระบุ)..... ( ) 4. เลี้ยงสัตว์ (ระบุ).....
 ( ) 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

2.8 แหล่งเงินทุนสำหรับการผลิตลำไย ได้มาจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. เงินทุนของตนเอง	☐ 2. ชกส.
☐ 3. ธนาคารพาณิชย์	☐ 4. สหกรณ์การเกษตร
☐ 5. กองทุนหมู่บ้าน	☐ 6. พ่อค้า (ล้ง)
☐ 7. ญาติพี่น้อง	☐ 8. เพื่อนบ้าน
☐ 9. อื่น ๆ (ระบุ).....	

3. ปัจจัยด้านสังคมของเกษตรกร

3.1 ระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ

☐ 1. 1- ปี	☐ 2. 2 ปี	☐ 3. 3 ปี	☐ 4. 4 ปี
☐ 5. 5 ปี			

3.2 ท่านเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรหรือไม่

1. ไม่เป็น
 2. เป็น

ถ้าเป็น ท่านเป็นสมาชิกสถาบันใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. กลุ่มเกษตรกร	☐ 2. สหกรณ์การเกษตร
☐ 3. ลูกค้า ชกส.	☐ 4. กลุ่มผู้ปลูกลำไย
☐ 5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	☐ 6. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
☐ 7. กลุ่มกองทุนเงินล้าน	☐ 8. อื่น ๆ (ระบุ) .....

3.3 การเป็นผู้นำชุมชน

1. ไม่เป็น
 2 เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
☐ 1. คณะกรรมการหมู่บ้าน	☐ 2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
☐ 3. กรรมการกลุ่มต่าง ๆ	☐ 4. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
☐ 5. อื่น ๆ (ระบุ)	

3.4 การรับข้อมูลข่าวสารเรื่องการผลิตลำไยคุณภาพ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

☐ 1. เจ้าหน้าที่การเกษตร	☐ 2. เพื่อนบ้าน/ผู้นำท้องถิ่น
☐ 3. เอกสารแนะนำ	☐ 4. Social media เช่น facebook
☐ 5. อื่น ๆ (ระบุ)	

ตอนที่ 2 สภาพการผลิต

1. ลักษณะสภาพพื้นที่ปลูกลำไย
 1. พื้นที่ราบ 2. พื้นที่เชิงเขา
2. ระยะการปลูกลำไย
 1. 4 × 4 เมตร 2. 5 × 5 เมตร 3. 8 × 8 เมตร
 4. 10 × 10 5. อื่น ๆ (ระบุ) .....
3. การตัดแต่งกิ่ง
 1. ไม่มีการตัดแต่งกิ่ง 2. ตัดแต่งทรงผาซีหยาบ
 3. ตัดแต่งทรงสี่เหลี่ยม 4. ตัดแต่งทรงเปิดกลางพุ่ม
 5. อื่น ๆ (ระบุ) .....
4. ในการผลิตลำไยท่านทำการตัดแต่งข้อผลลำไยหรือไม่
 1. ไม่เคยตัด 2. ตัดแต่ง (กี่ครั้งโปรดระบุ.....ครั้ง)
5. พันธุ์ลำไยที่ปลูก
 1. พันธุ์อีตอ 2. พันธุ์สีชมพู 3. พันธุ์เปี้ยวเขียว
 4. พันธุ์แก้ว 5. อื่น ๆ (ระบุ) .....
6. วิธีการให้น้ำต้นลำไย (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1. ไม่มีการให้น้ำ 2. ใช้สายยางรด
 3. ใช้ระบบน้ำหยด 4. ใช้ระบบปริงเกอร์ฝอยเหนือดิน
 5. ปล่อน้ำข้างท่วมแปลง 6. อื่น ๆ (ระบุ).....
7. ท่านให้สารเร่งการออกดอกของลำไยในเดือนใด
 1. พฤศจิกายน 2. ธันวาคม
 3. มกราคม 4. กุมภาพันธ์
 5. อื่น ๆ (ระบุ).....
8. ความถี่ในการจัดการสวนลำไย
 1. มากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ 2. สัปดาห์ละครั้ง
 3. สองอาทิตย์ครั้ง 4. สามอาทิตย์ครั้ง
 5. เดือนละครั้ง 6. อื่น ๆ (ระบุ).....

9. ความถี่ในการให้น้ำ

9.1 ช่วงเตรียมต้น

- ( ) 1. ไม่มีการให้น้ำ ( ) 2. สัปดาห์ละครั้ง ( ) 3. สองสัปดาห์ครั้ง
( ) 4. เดือนละครั้ง ( ) 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

9.2 ช่วงออกดอก

- ( ) 1. ไม่มีการให้น้ำ ( ) 2. สัปดาห์ละครั้ง ( ) 3. สองสัปดาห์ครั้ง
( ) 4. เดือนละครั้ง ( ) 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

9.3 ช่วงติดผล

- ( ) 1. ไม่มีการให้น้ำ ( ) 2. สัปดาห์ละครั้ง ( ) 3. สองสัปดาห์ครั้ง
( ) 4. เดือนละครั้ง ( ) 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

9.4 ช่วงใกล้เก็บเกี่ยวผลผลิต

- ( ) 1. ไม่มีการให้น้ำ ( ) 2. สัปดาห์ละครั้ง ( ) 3. สองสัปดาห์ครั้ง
( ) 4. เดือนละครั้ง ( ) 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

10. การใส่ปุ๋ย

10.1 ช่วงลำไยแตกใบ

- ( ) 1. ไม่มีการให้ปุ๋ย ( ) 2. ปุ๋ยเคมี สูตร.....
( ) 3. ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ( ) 4. ปุ๋ยคอก/อินทรีย์ อื่น ๆ (ระบุ).....

10.2 ช่วงออกดอก

- ( ) 1. ไม่มีการให้ปุ๋ย ( ) 2. ปุ๋ยเคมี สูตร.....
( ) 3. ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ( ) 4. ปุ๋ยคอก/อินทรีย์ อื่น ๆ (ระบุ).....

10.3 ช่วงติดผล

- ( ) 1. ไม่มีการให้ปุ๋ย ( ) 2. ปุ๋ยเคมี สูตร.....
( ) 3. ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ( ) 4. ปุ๋ยคอก/อินทรีย์ อื่น ๆ (ระบุ).....

10.4 ช่วงใกล้เก็บเกี่ยวผลผลิต

- ( ) 1. ไม่มีการให้ปุ๋ย ( ) 2. ปุ๋ยเคมี สูตร.....
( ) 3. ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ( ) 4. ปุ๋ยคอก/อินทรีย์ อื่น ๆ (ระบุ).....

11. ทานเก็บเกี่ยวผลผลิตลำไยในเดือนใด

- ( ) 1. มิถุนายน ( ) 2. กรกฎาคม
( ) 3. สิงหาคม ( ) 4. กันยายน

12. ลักษณะการจำหน่ายลำไยของท่าน (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. ขายเอง ( ) 2. รวมกลุ่มขาย
 ( ) 3. พ่อค้าคนกลาง ( ) 4. อื่น ๆ (ระบุ).....

13. แหล่งรับซื้อผลผลิตลำไย

- ( ) 1. พ่อค้าท้องถิ่น ( ) 2. จุดรับซื้อที่มีเครื่องร่อนเพื่อคัดแปรรูป
 ( ) 3. จุดรับซื้อหรือส่งออก หรือล้ง ( ) 4. ตลาดกลางในตัวจังหวัด
 ( ) 5. สหกรณ์การเกษตร ( ) 6. อื่นๆ

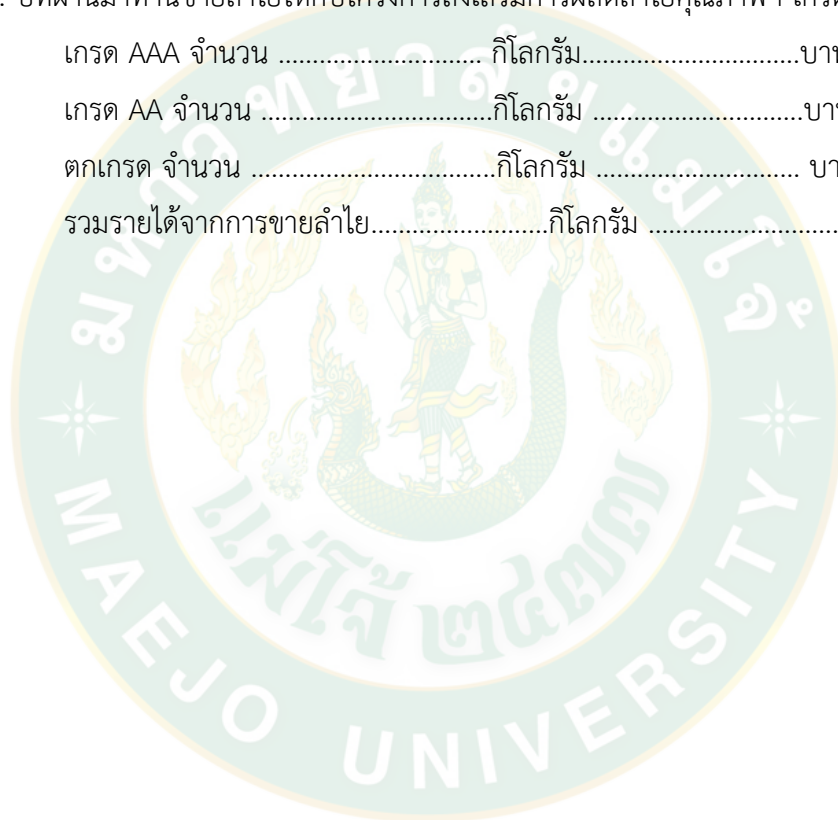
14. ปีที่ผ่านมาท่านขายลำไยให้กับโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพฯ เกรดใดบ้าง

เกรด AAA จำนวน ..... กิโลกรัม.....บาท

เกรด AA จำนวน .....กิโลกรัม .....บาท

ตกเกรด จำนวน .....กิโลกรัม ..... บาท

รวมรายได้จากการขายลำไย.....กิโลกรัม .....บาท

ส่วนที่ 2.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ
สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ตามความเป็นจริง

ระดับคะแนน : เห็นด้วย				
มากที่สุด = 5	มาก = 4	ปานกลาง = 3	น้อย = 2	น้อยที่สุด = 1

ประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านบุคลากร					
1. เจ้าหน้าที่ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ ฯ					
2. เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ เป็น อย่างดี					
3. เจ้าหน้าที่สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตลำไยคุณภาพ ให้กับ เกษตรกรเข้าใจได้เป็นอย่างดี					
4. จำนวน เจ้าหน้าที่ในการดำเนินโครงการ ฯ มีจำนวนเพียงพอ เหมาะสม					
5. เจ้าหน้าที่มีการสาธิต เทคนิคการตัดแต่งช่อผล และการผลิตลำไย คุณภาพให้กับเกษตรกร					
6. เจ้าหน้าที่ดูแลเอาใจใส่เกษตรกรเป็นอย่างดี					
7. เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจในการผลิตลำไยคุณภาพ					
8. เกษตรกรมีความพร้อม และมีความสนใจในการผลิตลำไยคุณภาพ					
ด้านงบประมาณ					
9. โครงการ ฯ มีการสนับสนุน และจัดสรรงบประมาณมาพัฒนากลุ่ม เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอย่างเหมาะสม (งบประมาณด้านการขนส่ง ผลผลิต, การเก็บรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว, การส่งผลผลิตให้กับ ตลาด)					
ด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่					
10. เกษตรกรมีวัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัยในการผลิตลำไยเพียงพอ (เครื่องมือในการผลิต, พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกลำไย)					

ประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
11. โครงการ ฯ มีการจัดสรรปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรเพียงพอ (เช่น ปุ๋ยหมักสำหรับใส่บำรุงต้นลำไย)					
12. อาคารสถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการ ฯ มีความเพียงพอ เหมาะสม					
13. อาคารสถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการ ฯ มีการจัดสื่อให้ความรู้ เกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร					
การดำเนินงาน					
14. เจ้าหน้าที่มีการวางแผนการดำเนินงานโครงการ ฯ เช่น การ กำหนดวันราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์, การกำหนดวันตัดแต่งกิ่ง ตัด แต่งช่อผล ฯลฯ ให้กับเกษตรกร					
15. เจ้าหน้าที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนการ ดำเนินโครงการ ฯ และกิจกรรมในการผลิตลำไยคุณภาพ เช่น การ กำหนดวันราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์, การกำหนดวันตัดแต่งกิ่ง ตัด แต่งช่อผล					
16. การดำเนินโครงการ ฯ มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้อย่าง ชัดเจน					
17. เกษตรกรรับทราบถึง การดำเนินการผลิตลำไยคุณภาพ มีการ บันทึกข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตในรอบการผลิตในแต่ละปี (เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การใช้น้ำส้มควันไม้เพื่อลดการใช้สารป้องกัน แมลง การส่งเสริมเกษตรกรใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์อย่างถูกต้อง เหมาะสม					
18. เกษตรกรรับทราบถึง การดำเนินงานโครงการ ฯ 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระยะการเตรียมต้นก่อนชักนำการออกดอก ระยะที่ 2 การ ชักนำการออกดอก ระยะที่ 3 การดูแลรักษาบำรุงต้นลำไยหลังติด ผลรวมไปถึงการเพิ่มคุณภาพผลผลิต และระยะที่ 4 การเก็บเกี่ยว ผลผลิตของเกษตรกร					
เทคนิควิธีการผลิตลำไยคุณภาพ					
19. เทคนิคการตัดแต่งช่อผลเกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย					

ประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
20. เทคนิคการตัดแต่งช่อผลที่ส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร					
21. การตัดแต่งช่อผลทำให้ขนาดผลลำไยภายในช่อมีขนาดสม่ำเสมอ					
22. ผลของการตัดแต่งช่อผลทำให้เห็นความแตกต่างของขนาดผลลำไยได้อย่างชัดเจน					
23. การตัดแต่งช่อผลสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้					
24. การตัดแต่งช่อผลทำให้ผลผลิตลำไยมีขนาดใหญ่ได้คุณภาพตรงตามเกณฑ์ที่โครงการฯ กำหนด					
25. การตัดแต่งช่อผลทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด					
26. การตัดแต่งช่อผลทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น					
27. การตรวจสอบคุณภาพผลผลิตของโครงการฯมีความเหมาะสม					
28. การบริการ และให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ในการคัดแยกขนาดผลผลิต การมัดช่อผล และการจัดการด้านการขนส่งมีความเหมาะสม					
การตลาด					
29. โครงการ ฯ มีการประกันราคาซื้อขายลำไยคุณภาพ					
30. การประกันราคาผลผลิตของโครงการ ฯ ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนด้านราคาผลผลิตให้กับเกษตรกรได้					
31. โครงการ ฯ มีการกำหนดราคาซื้อขายผลผลิตลำไยคุณภาพเหมาะสมกับสภาวะการณ์ตลาดลำไยในปัจจุบัน					
32. โครงการ ฯ มีการจัดหาแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิตให้กับเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม					

ปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

(การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ , งบประมาณในการดำเนินงาน, กิจกรรมในการดำเนินการผลิตลำไย
คุณภาพ, เทคโนโลยีในการผลิตลำไย(การตัดแต่งกิ่ง,ตัดแต่งช่อผล), การประกันราคาทางการตลาด)

ปัญหา และอุปสรรค .....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ส่วนที่ 2.3 การประเมินกระบวนการ (Process) โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
การวางแผน					
1.โครงการ ฯ มีการกำหนดระยะเวลาในการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ อย่างชัดเจน					
2.มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงานโครงการฯ ก่อนเริ่มกิจกรรมการผลิตให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน เหมาะสม					
3.โครงการฯ มีการวางแผนการผลิตลำไยคุณภาพอย่างเป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน					
4.มีการประชุมวางแผนการใช้สารโปแตสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน					
5.มีการกำหนดช่วงเวลาการราดสารโปแตสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน					
6.โครงการ ฯ มีการเก็บตัวอย่างดินของเกษตรกร ส่งตรวจวิเคราะห์เพื่อวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน เพื่อวางแผนการจัดการธาตุอาหารในดินอย่างถูกต้องเหมาะสม					
7.มีการคาดการณ์ผลผลิตทั้งหมด และกำหนดวันเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม					
การประชาสัมพันธ์					
8.โครงการ ฯ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโครงการ ฯ ก่อนเริ่มฤดูกาลผลิตในแต่ละปี					
9.โครงการ ฯ มีการจัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ อย่างเหมาะสม					
การประสานงาน					
10. โครงการ ฯ มีการประสานงาน ชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกรอยู่เสมอ					

ประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
การดำเนินกิจกรรม/ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพ					
การเตรียมต้น, ตัดแต่งกิ่ง					
11. โครงการ ฯ มีการชี้แจง และแนะนำเกษตรกรในด้านการตัดแต่งกิ่ง เพื่อเตรียมต้นให้พร้อมสำหรับการผลิตลำไยคุณภาพ					
การใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ในการผลิตลำไยคุณภาพ					
12. มีการประชุมวางแผนการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน					
13. โครงการ ฯ มีการแนะนำ และชี้แจงเรื่องการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์เพื่อชักนำการออกดอกอย่างถูกวิธีให้กับเกษตรกร					
14. มีการกำหนดช่วงเวลาการราดสารโพแทสเซียมคลอไรด์ให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจน					
15. โครงการ ฯ มีการแนะนำให้เกษตรกรในการใช้ และเลือกซื้อสารโพแทสเซียมคลอไรด์ได้อย่างเหมาะสม					
การใช้ปุ๋ย					
16. โครงการ ฯ มีการชี้แจง แนะนำการใช้ปุ๋ยสำหรับสวนลำไยอย่างถูกต้องเหมาะสม และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ - ชีวภาพ สำหรับสวนลำไย					
17. โครงการ ฯ มีการแนะนำเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยเชิงผสมผสาน (ปุ๋ยอินทรีย์ ผสมปุ๋ยเคมี) ในการผลิตลำไยคุณภาพให้กับเกษตรกร					
18. โครงการ ฯ มีการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสม เพื่อให้ต้นลำไยสะสมอาหารอย่างเพียงพอ และสมบูรณ์โดยเฝ้าระวังจนถึงระยะใบชุดที่ 3					
19. โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับช่วงเวลา และปริมาณในการใช้สารเคมีป้องกัน โรคและแมลงอย่างถูกต้องเหมาะสมตามมาตรฐาน GAP					
การตัดแต่งข้อผล					
20. โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับเทคนิคในการเพิ่มคุณภาพผลผลิตโดยวิธีการตัดแต่งข้อผล					

ประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
21. โครงการ ฯ มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับการตัดแต่งข้อผล โดยแบ่งระยะเวลาการตัดแต่งออกเป็น 3 ระยะได้แก่ ระยะที่ 1 เมื่อผลลำไยมีขนาดเท่ากับเมล็ดถั่วเขียว ระยะที่ 2 เมื่อผลลำไยมีขนาดเท่ากับเมล็ดถั่วเหลือง และระยะที่ 3 ตัดแต่งหลังจากระยะที่ 2 แล้ว 1 เดือน โดยเลือกเฉพาะข้อลำไยที่ติดผลตก โดยให้เหลือผลไว้ประมาณ 30 – 40 ผลต่อข้อ ตัดแต่งกิ่งที่ไม่ให้ผลผลิตออกบ้าง เพื่อลดแหล่งอาศัยของโรคและแมลง					
การเก็บเกี่ยวผลผลิต					
22. โครงการ ฯ มีการตรวจแปลง ให้คำแนะนำเกษตรกรก่อนเก็บเกี่ยวผลผลิต					
23. มีการคาดการณ์ผลผลิตทั้งหมด และกำหนดวันเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม					
24. โครงการ ฯ ตรวจสอบคุณภาพผลผลิตลำไยของเกษตรกร และคัดแยกขนาดผลลำไยได้อย่างเหมาะสม					
การขอรับรองแหล่งผลิต และระบบการจัดการด้านพีช GAP					
25. โครงการ ฯ มีการขอรับรองแหล่งผลิต และรับรองระบบการจัดการด้านพีช (GAPพีช – ลำไย รายเดี่ยว) จากกรมวิชาการเกษตร ให้กับแปลงลำไยของเกษตรกร					
26. โครงการ ฯ มีการจัดทำบันทึกเกษตรกร และเอกสารสนับสนุน GAP พีช					
การกำกับติดตามประเมินผล					
27. มีการตรวจแปลงเพื่อเฝ้าระวังโรคพีช และแมลงศัตรูพีช เพื่อป้องกันการเข้าทำลายใบอ่อนของต้นลำไย					
28. โครงการ ฯ มีการเฝ้าติดตาม ระวัง และบำรุงต้นลำไยในระยะแทงช่อดอก โดยมีการแนะนำเกษตรกร (1. การให้น้ำ 2. การส่งเสริมการใช้น้ำส้มควันไม้ในการป้องกันโรคและแมลงศัตรูพีชอย่างจริงจัง)					
29. โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะดอกบาน					

ประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
30. โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะผลเล็ก					
31. โครงการ ฯ มีการติดตาม เฝ้าระวังต้นลำไยในระยะขยายผล					
32. โครงการ ฯ มีการติดตามเฝ้าระวัง และการบำรุงต้นลำไยในระยะใกล้เก็บเกี่ยวผลผลิต					
33. โครงการ ฯ มีการจัดประชุม และมีเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ กับเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ					
34. โครงการ ฯ มีการรายงานผลการดำเนินงานให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง					
35. โครงการ ฯ มีการรับฟังปัญหา ความคิดเห็นของเกษตรกรเพื่อนำไปปรับปรุงการผลิตลำไยคุณภาพให้ดีขึ้น					
36. โครงการฯ มีการตรวจประเมินสภาพสวนลำไย และต้นลำไยที่เข้าร่วมโครงการฯ ในเบื้องต้น พร้อมบันทึกข้อมูลด้านการผลิตในฤดูกาลผลิตปีที่ผ่านมา เพื่อประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการในแปลง การให้น้ำ การให้ปุ๋ย ลักษณะดิน สภาพแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนความพร้อมของเกษตรกร					
37. โครงการฯ มีการตรวจประเมินข้อผลที่ได้รับการตัดแต่ง และประเมินความสมบูรณ์ของต้นลำไยโดยทั่วไป					
38. โครงการฯ มีการตรวจประเมินผลผลิตลำไยของเกษตรกร หรือประเมินผลผลิตด้านคุณภาพ และปริมาณของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม เพื่อทราบปริมาณผลผลิตลำไยสดคุณภาพดีในโครงการฯ ทั้งหมด					

ปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ

ด้านกระบวนการ (Process)

(การวางแผน,ประชาสัมพันธ์, การประสานงาน, การกำกับติดตามและประเมินผล, การแก้ไขปัญหาการผลิตลำไยคุณภาพ)

ปัญหา และอุปสรรค .....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ส่วนที่ 2.4 การประเมินด้านผลผลิต (Product) โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์
การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความพึงพอใจในเรื่องต่าง ๆ ตามความเป็นจริง

ระดับคะแนน : พึงพอใจ				
มากที่สุด = 5	มาก = 4	ปานกลาง = 3	น้อย = 2	น้อยที่สุด = 1

ประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
ด้านรายได้					
1. เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายลำไยเพิ่มมากขึ้น					
2. เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด					
ด้านมาตรฐาน และคุณภาพผลผลิต					
3. ขนาดของผลผลิตลำไยของเกษตรกรมีขนาดใหญ่ขึ้น					
4. ลักษณะเปลือก และสีผิวของผลผลิตลำไยของเกษตรกรเป็นไปตาม มาตรฐาน คือ ผิวเปลือกมีลักษณะเรียบ ไม่มีโรค และเชื้อรา					
5. รสชาติ ความหวานของผลผลิตลำไยของเกษตรกรอยู่ในเกณฑ์ที่ โครงการฯ กำหนดคือตั้งแต่ 18 บริกซ์เป็นต้นไป					
6. ขนาดผลลำไยภายในช่อมีขนาดใหญ่สม่ำเสมอ					
7. ปัญหาลำไยผลแตก ผลร่วง ของเกษตรกรมีปริมาณน้อยลง					
8. เกษตรกรสามารถผลิตลำไยขนาด AAA ได้จำนวนไม่เกิน 65 ผลต่อ กก. ตามมาตรฐานที่โครงการ ฯ กำหนด					
9. เกษตรกรสามารถผลิตลำไยขนาด AA ได้จำนวนไม่เกิน 70 ผลต่อ กก. ตามมาตรฐานที่โครงการ ฯ กำหนด					
ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ					
10. เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการผลิตลำไย คุณภาพ					
11. เกษตรกรสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตลำไยคุณภาพให้กับ เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้					

ประเมินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ สหกรณ์การเกษตรบ้านโรงวัว จำกัด	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
12.เกษตรกรสามารถนำเทคนิคการตัดแต่งช่อผลไปประยุกต์ใช้ภายในสวนลำไยของตนเองได้เป็นอย่างดี					
13.เกษตรกรมีต้นทุนในการซื้อปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงลดลง					
14.เกษตรกรรู้สึกตระหนักถึงการลด ละ การใช้สารเคมีในการผลิตพืช					
15.เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงภายในสวนลำไยของตนเองมากขึ้น					
16.เกษตรกรรู้สึกปลอดภัยจากการใช้สารเคมี และมีสุขภาพแข็งแรง					
17.พื้นที่ดินของเกษตรกรบริเวณแปลงปลูกลำไยที่เข้าร่วมโครงการ ฯ มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าเดิม					
18.เกษตรกรมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และตระหนักถึงการผลิตลำไยคุณภาพดีให้กับผู้บริโภค					
19.เกษตรกรเกิดความรัก ความสามัคคี เกิดความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มเกษตรกรมากขึ้น					
20.เกษตรกรมีเครือข่ายเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น					
21.โครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกษตรกรมีวินัย และตระหนักถึงการผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพให้กับผู้บริโภค					
22.การดำเนินโครงการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของเกษตรกร					

ด้านผลผลิต (Product)

(ผลผลิตและคุณภาพผลผลิตลำไยของเกษตรกร, ความรู้ ความเข้าใจการผลิตลำไยคุณภาพ)

ปัญหา และอุปสรรค .....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ภาคผนวก ข

การประชุมกลุ่ม และการลงพื้นที่กับเกษตรกรผู้ผลิตลำไยคุณภาพ

ภาพผนวกที่ 1 การประชุมกลุ่มร่วมกับเกษตรกร

ภาพผนวกที่ 2 การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภาพผนวกที่ 3 เกษตรกรสาธิตวิธีการตัดแต่งซ่อผลลำไย

ภาพผนวกที่ 4 ต้นลำไยที่ได้รับการตัดแต่งกิ่ง และตัดแต่งซ่อผล

ภาพผนวกที่ 5 ชอลำไยที่ได้รับการตัดแต่งช่อผล ขนาดผลภายในช่อจะมีขนาดใหญ่เท่ากัน

ภาพผนวกที่ 6 ชอลำไยที่ไม่ได้ตัดแต่งช่อผล ผลลำไยจะมีขนาดเล็กหลุดร่วง และแตก

ภาคผนวก ค

การผลิตลำไยคุณภาพ

ภาพผนวกที่ 7 การขึ้นเก็บผลผลิตลำไย

ภาพผนวกที่ 8 การคัดผลลำไยเพื่อเตรียมนำเข้าช่อ

ภาพผนวกที่ 9 การชั่งน้ำหนักผลผลิตก่อนเข้าช่อ

ภาพผนวกที่ 10 การมัดช่อผลผลิตลำไยคุณภาพ

ภาพผนวกที่ 11 ผลผลิตลำไยหลังจากเข้าช่อแล้ว

ภาพผนวกที่ 12 ผลผลิตลำไยขนาด AAA (ไม่เกิน 65 ผลต่อกิโลกรัม)

ภาพผนวกที่ 13 ผลผลิตลำไยขนาด AA (ไม่เกิน 70 ผลต่อกิโลกรัม)

ภาพผนวกที่ 14 การบรรจุผลผลิตลำไยใส่ตะกร้าเพื่อเตรียมนำส่งไปยังตลาดปลายทาง

ภาพผนวกที่ 15 ผลผลิตลำไยที่จำหน่าย ณ ริมปีงซูเปอร์มาร์เก็ต เชียงใหม่

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวนิตยาภรณ์ นิพัทธ์ศานต์
เกิดเมื่อ	6 เมษายน 2535
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2557 ศิลปศาสตรบัณฑิต การพัฒนาการท่องเที่ยว คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2559 - ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ประจำโครงการพัฒนาที่ดิน มูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

